

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Çocuğa Yönelik Şiddetin nlenmesi Teknik Destek Projesi

“KENDİNE GÜVENİ OLAN YAŞAM BECERİLERİ GELİŞMİŞ ÖĞRENCİLERDEN OLUŞAN”

MODEL OKUL EĞİTİM KİTİ

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şiddetin Önlenmesine Yönelik Model Okul Belgesi

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İÇİNDEKİLER

MODEL OKUL ÇALIŞMALARI.....	1
OKULLARDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİ NEDEN ÖNEMLİDİR?.....	2
MODEL OKULUN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	3
1. ŞİDDET FARKINDALIĞI.....	3
2. OKUL ŞİDDET TARAMASI.....	4
3. STRATEJİK PLANLAMA	5
4. ETKİLİ LİDERLİK.....	7
5. SOSYAL VE DUYGUSAL ÖĞRENME	9
6. OKUL VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ.....	11
7. PERSONEL EĞİTİMİ	13
8. ÖĞRENCİ KATILIMI	14
9. AİLE KATILIMI	15
10. TOPLUM DESTEKLİ ÇALIŞMA	17
Ek 1	19
Ek 2	24

MODEL OKUL ÇALIŞMALARI

16-21 Haziran 2014 tarihlerinde Adana'da gerçekleştirilen beş günlük bir çalıştayda, Türkiye'nin 5 ilinden gelen 60 katılımcı, Türkiye'de şiddetten uzak bir öğrenme ortamı oluşturmada başarılı olan okulların özelliklerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Katılımcılar, Türkiye'deki okullarda edindikleri deneyimler temelinde modele önemli katkılarda bulunmuş, öğrenmenin gelişebileceği güvenli bir ortam yaratılması için nasıl bir modelin uygulanabileceğine yönelik örnekler sunmuştur.

Bu çalışma, Türkiye'deki okullarda çocuğa yönelik şiddetin önlenmesine yönelik girişimlerin uygulanmasına ve geliştirilmesine üst düzeyde teknik destek sunulması için tasarlanan 5 farklı materyalden birisidir. Model okul çalışmaları kapsamında hazırlanan destek materyalleri aşağıdaki şekildedir:

1. Ulusal programlara ilişkin literatür incelemesi
2. Şiddetin önlenmesine yönelik bir "Model Okul" tanımlaması
3. Şiddetin Önlenmesi Kolaylaştırıcı Eğitim Kılavuzu ve Kolaylaştırıcı El Kitabı
4. Şiddetin Önlenmesi Okul Lideri Eğitim Kılavuzu ve Okullar için El Kitabı
5. İlerlemenin izlenmesine yönelik Okulda Şiddetin İncelenmesi Aracı

Model okula ilişkin bu çalışmada, şiddetin önleneyeceği ve hoş görülmeeyeceği bir okul ortamı oluşturmak için ihtiyaç duyulan tüm bileşenler özetlenmektedir. Bu yolla, tüm çocukların dahil olacağı ve öğrenmenin gelişeceği koşulların nasıl oluşturulacağı açıklanmaktadır.

OKULLARDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİ NEDEN ÖNEMLİDİR?

Öğrenciler genellikle okulda kendilerini güvende hissederler. Suç ve şiddet unsurlarının genellikle daha yaygın olduğu çevrelerine kıyasla okullar onlar için güvenli bir sığınaktır. Bununla birlikte, öğrenme tüm öğrenciler için güvence altına alınacaksa, öğrencilerin okulda herhangi bir şiddet eylemine maruz kalma riskini azaltma görevi de okullara aittir.

Mutsuz ve korkmuş öğrencilerin tedirgin ruh halleri nedeniyle öğrenme kapasiteleri daha düşüktür. Öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri şiddetten uzak okullar, mutlu, sorumlu ve motive öğrencilere yönelik bütünleştirici eğitim imkânları sunabilmekte ve okul temelli hayat boyu öğrenme ile sürdürülecek bir öğrenme ortamı yaratabilmektedir. Şiddetin önlenmesi ve olumlu davranışın desteklenmesine yönelik teknikler ve stratejiler, okuldaki herkesin öğrenme için verimli ilişkiler geliştirdiği, etkili öğrenme davranışı ortaya çıkaran bütüncül okul yaklaşımlarına oldukça benzerdir. Bu nedenle, şiddetin önlenmesi konusunda bir model okul, iyi okulların verimli ve bütünleştirici bir öğrenme ortamı yaratmak için kullandığı yaklaşımların çoğunu uygulayacaktır. Dolayısıyla, şiddetin önlenmesi için yapılan girişimler, öğrenmenin gelişeceği verimli bir ortam yaratmak için sergilenecek bütüncül bir okul yaklaşımının parçası olmalıdır. Bu doğrultuda, okullar şiddeti önlemeye yönelik stratejiler uygulayarak, genel anlamda sağladıkları bütünleştirici eğitimi de geliştireceklerdir.

Şiddetle mücadelede, öğrencilerin korunması ve verimli bir öğrenme ortamı oluşturulması konusunda başarılı olan okulların 10 özelliği bulunmaktadır. Dolayısıyla bunlar, bir 'model okulun' özellikleridir. Bu özellikler bu çalışma içerisinde ayrı ayrı yer alsa da, tüm bu özelliklerin bir model okulun temel unsurları olduğu ve birbiriyle ilişkili oldukları dikkate alınmalıdır.

MODEL OKULUN TEMEL ÖZELLİKLERİ

1. ŞİDDET FARKINDALIĞI

Şiddetin öğrenciler üzerindeki etkisinin tüm paydaşlarca (öğrenciler, öğretmenler, personel, okul yöneticileri ve veliler) bilinmesi

Özet

Okul, okuldaki şiddet içeren davranışın boyutu ve öğrenciler üzerindeki etkisi konusunda ortak anlayış geliştirmelidir. Bu, farklı şiddet türlerinin sıklığı ve ciddiyeti, zorbalığın (*bullying*) tekrarlanma sıklığı ve şiddetin öğrenme, devamlılık ve bütünleştirme üzerindeki etkisini kapsamaktadır.

Temel Özellikler

- Şiddet kavramı, şiddetin yapısı ve yapılacak müdahaleler konusunda ortak bir anlayışa ulaşabilmeleri için **personel gelişimi**.
- Okuldaki herkesin şiddet içeren davranışı fark etme ve önleme konusunda dikkatli/duyarlı olması.
- Şiddet içeren davranışa tolerans göstermeyen ortak değerler tesis edilmesi için liderlik.
- Okul yönetiminin sorunun çözülmesi konusunda kararlı olması ve okulun tüm üyelerini aynı doğrultuda yönlendirmesi.
- Şiddet içeren ve şiddet içermeyen davranışları tanımlarken ve bunlara yönelik görüş bildirirken ortak bir dil ve kararlaştırılan kelimelerin kullanılması.
- Düzenli olarak yapılacak yıllık **okul şiddet incelemesinin** sonuçlarının yayımlanması

Örnekler:

- Ortak anlayış oluşturulması ve farkındalık yaratılması için okulun **web sitesinin etkin kullanımı**.
- Olumlu sosyal davranışı destekleyen görünür ve net ifade edilmiş afiş ve diğer iletişim yöntemleri.
- Birbirine yardım etmek gibi şiddet içermeyen ve olumlu davranışları öven sanat eserleri, oyunlar, hikâyeler vs. □ **Geniş çaplı tanıtımı yapılan zorbalık karşıtı kampanya**.
- Yeni iletişim biçimlerinden– sanal zorbalık vs. – kaynaklanan tehlikeler konusunda farkındalık.
- Bir öğrenci şiddet içeren davranış sergilediğinde veya şiddeti önlemek ve başkalarına yardım etmek üzere harekete geçtiğinde ebeveyn/velileri ile iletişime geçilmesi. Şiddet mağduru olan öğrencilerin ebeveyn/velileri ile iletişime geçilmesi.

2. OKUL ŞİDDET TARAMASI

Okuldaki şiddet içeren davranışların düzenli aralıklarla okul tarafından incelenmesi ve şiddetin önlenmesine yönelik okul içi değerlendirmelerin yapılması

Özet

Öncelikle okulu bilgilendirme amacıyla, tüm okullar için mevcut ve tüm paydaşları kapsayan basit ve uygulaması kolay bir değerlendirme yıllık olarak gerçekleştirilir. Değerlendirme, teşvik edilebilecek olumlu sosyal davranışlar ve aynı zamanda engellenmesi gereken olumsuz sosyal davranışlar ile ilgili verileri sunmaktadır. Okulun gelişim sağlamak üzere sahip olduğu organizasyon kapasitesi de değerlendirmenin bir parçasıdır. Karşılaştırmak için, örnek okullardan toplanan bölgesel ve ulusal sonuçlar temin edilmektedir.

Temel Özellikler

- Okul değerlendirmesi, okulun kendi bağlamına duyarlıdır.
- Değerlendirme süreci öğrenciler ve ebeveyn/veliler de dahil olmak üzere tüm ortaklar tarafından sahiplenilir ve uygulanır.
- Tüm ortakların erişim sağlayabilmesi için basit, kısa ve uygun şekilde ifade edilmiş anketler kullanılır. Okur-yazar olmayan ebeveyn/veliler ve okur-yazarlık becerileri düşük öğrenciler için sesli bir versiyonu da kullanılır.
- Sonuçları, tüm ortakların fikir ve deneyimleri ile ilgili karşılaştırmalı veriler sağlayan grafik biçiminde gösteren bir analiz işlevine sahiptir.
- Başarılı olunan ve geliştirilmesi gereken alanları vurgulamak ve eylem planına girdi sağlamak üzere tasarlanmıştır.
- Okulun öğrenci refahı konusundaki düzenlemeleriyle ilgili sorular içerir.
- Öğrencilerin okula gelirken ve okuldan dönerken ve okul çevresindeki güvenliği ile ilgili sorular içerir.
- Sonuçları paylaşılır ve duyurulur.

Örnekler

- Ortakların okulun ne derece güvenli olduğunu düşündüklerine dair sorular
- Ne sıklıkla zorbalık içeren davranış gözlemledikleri veya bu davranışlarla karşılaştıklarına dair sorular
- Olumlu sosyal davranışı destekleyen okul politikası ve kuralları konusundaki farkındalıkla ilgili sorular
- İncelemenin sonuçlarının duyurulduğu bir okul bülteni
- Değerlendirme için bilgi toplamak üzere öğrenci gözlem formları, sorun tarama listeleri, ev ziyaretleri, öğrenci gelişim dosyaları kullanılır.

3. STRATEJİK PLANLAMA

Şiddetten uzak bir eğitim ortamı oluşturulması amacıyla şiddetin sebepleri hakkında çalışmalar yapılması ve bütüncül okul tutum ve stratejisinin etkin bir şekilde benimsenmesi

Özet

Ulusal politikalar ve okul değerlendirme sonuçları göz önünde bulundurularak, aktif bir politikanın oluşturulması, sahiplenilmesi, düzenli olarak gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi ve tüm paydaşları kapsamaması sağlanır. Okul politikası, tüm ortaklarla istişare içerisinde belirlenir ve okulun stratejik planlamasına alınır. Ardından, bunun uygulanması için net bir **strateji ve eylem planı (Okul Eylem Planı)** hazırlanır. Bu sürece, şiddetin yaşanmayacağı, güvenli ve uyumlu bir okul atmosferinin oluşturulması için mevcut tüm kaynakların (insan kaynakları ve fiziksel kaynaklar) belirlenmesi ve verimli bir şekilde kullanılması da dahildir.

Temel Özellikler

- Okulun şiddete yönelik değerlendirmesi ve kanıtlar sonucunda, *politika* düzenli olarak gözden geçirilir, duyurulur ve güncellenir.
- Kısa ve özdür.
- Kişilerin nasıl davranması gerektiğini belirten olumlu cümlelerle ifade edilmiştir ve bu sebeple olumlu davranış modelini teşvik eder
- *Strateji*, politikayı temin eder ve güçlü yönlerle dayalıdır. Okuldaki herkes tarafından sahiplenilen ve paylaşılan bir eylem planı ile sonuçlanır.
- İl ve okul düzeyinde şiddetin önlenmesi eylem planları hazırlanır, onaylanır ve uygulanır.
- *Eylem planı*, en çözülebilir ve aynı zamanda en kritik sorunları ele alır.
- Şiddet içermeyen bir ortam yaratmak ve şiddet eylemlerinin nedenlerini ele almak üzere proaktif eylemler içerir.
- Ek ihtiyaçlara sahip öğrenciler için danışmanlık da dahil olmak üzere üç kademeli müdahaleler için okul hizmetlerini kapsar.
- Şiddetin önlenmesinde etkili olan ödül ve yaptırımları kapsar.

Örnekler

Politika, şu sorulara yanıt verir:

- Şiddeti nasıl tanımlarsınız – bu politika hangi davranışları kapsar?
- Bu ilkeler okulun genel amaçları ve müfredatı ile nasıl ilgilidir?
- Politika, şiddetten kaçınılması ve uyuşmazlıkların çözümlenmesi konusunda etkili öğretim ve öğrenmeyi nasıl destekliyor?
- Okul idaresi, personel, öğrenciler ve ebeveyn/velilerin şiddetin önlenmesine yönelik ortam oluşturulması konusundaki rol ve sorumlulukları nelerdir? □ Okul, öğrenciler için şiddet içermeyen davranışlar konusunda yüksek standartları nasıl belirliyor?
- Şiddetin önlenmesinin teşvik edilmesi için ödüllerden nasıl faydalanılıyor?
- Şiddetin önlenmesi için yaptırımlardan nasıl faydalanılıyor?
- Şiddet içeren davranış önemli öğrenme veya kişisel sorunları olduğuna işaret eden öğrenciler için ne tür destekler mevcuttur? □ Personele öğrenciler arasındaki şiddet olaylarını yönetme konusunda yardımcı olmak için ne tür destek ve eğitimler mevcuttur?
- Şiddet içeren davranış nasıl yönetmeleri gerektiği konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak isteyen ebeveyn/veliler için ne tür destek mevcuttur? □ Politika belirlenirken veya revize edilirken personel, ebeveyn/veliler ve öğrenciler nasıl dahil ediliyor ve onlarla nasıl görüş alışverişinde bulunuluyor?
- Okul, şiddetin ortaya çıkmayacağı bir atmosfer oluşturmak için ne tür kaynaklara yatırım yapıyor?
- Politika nasıl izleniyor ve gözden geçiriliyor? Okul, politikanın etkili olup olmadığını nasıl bilebilir?

4. ETKİLİ LİDERLİK

Gelişim için okul liderliği

Özet

Liderliğin dağıtılması (Okul El Kitabına bakınız) bütüncül okul gelişimini örnek olarak ve uygun bir liderlik tarzıyla yönetmeye en uygun personelin belirlenmesi ve görevlendirilmesi yoluyla sağlanır. Liderler şiddet içermeyen davranışlara örnek olur ve şiddet içeren davranışlara sıfır tolerans gösteren bir tutum sergiler. Şiddetin önlenmesi konusunda lider olacak bu çalışanlara yönelik olarak, model okulun 10 unsurunu, bir eylem planının nasıl hazırlanacağını ve uygulanmasına nasıl liderlik edileceğini içeren kapsamlı eğitimler sunulur.

Temel Özellikler

- Duygusal (soft) ve aynı zamanda teknik (mesleki) liderlik becerileri de dahil olmak üzere, liderler ve personel için mesleki gelişim.
- Liderler şiddet içermeyen davranış örneği sergiler.
- Okul politikasına dayalı olarak, sıkı fakat aynı zamanda adil tutum ve standartlar uygularlar.
- Tutarlı bir bütüncül okul yaklaşımı olabilmesi için personeli hem destekler hem organize ederler.
- Şiddet içeren davranışı düzeltmekle kalmayıp aynı zamanda şiddetin nedenlerini de ele alarak, sorunlara müdahalede bulunmak üzere çözüm odaklı yaklaşımlar sergilerler.
- Olumlu davranışı teşvik etmek ve şiddet içeren davranışı önlemek amacıyla çeşitli liderlik türlerinden faydalanırlar.
- Öğrenciler hakkındaki hassas ve gizli bilgilerin idare edilmesi için okul liderleri tarafından oluşturulan ve uygulanan, açık ve net çocuk koruma protokolleri bulunmalıdır.

Örnekler

- Bir lider, bir okul politikası belirlemek için zorlayıcı bir stil ve sonrasında bunun uygulanması için de işbirlikçi bir stil benimseyebilir.

- Meslektaşları tarafından sınıf içi davranışı kusursuz şekilde yönettiği bilinen bir sınıf öğretmenine, kolaylıkla sinirlenen öğrenciler için rehberlik rolü üstlenmesi için eğitim verilir.
  - Okul müdürü, öğrenci konseyi kurar ve zorbalık ve kavgaları azaltmak için akranları tarafından yürütülen bir dizi faaliyet organize etmeleri için gerekli düzenlemeleri yapar.
  - Okul lideri, öğrencilerin kendilerini güvensiz veya endişeli hissettikleri tüm alanları belirlemek üzere okula yönelik bir anket yürütür ve güvenlik kameraları yardımıyla bu alanlarda personelin yapacağı gözetimi artırır.
  - Programın referans grubu (Çalıştay Katılımcıları), okullarda şiddetin önlenmesinde bir model liderin sahip olması gereken çeşitli niteliklere ilişkin önerilerde bulunmuştur.
- Şiddetin önlenmesi okul lideri:

- a. Okulun sosyal ve fiziksel çevresini anlar ve davranış standartları belirler.
- b. Paydaşların fikir ve düşüncelerini dinler, bunları çözüm bulmada kullanır.
- c. Gerekli olan durumlarda gizliliği korur.
- d. Eleştirel ve analitik bir şekilde düşünür, öngörü sahibidir.
- e. Yeni gelişmelere ve fikirlere açıktır, değişim için isteklidir.
- f. Her zaman profesyonel ve ahlaklı bir şekilde davranan bir rol modelidir, kendi duygularını iyi kontrol eder.
- g. Çeşitli iletişim türlerini uygun bir şekilde kullanan iyi bir iletişimcidir.
- h. Diğerlerinde özgüveni motive eder ve geliştirir.
- i. Kendine güvenli ama eleştiriye açıktır.
- j. Müfredatı anlar ve öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde geliştirir.
- k. Düzenlidir, zamanı ve kaynakları iyi yönetir.
- l. Bir krizi nasıl yöneteceğini bilir.
- m. Risk almaya isteklidir.
- n. Farklı liderlik türlerini kullanır, adildir, okulun değerlerini savunur ve gerekli durumlarda kararlı davranır.
- o. Veliler ve yerel çevreyle iyi ilişkileri vardır.

- p. Sürekli olarak kendini geliştirme yolları arar.
- q. Diğerlerine karşı saygılıdır ve okulun tüm üyelerine eşit bir şekilde değer verir.
- r. Yardıma her zaman hazır ve isteklidir.

5. SOSYAL VE DUYGUSAL ÖĞRENME

Öğrenme davranışlarını geliştirmeye yönelik “edinilen ve öğretilen” (örgün ve informal) Sosyal ve Duygusal Öğrenme (SDÖ) müfredatı

Özet

Şiddetin önlenmesinin öğrenilmesi programı, yapılandırılmış bir Sosyal ve Duygusal Öğrenme (SDÖ) müfredatı içerisine dahil edilir ve okutulur. SDÖ becerileri ve özelliklerinin öğrenilmesi ulusal müfredata entegre edilir ve SDÖ'e uygun bir öğretim metodolojisi ve tarzıyla okutulur. Öğrencilerin olumlu, sosyal ve şiddet içermeyen davranış geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan SDÖ becerileri ve özelliklerini okuldaki diğer kişilerden öğrenmesi amacıyla, örgün olarak okutulan SDÖ müfredatına informal faaliyetler içeren bir müfredat eşlik eder. **Temel Özellikler**

- Şiddet içermeyen davranışın öğrenilmesinin faydaları, her yıl öğrencilerin beceri ve nitelikleri geliştikçe konuların tekrarlandığı sarmal bir SDÖ müfredatı ile vurgulanır ve öğretilir.
- Müfredat, okuldaki tüm paydaşlar tarafından planlanır, paylaşılır, tamamen anlaşılır ve desteklenir.
- Okulda ders dışı zamanlarda (ör. toplantılar ve oyun zamanları) ve özellikle de okula geliş-gidişler de dahil olmak üzere okul çevresindeki geçiş noktalarında daha geniş kapsamlı SDÖ fırsatları yaratılır.
- SDÖ öğreniminin evde de gerçekleşmesini sağlayan bir aile programı mevcuttur. Ebeveyn/veliler, evde çocuklarıyla materyallerden faydalanabilmektedir.

Etkili SDÖ programları şu özelliklere sahiptir:

- Ek SDÖ ihtiyaçları olan öğrencilerle kullanılmak üzere, **takviye SDÖ öğretim ve öğrenme materyalleri** sunar. Bunlar teori ve araştırma temellidir ve çocuk gelişimine ilişkin güvenilir teorilere dayalıdır.
- Sistemik talimatlar ve öğrenmenin günlük durumlara uyarlanması yoluyla, öğrencilere SDÖ becerileri ve etik değerlerinin günlük hayatta nasıl uygulanacağını öğretir.

- Öğrencileri dahil etmek amacıyla çeşitli öğretim yöntemlerinden faydalanır.
- Okul öncesi eğitimden liseye kadar her sınıfta net bir şekilde belirlenmiş öğrenme hedeflerini de içeren gelişimsel ve kültürel açıdan uygun talimatlar sunar. Kültürel hassasiyet ve farklılıklara karşı saygılı olmayı da vurgular.
- Okullara genellikle dağınık programları koordine etmeleri ve birleştirmeleri için yardım eder ve tüm öğrencilerin olumlu sosyal, duygusal ve akademik gelişimini desteklemek üzere tutarlı ve birleştirici bir çerçeve sunar.
- Akademik öğrenmenin duygusal ve sosyal boyutlarına odaklanarak okulun performansını artırır.
- Aile ve toplumu ortak olarak sürece dahil eder.
- Okul temelli programların uzun vadeli başarı veya başarısızlıklarını belirleyen faktörlere odaklanarak, programların yüksek kalitede uygulanmasını sağlar. Bunlar liderlik, ilgili herkesin program planlamasına aktif katılımı, yeterli zaman ve kaynaklar ve okul, bölge ve devlet politikalarına uyumu içerir.
- Tüm okul personeli için iyi planlanmış bir mesleki gelişim imkanı sunar. Bu temel teorik bilgi, etkili öğretim yöntemlerinin modellenmesi ve pratiği, düzenli koçluk ve meslektaşlardan gelen yapıcı geribildirimleri içerir.

Örnekler

- Çok sayıda yayımlanmış ve mevcut SDÖ programı bulunmaktadır.
- NCfLB tarafından İngiltere'nin Öğrenmenin Sosyal ve Duygusal Boyutları (SEAL) programından uluslararası kullanım için uyarlanan bir örnek program Ek 2'de özetlenmektedir. Bu program, öğrencilerin öz bilinç, duygu kontrolü, motivasyon, empati ve sosyal becerilerini geliştirmek üzere net öğrenme kazanımlarına sahip yedi temaya dayalıdır.

6. OKUL VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ

Özet

Okulda güvenliğe duyulan ihtiyaç, hem fiziksel hem de duygusal çevre için geçerlidir. Öğrenciler kendilerinin fiziksel ve duygusal zararlardan korunduklarını hissetmedikleri takdirde, sahip oldukları tam kapasitede öğrenmeyeceklerdir. Öğrenciler her zaman zararlardan korunmalıdır ve *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde* kendilerine bu hak verilmiştir. Bu, medya ve internetin getirdiği yeni ve yeni ortaya çıkan ortamlarda korunmalarını da kapsamaktadır.

Temel Özellikler

- Öğrencilerin özellikle geçiş zamanlarında korunması önemlidir (okula geliş ve gidiş sırasında, faaliyetler arasında sınıf çevresinde hareket ederken, okul bahçesinde ve ders arasında okul koridorlarında dolaşırken dahil olmak üzere). Bunlar, okullarda ve okulların çevresinde şiddetin en çok meydana geldiği zamanlardır.
- Okulda ve çevresinde zorbalık ve diğer şiddet türlerinin meydana gelme olasılığının en yüksek olduğu yerler ve zamanların – popüler noktaların yakından gözetimine özel önem verilir.
- Okul çevresi – okul kapıları vs. – için kontrol ve organizasyon mevcuttur ve okul, okula gelen ve okuldan ayrılan öğrencilerin korunması için karşılıklı sorumluluk üstlenir.
- Öğrencilerin medyadaki şiddet örneklerinin etkisinde kalmamaları ve gördükleri ve duydukları şiddet içeren davranışları kopyalamamaları için sorumlu seçimler yapmalarına yardımcı olmak amacıyla medya eğitim dersleri vardır.
- Öğrencilerin sosyal medyayı kullanırken sorumlu seçimler yapmalarına ve başkalarına zarar verebilecek sanal zorbalık veya diğer davranışlarda bulunmanın tehlikelerini anlamalarına yardımcı olmak da dahil olmak üzere, internetin sorumlu şekilde kullanımı ile ilgili de benzer bir eğitim vardır.
- Okul, öğrencilerin internet kullanımı için sanal zorbalığın tehlikelerini ve sosyal ağların başkalarına zarar vermek için kullanılmasını azaltan protokollere sahiptir.
- Okul, istenmeyen içeriklere maruz kalınmasını ve BT sisteminin eğitim dışı amaçlarla kullanılmasını engelleyen internet filtreleri kullanır.
- Öğrencilerin toplum içerisinde paylaştıkları çevreye değer vermeyi ve onu korumayı öğrenmeleri için, okul çevresindeki ekolojiye de önem verilir.

- Öğrenciler tehdit edildiklerinde veya istismara maruz kaldıklarında yardım için kime gitmeleri gerektiğini bilir.

Örnekler

- Popüler noktaların gözetimine yardımcı olmak üzere, kameralar ve diğer fiziksel güvenlik sistemleri kullanılır.
- Cep telefonu şirketlerinin gençleri sosyal medyanın sorumlu şekilde kullanımı konusunda eğitmek için başlattığı girişimlerden faydalanılır.
- Öğrenciler ve aileler için alo çocuk hattı hizmetleri yaygın şekilde tanıtılır.
- Okulun çevresi dışarıdan girebilecek istenmeyen kişilere karşı korunur.
- Öğrencilerin tehdit edildiklerinde veya kendilerini güvende hissetmediklerinde gidebilecekleri görevli bir kişi her zaman mevcuttur.
- Okul günü içerisindeki serbest zamanlarında öğrencilerin oynaması ve sosyalleşmesi için oynama alanları uygun şekilde donatılır.
- Otobüsler son sınıf öğrencileri tarafından gözetilir.
- Okula ulaşımı sağlayan şoförler ve güvenlik görevlileri gibi diğer kişilere çocuk güvenliği ve koruma konusunda eğitim verilir.

7. PERSONEL EĞİTİMİ

Davranış geliştirme ve şiddetin önlenmesinin öğrenilmesi üzerine verilen eğitim, öğretim personeli ve öğretim personeli olmayan kişilerin kendi tutum ve modelleri de dahil olmak üzere – SDÖ'yi nasıl öğretecekleri ve ne öğretecekleri açısından önemlidir. Eğitim, çocukların şiddetten korunması – istismara uğramış çocuğun nasıl teşhis edileceği ve destekleneceği konusunu da kapsamalıdır. Fakat eğitimin en önemli bileşeni, personelin yaptığı tüm eylemlerde şiddet içermeyen eylem modeli teşkil etmelerinin nasıl sağlanacağıdır.

Temel Özellikler

- En etkili öğretim yöntemleri ve müfredat içeriğinin davranış geliştirme ve şiddetin önlenmesi açısından anlaşılmasını da kapsayan kararlaştırılmış ve devam eden bir eğitim müfredatı mevcuttur.
- Eğitimin özelliği (resmi yeterlilik ile sonuçlanması ve diğer eğitimlerle ilişkili olarak davranış geliştirme eğitimine önem vermesi).
- Öğrenciler için olumlu sonuçlar ortaya çıkmasına yardımcı olmak üzere, eğitim sonucundaki öğrenme kazanımları ölçülmelidir.
- Yetişkinlerin çocuklara yönelik davranışlarında tutarlılık olmasının sağlanması amacıyla personele verilen eğitimler, ebeveyn/velilere verilen eğitimlerle aynı konu başlıklarını ve yöntemleri kapsar.
- Tüm personel, iyi uygulamaları paylaşma ve sürekli kişisel gelişim amaçlı çevrimiçi ağlara erişime sahiptir ve bunları tümüyle kullanır.
- Eğitim, katılımcılardan bazılarının bizzat kendilerinin hayatlarında şiddet eylemlerine maruz kalmış olabilecekleri gerçeği göz ardı edilmeden, hassasiyet sergilenerek yürütülür.
- Eğitim dahilinde, çocuk istismarına yönelik işaretler ve bir öğrencinin davranışlarının istismar edildiğini işaret edebileceği konusunda bilgiler yer alır.

Örnekler

NCfLB okullarda şiddetin önlenmesi programı, okullarda şiddetin önlenmesinden sorumlu liderlere, şiddetin önlenmesi için bütüncül okul programının uygulanması konusunda okul personelinin nasıl eğitileceği konusunda eğitim vermektedir. Ek 1'de bu program, metodolojisi ve içeriği açıklanmaktadır. Diğer kaynaklara yönelik kapsamlı bir liste ve sürekli gelişim için kullanılacak yayım materyallerinin yer aldığı bir web sitesine ilişkin bilgiler de sunulmaktadır.

8. ÖĞRENCİ KATILIMI

Öğrencilerin okul organizasyonuna demokratik katılımı, akranlarının yönettiği girişimlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına aracılık edecek çerçeveyi sağlar. Bunlar, her sınıftaki öğrenci danışmanları, zorbalık karşıtı kampanyalar ve akran izlemelerini kapsar. Statünün sağlanması için, demokratik öğrenci birliğine (Okul Meclisi) okul organizasyonuna katılım konusunda gerçek sorumluluk ve fırsat verilmeli ve bu birlik, okul politika ve stratejilerinin belirlenmesinde önemli role sahip olmalıdır. Personel ve öğrenciler tarafından okul liderliğinin önemli bir parçası olarak görülen, kapsayıcı ve demokratik yollarla seçilmiş bir birlik olmalıdır.

Temel Özellikler

- Tüm yaşlarda liderlik vasıflarına sahip öğrencilere akranlarıyla birlikte standartlar belirleme ve şiddet içeren ve anti-sosyal davranışlardan etkilenen akranlarına yardımcı olma fırsatı tanıyan ve akranların yürüttüğü girişimler için, seçilen öğrenci birliğine kaynak ve destek sağlanır.
- Öğrenciler akranlarının yürüttüğü şiddet azaltma stratejilerini nasıl destekleyecekleri konusunda eğitilir.
- Son sınıf öğrencileri faaliyetler organize eder ve uygulama konusunda öğrenci liderlerine destek sağlar.
- Öğrenci liderlerine, yetkilerini aşan ve yetişkin müdahalesi gerektiren her tür ciddi olay ve sorunu personele bildirmesi gerektiği öğretilir.
- Şiddetin önlenmesi için akranların yürüttüğü faaliyetlerin sonuçları, personel – öğrenci iletişimini ve şiddet mağduru öğrencilerin personele sorunlarını anlatma ve destek alma fırsatlarını arttırmalıdır.
- Öğrenci liderlerinin sorumlu personelle kolay ve açık bir şekilde konuşabilmeleri için, personel ve girişimleri yürüten öğrenci liderleri arasında iletişim kurulur.

Örnekler

Okul konseyleri okullarda yaygındır ve öğrenciler tarafından önem ve saygı görmeleri için okul tarafından bu konseylere gerçek statü verilmelidir. Akranların yürüttüğü girişimler şunları kapsar:

- Okul bahçesindeki arkadaşlar
- Afiş yarışmaları
- Eğitimli öğrenci danışmanları
- Çevre kampanyaları
- Öğrenci oyunları, sanat çalışmalarını için yarışmalar ve toplumsal etkinlikler
- Tüm sınıflarda kavga ve tartışmalara katılan kişileri denetleyen ve personele zorbalık ve diğer şiddet türlerini bildiren monitörler

9. AİLE KATILIMI

Öğrenciler bir yıl içerisinde uyanık oldukları zamanın en fazla %25'ini okulda geçirirler. Bu nedenle, evde, yerel çevrede ve daha geniş kapsamlı olarak toplumda medya ve internet aracılığıyla tecrübe ettikleri ve şahit oldukları değer ve davranışlar, kendi davranışlarını yönetirken geliştirdikleri beceri ve özellikler üzerinde güçlü etkiye sahiptir. Bu, kendi reaktif ve proaktif şiddet içeren davranışlarını ve diğerlerinin şiddet içeren davranışlarına nasıl tepki verdiklerini de içermektedir. Bu nedenle, okul temelli programların aile içerisinde devam ettirilmesi gereklidir. Çocuklarına okulda öğretilen şiddet içermeyen değerlerle aynı değerleri öğretmeleri için ebeveyn/velilere yardımcı olunmalıdır. Bu, ebeveyn/veli eğitimi, rehberliği ve onlara verilecek tavsiyeler ve evde özellikle babalar olmak üzere aile eğitimi için materyal tedarikini gerekli kılmaktadır. Erken yaşlardaki çocuklar için (0-6 yaş) ebeveyn eğitiminin başlatılması, şiddet içeren davranışların gelişmesinin önlenmesinde en etkili yollardan biridir.

Temel Özellikler

- Ebeveyn/veliler, çocukların şiddet içerebilecek davranışlarla karşılaştıklarında nasıl davranacakları konusunda doğru seçim yapmalarına yardımcı olmak üzere okulda verilen eğitimi devam ettirirler.
- Çocuklarının okulda öğrendikleri beceri ve özellikleri anlayabilmeleri ve geliştirmeye devam edebilmeleri için ebeveyn/ailelere bilgi sunulur ve onlarla toplantılar yapılır.
- Bu, çocuklara tutarlı mesajlar verebilmek için çocuğa yönelik şiddet içermeyen davranışlar, davranış kontrolü ve şiddet içermeyen davranış örnekleri konulu aile eğitim programlarını ve okun girişimiyle ailenin ortaklığının teşvik edilmesini kapsar. Mevcut 6-19 aile programı, şiddet içermeyen davranışların desteklenmesine yönelik eğitimi içerecek şekilde revize edilmektedir.
- 0-6 yaş çocuk ebeveynleri/velilerine yönelik olarak UNICEF ve MEB tarafından geliştirilen AİTEP aile programı, olumlu davranışların desteklenmesi için tasarlanan erken yaşta çocuk ebeveynliğine ilişkin programlara güzel bir örnektir ve mümkün olduğunca yaygın bir şekilde kullanılmalıdır.
- Ailelerin önemli bir rolü de çocuklarını dinlemek ve zorbalığı uygulayan veya bundan mağdur olan kişi de olsalar, başta zorbalık olmak üzere onlarda stres ve endişeye neden olan her tür sorunun çözülmesine yardımcı olmaktır.
- Okulların, öğrencilerin sorunlarından hızlı şekilde haberdar olabilmesi için ailelerle iletişim ve irtibat kurulması amacıyla basit ve erişilebilir sistemler mevcuttur.
- Şiddet içermeyen davranışı destekleyen aile üyeleri belirlenir ve teşvik edilir.

- Okuldaki SDÖ müfredatına devam edilmesi amacıyla evde kullanılan ve teşvik edici şekilde hazırlanmış SDÖ materyalleri mevcuttur.
- Türkiye'deki ailelerde babaların/erkek velilerin rol model olması ile ilgili özel bir durum mevcuttur. Babalar/ erkek velilerin, şiddet içermeyen erkek davranışı konusunda rol model olarak erkek ve kız çocuklarının yetiştirilmesinde ve eğitilmesinde daha aktif bir rol üstlenmesi teşvik edilmelidir.

Örnekler

- Medyadaki şiddet içeren davranışlardan kaçınma ve gördükleri ve duydukları şiddet içeren davranışları taklit etmeme konusunda öğrencilere yardımcı olmak üzere evde medya eğitimi.
- Ebeveyn/veliler için sorumlu internet kullanımı konusunda benzer eğitim (istenmeyen materyallere maruz kalınmasının önlenmesi için uygun filtrelerin kullanımı dahil olmak üzere)
- Şiddet içermeyen uyuşmazlık çözümü ve şiddetten uzak öğrenme davranışına ilişkin teknik ve süreçler konusunda ebeveyn/velilere yardımcı olacak programlar.
- Öğrencilerin okul veya ailelerinden destek alamamaları durumunda başvurabilecekleri 'Alo çocuk hattı' hizmetleri.
- Okul saatlerinde veya okula giderken ya da okuldan dönerken zorbalık gibi sorunlarla karşılaşılması durumunda okula haber vermek için ebeveyn/veliler okulla kolay ve hızlı bir şekilde görüşebilmektedir. Ebeveynlerle sadece bir sorun olması halinde temasa geçmek yerine, ebeveynlere çocuklarının olumlu davranışları konusunda düzenli olarak haber verilir.
- Sınıf öğretmenleri evleri ziyaret eder ve ebeveyn/velilere okul SDÖ programı materyallerinden nasıl faydalanabilecekleri konusunda yardımcı olur.
- 0-6 yaş çocuk ebeveynleri/velilerine yönelik olarak UNICEF ve MEB tarafından geliştirilen AİTEP aile programı, tüm ebeveyn/velilere (anne, baba, büyükanne ve büyükbabalar) yönelik olarak okul çevresiyle işbirliği içinde düzenlenir.
- Babaların/erkek velilerin katılımını teşvik etmek için Sınıf babaları/velileri seçilir. Okul toplantıları, etkinlikleri düzenlemek için birlikte çalışırlar ve okulun erkek personelini de içerebilen, babalar/veliler ve çocukları için özel olarak tasarlanan sosyal faaliyetlere katılmak üzere diğer babaları okula davet ederler (ör: babalar/veliler ve çocuklar için film gösterimleri, futbol maçları, babaların/velilerin gençliklerinde oynadıkları oyunlar, babalar günü kutlamaları vs.).
- Babaların/erkek velilerin özellikle davet edildiği eğitimle ilgili toplantılar düzenlenir (ör: iş deneyimlerinin paylaşılması, kariyer eğitimlerine yardımcı olunması, pozitif disiplin hakkında konuşmalar vs.). Etkinlikler, çalışan babalar/veliler için uygun saatlerde düzenlenir.
- Ebeveynlerle görüşmek için evlere yapılan ziyaretler, babalarla görüşmek için işyerlerine de yapılır.

10. TOPLUM DESTEKLİ ÇALIŞMA

Yerel toplum ile birlikte, yerel halk ve toplum değerleri için çalışılması

Özet

Yerel çevredeki yetişkinlerin sergilediği değer ve davranışların öğrencilerin eğitimi üzerinde büyük etkiye sahip olması nedeniyle, kaynak sağlayabilen, faaliyetler organize edilmesine yardımcı olabilen, aileleri destekleyebilen ve öğrencilerin öğrendiği standartları ve değerleri etkileyebilen kişi ve kuruluşlarla güçlü ilişkiler ve ortaklıklar kurulmasına önem verilmelidir. Okullar medyayı etkileyemeseler de, özellikle de video oyunları ve internet yoluyla medyada uygunsuz ve şiddet içeren davranışlara şahit olan küçük çocukların etraflarını taklit etme davranışları geliştirme riskini azaltmaya yardımcı olabilecek diğer kişilerle lobi faaliyetleri yürütmelidir.

Temel Özellikler

- Şiddetten uzak okulların tanıtılması için medyadan faydalanılması
- Okula gelmeleri ve okulun başlattığı girişimi topluma tanıtmaları için toplumsal kanaat önderleriyle (ör: İmamlarla) ortaklık
- Ticaret sektöründe okulu desteklemekle kalmayıp aynı zamanda işyerinde benzer girişimlerde bulunan ortakların belirlenmesi
- Çok sayıda kuruluşun yer aldığı bir çalışma için diğer girişim ve fırsatlarla ortaklıklar kurulması
- Okulları destekleyen kaynaklardan faydalanılması.

Örnekler

- Okullara temas kişileri ve mevcut hizmetlerin kısa bir açıklamasını sağlamak amacıyla ülke ve okul düzeyinde yerel kaynak rehberi hazırlanır. Okula, SDÖ programlarını konuşmacılar, bireysel danışmanlık ve tavsiye vs. ile destekleyecek yerel kişi ve kuruluşlardan faydalanma fırsatları sağlanır.
- Okulun, okula gelen ve belediye meclisi tarafından desteklenen ve ülke genelinde toplum merkezleri aracılığıyla tanıtılan zorbalık karşıtı programa yardımcı olan yerel molla ile güçlü ve destekleyici ilişkisi vardır.
- Yerel yetişkin eğitimi merkezi, veli eğitim programına çatışma çözümlenmesi ile ilgili bir ünite koyar.
- Yerel polis teşkilatı, okul gününün sonunda kapılarda bekleyen rakip okul grupları sorunuyla ilgilenmek üzere, okul kapılarına bir polis memuru görevlendirmeyi kararlaştırır.
- Çeşitli STK'larla, zorbalık mağdurlarına destek vermek üzere işbirliği yapılır.

Programın referans grubu (Çalıştay Katılımcıları), aşağıdaki potansiyel yerel ortak listesini önermektedir:

1. Tüm geniş aile üyeleri
2. Tüm Bakanlıkların il müdürlükleri
3. Polis memurları
4. Sağlık merkezleri
5. Civardaki okullar (İlkokul, Ortaokul ve Liselerin birlikte çalışması)
6. İllerdeki Üniversiteler
7. İşverenler (özellikle Meslek Lisesi istihdamı için)
8. STK'lar (Özellikle eğitim sağlayıcıları)
9. Mezun dernekleri
10. Kulüpler (Spor kulüpleri, Sanat ve kültür kulüpleri)
11. Çocuk İzleme Merkezleri (Risk altında olan ve suça karışan çocuklar)
12. Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakıfları
13. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
14. Yerel medya – (Basın ve Televizyon)
15. Yazarlar ve Sanatçılar
16. Okul servisi sürücüleri ve ulaştırma şirketleri
17. Civardaki komiteler ve köy muhtarları
18. Kültür merkezleri
19. Çocuk parkları
20. Yerel esnaf ve tüccarlar
21. Sinemalar ve tiyatro salonları
22. Hukuki danışmanlık merkezleri
23. Sanayi kuruluşları – (İşverenler ve sendikalar)
24. Camiler ve İmamlar
25. Sosyal Çalışmacılar
26. Kütüphaneler (Afiş sergileri, IT'ye erişim, kurslarla ilgili bilgi vs.)
27. Çocuk Bakım Evleri
28. Program sponsorları olarak bölgedeki ünlüler/yıldızlar

Ek 1

NCfLB Okullarda Şiddetin Önlenmesi Eğitim Programları

Özet

Okullarda Şiddetin Önlenmesi Eğitim Paketi (2009), aslında Avrupa Konseyi için tasarlanmış ve hazırlanmıştır. UNICEF bu pakete destek sağlamıştır. NCfLB tarafından yazılan UNICEF Okullarda Şiddetin Önlenmesi Rehberi'ni (2013) takiben, NCfLB eğiticilerinin şiddetin önlenmesi için en güncel bütüncül okul yaklaşımları çerçevesinde ulusal kolaylaştırıcıları eğiterek ulusal programlara destek verebilmesini sağlamak amacıyla Eğitim Paketi (2014) revize edilmiş ve yeniden tasarlanmıştır. Okullara verilen eğitim, şiddetin beklenmediği, tecrübe edilmediği veya hoş görülmediği bir uyum atmosferi yaratma sorumluluklarını yerine getirmeleri için okullardaki liderlerini desteklemektedir.

Okullarda çocuğa yönelik şiddet, okulun ana hedefine (öğrenmeyi destekleme) ulaşmasını engeller; çünkü çocuklar korktuklarında veya kendilerini güvensiz hissettiklerinde öğrenemezler. Temel bilgiler

2006 yılı sonbaharında, BM tarafından hazırlanan çocuğa yönelik şiddet araştırması yayınlanmıştır.

Okullardaki şiddetin önlenmesi konusunda bu araştırma şunları ifade etmektedir:

“Tüm çocukların şiddetten uzak ortamda öğrenmesi gereği; okulların güvenli, çocuk dostu ve müfredatın haklara dayalı olması gereği ve ayrıca okulların şiddete göz yuman davranışlarının değiştirilebileceği ve şiddet içermeyen davranışların ve değerlerin öğrenilebileceği bir ortam sağlaması unsurları göz önünde bulundurularak, Devletlerin aşağıda belirtilenleri gerçekleştirmesi tavsiye edilmektedir:

1. Cinsiyete dayalı kalıp ve davranışlar ile diğer ayrımcılık türleri de göz önünde bulundurularak, okulların tüm şiddet türlerine karşı çıkan, tüm personel ve öğrenciler için geçerli davranış kurallarını benimseme ve uygulama konusunda teşvik edilmesi;
2. Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin, şiddet içermeyen öğretme ve öğrenme stratejileri kullanmalarının ve korku, tehdit, aşağılama veya fiziksel güce dayalı olmayan sınıf yönetimi ve disiplin önlemleri almalarının sağlanması;
3. Uyuşmazlıkların çözümlenmesinde şiddet içermeyen yaklaşımlar gibi becerilerin edinilmesi, zorbalık karşıtı politikaların uygulanması ve okul topluluğunun tüm üyelerine yönelik saygının teşvik edilmesi yolları dahil olmak üzere, tüm okul çevresine hitap eden belli programlarla okullarda şiddetin önlenmesi ve önlenmesi;
4. Müfredatın, öğretme süreçlerinin ve diğer uygulamaların, tezahüründe aktif veya pasif olarak şiddete ve ayrımcılığa atıfta bulunulmadan, Çocuk Hakları Sözleşmesinin hüküm ve ilkeleriyle tam uyumlu olmasının sağlanması.”

Okullarda şiddetin önlenmesi eğitim programlarının amaçları

1. *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesinin* desteklenmesi
2. Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırmasının ardından BM raporuna yanıt verilmesi
3. Çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi ve okullar ile diğer çocuk hizmet kurumlarının tüm çocuklarımız için daha güvenli ve daha mutlu yerler haline getirilmesi.
4. Okullardaki ve diğer çocuk hizmet kurumlarındaki liderlere yardımcı olan kademeli bir eğitim programının oluşturulması:
  - a. Şiddetin düzeyi ve yapısının öz inceleme si ve okulun güvenli öğrenme için yaptığı organizasyon
  - b. Değerlendirme sonuçlarına dayalı bir eylem planı uygulama
  - c. Çocuklar için şiddetten uzak bir öğrenme ortamı yaratma
  - d. Şiddetin yeniden oluşumunu engelleyen yollarla şiddet içeren davranışa karşı tedbir alma
5. Eğitimin etkili olmasının sağlanmasıyla, her ülkede değişimin gerçekleştirilmesi

Birlikte uyum içinde yaşama (Convivençia)

Şiddetin tanımının kültürden kültüre farklılık göstermesi nedeniyle, programda çocuk merkezli ve olumlu bir şiddetin önlenmesi hedefi benimsenmiştir. Okullar, *birlikte uyum içinde yaşama atmosferi* yaratmayı amaçlamalıdır.

Convivençia, şiddetin tersi olan “uyum atmosferi” anlamına gelen İspanyolca bir kelimedir. Okullar, şiddeti olumsuz eylemlerle bastırmak yerine olumlu şekilde davranarak *birlikte uyum içinde yaşama atmosferi* yaratmaları için teşvik edilmektedir.

Programın özeti

Okullarda ulusal program geliştirilmesi için ‘kademeli’ bir eğitim modelinden faydalanılacağı varsayılmaktadır. Bu, küçük bir grup ulusal kolaylaştırıcının eğitileceği anlamına gelmektedir. Bu kişiler daha sonra okuldaki şiddetin önlenmesi liderlerini eğitecek; onlar da okul personelini eğitecektir. Programdaki okul liderleri okul müdürleri olmayabilir – müdürün program amaçlarına bağlılığı önemli olmakla birlikte, bu uygulamayı yürütmek için gerekli becerilere sahip başka personel de olabilir.

Eğitim paketinde iki set kaynak bulunmaktadır:

- a) Şiddetin Önlenmesi Kolaylaştırıcı Eğitim Kılavuzu ve Kolaylaştırıcı El Kitabı
- b) Şiddetin Önlenmesi Okul Lideri Eğitim Kılavuzu ve Okullar için El Kitabı

Okullarda şiddetin nasıl azaltılacağına dair bilgi ve anlayışlarının geliştirilmesinin yanı sıra, kolaylaştırıcılar uygun eğitim metodolojisi ve okulların, okul gruplarının veya diğer çocuk hizmet kurumlarının özel ihtiyaçlarını karşılamak için, kuruma göre uyarlanmış bir eğitim programı hazırlamayı için materyallerin nasıl seçileceğini öğrenmektedir. Bu iki program ilk,

orta ve özel eğitim okulları için eşit derecede önem arz etmektedir ve gençliğe ve çalışanlara, sosyal çalışmacılara ve topluluk içerisinde şiddetin önlenmesi konusunda ilgilene diğer kişilere pek çok fayda sunmaktadır.

Şiddetin önlenmesi kolaylaştırıcıları ve okul liderleri için eğitim oturumlarında 12 konu ele alınmaktadır

1. Değişimin başlatılması için çözüm odaklı yaklaşımlar
2. Şiddetin öğrenciler üzerindeki etkisi hakkında farkındalık
3. Şiddet içeren davranış konusunda okul öz inceleme leri ve müdahale organizasyonu
4. Şiddet içermeyen bir öğrenme ortamının oluşturulmasına yönelik politika ve stratejiler
5. Gelişme için okul liderliği
6. Örgün ve serbest (informal) sosyal ve duygusal öğrenme müfredatı
7. Öğrenme için güvenli bir ortam oluşturulması
8. Öğrencilerin katılımının sağlanması
9. Personelin desteklenmesi
10. Ailelerin katılımının sağlanması
11. Yerel çevre ile ilişki
12. Şiddetin önlenmesi programı uygulamasındaki sonraki adımlar için eylem planı

Bunlara ek olarak, kolaylaştırıcı eğitimi kolaylaştırma metodolojisi ve eğitimin izleme ve değerlendirmesini de içermektedir.

Eğitim programlarının öğrenme çıktıları

Bilgi, Anlayış ve Beceriler:

- Çözüm odaklı yaklaşımlar ve şiddetin önlenmesinde kullanımı
- Okullarda şiddetin tanımı ve şiddet içeren davranışın nedenlerinin anlaşılması
- *'Birlikte uyum içinde yaşamak' (convivencia)* ve okulun *birlikte uyum içinde yaşama* atmosferini etkileyen faktörler
- Şiddetle ilişkili davranışların değerlendirilmesi için yapılacak bir okul öz inceleme si ve bu tür davranışların düzeltilmesi için okulun nasıl organize olduğu
- Tüm okul çapında şiddet içermeyen bir ortam oluşturulmasına yönelik politika ve stratejiler
- Liderlik türleri ve şiddetin önlenmesi programlarının liderlerine yönelik en uygun stiller.
- Şiddetin önlenmesi programının iyi bir lideri ve yöneticisinin özellikleri
- Liderliğin dağıtılması yoluyla diğerlerinin de şiddetin önlenmesi girişimlerine liderlik etmeye teşvik edilmesi. Değişim liderliğinin bazı yönleri
- Sosyal ve duygusal öğrenmenin (SDÖ) genel okul müfredatı içindeki önemi
- Sosyal ve duygusal beceriler yapılandırılmış ve yapılandırılmamış müfredat yoluyla öğrenciler tarafından nasıl öğrenilebilir ve özümsebilir

- Bir SDÖ programının yapısı, temel öğrenme çıktıları ve etkili öğretme ve öğrenme stratejileri.
- Öğrenme için güvenli bir ortamın önemi ve bunu başarma stratejileri
- Tüm okul personeli için eğitim planlanması
- Şiddetin önlenmesi ve okulda *birlikte uyum içinde yaşama* ortamının oluşturulmasının her aşamasında öğrencilerin, aile/velilerin ve daha geniş okul çevresinin katılımına yönelik strateji ve yaklaşımlar.

Eğitim Metodolojisi

Şiddetin önlenmesi programı için verilen eğitim yalnızca öğretmenleri değil, okuldaki tüm personeli kapsamalıdır. Personele gerekli bilgileri sağlamalı ve aynı zamanda kendi sosyal ve duygusal becerilerini anlamaları ve tanımlarına yardımcı olmalıdır. Öğrencilere karşı sergileyecekleri yaklaşımı modellemelidir.

Okul liderleri, personel için eğitim organize ederken yalnızca içeriği değil eğitim stili ve birlikte uyum içinde yaşamayı destekleyecek metodolojiyi de göz önünde bulundurmalıdır. Eğitim aşağıdakilere ilişkin fırsatları kapsayacaktır:

Temel bilginin anlaşılması için konunun bir özetinin **sunulması**,

Katılımcıların anlayışlarını kavramlaştırabilmeleri için bilginin örnekler, hikayeler, fotoğraflar, videolar ve eylemler ile **modellenmesi**.

Katılımcılar daha sonra:

Teknik ve yaklaşımları öğrenmeye başlamak için becerilerin kendi aralarında **pratiğini yapar** ve

Meslektaşlarından nasıl yaptıklarına dair **geribildirim alır**. Öğrendikleri hakkında düşünceleri için teşvik edilirler.

Öğrendiklerini çalışmalarına dahil etmek için **uygularlar**. Bu öğrenme, diğer katılımcıların sürekli karşılıklı desteğiyle daha da derin hale gelebilir.

Eğitim oturumları için niyetlenen açık ve net öğrenme çıktıları olmalı ve bu oturumlar geniş yelpazede öğrenme türlerini kapsamalıdır.

Okullarda Şiddetin Önlenmesi: değerlendirme aracının rolü

İyi tasarlanmış bir değerlendirme aracı, şiddetin seviye ve türlerini değerlendirmenin yanı sıra, okulların ve çocuk hizmetlerinin gelişme kaydetmek üzere ne derece organize olduklarını değerlendirmelerine yardımcı olur. Değerlendirme aracı, en çok endişe duyulan alanların ilk olarak geliştirilmesi için hedefli bir eylem planı ortaya koyar.

Öz inceleme aracı tasarlama ve hazırlama ve sonrasında uygulama süreci oldukça zaman alabilmektedir. Okulların, personelin veri toplaması ve analiz etmesi için çok zamanını ve enerjisini alacak karmaşık bir değerlendirme aracı kullanma ihtimali çok düşüktür. Bu nedenle, öz inceleme nin tasarımı oldukça önemlidir.

Değerlendirme etiğini uygulamak için verilerin korunması ve tasarlanması, göz önünde bulundurulması gereken bir husustur. Toplanan tüm verilerin güvenli şekilde tutulması ve yalnızca kullanmak üzere ilgili izinleri almış olan kişilerle kısıtlı kalacak şekilde erişim sağlanması gereklidir. NCfLB şiddetin önlenmesinin desteklenmesi için iyi geliştirilmiş bir değerlendirme aracı modeli sağlayabilir; bu, örneğin İngiltere, Romanya, Almanya ve Makedonya gibi çeşitli ülkelerin kullanımı için kapsamlı şekilde denenmiş ve adapte edilmiştir. Kullanımına ilişkin yaygın olumlu geribildirimler bulunmaktadır (ayrıntılar için www.ncflb.com adresini ziyaret ediniz).

Ek 2

İngiltere SEAL programından, diğer ülkelerde kullanılmak üzere NCfLB tarafından uyarlanan SDÖ (Sosyal ve Duygusal Öğrenme) Programı

Programda yer alan dört ana unsur

Her SDÖ programında, öğretilen unsurlar ve öğrencilerin kendi özümlediği, deneyimle öğrendiği ve diğer kişilerin nasıl davrandığını gözlemleyerek kendini geliştirdiği unsurlar bulunmaktadır.

Okutulan müfredat davranışta değişiklik sağlamak için tek başına yeterli değildir – öğrenciler ihtiyaç duyduklarını beceriyi anlayabilmelerine rağmen, beceriyi gerçek anlamda kullanabilmeleri için şunlara ihtiyaç duyarlar:

- Modellendiğini görmek
- Çok sayıda pratik yapma fırsatına erişmek
- Güvenli bir ortamda söz konusu beceriyi denemek.

Bu nedenle, program tüm öğrenciler, personel (yalnızca öğretmenler değil), ebeveynler/veliler ve diğer paydaşları içeren bütüncül bir okul yaklaşımını gerekli kılmaktadır.

Etkili bir program, birbiriyle ilişkili dört ana unsurdan meydana gelir:

Ortam	Personel Modeli
Okutulan müfredat	Pekiştirme

Ortam – SDÖ için pozitif bir ortam sağlanması okuldaki ilişkilerin niteliğine, kişilerin (hem öğrenciler hem de yetişkinler) kullandığı dile ve birbirleriyle iletişim yollarına ve öğrencilerin güvende, mutlu hissedecekleri ve kendileriyle ilgilenileceği fiziksel ve duygusal bir ortam olmasına dikkat edilmesi anlamına gelmektedir.

Personel modeli – personelin öğrencilerle, birbirleriyle, ebeveyn/velilerle ve diğer paydaşlarla olan tüm etkileşimlerinde tutarlı olarak iyi sosyal ve duygusal beceriler sergilemesi anlamına gelmektedir. Bu kolay değildir ve bunu yapmaları gerektiği takdirde desteğe ihtiyaç duyarlar ve okulun personelin duygusal sağlık ve refahlarını desteklemek ve sağlamak için adımlar atması gereklidir.

Okutulan müfredat – tüm öğrencilerin SDÖ için hak kazanmaları isteniyorsa, bu durum şansa bırakılmamalıdır. İyi bir öğretim SDÖ için kesinlikle iyi fırsatlar sunar fakat gerekli tüm becerilerin herkese tam olarak öğretilmesi için planlı ve yapılandırılmış bir müfredat uygulanması gereklidir.

Pekiştirme – SDÖ'nin öğretilen unsurları, müfredatın diğer alanlarıyla uyum içerisinde olmaması durumunda etki sağlamayacaktır. Tüm derslerde SDÖ fırsatları sağlamak ve öğrencileri sosyal ve duygusal becerilerini uygulamaya dökmek üzere teşvik etmek

mümkündür. Ebeveyn/velilerin programı anlaması ve evde çocuklarıyla SDÖ eğitimine devam edebilmeleri için yardım almaları da önemlidir.

Tüm öğrenciler için sunulması

Okulda tüm öğrenciler SDÖ'den faydalanacaktır ve SDÖ'ye erişimleri olacaktır, fakat aralarında sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmek için ek yardıma ihtiyaç duyanlar olacaktır. Bu nedenle, etkili bir program bunu sağlayacak ve şunu kapsayacaktır:

1. **Müfredat dahilinde tüm öğrencilere** sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesi ve pekiştirilmesi. Duygusal sağlık ve refahın desteklenmesi için etkili ve bütüncül okul politikaları ve stratejileri. Ebeveyn/veliler ve diğer paydaşların katılımı.
2. Ek yardıma ihtiyaç duyan öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin geliştirilmesi için küçük grup çalışması. Ebeveyn/velilerinin katılımı ve onlar için ek destek.

Yapılandırılmış bir program sunulması

Okutulan müfredatın destekleyici bir ortamda uygulanması ve pekiştirilmesi için, SDÖ programı aşağıdakileri önermektedir:

- Yedi bütüncül okul teması, Her bir bütüncül okul teması için personel gelişimi
- Her bir temanın uygulamaya konması için tüm okulun katıldığı bir toplantı
- Her yaş grubunda öğretim ve öğrenme faaliyetleri
- Küçük gruplar için ek çalışma
- Müfredatlar arası pekiştirme ve bütüncül okul pekiştirmesi
- Aile ve yerli halkın katılımı

Bu nedenle, aşağıdakiler için materyaller sunmaktadır:

- Personel eğitim oturumları
- Toplantılar
- Farklı yaşlar için müfredat sınıf çalışması + destekleyici kaynaklar (afişler/resimler vs.)
- Daha fazla desteğe ihtiyaç duyan öğrenciler için ek çalışma
- Eve gönderilecek fikirler

Müfredat yedi temaya odaklanmakta ve öğrenciler büyüdükçe ve olgunlaştıkça yeniden değerlendirilmeleri ve gelişim aşamalarına uygun faaliyetleri anlamalarını iyileştirmek için her yıl kendilerine dönüş yapmaktadır. Faaliyetler, beş sosyal ve duygusal öğrenme boyutunu kapsayacak şekilde tasarlanmaktadır – öz bilinç; duygu kontrolü; motivasyon; empati ve sosyal beceriler

Tema	Temanın kapsadığı sosyal ve duygusal öğrenme boyutları
<p>1. Yeni başlangıçlar – öğrencilere kendilerini bir toplum içinde değer gören bireyler olarak görme ve herkes için kucaklayıcı, güvenli ve adil bir öğrenme ortamının şekillendirilmesine katkıda bulunma fırsatı sağlar. Öğrenciler ‘sakinleşme’ ve ‘sorun çözme’ amaçlı ortak modeller öğrenirken (ve uygulamaya koyarken) mutluluk ve heyecan, üzüntü, endişe ve korku gibi duyguları keşfederler.</p>	<p>Empati Öz bilinç Motivasyon Sosyal beceriler</p>
<p>2. Birlikte geçinebilmek – İşbirliği ve farklılıkların takdir edilmesi üzerine Tema 1 “Yeni başlangıçlar” çalışmasının kapsamını genişleterek ve dört kilit içerik alanına odaklanarak: arkadaşlık, grup olarak iyi çalışmak, öfke yönetimi ve çatışmaların çözülmesi sosyal becerilerinin geliştirilmesi yoluyla sınıf ortamını geliştirir.</p>	<p>Duygu kontrolü Empati Sosyal beceriler</p>
<p>3. Zorbalığa (Bullying) “Dur” demek– zorbalığın ne olduğu; nasıl hissettirdiği; bunu nasıl önleyebileceğimiz ve nasıl tepki verebileceğimiz ve öğrencilerin bu önemli sorunu çözmek için sosyal, duygusal ve davranışsal becerilerini nasıl kullanabileceklerine odaklanır.</p>	<p>Empati Öz bilinç Sosyal beceriler</p>
<p>4. Hedefler için Çabalamak! - tüm öğrencilerin yetenek, nitelik ve güçlü yönlerini takdir etme ve öğrencilere birey olarak kendileri ile ilgili düşünme ve özellikle de öğrenen bireyler olarak güçlü yönlerini ve en etkili öğrenme yönteminin ne olduğunu anlama fırsatı verir.</p>	<p>Motivasyon Öz bilinç</p>
<p>5. Ben olmak iyi bir şey – çocuğun bir birey olarak kendi bağlamında sahip olduğu duyguları keşfeder. Öğrenen bireyler olarak güçlü ve zayıf yönlerini düşünmenin yanında, öğrencilere duyguları anlama ve duyguların, özellikle de heyecan, gurur, şaşkınlık, umut, hayal kırıklığı, endişe ve gerginlik gibi duyguların davranış biçimimizi nasıl etkilediğini anlamalarına yardımcı olunur.</p>	<p>Öz bilinç Duygu kontrolü Empati</p>
<p>6. İlişkiler – Aile ve arkadaşlar da dahil olmak üzere önemli ilişkilerimizin olduğu bağlamda duyguları keşfeder. Ayrıca, tema içerisinde hepimizin hayatının bir döneminde baş etmesi gereken bir deneyim – sevilen bir eşyanın, arkadaşın, aile konutunun veya kişinin kaybedilmesinin – getirdiği duyguları anlamalarına yardımcı olunmasına odaklanılır.</p>	<p>Öz bilinç Duygu kontrolü Empati</p>
<p>7. Değişimler - Değişim konusunu ele alır ve öğrencilerin farklı değişim türleri – pozitif ve negatif – ve insanların bunlara verdikleri ortak tepkileri anlamasını amaçlar. Temada öğrencilerin değişimle alakalı duygularını anlama ve yönetme yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanır.</p>	<p>Motivasyon Sosyal beceriler Duygu kontrolü</p>

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsun!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi

Teknik Destek Projesi

MODEL OKUL EğİTİCİ EğİTİMİ

EğİTİMCİ KİTABI

Ocak, 2015

İÇİNDEKİLER

Değerli Eğitimciler	4
Paylaşım ve Öneriler	4
Eğitim Yöntemleri	5
Masa Özeti: Tanışma Oyunu	7
Kontrat	9
Şiddet Farkındalığı	12
Convivençia (Birlikte Uyum İçinde Yaşamak)	21
Okul Şiddet Taraması	27
Stratejik Planlama	35
Sosyal ve Duygusal Öğrenme	36
Etkili Liderlik	51
Okul ve Çevre Güvenliği	63
Personel Eğitimi	64
Öğrencilerin Katılımı	75
Ailelerin Katılımı	88
Toplum Destekli Çalışma	91
Model Okul Uygulama Planı	99
Okul Şiddet Taraması Anketleri	112
Destekleyici Bilgi Notu	136
Kaynaklar	158

Değerli Eğitimciler

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi Model Okul Eğitici Eğitimi Kitabı, görev yaptığınız il/ilçelerde gerçekleştireceğiniz eğitim çalışmalarında size destek olmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kitabın hazırlanmasında konular açık ve pratik bir anlatımla aktarılmıştır. Aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi, siz eğitimcilere kullanım kolaylığı sağlayacaktır.

- Bu doküman birbirini destekleyen 2 dokümandan oluşmaktadır. Biri “Eğitimci Kitabı” diğeri “PPT Sunumlar”dır.
- Eğitim sürecinde sizlere dağıtılan Destekleyici Kaynak Kitapların kapsadığı bilgi notları ilgili alanlarda referans olarak verilmiştir. Bu referans bilgilerden yararlanarak, oturumlara hazırlıklı gelmeniz eğitimin verimini arttıracaktır.
- Kitapçıkta her oturum için amaç, içerik, kullanılacak malzeme ve içeriğe bağlı olarak katılımcıya dağıtılması gereken ekler bölümü vardır. Bu bilgiler katılımcıya aktarmak için değil, sizlere rehberlik etmek amacı ile yazılmıştır.
- Program içeriğindeki yazılı yönergeler, siz Eğitimcileri desteklemek üzere hazırlanmıştır. Dikkatle okumanızı öneririz.
- Katılımcılara doğrudan iletilmesi beklenen yönergeler, “italik harflerle” yazılmıştır.
- Boyalı kutu içinde yazılan bilgi notları, hemen öncesindeki oturum başlığına uygun olarak sizleri desteklemek üzere hazırlanmıştır.
- Her oturumun Power Point sunumu bu dokümanla uyumlu olarak hazırlanmış, uygulamalarda pratik kullanımına yönelik PPT sunumun slayt numaraları kitapta belirtilmiştir.
- İlgili alanlarda kullanabilmeniz için örnekler ve öneriler sunulmuştur. Ancak bunun sınırlayıcı olmadığını belirtmek ve gruplarla çalışırken konuyu kendi örneklerinizle zenginleştirebileceğinizi hatırlatmak isteriz.
- Kitabın son bölümünde “Yetişkin Eğitimi Uygulamaları Bilgi Notu” bölümü, gerçekleştireceğiniz öğretmen ve aile eğitimlerinde sizlere kolaylık sağlaması amacıyla yer verilmiştir.
- “BİLET” her eğitim günü sonunda uygulanacak ve grubunuzdaki katılımcıların bilgi ve becerilerindeki artışı değerlendirmeleri ile ilgili fikir sahibi olmanızı destekleyecektir.

Paylaşım ve Öneriler

Aşağıda belirtilen koşullar bir araya geldiğinde, etkin bir öğrenme ortamı yaratmanız kolaylaşacaktır:

- Eğitim salonuna, katılımcılardan önce gelmeye çalışınız.
- Çalışma süresince ihtiyaç duyacağınız malzemeleri ulaşabileceğiniz bir yere koyunuz.
- Konuşurken, grup üyeleri ile göz teması kurmaya özen gösteriniz.
- Eğitimlerde, grubun dikkatini dağıtmayacak şekilde hareket halinde olunuz; kolay görünemeyeceğiniz bir yerden gruba hitap etmekten kaçınınız.
- Tartışmanın, sizin istediğiniz yönde gittiğinden emin olunuz; fikir ayrılıkları olursa, kişiselleştirilmeden konuyu ele alarak, müdahale ediniz.
- Kişisel deneyimlerinizi amaca uygun şekilde paylaşarak, bilgi ve düşünceleri zenginleştiriniz.

Emeğiniz için teşekkür ederiz.

Eğitim Yöntemleri

Eğitim programı uygulanırken, öğrenmeyi kolaylaştırması amacı ile aşağıda tanımlanan eğitim yöntemleri kullanılmıştır.

	Sunumlar: Grup lideri tarafından, tüm gruba, bilgi, teori ve prensiplerin aktarılmasıdır. Sunumlar PowerPoint sunum araçları ile desteklenmiştir.
	Soru-Cevap: Katılımcılara sorulacak sorular, eğitim çalışmasının inter-aktif olmasını sağlayacaktır. Programın önerdiği soruları konuya ve ortama uygun olarak sizler de zenginleştirebilirsiniz.
	Oyun: Oyunların amacı, grup üyelerini birbirine yaklaştırmak ve bazı yöntemleri yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktır.
	Küçük Grup Çalışması: Sürece herkesin katılımını destekleyen küçük grup oyunlarını temsil etmektedir. Uygulamalarda 4-7 kişi arasında küçük gruplar oluşturmaya özen göstermeniz önerilmektedir.
	Okuma Önerileri: Katılımcılara gün sonu verilecek ödev ve okuma önerilerini ifade etmektedir.
	Canlandırma/Rol Alma: Eğitim konusuna ilişkin olarak katılımcıların farklı deneyimleri yaşayarak/hissederek öğrenmelerini amaçlayan eğitim yöntemidir.
	Tartışma Grubu: Soru cevap ya da küçük grup uygulamaları sonrasında konunun büyük grupta paylaşımını öneren bölümleri ifade etmektedir.
	Fotokopi Dokümanı: Eğitim sürecindeki uygulamalar ve oturum sonunda katılımcıya dağıtılacak ekleri ifade eder. İkonun yer aldığı dokümanlar, haftalık oturum öncesi katılımcı adedi kadar çoğaltılarak kullanılmalıdır.
	Günün Değerlendirmesi: Her günün sonunda katılımcıya uygulanacak ölçme aracının kullanımını ifade etmektedir

1.GÜN

Amaç:

- Şiddet kavramını boyutlarıyla bilir,
- Okul içi paydaşların şiddet farkındalığının artırılmasındaki önemi bilir,
- Convivençia (Birlikte uyum içinde yaşam) kavramı ve okulların bu kavramı destekleyecek çalışmalarıyla ilgili bilgi sahibi olur.

İçerik:

- Tanışma Oyunu (Masa Özeti)
- Şiddet Farkındalığı
- Convivençia (Birlikte Uyum İçinde Yaşamak)
- Günün Değerlendirmesi

Malzemeler:

- Renkli fon kartonları
- Flip chart kağıtları
- A4 Kağıt
- Kalem
- Yapıştırıcı (Pritt, Uhu, Bant)
- Boya kalemleri
- Pul, payet vb. süsleme malzemeleri

Dağıtılacak Ekler:

- İlgili alanlarda belirtilen basılı materyal çıktıları

Masa Özeti (Tanışma Oyunu)

(3.Slayt)

Amaç:

- Katılımcıların çalışma gruplarındaki diğer kişileri tanımalarını sağlamak, sıcak ve eğlenceli bir çalışma ortamı yaratmak.
- Gruba aidiyet duygusunu güçlendirmek.
- Eğitiminin, katılımcılar hakkında bilgi almasını sağlamak.

Malzemeler:

- Her küçük grup için bir sayfa “Masanızın Özeti” soru kağıdı (Sonraki sayfada örneği verilmiştir. Katılımcı sayınıza bağlı oluşacak küçük grup sayısı kadar önceden çoğaltarak kullanınız.)
- Pul, payet vb. süsleme malzemeleri
- Pritt, uhu, şeffaf bant
- Boya kalemleri
- Her masa için bir flip chart kağıdı yada fon kartonu

Uygulama:

1. Büyük grubu, birbirlerini tanımayanların aynı grupta olmasına özen göstererek küçük gruplara ayırın.
2. Her gruba “Masanızın Özeti” soru kağıdını ve malzemeleri dağıtın.
3. *“Kendi grubunuza bir isim verin. Masanızın Özeti soru kağıdındaki soruları grup olarak yanıtlayın. Dağıtılan flip chart kağıtlarına, süsleme malzemelerini kullanarak isminizi ve yanıtlarınızı yansıtan bir poster hazırlayın. Bunun için 20 dakikanız var”* yönergesini verin.
4. Sürenin sonunda grupların tek tek posterleri ile ilgili 1-2 dakikalık sunum yapmalarını isteyin.
5. Sunumlar sonrası posterleri, eğitim salonunun duvarlarına asın.

MASANIZIN ÖZETİ

Grubunuza verdiğiniz isim:

Grubunuzun toplam yaşı:

Meslekte toplam yılınız:

Çocuklarınızın toplam sayısı:

Kendinize yakıştırdığınız sıfatlar:

Hobileriniz:

Sevdiğiniz hayvanlar:

Sevdiğiniz şarkılar/türküler:

Kontrat

(4.Slayt)

Amaç: Grubunuzla kontrat yapmanız, sonraki eğitim süreçlerinde programın içerik ve zaman planlarını gerçekleştirmenizi kolaylaştıracaktır.

Malzemeler: 3 adet flip chart kağıdı, 3 farklı renk post-it, katılımcı sayısı kadar kalem

Uygulama:

- Tüm gruba, karşılıklı olarak beklentilerinizi sıralayacağınız bir çalışma olacağını vurgulayın.
- Aşağıdaki soruları gruba sorarak, cevapları dağıttığınız post-it kağıtlara yazmalarını ve önceden sizin hazırladığınız flip-charta yapıştırmalarını isteyin:
  - Bu eğitimden beklentileriniz nedir?
  - Gruptan beklentileriniz nelerdir?
  - Eğitici den beklentileriniz neler?
  - Bu eğitimin verimli geçmesi için siz neler yapacaksınız?

Peki, bunlara ulaşmamızı engelleyecek neler olabilir ve biz bunları yaşamamak için neler yapabiliriz? Şimdi de ona bakalım ”

- Aşağıdaki başlıkları ve nedenleri kısaca katılımcılara aktarın:
  - **Zaman:** Eğitimin başlangıç ve bitiş sürelerine uygun olarak burada olmak. Zamanında başlayıp, zamanında bitirmek hepimiz için önemli.
  - **Gizlilik Kuralı:** Grubumuzda gizlilik temel ilke olmalıdır. Eğitim sürecinde özellikle uygulamalarda kendimizle ilgili kişisel paylaşımlarımız olabilir. Bu paylaşımları burada konuşup, burada bırakmalı, grup dışında kimseyle konuşmamalıyız. Yani grubumuzda “özel hayatların gizliliği” kuralına uyum bekliyoruz.
  - **Saygı:** Aynı fikirde olmasak bile her fikre ve paylaşıma saygılı olmak. Birbirimizi dinlemek konusunda hassasiyet bekliyoruz.
  - **Katılım:** Grup çalışmalarında katılımcı olmak. Yaşadıklarımızı, deneyimlerimizi paylaşmak eğitimin verimli olması açısından son derece önemlidir.
  - **Cep Telefonları:** Önemli bir haber beklemiyorsanız, telefonlarınızın kapalı ya da sessizde olması eğitimin kesintiye uğramaması açısından önemlidir.

Sizlerin eklemek istediğiniz, grubumuza önereceğiniz başka bir şey var mı? O halde önümüzdeki 5 gün için kontratınızı bağlıyorum.

GİRİŞ

Eğitimin Genel Amaç ve Kazanımları

(5.Slayt)

Proje kapsamında gerçekleştirilecek bu eğitimlerle neyin hedeflendiği, katılımcıların hangi bilgi ve becerileri edinerek buradan ayrılmalarının beklendiğini aşağıdaki maddelerle aktarınız.

- **Okullarda Şiddetin Azaltılması Kavramıyla İlgili Bilgi Artışı:** Katılımcıların okullarda şiddetin azaltılması stratejileri ile ilgili tam bilgi ve anlayış sahibi olmasına yardımcı olmak.
- **Programın Okullarımıza Uyumlu Hale Getirilmesi:** Şiddetin azaltılması programları için okullarımıza uygun eğitim stil ve tekniklerini modellemek.
- **Okul Liderlerinin Yetiştirilmesi:** Şiddetin azaltılması programının sonraki adımlarında birlikte yol alınacak liderlerin becerilerini geliştirilmek.
- **Okullarda Yürütülecek Program için Pratik Yapma Fırsatının Sağlanması:** Katılımcıların pratik yapmaları ve okulda şiddetin azaltılması programını yürütmeleri için ihtiyaç duydukları beceriler üzerine geribildirim almaları için fırsatlar yaratmak.
- **Ulusal Düzeyde Uzman Bir Ekip Oluşturulması:** Şiddetin azaltılması programı için, bir öğrenme topluluğu oluşturacak, deneyimlerini paylaşırken birbirlerine destek olacak ve becerilerini geliştirmeye devam edecek kolaylaştırıcı ve okul liderlerinden oluşan bir ekip oluşturmak.

Bütüncül Okul Programı & Model Okul Kavramı

Gruba, “Mutsuz ve korkmuş öğrencilerin tedirgin ruh halleri nedeniyle öğrenme kapasiteleri daha düşüktür. Öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri şiddetten uzak okullar, mutlu, sorumlu ve motive öğrencilere yönelik bütüncül eğitim imkânları sunabilmekte ve okul temelli hayat boyu öğrenme ile sürdürülecek bir öğrenme ortamı yaratabilmektedir. Çoğu öğrenci, çoğu zaman okulda kendini güvende hisseder. Aile içi şiddetin ve kamu düzenine yönelik suçların daha yaygın olduğu çevrelerine kıyasla okullar onlar için genellikle bir sığınaktır. Bununla birlikte, öğrenme tüm öğrenciler için güvence altına alınacaksa, öğrencilerin okulda herhangi bir şiddet eylemine maruz kalma riskini azaltma görevi de okullara aittir. Şiddetin azaltılması ve olumlu davranışın desteklenmesine yönelik teknikler ve stratejiler, okuldaki herkesin öğrenme için verimli ilişkiler geliştirdiği, etkili öğrenme davranışı ortaya çıkaran bütüncül okul Programlarına oldukça benzerdir. Bu nedenle, şiddetin azaltılması konusunda bir model okul, iyi okulların verimli ve bütüncül öğrenme ortamı yaratmak için kullandığı Programların çoğunu uygulayacaktır. Dolayısıyla, şiddetin azaltılması için yapılan girişimler, öğrenmenin gelişeceği verimli bir ortam yaratmak için sergilenecek bütüncül bir okul Programının parçası olmalıdır. Bu doğrultuda, okullar şiddeti azaltmaya yönelik stratejiler uygulayarak, genel anlamda sağladıkları bütüncül eğitimi de geliştireceklerdir.” açıklamasını yapın.

Model Okul Nedir?

(6.Slayt)

Slayttan yararlanarak “Model Okul” tanımını ve 10 temel özelliğini katılımcıya aktarın ve 5 günlük eğitici eğitimi programını bu bölümde (bir sonra ki slayt üzerinden) özetleyin.

Şiddetle mücadelede, öğrencilerin korunması ve verimli bir öğrenme ortamının oluşturulması konusunda başarılı olan okulların 10 özelliği bulunmaktadır. Bu özellikler aynı zamanda Model Okul kavramı ile tanımlanan okulların özellikleridir.

1. Şiddet Farkındalığı
2. Okul Şiddet Taraması
3. Stratejik Planlama
4. Etkili Liderlik
5. SDÖ Uygulamaları
6. Okul ve Çevre Güvenliği
7. Personel Eğitimi
8. Öğrencilerin Katılımı
9. Ailelerin Katılımı
10. Toplum Destekli Çalışma

5 Günlük Eğitim Planı

(7.Slayt)

Biz bu eğitim süresince bu 10 maddeyle ilgili bilgi artışı, bunların okullarımıza uyarlanmasında öneriler sunabilme ve uygulamalarla ilgili beceri geliştirmek üzerine çalışacağız. Bakın 5 günün içeriğini nasıl planladık, neler çalışacağız? Diyerek slayt üzerinden 5 günlük konu başlıklarını ve kısaca içerikleri paylaşın.

(1) ŞİDDET FARKINDALIĞI

Şiddet Nedir? Şiddetin Boyutları Nelerdir?

(8.Slayt)

Şiddetin farklı dillerdeki anlamı bile birbirinden farklılaşan anlamlar taşımaktadır. Bu farklılık, bazen dil bazen sosyolojik özellikler nedeniyle gerçekleşmektedir. Aşağıda 3 farklı kaynaktan ifadeye yer verilmiş ve şiddet tanımlanmaya çalışılmıştır.

The Encarta World English Dictionary (Encarta 1999) sözlüğü şiddeti şöyle açıklamaktadır:

- (1) Birini yaralamak ya da bir şeye zarar vermek amacıyla fiziksel gücün kullanılması;
- (2) Haksız gücün yasadışı bir şekilde kullanılması, ya da bu tehlike karşısında oluşan etkiler.

Olweus (Olweus 1999, s.12), yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, şiddet ya da şiddet içeren davranış; failin ya da suçlunun, başka birine acı ya da rahatsızlık vermek üzere vücudunu ya da bir nesneyi (silah dâhil olmak üzere) kullanarak saldırgan davranışlarda bulunması olarak tanımlamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti fiziksel ve psikolojik güç ve kuvvetin, tehdit yoluyla ya da doğrudan, kişinin kendine, bir başkasına, bir grup ya da topluluğa karşı yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme bozukluğu ile sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde kasten kullanılması olarak tanımlamaktadır (DSÖ fi-006).

Bu ve diğer tanımlamalar bazı farklılıkları olsa da bir takım benzer özellikler taşımaktadır. Şiddetin tanımlamasındaki ortak özellikler şunlardır:

- Zararlı ya da zarar verici, ya da en azından bu açılarından tehditkâr,
- Kastî (genellikle kaza eseri birine zarar vermek ya da yaralamak şiddet olarak kabul edilmemektedir).

“Bu tanımlardan yola çıkarak akla gelen şu soruları hep birlikte yanıtlamaya çalışalım” diyerek slayttaki soruları gruba yöneltin ve gelen yanıtları aşağıdaki bilgi notundan yararlanarak destekleyin.

Şiddetin tanımını farklılıklaştıran en az beş boyutu bulunmaktadır. Bunlara kısaca bakalım.

- 1. Şiddetin fiziksel olma zorunluluğu var mıdır?** Yukarıda yer verilen *The Encarta World English Dictionary*'nin yaptığı ilk tanımlama ve *Olweus* tarafından yapılan şiddet tanımına göre, şiddetin fiziksel olması gerekmektedir; ancak *Encarta* tarafından yapılan ikinci tanımlamaya ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan şiddet tanımına göre fiziksel olması gerekmektedir. Bu muhtemelen en önemli konudur. Şiddeti fiziksel eylemlerle sınırlandırmak, daha net bir odak noktası edinilmesini sağlar ve belki de şiddetin ölçülmesini kolaylaştırır. Fiziksel içerikli şiddetin izlenmesi sözlü ve ilişkiye dayalı şiddete göre daha kolaydır. Bu durum şiddeti saldırganlıktan farklı kılar. Ancak bu kısıtlı odak noktası bir takım araştırmacı ve yazarları mutlu ederken; diğerleri bu sonuçtan pek de memnun değildir. Bu tanımlama açık bir şekilde diğer kastı ve karşı tarafa zarar veren sözlü taciz, sosyal olarak dışlama, kötü söylentilerin yayılması gibi davranışları kapsam dışında bırakmaktadır (Underwood 2002).
- 2. Şiddetin bir kişiye yönelik olması mı gerekir?** *Encarta*'ya göre böyle bir gereklilik yok; ancak *Olweus*'a ve muhtemelen Dünya Sağlık Örgütü'ne göre bir kişiye yönelik olması gerekir. Başka bir deyişle vandallık (Başka birinin malına karşı yapılan kötü niyetli ya da kasti tahrif ya da yıkım, *Encarta* 1999) şiddet kapsamına girer mi? Okul duvarlarına yapılan duvar yazıları, ya da okul kitap ya da araç gereçlerine zarar vermek şiddet olarak kabul edilir mi?
- 3. Şiddet birine ya da bir şeye fiilen zarar veren davranış mıdır yoksa sadece tehdit olması da şiddet midir?** Kendini güvende hissetmeme duygusu gibi fiili şiddetin yanı sıra tehdit edilen üzerinde durulması da şiddetin kapsamını doğrular.
- 4. Şiddet yasal olsa da şiddet olarak tanımlanabilir mi (bkz. *Encarta*'nın ikinci şiddet tanımı)?** Öyleyse çocuğuna tokat atan bir ebeveyn kesinlikle şiddete meyillidir. Belki de öğrenciyi disiplin altına alan bir personel, bir suçluyu zapt eden bir polis, bir faile hüküm giydiren bir hâkim de aynı şekilde şiddete meyillidir. Öyle değilse, toplum tarafından tanımlanan bir “yasallığı” kabul ediyoruz. Bu durum değişmeli midir?
- 5. Şiddet bir birey tarafından mı uygulanmalıdır (Olweus), yoksa daha şahsi olmayan bir şekilde bir sosyal grup ya da bir kurum tarafından uygulanabilir mi?** “Kurumsal şiddet” terimi ikinci tanımı öne sürer ve bizlerin bir takım faaliyet ve politikalar izlemesi sebebiyle bir okulun öğrencileri üzerinde şiddet uyguladığını düşünmesini sağlar.

Şiddetin Türleri

(9.Slayt)

Şiddetin tanımında yaşanan güçlüğün bir benzeri de şiddet türlerinin kategorize edilmesinde yaşanmaktadır.

İhmal: Çocuğa yapılması gereken şeylerin yapılmamasıdır...

Çocuğun sağlığı, fiziksel, duygusal ve psikolojik gelişimi için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması durumudur. Bu kapsamın içine çocuğun eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması, çocuğun bakımından sorumlu kişilerce yeterli güvenlik koşullarının sağlanmaması, duygusal yakınlık ve sevginin yoksunluğu ile gelişimi için gerekli uyarılardan yoksun olmak ihmal koşullarını tanımlamaktadır.

İstismar: Çocuğa yapılmaması gereken şeylerin yapılmasıdır...

Fiziksel İstismar: Çocuğun fiziksel açıdan zarar görmesi ve bedensel bütünlüğünün bozulmasına neden olan ve bu amaca yönelik gerçekleştirilmiş eylemlerin tümüdür. Dayak atmak, bir cisimle dövmek, tokat, tekme ya da yumruk atmak, fiziksel olarak sarsmak, boğmaya, kaynar su gibi maddelerle yakmaya çalışmak bu kapsama girer.

Cinsel İstismar: Çocuğun cinsel doyum ve uyarım için kullanılmasıdır. Irza geçme, ırza tasaddi, sarkıntılık, pornografide kullanmak, çocuğun özel bölgelerine dokunmak, çocuğu dokunmaya zorlamak, öpmeye çalışmak, fuhuş yaptırmak, zorla pornografi seyrettirmek gibi cinsel içerikli söz ve davranışlara maruz bırakan her tür eylem bu kapsamda değerlendirilir.

Duygusal İstismar: Psikolojik istismar olarak da tanımlanan duygusal istismar, çocuğun diğer bireyler ve kurumlar tarafından olumsuz etkileneneği tutum ve davranışlara maruz bırakılarak veya gereksinimi olan sevgi, ilgi ve bakımdan mahrum kalmaları sonucu psikolojik hasara uğratılmasıdır. Genelde güç (hijerarşik olarak) eşitsizliği yoluyla gerçekleştirilen baskıyı da kapsamaktadır.

Sizce okullarda en çok yaşanan şiddet olayları nelerdir? Hangi gruplar arasında yaşanıyor bu olaylar? Ne dersiniz?

Yanıtları alın ve kategorize ederek tahtaya/flipchart kağıdına aşağıdaki gibi notlar alın.

- Öğrenci-Öğrenci arasında yaşanıyor= Zorbalık, tehdit, vb.
- Öğretmen-Öğrenci arasında yaşanıyor= Fiziksel ve hijerarşik gücün kullanımı
- Yönetici-Öğrenci arasında yaşanıyor= Fiziksel ve hijerarşik gücün kullanımı
- Yönetici-Öğretmen arasında yaşanıyor=Hijerarşinin gücü kullanılarak uygulanan duygusal istismar yaşanabilir.

ÖNEMLİ: Güç kullanılarak uygulanan duygusal istismarın okullarda görülen en yaygın şiddet biçimi olduğunu ve farkedilmeden yaşandığını/yaşatıldığını vurgulayın. Buradaki en önemli noktanın bu çapraz gruplar arasında oluşan baskının türü ve şiddeti ne olursa olsun birlikte uyum içinde yaşama (Convivencia)'ya zarar verdiğini belirtin.

Çok Boyutlu Bir Sorun: Zorbalık

(10.Slayt)

Aşağıdaki soruları gruba yönelterek Zorbalık ile ilgili tartışma başlatın.

Zorbalığı nasıl tanımlarsınız?

Sizin okulunuzdaki görülme oranını diğer çevre okullarla ile karşılaştırınca durum nasıl?

Profesyonel olarak baktığınızda, çalıştığınız yerde çocukların okulda zorbalığa maruz kalma sıklığının ne olduğunu soran bir ebeveyne ne yanıt verirsiniz?

Katılımcıların, zorbalığa ve okullarında yaşanan olaylara bireysel bakış açılarını aktardıkları bu bölümden sonra aşağıdaki büyük grup tartışma sorularıyla zorbalığın farklı boyutlarını ele alın.

Her çocuğun okulda zorbalık ve şiddet olayına karışabileceği veya bunlardan etkilenebileceği fikriyle birlikte, okulda zorbalık davranışı durumlarında öğrencinin oynayabileceği farklı rollere -bir diğer deyişle 'katılımcı rollere' – değineceğiz. Bunlar aslında "ZORBALIĞIN" farklı boyutlarına odaklanmamıza da yardımcı olacak diyerek ve slayttan yararlanarak, aşağıdaki soruları katılımcılara yöneltin ve tartışmayı yönetin.

1. Mağdur profili:

Bazı öğrenci kategorilerinin 'risk altında olduğu' iddiasına katılıyor musunuz? Eğer katılmıyorsanız, neden? Eğer katılıyorsanız, hangi kategorideki öğrencileri bu gruba dahil edersiniz?

2. Zorbalığın mağdur üzerindeki etkileri:

Okulda zorbalığın, mağdur öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?

3. Zorbalığa şahit olan tanıkların ileriki yaşamları üzerindeki etkileri:

Okulda zorbalığa tanık olmanın öğrenciler üzerindeki uzun vadeli olası etkileri nelerdir?

4. Zorbalığın mağdurların ileriki yaşamları üzerindeki etkileri:

Zorbalığın, okulda zorbalık mağduru öğrenciler üzerindeki uzun vadeli olası etkileri nelerdir?

5. Hayatlarının ilerleyen dönemlerinde zorbaların durumu:

Okulda zorbalık eyleminde bulunmanın zorbanın kendisi için olası uzun vadeli etkileri nelerdir?

6. Zorbanın profili:

Zorbalık davranışı gösteren kişilerin paylaştıkları bazı psikolojik özellikler hakkında ne düşünüyorsunuz?

7. Zorbalık dürtüleri:

Diğer bir deyişle, bazı çocuklar neden diğerlerine zorbalık yaparken diğerleri bunu yapmaz?

8. Zorbalık yapma nedenleri

Zorbalık neden kaynaklanır?’

9. Zorbalığı engellemek için okullarda yapılabilecekler:

Ülkemizde gerek devlet tarafından gerekse STK destek hizmetleri aracılığıyla okullara verilen hizmetler nelerdir? Ebeveynler ve veliler bu hizmetleri biliyor veya kullanıyor mu?

10. Okullarda zorbalara karşı gelmek için alınabilir önlemler:

Ülkenizde okullar, okulda zorbalık ve şiddet konusunda ne yapabiliyor ve ne yapmalıdır? Bu durum dünya uygulamalarından ne kadar farklıdır?

11. Ebeveynlerin/Velilerin desteği:

Ebeveyn ve velilerin zorbalık içeren davranışlarla ilgili ne yapıp yapamayacağına dair genel göstergelerden bahsederseniz ne söyleyebilirsiniz?

Okullarda Şiddet Farkındalığı Nedir?

(11.Slayt)

Şiddeti ne şekilde tanımladığımız, verileri genel çerçevede nasıl toplayacağımızı etkiler. Şiddetin tanımının ne olduğu konusuna açıklık getirmek önemli bir noktadır, ancak verilerin toplanması esnasında göz önünde bulundurulması gereken başka hususlar da vardır. Çoğu Avrupa ülkesinde, hatta belki de tamamında, konuyla ilgili bir takım istatistikler mevcuttur (Smith 2003); ancak bu istatistiklerin çoğu ya dolaylı yoldan hazırlanmıştır ya da tamamlanmamıştır. Zorbalık konulu anketler (şiddet konulu anketlerden ziyade); şiddet sebebiyle oluşan kazalara ilişkin resmi istatistikler; anti sosyal davranışlar, çocuk suçları ve vandallık gibi “yasal” tanımlamalara dayalı suç istatistikleri ve okuldan atılan öğrencilere ilişkin veriler bu kapsamda yer alan örnekler olarak gösterilebilir.

Sistemik verilerin toplanmasına ilişkin çalışmaların uzun zaman alması genel bir eksiklik. Okuldaki şiddete ilişkin istatistikler çeşitli araçlara dayanmaktadır.

Mevcut istatistiklerin çoğu, öğrenciler arasındaki şiddet üzerine odaklanmaktadır. Farklı taraflar arasında meydana gelen şiddet olayları nadiren raporlanır. Bu durum muhtemelen soruna yönelik genel algıyı ve bazı okulların ve personelin, personelin de dâhil olduğu şiddet içeren eylemlere ilişkin konuları ele almadaki isteksizliğini yansıtmaktadır. Mala zarar vermeye yönelik şiddet ve kurumsal şiddet kapsam dışında bırakılsa dahi, okul ortamında bulunan bireyler arasında şiddet içeren eylemlerin ortaya çıkabileceği açıktır. Öğrenciler arasındaki şiddetin yanı sıra özellikle öğrencilerden okul personeline yönelik, personelden öğrencilere yönelik ve personel arasında şiddet olayları ortaya çıkabilir.

Okullarda Şiddetin Seviyesini Etkileyen Faktörler

(12.Slayt)

Slaytın sadece başlığını açın ve aşağıdaki soruyu gruba yönelterek yanıtları alın.

Ne dersiniz okullarda şiddetin olup olmaması ya da seviyesini etkileyen faktörler nelerdir?

Okulun türü ve okul ortamı; akran grupları; yaş, cinsiyet, etnik köken, ailenin geçmişi ve özel eğitim ihtiyaçları gibi öğrenci nitelikleri ve tarihsel eğilimler bu faktörler arasındadır.

Okul özellikleri

Okulda şiddetin düzeyini ölçmede okulun ya da sınıfların büyük olmasının etkisinin olduğuna dair kanıtlar oldukça azdır (Olweus 1999; Smith 2003). Ancak konu üzerine yapılan çalışmaların tamamında olmasa da (Almanya, Hanewinkel 2004); bir kısmında (Norveç, Rolland ve Galloway 2002) sınıf idare becerileri gibi okulun ortamına ilişkin kıstasların şiddet üzerinde etkisi olduğu öngörülmüştür.

Akran grubu özellikleri

Öğrenciler içinde buldukları yaş grubundan etkilenir. Çocuk suçlular üzerinde yapılan çalışmalarda, çocukların akran gruplarından etkilendiğine dair bir takım verilere ulaşılmıştır. Çocuklarda suç işleme konusunda birtakım teoriler öne süren bir çalışma, ergenliğin henüz başlarında olan gençlerin, ergenlik çağından önce anti sosyal ve şiddet içeren davranışlarda bulunduğunu (muhtemelen kişisel ve karakter özelliklerinin de etkisinde olarak) ve bu davranışların bir süre devam edebildiğini ileri sürmüştür. Diğer yandan öğrencilerin çoğu, ergenlik döneminin en zorlu dönemi olan 13-16 yaş dönemi içinde yalnızca birkaç yıl süre ile anti sosyal birtakım davranışlar içerisinde bulunabilir.

Öğrencilerin kişilik özellikleri

İstatistiklerin büyük bir çoğunluğu, bir öğrencinin okulda geçirdiği süre arttıkça, şiddet kurbanı olma riskinin azaldığını göstermektedir (Smith 2003). Bunun sebebi, şiddet mağduru olma ihtimali olan bireylerin, zaman içerisinde güçlenerek, saldırıya karşı birtakım beceriler geliştirmesi olabilir. Ancak şiddet içeren bir suç işleme ihtimalinin, ergenlik dönemi ortaları ya da sonlarına doğru artış gösterdiği görülmektedir. Ergenlik dönemi süresince, kurallara karşı gelmeye ve risk almaya meyilli davranışlar, akran grubu tarafından onaylanınca daha da sıklaşır ve yaygınlaşır (Arnett 1992). Cinsel taciz, sataşma, cinsel yönelime ilişkin zorbalık gibi şiddetin diğer türlerine, lise döneminden önce nadiren rastlanır.

Cinsiyetin Etkisi

Şiddet konusunda cinsiyete dayalı farklılıklar olduğu birçok ülkede istatistiklerle kanıtlanmıştır (Smith 2003). Özellikle fiziksel şiddet söz konusu olduğunda, erkeklerin kızlara oranla şiddete daha meyilli olduğu görülmektedir. Erkekler genellikle aynı yaştaki kızlara oranla fiziksel açıdan daha güçlüdür ve fiziksel güç aynı yaş grubuna ait erkek çocuklar arasında önemli bir statü göstergesidir. Ancak şiddetin daha geniş çapta bir tanımlanmasını yapacak olursak, sosyal dışlama, dedikodu yapma ve sözlü şiddet gibi ilişkisel şiddet söz konusu olduğunda, kız çocukların nispeten, hatta zaman zaman şüphesiz, şiddete daha meyilli

olduğu açıktır.

Toplumlardaki Etnik Çeşitlilik

Çoğu Avrupa ülkesinde, geçtiğimiz on yıl içerisinde okullarda göçmen gruplara mensup gençlerin sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Çoğu ülkede ırk ayrılıkları hüküm sürmektedir, elbette bu ayrılığın etkileri okullarda da görülmektedir. Azınlık gruplara ve göçmen gruplara ait öğrenciler ırksal ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Gençler yoksunluk ve hayal kırıklığı gibi beklenti ve tecrübelerini okula taşımaktadır. Konu ile ilgili çok çeşitli ve düzensiz kanıtlar olmakla birlikte, şiddet oranlarını belirli bir etnik grup ile bağdaştırmak zordur (Smith 2003; Benbenishty ve Astor; basımda).

Öğrencilerin Aile Yapısı

Şiddetin incelenmesinde, ailenin geçmişiyle ilişkili etmenlerin büyük ölçüde önemli olduğuna dair bulgular mevcuttur (Olweus 1993). Kendileri de bizzat şiddete meyilli olan, çocuklarıyla yakın ilişkiler kurmaktan kaçınan ve çocuklarının davranışlarını izlemede yetersiz kalan velilerin çocuklarının okulda şiddet içeren, saldırgan tavırlar sergileme olasılığı çok daha yüksektir.

Özel Grupların Etkisi

Engelli ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin şiddet mağduru olma ihtimali yüksektir (Nabuzoka 2000). Aykırı ya da şiddet içeren faaliyetlere bahane olarak gösterilebilecek davranışlar sergilerler ve genellikle akran grubu içerisinde arkadaşlarını koruma konusunda eksiklikleri vardır. Hatta özel ihtiyacı olan öğrencilerin bir kısmı sıkıntılarını saldırgan bir şekilde yansıtır.

Okullarımızda Şiddet

(13.Slayt)

Okullarınızda yaşanan, şahit olduğunuz bir şiddet olayını hatırlamanızı, o anı anlatan kısa bir hatırlama notu yazmanızı ve aşağıdaki soruları yanıtlamanızı istiyorum.

- Şiddet olayı neden kaynaklandı? Kök sorun ne?
- Bu olayı şiddetin hangi türü olarak ele alıyorsunuz?
- Yaşanmaması için ne tür bir önlem alınabilirdi?
- Mağdur(lar) başta olmak üzere okul içi tüm paydaşlar açısından etkisinin azaltılması yönünde nasıl bir çözüm öneriniz var?

Bireysel çalışmasını büyük grupla paylaşmak isteyenlere söz hakkı verin.

ŞİDDETİN KATEGORİLERİ	
Şiddetin Biçimleri	Şiddetin Kendini Gösteriş Şekli
Fiziksel ve Psikolojik	*Alıkoyma *Bebek/çocuk öldürme
Şiddet	*Zorbalık *Fiziksel cezanın ev, okul, yargı sistemi, kurumlar, sokak ve toplum içinde kullanımı
	*Ölüm cezası *Kaçırma
	*Aile içi şiddet *Fiziksel istismar
	*Yargısız infaz *Psikolojik istismar
	*Çete şiddeti *Psikolojik cezalandırma
	*Zararlı geleneksel uygulamalar (erken evlilik vb.)
	*İşkence ve zalimce, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele
*Namus cinayetleri	
İhmal	*Terk etme *Yoksun bırakma
	*Tehlikeli, zararlı veya sakıncalı işlerde çalıştırma, çalışmasını göz ardı etme
Sömürü	*Pornografi *Kölelik
	*Seks Turizmi *İnsan ticareti
	*Cinsel sömürü *İşyerinde şiddet

Kaynak: UNICEF (2013), Çocuğa Karşı Şiddetin Göstergelerle İzlenmesi Eğitimi Katılımcı El Kitabı

Convivençia

(14.Slayt)

Sonuç olarak tanımlama yaparken bir davranışın şiddet olabilmesi için hangi seviyede olması gerektiğine karar vermeliyiz. Zararları ne ölçüde olmalı? Çoğumuz her gün ufak tefek üzüntüler yaşıyoruz. Dolayısıyla şiddet sözcüğü oldukça ciddi saldırılar, hakaret ya da sosyal tahriklerle sınırlandırılmalı mı? Yoksa Fransız araştırmacıların “mikro-şiddet” ya da “kabalık” olarak adlandırdığı kısmen daha küçük kabalıklar ve kural ihlalleri de şiddet kapsamına girer mi (Debarbieux ve ark. 2003) Bunlar yapılan tanımlamaların çoğunda şiddet olarak kabul edilmeyebilir ancak ciddi sonuçlar doğuran okul için şiddetin kökenlerinin anlaşılmasında ve şiddetle mücadelede büyük önem taşır.

Bu farklılıkların, uluslararası profesyonel gruplar tarafından çözümlenmesi mümkün değildir. Kişisel, disiplinle ilgili, kültürel ve dilbilimsel birçok farklılık vardır. Ancak okulun amacını belirlemeye çalışıyor ya da konu üzerine bir araştırma yapıyorsak, net olmamız gerekir çünkü ancak bu sayede konuya bir açıklık kazandırabiliriz. Okul içerisinde ya da herhangi bir sosyal çevrede şiddeti tek bir tanımla açıklamak gerekir.

“Birlikte uyum içerisinde yaşamak” olarak tanımlanan convivençia sözcüğü şiddetten uzak bir ortamı tanımlamak için kullanılmaktadır.

Bir okulda şiddet tanımını yaparken İspanyol’ca “convivençia”dan yola çıkmak gerçekçi bir öneri olabilir. İsterseniz bu başlık altında bizler de okullarda uyum içerisinde yaşama fikrini geliştirmeye ve ne tür şiddet eğilimlerinin bu programla uyummadığını belirlemeye çalışalım.

Büyük gruba “Okul içinde tüm paydaşların birlikte ve uyum içinde yaşamasını etkileyen faktörler neler olabilir?” diye sorun, gelen yanıtları aşağıdaki gibi tahtaya gruplandırarak yazın.

Öğrenciler	Yetişkinler	Tesis/Bina vb.	Okul dışı ve çevre
Küfür ve kavga etmeleri, vb.	Öğretmen Yönetici Personel Veli	Koridorların ve merdivenlerin darlığı, akustik sorunu, vb.	Kötü alışkanlıkları olan kişiler, etnik grup çatışmaları, gelenekler, vb.

“Okul bu uyumu desteklemek için ne yapıyor? Ya da neler yapmalı?” diye sorun, yanıtları alın. Katılımcılara, uluslararası uygulama örneklerini kapsayan “Okullardaki Şiddet Azaltmaya Yönelik Eylemler” başlıklı aşağıdaki bilgiyi özetleyin.

Okullardaki Şiddeti Azaltmaya Yönelik Eylemler

(16.Slayt)

Ulusal Gereklilik, Girişim ve Programlar

Smith tarafından yapılan çalışmalar (2003) her ülkede şiddetin azaltılmasına yönelik bir takım faaliyetlerin denendiğini göstermektedir. Bu girişimlerin bir kısmı ulusal, bir kısmı bölgesel ya da yerel, bir kısmı ise okul bazındadır. Geniş çaplı faaliyetler genellikle; risk grubunda kabul edilen çocuklar ile bireysel çalışmalar sürdürülmesi ya da farklı ölçütler içeren iyi geliştirilmiş programlardır.

Milli Eğitim Bakanlıklarının çoğunda, okulların “karşılıklı saygı ortamı” olması genel bir şart olarak kabul edilir. Ancak iki yıl önce yapılan bir ankette, o yıllarda Avrupa Ekonomik Topluluğu’na üye olan ülkelerin ancak yarısından azında (Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, Lüksemburg, İsveç ve Birleşik Krallık) okul sınırları içerisinde şiddet ya da zorbalığı önlemeye yönelik bir takım yasal koşullar olduğu ortaya çıkmıştır (Ananiadou ve Smith 2002).

Okul Politikaları ve Sınıf İçi Kurallar

Ülke çapında öngörülen yasal gereklilikler sonucunda ya da Olweus Zorbalık Karşıtı Eğitimi gibi programların takip edilmesi sebebiyle, okulda şiddeti azaltmak ya da şiddetin azaltılmasına yardımcı olmak için, okul politikalarının benimsenmesi ya da sınıf içi kuralların geliştirilmesi oldukça yaygın bir yöntemdir. Bazı ülkelerde okulun tamamını kapsayan politikalar benimsenirken diğer ülkelerde (Avusturya, Hollanda) sınıf içi kuralların geliştirilmesine ağırlık verilmektedir. Bu yöntemlerin önemli bir özelliği de personel ile öğrenci arasında karşılıklı fikir alışverişine izin vermesidir. Okulun tamamını kapsayan bütüncül okul yaklaşımında ise okulun bulunduğu bölgede yaşayan bireylerin de görüşü alınır. İyi planlanmış bir bütüncül okul yaklaşımı personelin ve ailelerin rolünü açıkça ifade eder.

Önleyici Genel Tedbirler

Şiddeti önleme için yapılan girişimlerin bir kısmı doğrudan şiddete yönelmek yerine, önleyici tedbirlerin geliştirilmesine odaklanır. Örneğin Danimarka’da çocukların okulla ilgili endişelerini dile getirdikleri (ve oyladıkları), nelerin nasıl değiştirilebileceğine yönelik fikirlerini sundukları bir Parlamento Günü düzenlenmektedir. Bu gibi girişimler, katılım hakkındaki genel düşüncenin ve vatandaşlık duygusunun gelişimini teşvik ederek, okulda şiddetin azaltılmasına ilişkin bir takım işlevsel öneriler sunabilir. Benzerlik gösteren “parlamento günleri” Fransa ve İsveç’te de denenmiştir.

Şiddetin Azaltılması için Okul Çevresinin İyileştirilmesi

Okulun fiziki çevresi, şiddet olaylarının ortaya çıkma olasılığı üzerinde önemli bir etkidir. En basitinden, koridorda atışmalar, yemek sırasında beklerken gerilmeler gibi küçük sorunların çıkması bir etken olabilir. Öğrencilerin can sıkıntısını gidermek ve yapacak daha iyi bir şey olmadığından sadece “eğlence için” şiddet içeren eylemlerde bulunmalarını engellemek için, okullardaki oyun alanları değiştirilerek daha cazip hale getirilebilir. Ancak

muhtemelen okulun fiziki çevresi söz konusu olduğunda, en azından öğrenciler arasında şiddet konusunda, en önemli etken yetişkin gözetiminin rahatlığı ve boyutudur. Öğrencilerin kullandığı alanların açık bir şekilde görülebilir olması ve personelin sorumluluk almaması halinde öğle arasında görev alacak gözetmenlerin eğitilmesi de şiddetin azaltılmasına yardımcı olacaktır.

Eğitim Programları ve Faaliyetleri

Şiddet ve zorbalık hakkında farkındalık yaratmaya, tutum değiştirmeye ve şiddetle başa çıkmaya yönelik hazırlanan materyaller yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu materyallerde grup çalışmalarına, edebiyata, tiyatro oyunlarına, filmlere ve videolara yer verilmektedir. Son dönemde cd-romlar gibi multimedya içerikli materyal ve faaliyetler ile sanal ortamın kullanımı konusunda bir takım gelişmeler yaşanmıştır. Pacific Primary Programme (Fransızca ve İngilizce olarak hazırlanmıştır) ve İngiltere'deki SEAL programı bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bu programların şiddet karşıtı çalışmalar üzerinde etkisi olduğu kanıtlanmıştır, ancak bu etki yalnızca geniş çapta bir programın bir bileşeni kadardır.

Şiddet İçeren Faaliyetlerde Bulunma Riski Olan Öğrencilere Yardım

Şiddeti önlemeye yönelik girişimlerin bir kısmı şiddet içeren faaliyetlerde bulunma riski olan çocuklara odaklanır. Bunlar arasında Belçika'da kullanılan "olumlu karne" uygulaması, sosyal beceri ve sosyal yeterlik eğitimi, girişkenlik eğitimi ve öğrencilerin özsaygısını arttırmanın yollarını bulmaya yönelik çalışmalar (İrlanda'daki Pathways Programı) bulunmaktadır. "Suçlamaya Hayır" programı (Maines ve Robinson 1992) ve "Ortak Kaygı Metodu" (Pikas 2002), agresif ya da zorba öğrencileri, davranışlarını değiştirmeye teşvik etmek üzere şekillendirilmiş çeşitli destek programlarıdır.

Şiddet Mağdurlarına Destek

Şiddet mağdurlarına destek olmanın çok çeşitli yolları vardır. Bu çalışmaların bir kısmı, görgü tanıkları ya da akran gruplarını destekleyerek tutumun değişmesine yardımcı olabilir. Tutum değiştirmenin şiddetin azaltılması üzerindeki etkilerini göstererek öğrenciler üzerinde şok etkisi yaratmayı amaçlayan uygulamalar da bulunmaktadır.

Okul Emniyet ve Güvenlik Tertibatı

Şiddeti önlemeye yönelik bazı girişimler, şiddet olayı gerçekleşirken olayın ele alınmasına ya da olayın oluşmasını önlemeye odaklanmıştır. Bazı ülkelerde (Avusturya, İspanya, İngiltere) öğrencilerin isim vermeden danışmanlık hizmeti almalarını sağlamak için, telefon yardım hatları oluşturulmuştur. Hassas öğrencilerin tehdit edildiklerinde ya da saldırıya uğradıklarında yardım çağırmak için kullanabilecekleri "alarm bileklikleri" taşımaları; şiddet olayı gerçekleştiği anda müdahale edebilmek için hazırlanan bir acil müdahale sisteminin oluşturulması; okul bekçilerinin görevlendirilmesi, kamerayla izlenerek, silahlar ve kaçak girişlere yönelik olarak okulların genel güvenliğinin güçlendirilmesi güvenlik konusunda yapılabilecek detaylı çalışmalar arasındadır. Bu ve benzeri "güvenlik" tedbirleri bazı durumlarda gerekli görülebilir ancak okul ortamının ve convivencia'nın korunması üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Portekiz örneğinin bulguları, önceki yıllarda tercih edilen güvenlik odaklı "güvenli okul yaklaşımının" yerini, daha pedagojik temellere ve öğrencilerin özsaygı geliştirerek sorumluluk almalarını sağlamaya yönelik ilkelere bıraktığını göstermektedir.

Okul Personelinin Eğitilmesi

Şiddetin azaltılması çalışmalarında öğretmenlere yardımcı olmak önemlidir. Okulda şiddet sorunu, okul mensubu tüm bireylerin ortak problemidir ancak öğrenciler arasında şiddet içeren davranış görüldüğünde ilk önce öğretmenler müdahale eder. Bu nedenle öğretmenler şiddet olaylarına müdahale etmek üzere hazır olmalıdırlar. En iyi şekilde nasıl tepki gösterileceği konusunda yetersiz bilgiye sahip okul bahçesinden sorumlu gözetmenler, hademeler, yemekhanede çalışan aşçılar ve okulda görevli olan sağlık personeli de şiddete tanıklık edebilir. Eğitim personeli dışındaki bu personel eğitimle desteklenerek şiddetin azaltılması konusunda daha fazla başarı elde edilebilir. Aynı zamanda okul personelinin, okulda şiddetle mücadelede velilerin katılımını sağlamak üzere eğitilmesiyle de daha iyi sonuçlar elde edilebilir.

Bu bölümde konuştuğumuz başlıkların tanıdık gelip gelmediğini sorun, yanıtları dinleyin. Model Okul uygulamalarının bu bölümde konuşulan eylemleri içerdiği vurgusunu yaparak oturumu bitirin.

Günün Değerlendirmesi (BİLET)

(17.Slayt)

“İlk günün sonuna geldik. Ben, süreci zenginleştiren ve keyifli hale getiren katılımlarınız için hepinize teşekkür ediyorum.”

Öncelikle her günün sonunda bir değerlendirme oturumu yapacağımızı belirtmek istiyorum. Farklı oyunlar kullanabiliriz ama temelde hep 2 şeyi merak ediyor olacağım. Bunlardan ilki “duygunuz”...Gün sonunda neler hissediyorsunuz? Sizde zaman nasıl geçti? Bu sorularına yanıt vermek isteyenlerin elini kaldırmasını ve elimdeki (Carpe Diem taşı) avuçlarının arasına alarak bizlerle paylaşmasını istiyorum. Bakalım bu akşam taşa kaçımız dokunacağız? İlk ben başlıyorum” diyerek duygunuzu paylaşın ve isteyenlere taşı verin.

“Duygularınızı paylaştığınız için teşekkür ediyorum. İki şeyi merak ediyorum demiştim, işte ikincisi de bu oturumdan ne tür bir bilgi artışı ve farkındalıkla ayrıldığınız. Yani aslında öğrenme düzeyiniz. Şimdi oturumları düşünmenizi ve bilgi, becerilerinizi hangi düzeyde arttırdığınızı, buna neyin neden olduğunu düşünmenizi istiyorum. Size dağıtacağım (ya da dosyalarınızda bulunan) “Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu” sizlerin eğitimden çıkış biletiniz. Formu doldurarak, masaya bırakmanızı istiyorum.” diyerek günü sonlandırın.

Eğitimciye Not: Form yerine Çıkış Bileti uygulamasını da kullanabilirsiniz. Bunun için renkli fon kartonlarını 10X10 keserek katılımcılara dağıtın ve bugün hangi bilgiyi/kavramı ilk kez duydukları ya da anlamlandırdıklarını bu kağıtlara yazmalarını isteyin.

Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu

Bugün birlikte yaptıklarımızı düşünün. Bugünü nasıl değerlendirirsiniz? Oturumlar bilginizi, anlayışınızı ve becerilerinizi ne oranda arttırdı?

0'ın çok kötü, 10'un çok iyi anlamına geldiği 0 ile 10 arasındaki bir ölçekte, bugünkü öğrenmenizin kalitesini nasıl değerlendirirsiniz? Puanı yuvarlak içine alın.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Öğrenmenize ne yardımcı oldu? Neden puanınız bir puan daha az değil?

Öğrenmenizi ne daha iyi hale getirirdi? Puanınızı ne bir puan daha arttırırdı?

Belirtmek istediğiniz diğer görüşler:

İsim: _____ Tarih: _____

2.GÜN

Amaç:

- Katılımcılar okullarında şiddet taraması yapabilir.
- Okul politikası oluşturabilir.
- Sosyal ve Duygusal Öğrenme hakkında bilgi sahibi olur.

İçerik:

- Okul Şiddet Taraması
- Stratejik Planlama
- Sosyal ve Duygusal Öğrenme
- Günün Değerlendirmesi

Malzemeler:

- Flip chart kağıtları
- A4 Kağıt
- Kalem
- Yapıştırıcı (Pritt, Uhu, Bant)
- Boya kalemleri

Dağıtılacak Ekler:

- İlgili alanlarda belirtilen basılı materyal çıktıları
- Model Okul Eğitici Eğitimi Katılımcı Kitabı

(2) OKUL ŞİDDET TARAMASI

Paylaşım Grubu

(1.Slayt)

Kitabın ilgili bölümünde paylaşılan ısınma oyunlarından birisini seçerek, grubunuza oynatın, güne ısınmalarına destek olun. Ardından yerlerine aldığımız katılımcılarla kısaca dün yapılan eğitim başlıklarının üzerinden geçin ve bugünün içeriğini aktarın.

Çözüm Odaklı Yaklaşımlar

(3.Slayt)

Slaytın sadece başlık bölümünü açarak “*Okulunuzda bir sorun yaşıyor. Sorunun taraf(ları) olan kişileri görüşme için çağırdınız. Görüşme sorularınızdan birkaçını bizimle paylaşır mısınız?*” sorusunu gruba yöneltin.

Bu arada siz de tahtaya not almak üzere hazırlanın.

Gelen yanıtları başlıksız olarak “sorun” ve “çözüm” odaklı diye iki ayrı liste şeklinde tahtaya yazın. Gruptan gelen yanıtlar bitince iki ayrı liste halinde olan soruların üzerlerine “sorun odaklı yaklaşım” ve “çözüm odaklı yaklaşım” başlıklarını yazın.

“Yapılan araştırmalarda bir durumu iyileştirmeye çalışırken, insanlara soruna odaklanan sorular sormak çözüme odaklanan sorular sormanın daha iyi sonuçlar doğurduğuna ilişkin verilere ulaşılmıştır. İnsanlar değişim karşısında her zaman paniğe kapılır, kaygılanır ve güvensizlik duyarlar. Liderler bu durumu ortadan kaldırmak için çözüm yaklaşımını benimsemiş yöntemleri kullanmalı ve kişileri rahatlatmalıdır. Model Okul uygulamalarında da kişiler öğrenciler liderler ise siz öğretmenlersiniz. Bu sebeple bu yaklaşımı benimseyerek kullanabilmeniz son derece değerli bir çıktıdır.”

“Sorunlara çözüm odaklı yaklaşmak zaman alabilir. Ancak model okul uygulamalarında başarılı olmak istiyorsak bu yolu benimsemeli ve kullanmalıyız. Çözüm odaklı konuşmalar, değişimin kolayca gerçekleşmesini sağlar. Geçmiş irdelemek yerine günümüze ve geleceğe odaklanır.” açıklamasını yapın.

Çözüm Odaklı Yaklaşımında “İlerleme Kaynakları”

(4.Slayt)

Çözüm odaklı yaklaşım, sorunu doğrudan masaya yatırmak yerine hayata geçirilebilecek olumlu değişiklikleri keşfetmeyi ve bu değişikliklerin hayata geçirilmesinde yardımcı olmayı hedefler. Bu yaklaşımı kullanırken slaytta gördüğünüz kaynaklarla ilerleme sağlamayı isteriz.

Slaytın üzerinden giderek aşağıdaki açıklamaları katılımcıya aktarın:

SORUNDAN-BİREYE: Yalnızca sorunla değil, bireyin kendisiyle yakından ilgilenmeyi gerektirir.

EKSİKLİKTEN-KAYNAĞA: Gerçekleştirilmesi mümkün olmayan şeyler yerine insanın yapabileceklerine odaklanmasını ifade eder.

YANLIŞTAN-DOĞRUYA: Bireyin şimdiye kadar neleri iyi yaptığına odaklanmayı ifade eder.

MAĞDURİYETTEN-HAYATTA KALMAYA: Zorlukların üstesinden gelebilmek için bireye nelerin yardım edebileceği bilgisine ulaşmayı gerekli görür.

SIKIŞMAKTAN-HAREKETE GEÇMEYE: Değişimin altını çizerek bireyin görebilmesinin desteklenmesini savunur.

ŞİKAYETTEN-İSTENEN GELECEĞE: Amaçları ve bu amaçların hayata geçirildiklerinin nasıl anlaşılacağını açıklamayı ifade eder. Burada en önemli nokta “İstenen Gelecek” tanımlanırken konulan hedeflerin aşağıdaki kriterleri sağlıyor olmalarıdır.

1. Olumlu mesajlar içermelidir-Şimdi ne yapacağız?
2. Konuyla ilgili olmalıdır-Hedefler ilerlemeye nasıl yardımcı olacak?
3. Ölçülebilir olmalıdır-Hedeflere ulaştığımızı nasıl anlayacağız?
4. Faaliyetler içermelidir-Farklı ne tür aksiyonlar alacağız?
5. Gerçekçi ve hayata geçirilebilir olmalıdır-Küçük iyileştirmeleri nasıl yapabiliriz?
6. Açık ifade edilmelidir-Herkes anlıyor ve bir sonra ki adımı kabul ediyor mu?

Çözüm Odaklı Yaklaşımında “Teknikler”

(5.Slayt)

Slaytın sadece başlığını açın ve “Şimdi bakacağımız teknikler, insanların problemin kendisinden ziyade çözümüne odaklanmalarına yardımcı olmak üzere benimsenerek, kullanılabilir” deyin.

Herkesin ikerli eş olmasını isteyin. Grubunuz tek sayı ise bir grubun üçlü olmasını önerebilirsiniz. Küçük gruplara aşağıdaki yönergeleri veriniz.

“Okullarınızda şiddetin azaltılması programı kapsamında karşılaşmayı öngördüğünüz bir sorunu düşünmenizi istiyorum. Bu sorunu gerçekmiş gibi partnerinizle birbirinize anlatın ve

karşılıklı olarak not alın. Bunun için 5 dakikanız var” deyin. Süre dolduğunda gruba söyleyin ve yeniden size konsantre olmalarını isteyin.

“Bir gece yatağınızda uyurken bir mucize gerçekleşiyor ve sorun tamamen çözülüyor. Fakat siz uyuduğunuz için bu mucizenin gerçekleştiğini bilmiyorsunuz. Şimdi aşağıdaki soruları partnerinizle karşılıklı olarak yanıtlayın. Bunun için de 15 dakikanız var.”

- 1. Yarın sabah uyandığında neler değişmiş olacak?*
- 2. Sen bunları nereden ve ya nasıl bileceksin?*
- 3. Fark etmeni sağlayacak ilk işaret ne olacak?*
- 4. Bu değişikliği ilk kim fark edecek?*
- 5. Bu değişikliği başka kim fark edecek?*

ÖNEMLİ: Bu örnek elbette bir sorunun tek gecede ortadan kalkabileceği fikrini savunmamaktadır.

Slayttaki 1.maddeyi açarak aşağıdaki açıklamayı yapın.

“Mucize soru, kişilerin sorunların çözümüyle ilgili daha yaratıcı düşüncelerine yardımcı olmakta, istenilen geleceğin anlaşılmasında yani ne yapmak istediğimizi anlamamızda, sorunun ortadan kalkması halinde nelerin değişeceğini görmemizde ve bu doğrultuda nelerin değişmesi gerektiğini anlamamızda faydalı bir araç olabilir.”

Slayttaki 2.maddeyi (Ölçme) açarak aşağıdaki açıklamayı yapın.

“Mucize soru, neyi başarmak istediğimizi tanımlamamıza yardımcı olur. Amacı belirledikten sonra bizi o amaca ulaştırmak için gerekli olan adımları planlamamız gerekir. Ölçekleme, küçük ve hayata geçirilebilir adımların belirlenmesinde yardımcı olur.”

0	5	10

Yukarıdaki şekli tahtaya çizin ve gruba;

“0-10 arası uzanan bir ölçekte “0” noktası hayatınız boyunca geçirdiğiniz en kötü dönemi; “10” ise sahip olmak istediğiniz hayatı temsil etmektedir. Kendinizi nerede görüyorsunuz?” diye sorun, yanıtları alın. Genelde “0” noktasındayım yanıtı gelmeyecektir. Tartışmaya aşağıdaki sorularla devam edin.

- 1. Niçin kendinizin x-1 değil de x noktasında görüyorsunuz? (Bu soru katılımcının daha önce elde ettiği başarılarla odaklanmasına yardımcı olur, istisnaları belirlemesini sağlar)*

2. Peki x noktasındaysanız $x+1$ noktasına ilerlemede size neler yardımcı olabilir? (Bu soru katılımcının ilerlemeye doğru atacağı adımları planlamasına yardımcı olacaktır.)

“Değişimin ölçülmesi, daha fazla değişikliğe motive olmamız konusunda kilit rol oynayabilir. İlerleme sağlandığı hissi arttıkça ileriye gitme ve problemi çözme becerimiz artar.” Diyerek sonra ki maddeye geçin.

Slayttaki 3.maddeyi (İstisnaları bulmak) açarak aşağıdaki açıklamayı yapın.

“En zor problemlerin bile istisnaları mevcuttur. İstisnalar genelde çözüme ulaştıran ipuçlarıdır. İstisnalar problemin her zaman ortaya çıkmadığını ve ortaya çıkan davranış üzerinde kontrol gücümüzün olduğunu bizlere kanıtlar. Hali hazırda işe yarayan noktaları saptamamıza ve başarıya ulaşmak için bu noktalar üzerinde yoğunlaşmamıza yardımcı olur.”

“Çözüm odaklı yaklaşımda kullanılabilir diğer yöntemleri etkili konuşma ve iletişim başlığı altında toplayabiliriz.” diyerek konuyu tamamlayın.

Çözüm odaklı Programlarda kullanılabilir tekniklerle ilgili son söz;

- Ulaşmaya çalıştığımız hedefi belirlemek için mucize soruyu,
- Mevcut başarıları kayıt altına almak için istisna soruları,
- Hedefe ulaşmak için gereken adımları belirlemeye yönelik ölçekleme sorularını kullanın...

Okul Şiddet Taraması

(6.Slayt)

Katılımcılara Okul Şiddet Taramasının gerçekte bir özdeğerlendirme süreci olduğu bilgisini aktararak, okul öz değerlendirmesini tanıtmak ve önemini vurgulamak üzere slayttaki döngüden yararlanınız.

Gelişim döngüsü, okulda şiddeti azaltmak için geçilmesi gereken süreçleri göstermektedir. Şiddetin azaltılması programının getirilmesi süreci, tüm okulun gelişimi için ortak hususlar ortaya koymaktadır. Bu eğitimin sadece bu program açısından faydalı olması değil, aynı zamanda genel anlamda değişim liderliği ve yönetimi – planlama, uygulama ve değerlendirme süreci sürekli gelişim döngüsü – hakkında düşünmemize de yardımcı olması beklenmektedir. Başarılı girişimlerin önemli bir boyutu da, planlamanın halihazırda iyi giden şeylerle ilgili net bir resme ve başka ne yapılması gerektiğine dayalı olması için etkili bir izleme ve değerlendirmedir. İlk inceleme, planlama için bilgi sağlar ve aynı zamanda ilerlemenin değerlendirilmesinde kullanılacak bir temel temin eder.

(7.Slayt)

Bir okulun kendini değerlendirmesi, yaptıklarıyla ilgili net olmasına, doğru şeyler yapıp yapmadığıyla ilgili kanıt bulmasına, uyguladığı şeylerin olumlu etki yaratıp yaratmadığını kanıtlamasına, sorunları belirlemesine ve en önemlisi okulun tüm paydaşları ile birlikte çalışmasını sağlar. Ancak önemli bir nokta, okul öz değerlendirmesinin etkili bir nitelik taşıması için kapsamlı bir bakış açısına sahip olması, bütün paydaşları kapsamaması, verilerin çeşitli kaynaklardan alınmış olması, karmaşık olmaması, analizi kolay sonuçlar oluşturması, eylem planını desteklemesi ve düzeni izleme içermesi gerekir.

Okulumuzun Öz-Değerlendirmesini Yapalım mı?

Aşağıdaki “OKUL ÖZ-DEĞERLENDİRME TABLOSU”nu dağıtarak bu formda yazan kriterler şu anda okullarımızda uygulandığı öngörülen maddelerden örnekler içeriyor. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü İlköğretim Kurumları Standartları (İKS) Tablosu’ndan alınan bu maddeler, Model Okul uygulamalarında kullanılan tarama kriterleri ile örtüşenler arasından seçildi. Okul öz-değerlendirmesi ya da okul şiddet taramasının paydaşların katılımı ile olması gerektiği bilgisini hatırlatmak isterim.

Bu nedenle bu formları burada bireysel olarak çalışmanız uygun olmayacaktır. Ama bu formu okullarınıza döndüğünüzde diğer paydaşlarla paylaşmanızı ve mini bir öz-değerlendirme yapmanızı istiyorum. Ayrıca İKS içinde bulunan “Mevcut Durum Göstergeleri” ve “Performans Göstergeleri” tablolarından yararlanarak okulunuzun öz-değerlendirme çalışmasını genişletebileceğinizi de hatırlatmış olayım.

ÖNEMLİ:

Okullar bilmeleri gereken şeyleri bulmak için başka yöntemlere sahip olabilir. Önemli olan şunları yapabilmeleridir.

- Başarmak istedikleri şeyle ilgili net bir vizyona sahip olmak
- Okuldaki şiddet seviyeleri ve okulun yaptığı müdahalenin etkililiği konusunda net bir resme sahip olmak için mevcut durumu incelemek
- Değerlendirmeden elde edilen kanıtları bir eylem planı hazırlamak üzere kullanmak

OKUL ÖZ-DEĞERLENDİRME TABLOSU

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

EVET	HAYIR	STANDART
		1.1.1.Okul Gelişimi: Okulda stratejik planlamaya dayalı etkili bir okul gelişim planlaması yapılır.
		1.1.1.Okul Gelişimi: Okulda stratejik planlamaya dayalı etkili bir okul gelişim planlaması uygulanır.
		1.1.1.Okul Gelişimi: Okulda stratejik planlamaya dayalı uygulanan etkili okul gelişim planlaması sürekli geliştirilir.
		1.1.2.Mesleki Gelişim Etkinlikleri: Okul personeli, mesleki gelişimlerini çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda yürütür.
		1.1.2.Mesleki Gelişim Etkinlikleri: Okul personelinin mesleki gelişim çalışmaları değerlendirilirken, meslektaşlarının, okul yöneticilerinin, il milli eğitim denetmenlerinin çocukların ve velilerin görüşlerinden yararlanır.
		1.1.4.Çocuklara, Velilere ve Okul Personeline Yönelik Geliştirici ve Motivasyon Arttırıcı Çalışmalar: Okul yönetimi, çocukları, geliştirici ve motive edici çalışmalar yapar.
		1.1.4.Çocuklara, Velilere ve Okul Personeline Yönelik Geliştirici ve Motivasyon Arttırıcı Çalışmalar: Okul yönetimi, velileri geliştirici ve motive edici çalışmalar yapar.
		1.1.4.Çocuklara, Velilere ve Okul Personeline Yönelik Geliştirici ve Motivasyon Arttırıcı Çalışmalar: Okul yönetimi, okul personelinin geliştirici ve motive edici çalışmalar yapar.
		1.1.6. Çocukların Okul Yönetimine Katılımı: Çocukların okul yönetim sürecine etkin katılımı ile görüş ve eleştirilerini açıklamaları için uygun mekanizmalar vardır ve bunlar çocuklar tarafından aktif olarak kullanılmaktadır.
		1.1.7. Velilerin Okul Yönetimine Katılımı: Velilerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
		1.1.8. Öğretmenlerin Okul Yönetimine Katılımı: Öğretmenlerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
		2.1.1.Çocukların Gelişim ve Öğrenme İhtiyaçlarını Belirleme: Öğrenme süreci planlanmadan önce çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımaya yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.
		2.1.2.Sınıf İçi Öğrenme Etkinlikleri: Sınıf içi öğrenme etkinlikleri çocukların gelişimsel özelliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına göre planlanır ve bu etkinlikler program kazanımlarını destekler.
		2.3.1.Okulun Eğitim-Öğretim için Çevredeki Olanaklardan Yararlanması: Okul, çevre olanaklarından yararlanarak kurduğu işbirlikleri ile eğitim öğretimi geliştirir.
		2.3.2. Okulun Olanaklarının Çevre Tarafından Kullanılması: Okul, olanaklarını çevrenin kullanımına sunarak okul ve çevre bütünleşmesini sağlayıp, çocuğun çevresinin eğitimini destekler.
		3.1.1.Okulda Fiziki Güvenlik: Okul mekanları güvenlidir.
		3.1.2.Okul Yakın Çevresinin Güvenliği: Okulun yakın çevresi güvenlidir.
		3.2.1.Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri: Çocukların sağlıklı gelişimleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.
		3.2.2. Okul ve Yakın Çevresindeki Risk Faktörlerini Önlemeye Yönelik Çalışmalar: Okul ve yakın çevresinde risk faktörlerini önlemeye yönelik tedbirler alınır.

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü İlköğretim Kurumları Standartları (İKS) Tablosu

Okul Öz-değerlendirmeleri Müdahale Süreci

(8.9.10.11.Slayt)

Değerlendirme sürecinin sonuçlar kadar önemli olduğunu vurgulayın. Çünkü bu sürece ancak herkesin katılması durumunda ele alınan hususlarda farkındalıklar artacak ve çözüm bulmak için tüm paydaşların kararlılıkları temin edilebilecektir.

Öz-değerlendirme sürecinin tasarlanması:

Öz değerlendirme sürecinin tasarlanması iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama tamamen ankete dayalıdır; ikinci aşama ise okulun anket sonuçlarında belirsiz, parçalı veya kutuplaştırılmış olabilecek bulguları teyit etmesine veya aksini kanıtlamasına imkan tanıyan görüşme, belge inceleme gibi faaliyetleri içerir.

Kimlerin veya her gruptan kaç kişinin anketi doldurması gerektiğine karar verilirken, bu çalışma için gereken zaman ve kaynak konusunda sınırlılıklar olacaktır. Diğer yandan zaman kaybı gibi görünen ikinci aşama gerçekte sonuçların güvenilirliğini arttırmaktadır. Yine de öz-değerlendirmede her iki aşamanın uygulanması da bir kural olarak konulmaz ve okulun spesifik ihtiyaçlarının tanınması, öz değerlendirme sürecine etken olarak eklenebilmesi için, yapılacak öz-değerlendirme esnek olarak yürütülecek şekilde tasarlanır.

Öz-değerlendirme sürecinin uygulanması:

Gruba, şiddetin azaltılması programında yapılan her şeyin birlikte uyum içinde yaşama ilkesini modellemesi gerektiği ve okul öz değerlendirmesinin okul içi tüm paydaşlara duygu ve ihtiyaçlarının anlaşıldığı ve dikkate alındığını göstermek için iyi bir fırsat sağladığını aktarın.

Bu sebeple tasarlanan öz-değerlendirmenin etkili olması için, iyi hazırlık yapma, okul öz değerlendirmesini doğru tanıtmaya, paydaşları dahil etme, onlara güven verme ve ihtiyaçlarını dikkate alma yönünde çaba içermelidir.

Diğer yandan değerlendirmeye katkı sağlayan en önemli unsurlar öğrencilerdir. Tüm kanıtlar, öğrencilerin kendi öğrenmeleriyle ilgili en değerli verileri sağladığını göstermektedir. Öğrencilerin dahil edilmesi, birlikte uyum içinde yaşamanın altında yatan ilkelerin temelindedir.

Sizce öğrencileri bu sürece dahil etmenin en etkili yolu nedir? Ne dersiniz? diye sorun. Okullarına döndüklerinde gruptan çıkacak önerileri uygulama potansiyellerini ve bu nedenle not almalarının iyi olabileceğini vurgulayın.

Öz-değerlendirme sürecinin değerlendirilmesi:

Elde edilen sonuçlar;

- *Paydaşlar arasındaki sonuçlar tutarlı olduğunda, güçlü yönler ve gelişime açık alanlar sonuç analizinde vurgulanabilir.*
- *Tutarlı olmadığında, uyumsuzluğun nedenlerini bulmak için ilgili sorular yapılandırılmış grup görüşmelerinin temeli olarak toplanabilir.*
- *Münferit okul sonuçları, çok sayıda okuldan derlenen sonuçlardan çıkarılan ulusal ve yerel normlarla karşılaştırılabilir.*

Uygulama sonrası Eylem Planının hazırlanması:

“Değerlendirmenin sonuçları eylem planının temelidir.” diyerek ve slayttan yararlanarak iyi bir eylem planının hazırlanmasındaki kritik noktaları vurgulayın.

Bir eylem planı genellikle şunları kapsamalıdır:

- SMART (Spesifik, ölçülebilir, başarılabılır, gerçekçi, süreli) hedefler/çıktılar belirlenmelidir.
- Hedeflere ulaşmak için net bir stratejisi bulunmalıdır.
- Kaynak çıkarımları ve nasıl yönetilecekleri belirlenmiş olmalıdır.
- Rol ve sorumluluklar tanımlanmış olmalıdır.
- Hedeflere ulaşmak için bir zaman çizelgesi hazırlanmalıdır.
- Hedeflerle ilgili izleme ve değerlendirme düzenlemeleri bulunmalıdır.

Bu nedenle, aşağıdakilerin yapılması gereklidir:

1. SMART hedeflerin geliştirilmesi
2. Hedeflerin önceliklendirilmesi ve kısa ve uzun vadeli hedefler belirlenmesi
3. Strateji yazılması (Ne, kim tarafından ve ne zamana kadar yapılacak)
4. Her bir hedefe ulaşılması için kimin sorumluluk üstleneceğine karar verilmesi
5. Hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duyulan kaynak ve zamanın belirlenmesi
6. Personel için eğitim programı tasarlanması
7. Hedeflere ulaşmada kaydedilen ilerlemenin ne zaman ve nasıl izleneceğine karar verilmesi
8. Eylem planının ne zaman gözden geçirileceği ve ne zaman yeni bir eylem planı hazırlanacağına karar verilmesi

ÖNEMLİ: Katılımcıların SMART hedeflerinin spesifik, ölçülebilir, başarılabılır, gerçekçi, süreli olduğunu anladığından emin olun.

Eylem planı, herkesin hangi çıktılara öncelik verdiği, sonuçlara ne zaman ve nasıl ulaşılacağı ve başarıya ulaşmada kim ve neyin sürece katılacağını anlamasına yardımcı olmalıdır.

(3) STRATEJİK PLANLAMA

Katılımcılara “Okullarda şiddetin azaltılmasıyla gerçekte neyi başarmaya çalıştığımızı?” sorun, yanıtları dinleyin.

(12.13.Slayt)

Katılımcıları, küçük gruplara ayırın. Slaytı açın ve aşağıdaki soruları yansıtın.

“Sabah uyanıyorsunuz ve okulunuzda birlikte uyum içinde yaşama atmosferi mevcut”

- Okulda hangi temel değerler uygulanırdı?
- Okul üyeleri ne yaparlardı ve birbirleriyle nasıl konuşurlar veya ilişki kurarlardı?

Slaytı açın ve grupların aşağıdaki cümleyi tamamlamalarını isteyin.

“Birlikte uyum içinde yaşama atmosferine sahip bir okulda hepimiz ....”

Birer flipchart kağıdı verin ve uygun buldukları kelimeleri yazmalarını isteyin. Herkesin sessiz bir şekilde ve aynı anda hareket etmesini isteyin. Bunu yapmak ve mümkün olduğunca çok sayıda fikir yazmak için 5 dakika verin. Yazılan kelimeleri büyük grupta tartışın.

Bunun bir vizyon cümlesi olduğunu ve başarmaya çalışılan şeyle ilgili net bir vizyona sahip olmanın önemini vurgulayın.

Okul politikasının hazırlanması, duyurulması ve izlenmesi

Belirlenen vizyonun, okul politikasının temel taşı olduğunu açıklayın. Okul politikasının yazılması ve tüm paydaşlara duyurulmasının gerçekleştirilebilmesi yönünde alınacak ilk ve en önemli adım olduğunu hatırlatın.

”Şiddetin azaltılması için okul politikasının öğrenci, tüm personel ve yerel çevredeki ilgili kişilere nasıl duyurulacağı ve etkili olup olmadığını nasıl ölçüleceği ile ilgili fikriniz nedir? diye sorun, gelen yanıtlarla büyük grupta kısa bir tartışma başlatın.

Bir politikanın duyurulmadığı, anlaşılmadığı, uygulanmadığı ve izlenmediği sürece faydasız olduğunu belirtin. Şiddetin azaltılması ile ilgili **okul politikalarının tüm paydaşlara nasıl duyurulacağı** ve **izleneceğini** sorarak, büyük grupta tartışın.

(4) SOSYAL ve DUYGUSAL ÖĞRENME

Sosyal ve Duygusal Öğrenme Nedir?

(14.Slayt)

Okullarda şiddet içeren davranışları azaltmak ve birlikte uyum içinde yaşama ortamı yaratmak için, öğrencilere gerekli sosyal ve duygusal becerileri geliştirme yoluyla yardım edilmesi gerektiğini hepimiz biliyor hatta bunun için çaba gösteriyoruz. Ancak tüm öğrencilerin gerekli becerileri elde ettiğinden emin olursak, bu işi şansa bırakmamış oluruz.. Sizce bahsettiğimiz bu beceriler nedir ve nasıl geliştirilebilir? Ne dersiniz?

Yanıtları dinleyin ve aşağıdaki açıklamayı yaparak, SDÖ tanımını verin.

Bazı sosyal-duygusal beceriler uygun bir program yoluyla öğretilirken bazıları da çevresindekilerin hareketlerini gözlemleyip convivençia kültürünü teşvik eden ortamların yarattığı etkilerin deneyimlenmesi yoluyla benimsenir, 'edinilir'. Bu bölümde sosyal-duygusal öğrenmenin önemiyle birlikte bu öğrenmeyi etkin olarak destekleyecek yöntemlere bakacağız.

Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) nedir? diye sorun, yanıtları alın ve aşağıdaki tanımını yapın.

Sosyal ve duygusal öğrenme (SDÖ), hayatı idare etmeye ve etkili bir biçimde öğrenmeye yardımcı olan destekleyici özellikler ve beceriler geliştirir. Şiddete başvurmadan yaşamamıza olanak sağlayan nitelik ve beceriler de bu kapsamdadır."

Daniel Goleman SDÖ 5 Alanı

(15.Slayt)

Bu kavram, geniş yelpazede becerileri kapsar ve bunları tanımlamak için bir çerçeveye ihtiyaç duyarız. Daniel Goleman, sosyal ve duygusal öğrenmenin beş yönünü tanımlayarak bu tür bir çerçeve sunmuştur:

- Öz bilinç
- Duyguları kontrol etme
- Motivasyon
- Empati
- Sosyal beceriler

Okullarda sosyal-duygusal öğrenme programlarının uygulanması öğrenciler için neden önemlidir? Yanıtları alın ve aşağıdaki açıklamaları özetleyerek katılımcıya aktarın.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de her çocuğun “kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesine yönelik “ eğitim hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Böylesi bütüncül bir eğitim, öğrenme sürecimizi derinden etkilediği ve hayatımızın neredeyse her parçasına işlediği için sosyal ve duygusal bir yöne de sahip olmalıdır.

Korktuklarında, mutsuz ya da rahatsız olduklarında öğrenciler iyi öğrenemez. Öğrencilerin kendilerini mutlu ve güvende hissettikleri, kendileriyle ilgilenildiğini bildikleri bir ortam yaratmak okulun görevidir. Yani, convivençia kültürünün hüküm sürdüğü bir çevre.

İşinde iyi öğretmenler her zaman sosyal ve duygusal öğrenmenin önünü açar ve her öğrencinin sosyal-duygusal öğrenme ihtiyaçlarının farklılıklar gösterdiğini bilir. Bu isteklerin tümünü karşılamak hedefleniyorsa şimdiye dek bu yolda neler yapıldığı analiz edilmeli ve hâlâ karşılanmayan ihtiyaçların giderilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar, öğrencilerin duygusal sağlık ve refahının desteklenmesinin çeşitli konularda olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur:

- Akademik başarı,
- Okula devamlılık, katılım ve motivasyon,
- Okul ve toplumda zorbalık, şiddet ve çocuk suçlarında mücadele ile ilgili öğrenci davranışlarının olumluya dönmesi,
- Azalan stres, endişe ve bunalımla birlikte personel ve öğrencilerin ruh sağlığı,
- Gençlerde uyuşturucu madde kullanımı ve hamilelik gibi durumların önüne geçilmesi,
- Personelin morali ve daha uzun süre okulda çalışması.

Sosyal-duygusal öğrenmeye odaklanmak, “çocukların kaliteli temel eğitim haklarını” kullanmasını sağlamanın yanında UNICEF’in haklara dayalı çocuk dostu okullar vizyonunu da destekler. Bunlarla birlikte, çocukların yeni yüzyıldaki zorluklarla mücadele etmelerine yardımcı olmak, sağlık ve refahlarını koruyup iyileştirmek, öğrenmeleri için şiddet ve istismardan arınmış güvenli ortamlar yaratmak, öğretmenlerin moral ve motivasyonunu yüksek tutmak ve eğitimi desteklemek üzere toplumu harekete geçirmek gibi yapılması gereken pek çok şeyi destekler.”

Sosyal ve Duygusal Öğrenme programlarının geliştirilmesi ve önemi

SDÖ programları genellikle, empati, duygusal farkındalık, duygu ve öfke kontrolü ile sosyal sorunların çözümlenmesi gibi konulara odaklanır. Bu programlar ayrıca aşağıda belirtilen konuları da ele alır:

- Öfke dışı rahatsızlık veren duyguların kontrolü – kaygı, kayıplara verilen tepkiler ve değişimle başa çıkma gibi,
- Etkin öğrenme için öğrencilerin ihtiyaç duyduğu beceriler – grup çalışması, dikkat ve odaklanma kontrolü, zorluklarla başa çıkma, amaç belirleme ve bu yolda çalışma gibi.
- Başkalarına değer verme, çeşitliliğe uyum sağlama ve zorbalığın azaltılması.

SDÖ programlarının başarıya ulaşması için okulların gelişim önceliklerine ve programlara göre tasarlanması gerekir. Programlar, olumlu davranışların teşviki ve öğrencilerin refahı için okuldaki mevcut iyi uygulamaların üzerine kurulmalı; tek bir girişim olarak ele alınmayıp birleştirici bir çerçeve olarak görülmelidir.

Sosyal-duygusal öğrenme içeren öğretimin çıktıları altı maddede incelenebilir:

1. Öz farkındalık ve öz değer,
2. Başkalarına değer verme ve bu konuda farkındalık,
3. Grubun bir parçası olmaya değer verme ve bu konuda farkındalık,
4. Özyönetim,
5. İlişki yönetimi,
6. Grup içi etkileşimin yönetimi.

Örneğin, sadece “Öz farkındalık ve öz değer” başlığı altındaki çıktıların öğrenciler açısından etkileri şöyle sıralanabilir:

- Kendisi hakkında olumlu düşüncelere sahip olmak, kendini olduğu gibi kabul etmek ve kendine değer vermek,
- Her türlü duygunun normal olduğunu, ancak istediği her şeyi yapmanın doğru olmadığı bilmek,
- Duygu, düşünce ve davranışlarının bağlantılı olduğunu bilmek,
- Farklı duyguları tanıyıp ifade edebilmek,
- Duyguları fazlasıyla öne çıktığında fark etmek,
- Nasıl ve ne zaman en etkin biçimde öğrendiklerimi bilmek,
- Neyi iyi yaptığını ve neyi çok iyi yapamadığını bilmek; gelişim hakkında olumlu Program sergilemek,
- Seçimler yapacak ve eylemleri yoluyla istediklerini değiştirebilecek güce sahip olduğunu bilmek.

Okullarımızda SDÖ Yaklaşımları

(16.Slayt)

“Okullarımızda SDÖ unsurlarını öğrenciye sunabiliyor muyuz acaba. Ne dersiniz? Şimdi sizlerle bir küçük grup çalışması yapacağız.” diyerek sırasıyla aşağıdaki yönergeleri verin.

1. Katılımcılardan son zamanlarda işlerinde tecrübe ettikleri bir uyuşmazlığı düşünmelerini isteyin. Bu, öğrenciler arasında, yetişkinler ve öğrenciler arasında veya yetişkinler arasında olan bir uyuşmazlık olabilir.
2. Katılımcıların bir yetişkinin bu tür bir uyuşmazlığı çözmeye kullanabileceği becerileri düşünmelerini isteyin.
3. Her katılımcıya bir sonraki sayfada bulunan “Bilgi, Anlayış ve Beceriler-1” formunun kopyasını dağıtın.
4. Formdaki 1. ve 2. soruların bulunduğu alanları yanıtlamaları için 5 dakika verin.
5. Grubu küçük gruplara ayırarak şimdi de grup olarak 3. ile 4. soruları yanıtlamalarını isteyin bu çalışma için 10 dakika verin.
6. Son olarak, “Bilgi, Anlayış ve Beceriler-2” formunun üçüncü sütununu doldurmalarını isteyin. Bu etkinliğin, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin geliştirilmesi için okullarımızda yapılanlarla benzerlikleri olup olmadığını sorun.
  - a. Mevcut durumda geliştirilmeyen beceriler var mıdır?
  - b. Okullar daha fazla ne yapabilir? Sorularını büyük grupta tartışın

Bilgi, Anlayış ve Beceriler Formu-1

<p>1. İşinizde yakın zamanda yaşadığınız bir uyuşmazlık durumunu düşünün ve buraya özetleyin.</p>
<p>2. Bir yetişkinin, böyle bir uyuşmazlığı iki tarafın da kazanacağı şekilde barışçıl bir yolla çözüme kullanabileceği bilgi, anlayış ve becerileri listeleyin.</p>
<p>3. Masadaki grubunuzla bu listeyi tartışın ve uyuşmazlıkları çözmek için gerekli olan bilgi, anlayış ve becerileri belirleyerek bir grup listesi oluşturun.</p>
<p>4. Grup listenizi Goleman'ın 5 alanıyla eşleştirmeye çalışın</p>

Bilgi, Anlayış ve Beceriler Formu-2

Alan	Uyuşmazlıkların etkili bir şekilde çözümlenmesi için gereken bilgi, anlayış ve beceriler	Öğrencilere bu becerileri geliştirmede yardım etme yolları
Öz bilinç	Duyguları anlama ve tanımlama Problemi tanımlama, duygunun nedenini anlama Uygun durumlarda, sorumluluğu anlama ve üstlenme	
Empati	Karşınızdaki kişinin sahip olabileceği duyguları anlama ve tanımlama; Durumu karşınızdaki kişinin bakış açısıyla görme; Karşınızdaki kişinin neden bu şekilde davranmış olabileceğini anlama; Kararlaştırılan sonuçların, ilgili herkesin ortak yararına ve adil olması gerektiğini anlama	
Duyguları kontrol etme	Öfkeliyken sakinleşebilme; Kendi sıranı bekleme – söz kesmeme.	
Motivasyon	Uyuşmazlığı çözmeyi isteme Ne olmasını istediğinizi tanımlayabilme (hedef belirleme); Bu hedefe karşınızdaki kişiyle birlikte ulaşabilmek için bir plan belirleme; Planı takip etme, engellerin üstesinden gelme vb.	
Sosyal beceriler	İyi dinleme becerileri Uygun durumlarda atılganlık becerileri Özür dilemeyi ve özrü kabul etmeyi bilme.	

SDÖ Programının Yapısı ve 4 Temel Unsuru

(17.18.Slayt)

Katılımcılarla, slaytta bulunan grafik üzerinden aşağıdaki bilgileri paylaşınız.

Bir SDÖ programının dört temel unsuru, yapılandırılmış bir SDÖ Programının öğretilmesinin yanı sıra şunları gerekli kılar:

1. SDÖ için bir değer sistemi oluşturmak,
2. Birlikte uyum içinde yaşama ortamı yaratmak,
3. Sosyal ve duygusal becerileri modellemek
4. SDÖ Programını uygulamak ve derslerde pekiştirmektir.

Öğretilen program tüm öğrenciler için sağlanmalıdır. Buna ek olarak, daha fazla yardıma ihtiyacı olanlara grup çalışması önerilebilir. Ebeveynlerin de ek desteğe ihtiyaçları olabileceği göz önüne alınmalıdır. Ek SDÖ ihtiyaçları olan öğrenciler için bireysel yardım tasarlanmalıdır.

Bir programın okuldaki tüm politika ve uygulamaları, ailelerin ve yerel çevrenin katılımı ile okul içerisinde birlikte uyum içinde yaşama konusunda güvenli bir ortam yaratılarak desteklenmesini gerektirmektedir.

ÖNEMLİ: Katılımcıların, öğretilen programın tüm öğrenciler için olduğunu (yalnızca belli güçlükleri veya özel ihtiyaçları olan öğrenciler için olmadığını) anladıklarından emin olunuz. Okuldaki tüm öğrenciler öğretilen programdan faydalanmalı ve bazı öğrenciler için küçük gruplar halinde, bireysel olarak ek (ikame değil) destek sunulmalıdır.

Konuyu somutlaştırmak adına, programın bu 4 temel unsurunu tek tek ele alacağız.

1. SDÖ için olumlu değer sistemi oluşturma

Birlikte uyum içinde yaşama atmosferinin yaratılabilmesi ancak oluşturulan ortak değer sistemiyle mümkün olacaktır.

Tüm paydaşların kabulünü almış olan bu atmosfer aşağıdakiler aracılığıyla yaratılır:

- **Etkili İletişim-**Yetişkinlerin kendi aralarındaki; öğrencilerin kendi aralarındaki; yetişkinler ve öğrenciler arasındaki ilişkiler.

Katılımcılardan gözlerini kapamaları, hayatlarındaki en iyi öğretmeni hatırlamaları ve neden bu kişiyi seçtiklerini düşünmelerini isteyin. Onlardan gözlerini açmaları ve ellerini kaldırarak bu kişinin onlara ne öğrettiğini mi yoksa onlara nasıl öğrettiğini mi hatırladıklarını söylemelerini isteyin (Çoğu kişi öğretmenin öğrettiklerinden çok öğretmenin kişisel özellikleri hakkında bir şeyler hatırlayacaktır.) Bir ya da iki katılımcıdan gruba en iyi öğretmenlerinin ne yaptığını ve bu kişiyi unutulmaz yapanın ne olduğunu söylemelerini isteyin.

İlişkiler yalnızca SDÖ'yü değil, tüm öğrenmeyi etkilemektedir. Bir öğrencinin öğretmeniyle olan ilişkisinin akademik başarısındaki en önemli değişkenlerden biri olduğu pek çok çalışmada açıkça görülmüştür. diye vurgulayın.

- **Dil-** İnsanların birbiriyle konuşma yolları

Kullandığımız dil ve öğrencilerle konuşma şeklimiz ilişkiler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Dil ayrıca öğrencilerin dikkatlerini verme, bilgiyi özümseme ve bilişsel olarak faaliyet gösterme yetenekleri üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilir ve bu nedenle onları öğrenmeden alıkoyabilir. Ortaya çıkarılan duygularla uğraşmanın ardından gelen duygusallık onların öğrenme yetilerine bir süre engel olabilir.

Duygusal açıdan kolaylaştırıcı bir ortamda, karşımızdaki kişilere değer verdiğimizizi ve saygı gösterdiğimizizi belli etmeli, bunu kullandığımız kelimeler, vücut dilimiz ve ses tonumuzda her zaman yansıtmalıyız.

2. Birlikte Uyum İçinde Yaşama Ortamı Yaratmak

Fiziksel ortam önemlidir; ancak sosyal ve duygusal ortamlar da önemlidir. Fiziksel ortam, okulların öğrencilerine ve onların duygusal sağlık ve refahlarına birey olarak nasıl değer verdiğini göstererek, sosyal ve duygusal ortamları etkileyebilir.

3. Sosyal ve Duygusal Becerileri Modellemek

Personel, öğrencilerin geliştirmeleri istenen beceri ve davranışlar için örnek oluşturmalıdır. Bazı öğrencilerin karşılaşacakları tek duygusal okuryazarlık içeren davranış modeli okul personeli tarafından sergilenecektir. Bu kişiler okuldaki en önemli kaynak ve okuldaki en önemli 'çevresel' etkidir.

'Örnek olma', her zaman mükemmel bir biçimde davranma anlamına gelmemektedir. Yanlış bir şey yaptığımızda özür dilemek, kendi güçlü yönlerimizi ve gelişmeye açık alanlarımızı kabullenmek veya bazen kendimizin de kızgın hissedebildiğini açıklayıp bunlarla baş etme stratejilerimizi belirtmek anlamına da gelebilir. 'Hiç öğrencilerin öfke duygularını yönetmelerine yardımcı olmak için verebileceğimiz bir tavsiyeyi uygulamayan bir öğretmen gördünüz mü?' 'Bu tavsiyeyi kendinizin uygulamadığı zaman oldu mu?' diye sorun.

Katılımcıları üçer kişilik gruplara ayırın. Birbirlerine bir öğretmenin bir öğrenci veya öğrenciler karşısında kontrolünü kaybettiği bir durumu anlatmalarını isteyin. Nasıl bir etkisi oldu? Durum farklı bir şekilde nasıl idare edilebilirdi? Öğretmen o durumda sosyal ve duygusal beceriler açısından nasıl örnek olabilirdi? Bunu yapması için kendisine nasıl yardımcı olunabilirdi?

Her gruptan, öğretmenlerin kendi öfke duygularını idare etmede kullanabilecekleri ve böylece iyi sosyal ve duygusal beceriler sergileyebilecekleri bir strateji düşünmelerini ve fikirlerini büyük grupta paylaşmalarını isteyin.

ÖNEMLİ: Personelin duygusal sağlık ve refahının geliştirilmesi, okulların bireysel olarak ele almaları gereken bir konudur ve bu alanda daha fazla eğitim ve destek, şiddetin azaltılması programının başarısı için hayati önem taşımaktadır.

4. Bir SDÖ Programının Uygulanması ve Pekiştirilmesi

SEAL Örneği

(19. Slayt)

Bu faaliyetlerin hepsinde uygulama kilit unsurdur. Katılımcılara, İngiltere’de uygulanmakta olan örnek SDÖ programının (SEAL) içeriği ile ilgili kısa bilgiyi aşağıdaki bilgi notundan yararlanarak aktarın. *Bu program, 7 tema (Yeni başlangıçlar-Birlikte yaşayabilmek-Zorbalığa dur demek-Hedef koymak-Ben olmak-İletişim-Değişimlere uyum sağlamak) içermektedir. Her yıl tüm okul, her tema için 6 hafta civarında olmak üzere bunlara odaklanmaktadır. Her temaya ve içerisindeki derslere giriş yapmak için malzemeler, bunu diğer derslerde pekiştirmek için öneriler ve ebeveyn/velilerin temayı evde çocuklarıyla birlikte çalışması için materyaller sağlanmaktadır. Sağlıklı beslenme üzerine bir dersin ardından, kişiler ne yemeleri gerektiğini size söyleyebilir. Ancak tüm araştırmalar bunun davranışı mutlaka etkilemediğini ortaya koymaktadır. SDÖ’de, bilişsel olarak bilmek yeterli değildir; bilginin faydalı olabilmesi için uygulamaya konulması gerekmektedir. Herhangi bir davranışın alışkanlık haline gelmesi için çok sayıda tekrar gerekmektedir. SDÖ’nün amacı, örneğin öğrencilerin kızgın olduklarında ona kadar saymanın insanı sakinleştirebileceğini bilmeleri değildir, amaç bunu kızgın oldukları durumlarda gerçekten yapmalarıdır. Davranış değişikliğinin gerçekleşmesi için aşağıdaki bilgi notunda özetlenen dört unsurun var olması gerekmektedir.*

Katılımcıya bunu, araba kullanmak, yazmak veya bir müzik aleti çalmak örneği üzerinden aktarabilirsiniz.

SEAL SDÖ PROGRAMININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

1. Okutulan müfredat davranışta değişiklik sağlamak için tek başına yeterli değildir. Öğrenciler ihtiyaç duyduklarını beceriyi anlayabilmelerine rağmen, beceriyi gerçek anlamda kullanabilmeleri için şunlara ihtiyaç duyarlar:

- Modellendiğini görmek
- Çok sayıda pratik yapma fırsatına erişmek
- Güvenli bir ortamda söz konusu beceriyi denemek

Bu nedenle, program tüm öğrenciler, personel (yalnızca öğretmenler değil), ebeveynler/veliler ve diğer paydaşları içeren bütüncül bir okul Programını gerekli kılmaktadır.

2. Etkili bir program, birbirleriyle ilişkili dört ana unsurdan meydana gelir.

Ortam – SDÖ için pozitif bir ortam sağlanması okuldaki ilişkilerin niteliğine, kişilerin (hem öğrenciler hem de yetişkinler) kullandığı dile ve birbirleriyle iletişim yollarına ve öğrencilerin güvende, mutlu hissedecekleri ve kendileriyle ilgilenileceği fiziksel ve duygusal bir ortam olmasına dikkat edilmesi anlamına gelmektedir.

Personel modeli – Personelin öğrencilerle, birbirleriyle, ebeveyn/velilerle ve diğer paydaşlarla olan tüm etkileşimlerinde tutarlı olarak iyi sosyal ve duygusal beceriler sergilemesi anlamına gelmektedir.

Okutulan müfredat İyi bir öğretim SDÖ için kesinlikle iyi fırsatlar sunar fakat gerekli tüm becerilerin herkese tam olarak öğretilmesi için planlı ve yapılandırılmış bir müfredat uygulanması gereklidir.

Pekiştirme – SDÖ'nün öğretilen unsurları, müfredatın diğer alanlarıyla uyum içerisinde olmaması durumunda etki sağlamayacaktır. Tüm derslerde SDÖ fırsatları sağlamak ve öğrencileri sosyal ve duygusal becerilerini uygulamaya dökmek üzere teşvik etmek mümkündür. Ebeveyn/velilerin programı anlaması ve evde çocuklarıyla SDÖ eğitimine devam edebilmeleri için yardım almaları da önemlidir.

3. Tüm öğrenciler için sunulmalıdır.

Okulda tüm öğrenciler SDÖ'den faydalanacaktır ve SDÖ'ye erişimleri olacaktır, fakat aralarında sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmek için ek yardıma ihtiyaç duyanlar olacaktır. Bu nedenle, etkili bir program bunu sağlayacak ve şunu kapsayacaktır:

- a. Müfredat dahilinde tüm öğrencilere sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesi ve pekiştirilmesi. Duygusal sağlık ve refahın desteklenmesi için etkili ve bütüncül okul politikaları ve stratejileri. Ebeveyn/veliler ve diğer paydaşların katılımı.
- b. Ek yardıma ihtiyaç duyan öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin geliştirilmesi için küçük grup çalışması. Ebeveyn/velilerinin katılımı ve onlar için ek destek.

4. Yapılandırılmış bir program çerçevesinde sunulmalıdır.

Okutulan müfredatın destekleyici bir ortamda uygulanması ve pekiştirilmesi için, SDÖ programı aşağıdakileri önermektedir:

- Yedi bütüncül okul teması, Her bir bütüncül okul teması için personel gelişimi
- Her bir temanın uygulamaya konması için tüm okulun katıldığı bir toplantı
- Her yaş grubunda öğretim ve öğrenme faaliyetleri
- Küçük gruplar için ek çalışma
- Müfredatlar arası pekiştirme ve bütüncül okul pekiştirme

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Öğrenme kazanımlarının pekiştirilmesinin yollarından bir tanesi, öğrencileri bu becerileri veya davranışları sergilerken 'yakalamaktır'. Bu, öğrencileri överek ve onları sınıfta veya okul toplantılarında başarılarından dolayı tebrik ederek yapılabilir. Herkese temanın odak noktası olan becerileri veya özellikleri hatırlatmak için okula posterler asılabilir.

Örneğin, gruplar halinde çalıştıkları bir dersin sonunda, öğrenciler bunu yapmak için kullandıkları becerilere odaklanıp bu becerilerin daha fazla nasıl geliştirilebileceğini tartışabilirler.

Bakalım bu öneri sizlere nasıl gelecek. Son çalıştığımız küçük grupta, takım arkadaşlarınızla beraber o çalışmadaki grup performansınızı değerlendirmenizi istiyorum. diyerek “Birlikte Çalışma ile İlgili Öz İnceleme” formunu dağıtın.

Birlikte Çalışma ile İlgili Öz İnceleme

Herkes grup içerisinde olmaktan memnun kaldı mı?	
Herkesin istediğini söyleme ya da yapma ya da bir soru sorma ya da soru cevaplama fırsatı oldu mu? Sıra ile herkesin söz hakkı oldu mu?	
Başlamadan önce, neler yapacağınızla ilgili birbirinizle konuşmuş muydunuz? Herkes diğerlerinin ne dediğini dinledi mi?	
Ne düşündüğünüzü ve neden öyle düşündüğünüzü gruba söyle şansınız oldu mu? Grubun geri kalanına kendi küçük grubunuzda yaptığınız şeyleri nasıl anlatacağınıza birlikte karar verdiniz mi?	
Başka insanların ne düşündüklerini ve ne yapmak istediklerini diğerleri dinlendi mi? Her bir katılımcının bir sonraki adımda ne yapması gerektiği ile ilgili grup olarak hemfikir oldunuz mu?	
Belli başlı şeyleri farklı yollardan yapmayı düşünüp aralarından en iyisiyle ilgili hem fikir oldunuz mu?	
Herhangi bir şeyi anlamadığınızda soru sorabiliyor musunuz ? İnsanlar herhangi birinin söylediği ya da yaptığı bir şeyle ilgili hem fikir olduklarını ya da o düşünceden hoşlandıklarını ifade ettiler mi?	

SDÖ Programının Öğrenme Çıktılarını Güçlendirmek

(20.Slayt)

Bu bölüme kadar anlatılan SDÖ yapısı, unsurları, tüm paydaşların bu uygulamalarda rollerini içeren bilgiyi slayt yardımıyla özetleyiniz. Soruları olan katılımcılara söz hakkı vererek, soruları yanıtlayın.

Günün Değerlendirmesi (BİLET)

(21.Slayt)

Öncelikle her günün sonunda bir değerlendirme oturumu yapacağımızı dün paylaşmıştım. Bugün duygunuzu sizlere dağıtacağım post-it lere (çıkış biletlerine) yazmanızı istiyorum.

“Duygularınızı paylaştığınız için teşekkür ediyorum. Ve bireysel kazanımlarınızı görmek için de “Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu”nu doldurmanızı istiyorum.

Her ikisini de masanın üzerine bırakarak bugünü sonlandırabilirsiniz. Teşekkür ederim.

Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu

Bugün birlikte yaptıklarımızı düşünün. Bugünü nasıl değerlendirirsiniz? Oturumlar bilginizi, anlayışınızı ve becerilerinizi ne oranda arttırdı?

0'ın çok kötü, 10'un çok iyi anlamına geldiği 0 ile 10 arasındaki bir ölçekte, bugünkü öğrenmenizin kalitesini nasıl değerlendirirsiniz? Puanı yuvarlak içine alın.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Öğrenmenize ne yardımcı oldu? Neden puanınız bir puan daha az değil?

Öğrenmenizi ne daha iyi hale getirirdi? Puanınızı ne bir puan daha arttırırdı?

Belirtmek istediğiniz diğer görüşler:

İsim: _____ Tarih: _____

3.GÜN

Amaç:

- Model Okul liderinde olması gereken özellikleri bilir.
- Okul dış çevresinin güvenliği kavramını öğrenir.
- Öğrenci katılımının önemini bilir.

İçerik:

- Etkili Liderlik
- Okul ve Çevre Güvenliği
- Personel eğitimi
- Öğrencilerin katılımı
- Günün Değerlendirmesi

Malzemeler:

- Flip chart kağıtları
- A4 Kağıt
- Kalem
- Yapıştırıcı (Pritt, Uhu, Bant)
- Boya kalemleri

Dağıtılacak Ekler:

- İlgili alanlarda belirtilen basılı materyal çıktıları

(5) ETKİLİ LİDERLİK

Paylaşım Grubu

(1.Slayt)

Gruba, kitabın ilgili bölümünde paylaşılan **Lider Kim?** ısınma oyununu oynatın ve katılımcıların yerlerine geçmelerini isteyin.

Slaytı açmadan önce agresyonu yüksek ve sınırlı bir tavırla gruba hitap edin. Yerlerine yavaş geçtiklerini ve bunun eğitimi aksattığını düşündüğünüzü bahane edin (ortama uygun başka mazeretlerde öne sürebilirsiniz.) Birkaç kişinin yerini değiştirin, dün çok konuştuklarını iddia edin...

DİKKAT: Katılımcılara amacını aşan sözler söylemek, ciddi çatışma yaratmak gibi davranışlar sergilemeyin, grupta saygının korunmasına yönelik hassasiyetinizi koruyun. Huzursuzluğun tırmandığını hissederseniz oyuna son verin.

Sergilediğiniz bu liderlik stiliyle ilgili “*Uygun muydu? Size nasıl hissettirdi?*” diye sorun, yanıtları alın. Ardından yaşattığınız duygu için katılımcılardan özür dileyin.

Lider ve Liderlik Türleri

(3.Slayt)

Gerçekte, liderliğin farklı yollarla, farklı stillerle ortaya konulabildiğini açıklayın. Liderliğin etkili hali için de içinde bulunulan duruma uygun stilin sergilenmesi olduğunu belirtin. Duygusal zekâ üzerine çalışmaları tüm dünya da takdir toplayan Daniel Goleman, farklı görev ve durumlar için altı liderlik tarzı belirlemiştir deyin ve gönüllü 6 kişi isteyin.

Aşağıdaki liderlik türlerini oturuma gelmeden önce keserek hazırlayınız. Gruptan gönüllü 6 kişiye ayrı ayrı okutun ve sonra oyuna geçin.

1. Zorlayıcı
2. Otoriter
3. Yakın
4. Demokratik
5. Tempo belirleyici
6. Yönlendirici

(Referans: Daniel Goleman “Leadership that gets results” - Harvard Business Review, Mart-Nisan)

Zorlayıcı liderlik

Tavır Hızlı uyum ve itaat. Lider emirler verir, bu emirlere uyulmasını bekler, sıkı takip ve denetim yapar, pek az ödüle karşın çokça yaptırım uygular.

Tek cümleyle tarz: “Sana söylediğimi yap.”

En iyi işe yaradığı zaman: Toplantı için sandalye düzeninin belirlenmesi ya da görevini yerine getirmeyen birinin uyarılması gibi basit ve net görevlerde.

Çalışma ortamına etkisi: Olumsuz olabilir – nadiren kullanılmalıdır. Görevlerle ilgili talimatlar verilirken kullanılabilir.

Otoriter liderlik

Amaç: Uzun vadeli yönlendirme ve grubun çalışmaları kavraması. Lider, görevlerin hedefleri ve herkesin katkısı konusunda net bir vizyona sahiptir. Bunu gruba anlatır ve önemini kavramalarını sağlar.

Tek cümleyle tarz: “Benimle gel.”

En iyi işe yaradığı zaman: Değişiklikler için yeni bir vizyona ihtiyaç duyulduğunda ya da net bir yön belirlenmesi gerektiğinde. Yeni girişimlerin başlatılması gibi.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu – özellikle yeni girişimlerde benimsenmelidir.

Yakın liderlik

Amaç: Grup üyeleri ve liderler arasında uyumun sağlanması ve sağlıklı ilişkilerin kurulması. Liderler dostluğa odaklanır, yanlış anlaşılmalardan kaçınırken herkesi önemseyerek amaçlar/standartlar yerine kişisel ihtiyaçları vurgular.

Tek cümleyle tarz: “Önce insan.”

En iyi işe yaradığı zaman: Grup içindeki anlaşmazlıkların çözülmesi ya da stresli zamanlarda ekibin motive edilmesi. Örneğin, bazı üyeler çalışmalarda zorluk çektiğinde ya da grup dışında gerçekleşen ancak üyelerin ilgisini dağıtan ya da üzen durumlar meydana geldiğinde.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu – hedeflerle birlikte bireylerin ve grubun refahına odaklanmak için kullanılmalıdır.

Demokratik liderlik

Amaç: Grubun yeni fikirler ortaya çıkartması sürecinde fikirlere yönelik bağlılık oluşturulması. Aidiyet duygusuyla bağlılığı arttırmak isteyen liderler sürece katılımı teşvik eder ve görüş birliğine varmayı hedefler.

Tek cümleyle tarz: “Siz ne düşünüyorsunuz?”

En iyi işe yaradığı zaman: Katılımın teşviki arzulandığında, görüş birliğine varmak ya da grup üyelerinin kişisel deneyimlerinden yararlanılmak istendiğinde. Ayrıca, hedefler net ancak yapılması gerekenler belirsiz olduğunda grubun aidiyet duygusuna ihtiyacı var demektir ve bu durumda kesinlikle ihtiyaç duyulan bir liderlik türüdür. Örneğin, belirli bir girişimin okula ne şekilde uyarlanabileceğine karar verirken.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu – grubun görevlerinin belirlenmesinde ve üyelerin katılımını arttırmada oldukça faydalıdır. Grubun aidiyet hissi ve katılımını arttırmak için kullanılmalıdır.

Tempo Belirleyici liderlik

Amaç: Belirlenen sürede görevlerin eksiksiz olarak yerine getirilmesi. Lider, standartları yükselterek buna göre hareket eder, diğerlerinin bunun altında yatan nedenleri kavramasını bekler ve yavaş çalışan üyelere müsamaha göstermez.

Tek cümleyle tarz: “Benim yaptığım gibi yap ve şimdi yap.”

En iyi işe yaradığı zaman: Motivasyonu yüksek yetenekli gruplardan hızlı sonuçlar beklendiğinde. Örneğin, görevinden zevk alan ancak tüm potansiyelini kullanmayan gruplara uygulandığında üyelerin daha fazla çaba sarf etmek için zorlanmasında faydalı olacaktır.

Çalışma ortamına etkisi: Olumsuz olabilir – grubu motive etmek için kısa süreliğine uygulanması yararlıdır. Çalışmak için grubun liderle bağımlı hale gelmemesine dikkat edilmelidir.

Yönlendirici liderlik

Amaç: Grup üyelerinin uzun vadeli gelişiminin sağlanması. Lider, diğerlerinin kendilerine has güç ve güçsüzlüklerini keşfetmelerine yardımcı olur, program sonrasında bireysel gelişim sürecinin devam etmesini teşvik eder, izlenecek yol hakkında grup içinde fikir birliği sağlar ve uzun vadeli gelişim için performans standartları belirler.

Tek cümleyle tarz: “Bunu denemelisin.”

En iyi işe yaradığı zaman: Grup üyelerinin çalışma esnasında öğrendiklerini uygulamasına yardım ederken ve uzun vadede güçlü özelliklerin geliştirilmesinde.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu. Edinilen bilgilerin grup çalışmalarında uygulanmasına yardımcı olur.

Siz Nasıl Bir Lidersiniz?

Her katılımcıdan, kendisini bir lider olarak düşünmesini, liderlik yaptığı, aklında kalan ve anlatmayı isteyebilecekleri bir durum hayal etmelerini isteyin. Katılımcılardan ikinci bir komuta kadar bir şey söylememeleri ve yalnızca durum hakkında kendileri için kısa notlar almalarını isteyin. Bunun için 5 dakika verin ve zaman tutun.

Katılımcılar bunu yaparken, siz de salonun arkasındaki alanlara, zemin üzerinde bir hat oluşturacak şekilde boşaltarak (sonra ki sayfalarda bulunan) önceden kesip hazırladığınız ve üzerinde liderlik türlerinin yazılı olduğu büyük kağıtları duvara asın veya yere koyun.

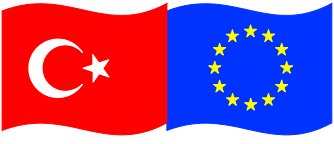
Katılımcılardan üçer kişilik gruplar oluşturun ve ayakta çalışmalarını isteyin. Kendi hikayelerini, yani düşünmüş oldukları kendi liderlik davranışı örneklerini, sırayla birbirlerine anlatmaları isteyin. Bunu yapmak için her katılımcının en fazla iki dakikası olduğunu vurgulayın ve süre tutun. Kendi gruplarının diğer iki üyesini dinlemelerini ve daha sonra konuşmadan zemindeki hatta gidip, anlatılan hikayede baskın olan liderlik stilini temsil ettiğine inandıkları yerde durmalarını isteyin. Seçtikleri stili neden seçtikleri konusunda tartışmalılar. (Farklı kişiler farklı yerde durabilirler. Bu, analize ve stillerin tartışılmasına yol açmalıdır.) Tartışma bir sonuca ulaştığında bir sonraki hikayeye geçmelerini ve bu şekilde üç kişinin de hikayesini anlatmış olacağını vurgulayın. Bunun için 10 dakika verin ve zaman tutun.

Grubun ağırlıklı olarak tercih ettiği liderlik stilini belirlemek üzere en çok hangi kağıdın yanında katılımcı biriktiğine bakabilir ve daha sonra bu durumu büyük grupta tartışabilirsiniz.

Hiçbir stilin 'iyi' ya da 'kötü' olmadığı, her birinin kullanım yerinin farklı olduğunu belirtin. Ancak bir liderin etkili olmak için duruma uygun stili kullanması gerektiğini ve gerçekte iyi liderlerin duruma göre çeşitli stilleri kullanabilme becerilerinin gelişmiş olduğunu vurgulayın.

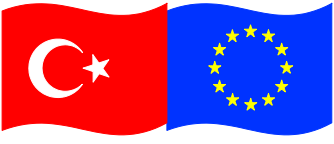
Şiddetin azaltılmasında okul liderleri için en uygun stillere karar vermek üzere kısa bir tartışma başlatın.

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

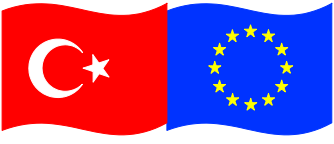
YÖNLENDİRİCİ

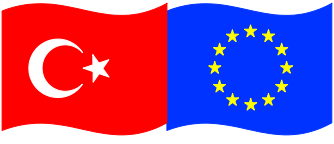
TEMPO BELİRLEYİCİ

DEMOKRATİK

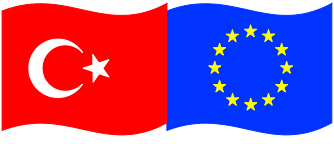

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

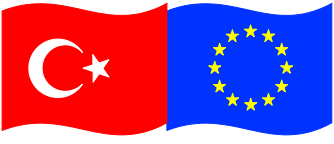
YAKIN

OTORİTER

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

ZORLAYICI

Şiddetin Azaltılmasında İyi Bir Liderin Özellikleri

(4.Slayt)

Şiddetin azaltılmasında liderliğin en önemli özelliklerini belirlemek ve üzerine düşünmelerini sağlamak üzere aşağıdaki adımlarla küçük grup çalışmasını gerçekleştirin.

1. Katılımcıları, küçük gruplara ayırın.
2. Küçük grupların, iyi bir lider ve yöneticinin düşünebildikleri kadar çok özelliğini yazmalarını isteyin. (Bu konuda net olmalarını isteyin, örneğin kişiler arası beceriler kesinlikle gereklidir, ancak bu genel bir terimdir. Eğer birisinden kişiler arası becerilerini geliştirmesi istenirse, bu kişi ne yapması gerektiğini nereden anlayacaktır? Kişiler arası becerileri oluşturan, örneğin iyi bir dinleyici olma gibi, belirli becerileri bilmeleri gerekecektir.)
3. Daha sonra, bu özelliklerin hangilerinin şiddetin azaltılmasında liderlik ve yöneticilik için önemli olduğunu düşünmelerini ve notlar almalarını isteyin.
4. Her gruba bir flipchart kağıdı ve kalem verin, şiddetin azaltılması liderinin en önemli on özelliği hakkında fikir birliğine varmaları ve bunları yazmalarını isteyin.
5. Flipchart kağıtlarını duvara asın ve herkesten yazılanlara bakıp listeleri karşılaştırmalarını isteyin. Bunların birbirinin birebir aynısı olması pek olanaklı değildir. Katılımcılardan diğer kağıtlara bakarken kendi listelerinde değiştirmek istedikleri herhangi bir şey olup olmadığını düşünmelerini isteyin.
6. Fikirlerini paylaşarak etkileyici bir nitelik listesi bir araya getirdiklerini belirtin.

En önemlilerin hangileri olduğu konusunda uzun süre tartışılabilir. Ancak etkili liderlerin ondan fazla özelliğe ihtiyacı vardır. Bir kişinin bunların hepsine sahip olması olası değildir. Bu da, şiddetin azaltılması liderliği ve yönetiminin paylaşılmasının etkili olma nedenlerinden bir tanesidir.

Değişim Sürecinde Liderin Rolü (Geçiş Eğrisi)

(5.6.Slayt)

Şiddetin azaltılmasının gelişimi gibi bir değişikliğe liderlik etme ve yönetme konusunda çok sayıda araştırma ve tavsiyeler bulunmaktadır.

Şiddetin azaltılması çalışmaları, iyi sosyal ve duygusal beceriler modellerken ve birlikte uyum içinde yaşamayı teşvik ederken, diğerlerini motive etmek ve değişime karşı gösterilen direnişin üstesinden gelmek için yollar da önermektedir.

İnsanların değişimle karşı karşıya kaldıklarında verdikleri tepkiler genellikle 'geçiş eğrisini' takip eder ve şok, inkar, farkına varma, kabullenme, tecrübe etme, anlam bütünlüğü arayışı gibi aşamalardan geçer.

Duygu durumlarını kısaca tanımlamak gerekirse;

Şok: Yeni haberler duyulduğunda gösterilen ilk tepki.

İnkâr: Kaçınılmaz olanı engellemeye çalışmak.

Farkındalık: Değişimin gerekliliğini kabul etmeye başlamak

Kabul etme: Eski yöntemlerin değişeceğini kabullenme.

Deneyleme: Bir şeyleri yapmak için yeni yollar denemek.

Anlam aramak: Yeni durumu anlamlandırmak.

Bütünleştirme: Yeni çalışma yöntemlerini kabul etmek ve uyumlamak.

İlk başta direndiğiniz ancak daha sonra kabullendiğiniz ve hatta başarılı bir şekilde uyguladığınız, başınıza gelen bir deneyimi düşünmenizi istiyorum. Slayttaki aşamaları geçirdiğinizi hatırlıyor musunuz?

Şok ve inkarın üstesinden gelmede, farkına varma, kabullenme ve daha sonra tecrübe etme, anlam bütünlüğü arayışına girme ve değişime ayak uydurma aşamalarında size ne yardımcı oldu?

Gelişimi destekleyen bir liderin, değerlerini bu egride ilerlemeleri konusunda desteklemek için ne yapabileceğini düşünüyorsunuz?

Bu sorulara alacağınız yanıtları, büyük grupta 10 dakika tartışın.

(6) OKUL VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ

Okul Çevresinin Güvenli Hale Getirilmesinin Önemi

(7.Slayt)

Öğrenciler kendilerini güvende hissetmezlerse öğrenemezler. Tüm öğrencilerin kendinden emin şekilde öğrenecekleri güvenli bir ortam yarattığımızdan nasıl emin olabiliriz? diye sorun ve yanıtları dinleyin.

Böyle bir ortam yaratmak, aşağıdakileri içeren bütüncül bir okul yaklaşımı gerektirmektedir:

- Liderlik ve yönetim uygulamasının stili ve kalitesi;
- Programın kalitesi ve sunumu;
- Sosyal alanların düzenlenmesi;
- Zorbalık olaylarıyla baş etme prosedürlerinin yapılandırılmış olması
- Öğrencilerin birbirleri ve diğerleriyle olumlu ilişki kurması

1. Katılımcılardan, gözlerini kapatmaları ve kendi okullarında bir öğrenci olduklarını hayal etmelerini isteyin. Kendilerini nerede ve neden tehlikede hissedebilirler?
2. Onlara bunu düşünmeleri için 1 dakika verin.
3. Şu ana kadar birlikte çalışmadıkları bir partner seçmelerini isteyin;
  - a. Partner ile karşılıklı olarak bu tehlike noktalarını tanımlamalarını,
  - b. Tehlikenin nasıl azaltılabileceğini tartışmalarını isteyin.
  - c. Katılımcılara, bunu yaparken çözümlere odaklanmaları ve kaynak sorunları gibi problemlere odaklanmaktan kaçınmaları gerektiğini vurgulayın.
4. Gruplar zorlanırsa aşağıdaki olası örnekleri vererek çoğaltmalarını isteyebilirsiniz:
  - Fiziksel güvenlik adımları– örneğin çit inşa edilmesi
  - Yetişkin davranışlarının değiştirilmesi- örneğin personel devriye modelleri
  - Öğrenci davranışlarının değiştirilmesi- örneğin güçlü duygular ile baş etme (korku, kızgınlık) veya atılganlık eğitimi
  - Toplumsal kurumlarla birlikte çalışma- örneğin polis
5. Tahtaya yazmak için gönüllü bir kişi isteyin ve tüm gruplardan önerilerini alarak kısa notlar şeklinde tahtaya aktarın. Bu önerilerin okullarında kullanabilecekleri potansiyel aksiyonlar olabileceğini hatırlatın.

(7) PERSONEL EĞİTİMİ

Personel Eğitimi

(10.Slayt)

Katılımcıları küçük gruplara ayırın. Gruplara, okullarındaki personelin, şiddetin azaltılması programını uygulayabilmek için ihtiyaç duyabileceği eğitimlerin neler olabileceğini düşünmelerini ve bununla ilgili bir çalışmayı bu etkinlikte planlamaları gerektiğini söyleyin.

DİKKAT: 9 başlıktan oluşan bir konu dağılımı yapacağınız için küçük grupları eşit sayıda ayırmaya özen gösterin.

Katılımcılara yalnızca içeriği değil, eğitim metodolojisini de göz önünde bulundurmaları gerektiğini vurgulayın. Araştırmalar yetişkinlerin derslerden öğrenemediklerini, en iyi öğrenmenin eğitimin aktif olması ve aşağıdakileri içermesi durumunda gerçekleştiğini ortaya koymaktadır vurgusunu yapın.

Özetle, hazırlayacağınız eğitim uygulamalarının aşağıdaki yöntemleri içermesi gerektiğini belirtin.

Sunum - Beceri veya strateji teorisi veya tanımı hakkında

Modelleme - Öğrenilen, görülen becerilerin sergilenmesi.

Pratik - Uygulamayla gösterilen durumlar

Geribildirim - Performansa ilişkin yapılandırılmış ve açık bilgi sunumu.

Uygulama - Beceri ve stratejilerin işyerine taşınmasıyla uygulamalı destek.

Bu 5 aşamalı süreci, okulda meslektaşlarına eğitim verirken nasıl kullanacaklarını düşünmelerini ve sunumlarını bu doğrultuda hazırlamalarını isteyin.

ÖNEMLİ: Yetişkin öğrenmesi ilke ve prensiplerini kitabın ilgili bölümünde bulabilirsiniz. Personel, aile ve çevrenin katılımı konularını içeren oturumlar öncesinde kitabın bu bölümünden destek alabilirsiniz.

Sonra ki sayfalarda uygulama için kullanılacak formları küçük gruplara eşit sayıda dağıtın. Grup içi çalışma için 25 dakika ve sunumlar için de her gruba 5 dakika zaman vereceğinizi belirtin. Zamanla ilgili gerekli hatırlatmaları yapın.

Tüm gruplar, okullarında uygulayacakları eğitim planlamalarını aktardıktan sonra (varsa) soruları alın ve oturumu sonlandırın.

Personel eğitim faaliyeti 1 – Okul kültürü

Aşağıdaki açıklamayı değerlendirin:

“Tarihsel olarak pedagoji, disiplin ve cezaya dayanmıştır. Akademik başarının tanımlanmasında öğrenme ve bireysel çabaya yönelik rekabetçi sistemler öncelikli olmuştur. Çoğumuz bu uygulamalara maruz kaldığımız için güçlüklerle karşılaştığımızda bu yaklaşıma dönebiliyoruz. Birçok okul sorgulanabilir bir şekilde, şiddete veya rahatsız edici davranışa karşı ‘sert olma’ anlayışı ile öğrencilere bu davranışın hoş görülmeceği ve cezanın onlara topluma uygun davranışlarda bulunmayı öğreteceği mesajını verir. Ne yazık ki, cezaya ve dışlamaya fazla dayanmanın negatif bir okul atmosferi yarattığı ve bir içerleme ve intikam döngüsüne soktuğu görülmektedir. Araştırmalar, cezaya dayalı müdahalelerin genellikle sorunlu davranışlarda artışa yol açtığını göstermektedir.” (Donnellan ve arkadaşları. 1988; Mayer ve Sulzer-Azaroff 1990).

Eğitimciler ve veliler büyük olasılıkla okulda ve evde şiddetten uzak bir felsefenin benimsenmesinde hemfikir olacaktır. Pozitif, düzenli, saygılı, güvenli okulların öğrenme ve öğretmeyi geliştireceği konusunda da hemfikir olunabilir. Ancak, görüşmelerimiz ve bazı uygulamalar, ifade ve eylemlerin şiddet içerdiğini göstermektedir. Tüm bu veriler doğrultusunda okul kültüründe bir değişikliğe ihtiyacımız olduğu söylenebilir.

Okulunuz, toplumun tüm üyeleri için güvenli mi?

Neler güvenli?

Neler güvenli değil?

Aşağıda belirtilenleri ne şekilde kullanıyorsunuz?

1. Örnek yetişkinler;
2. Öğrencilerin şiddetten uzak davranışları öğrenmesi ve edinmesine yönelik fırsatlar,
3. Uygun olmayan davranışlarla başa çıkma yöntemleri (yani cezalara mı güveniyorsunuz yoksa yeni davranışlar mı öğretiyorsunuz?)

Personel eğitim faaliyeti 2- Yetişkinlerin dil kullanımı

Öğrencilere örnek olduğumuz için kelimelere ve beden dilimize dikkat etmek gerekir. Dikkatli seçilen bir dil kullanımı, öğrencilerin topluma yararlı (*pro-sosyal*) seçimler yapmalarına yardımcı olan bir anlayış geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Kullandığımız dil karşılıklı saygıyı, hakları, sorumlulukları ve seçimleri yansıtmalıdır. Kelimeler yardımıyla, öğrencilerin şiddete başvurmadan uyuşmazlıkları çözümleyebileceği ve hatalarını telafi edebileceği destekleyici ortamlar oluşturabiliriz. Bu doğrultuda aşağıdaki dil kalıbı örneklerini ve yansıttıkları prensipleri değerlendirerek diğer sayfadaki soruları yanıtlayın.

Pro-Sosyal Dil	Anti-Sosyal Dil
<p>Seçim ve sorumluluk: “Neden ona vurmaya karar verdin?”</p> <p>Bu şekilde bir soru, bunun bir seçim ve sorumluluk meselesi olduğunu gösterir ve iletişim kurmaya davet eder.</p>	<p>Suçlayıcı: “Ona neden vurdun?”</p> <p>Bu şekilde bir soru, suçlayıcı olabilir ve öğrencinin içerlemesine neden olarak iletişimi kısıtlayabilir.</p>
<p>Destekleyici Program: “Odana gidip bu sorunu çözmenin bir yolunu bulman gerekiyor”</p> <p>Bu cümle, öğrencinin sorununu çözme konusunda yetkin olduğunu ve ihtiyacı olduğunda destek alabileceğini gösterir.</p>	<p>Ceza Programları: “Cezalısın”</p> <p>Bu cümle, ceza bildirir ve fazla kullanıldığında öğrencilerde intikam döngüsüne yol açabilir.</p>
<p>Empati: “Sence ona bunu söylediğinde nasıl hissetti?”</p> <p>Bu ifade, öğrenciyi diğer öğrenciyle empati kurmaya davet eder ve iletişimin yolunu açar.</p>	<p>Duygusal şiddet: “Ne yaptığına bir bak, onu ağlattın”</p> <p>Bu ifadenin suçlayıcı yapısı, öğrencinin suçlu veya savunmacı hissetmesine neden olur, bu da içermeye yol açar ve iletişimin yolunu kapatır.</p>
<p>Problem çözme ve telafi etme: “Bu zorluğun üstesinden gelmek için neler deneyebilirsin?”</p> <p>Bu ifade, öğrencinin problem çözme ve yaptıklarını telafi etme becerisine duyulan güveni gösterir.</p>	<p>İğneleme: “Bunu açıklamak için iyi bir neden bulsan iyi olur”</p> <p>Bu ifade iğneleme içermektedir ve öğrencinin problemi çözmede yetkin olmadığını ima eder.</p>

Yetişkinlerin pro-sosyal dil kullanımı, okuldaki iyi huylu öğrencileri nasıl etkiler?

Suçlayıcı, iğneleyici dil kullanımından kaçınmak için nasıl bir yardım alabiliriz?

Şiddet birçok şekilde ortaya çıkar ve dil kullanımı öğrencinin zihninde keskin bir bıçak gibi yer edebilir. Bir yetişkinin tepkisi yüzünden daha da kötüye giden bir davranışınıza dair herhangi bir çocukluk anınızı grupla paylaşınız.

Personel eğitim faaliyeti 3 – Açık tartışma ve ekip çalışması

Okulun başarılı bir şekilde geliştirilmesinin temelinde güçlü bir ekip çalışması ve sürekli mesleki gelişim yatmaktadır. Meslektaşlar arası dayanışma ve karşılıklı destek duygusu, personel arasında bir güven kültürü oluşturur ve yeni fikirler daha kolay bir biçimde benimsenebilir. Çabaların tanınması ve başarının takdir edilmesi halinde heves artar. Büyük çaba sarf edilen zamanlarda, iyi bir mizah anlayışı ve eğlence duygusu herkesin motivasyonunu artırır. Açık tartışmalar, şiddete karşı müdahale ve veri toplamanın tutarlılığı için gerekli olan ortak anlayışı geliştirecektir.

Okuldaki şiddetin yapısı ve kullanılan terimlerle ilgili ortak bir anlayış geliştirme konusunda aşağıdaki soruları tartışınız.

Okulumuzdaki temel sorunlar neler? Nerede gerçekleşiyorlar?

Şiddet ve sert oynama arasında nasıl bir fark var?

Asabiyet ve şiddet arasında nasıl bir fark var? Farklı şekilde mi yönetilmeli ve kaydedilmeliler?

Şiddet, erkekler ve kızlar arasında nasıl farklılıklar gösterir?

Okulumuzdaki engelli öğrencilere, özellikle de duygusal güçlük yaşayanlara nasıl destek olabiliriz?

Disiplin ve cezalandırma arasındaki fark nedir ve bunlar davranışı nasıl etkiler?

Öğrenciler topluma zararlı eylemlerini nasıl telafi etmelidir?

Atılganlık ve saldırganlık arasındaki fark nedir?

Yetişkinler, öğrencilere problem çözmede yardım ederken nasıl bir rol oynamalıdır?

Öğrencilerin liderler ve arabulucular olarak rolü nedir?

Personel eğitim faaliyeti 4 – Velilere ulaşma

Okulda olumlu bir atmosfer oluşturmak, farklı stratejiler aracılığıyla ebeveynlere/velilere ulaşılmasını gerektirir (örneğin, hoş geldiniz yazılarının asılması, sloganlar, aile eğlence geceleri, kahvaltı veya öğlen yemekleri, düzenli veli toplantıları, velilerin okul müdürü ile görüşmesi, yeni velilerle görüşmeler, okul el kitapları, pozitif okul toplantıları). Velilere iyi karşılandıkları ve özel davranıldıkları hissettirilmelidir. Uyuşmazlık varsa hızlı ve saygı çerçevesinde çözümlenmelidir. Fiziksel çevre çekici olmalı ve toplumun okuldan duyduğu gururu yansıtmalıdır.

Genellikle, ebeveynleri/velileri ve okul çevresindeki kişileri okul yönetimi okulla ilgili konulara dahil olmaya davet ettiğinde yeterli olmayacaktır. Bir öğretmen veya diğer bir ebeveyn/veli kişisel olarak davet ederse bu kişilerin okula gelmeleri çok daha kolay olacaktır. Bazı ebeveynler ve velilerin ekstra desteğe ihtiyacı vardır (örneğin ulaşım, çocuk bakımı, tercüman, kendi anadillerinde sunulan bilgiler).

Ebeveyn/velilerin, okulunuza ulaşılması konusunda yaşadıkları zorluk ya da engeller neler? Bu engelleri kaldırmanın/hafifletmenin çözümü neler olabilir?

Engel	Çözüm
1.	
2.	
3.	
4.	

Personel eğitim faaliyet 5 – Duygusal zeka

Goleman (1996) gibi yazarların vurgu yaptığı önleyici araştırmaların genel mesajı okulların, gençlerin duygusal zekasını geliştirerek madde kullanımı, zorbalık, suça karışma, ruh sağlığı problemleri, şiddetin başlamasını, ciddiyetini ve süresini azaltmak gibi konularda başarı elde edebileceği yönündedir.

Ne yazık ki, sosyal ve duygusal öğrenme, birçok okulun programında yer bulmak için okuryazarlık ve matematiksel becerilerle, birbirinden farklı unsurlarmış gibi rekabet etmek zorundadır. Oysa ki birçok eğitimcinin de ifade ettiği gibi öğrencilerin öğrenme ortamlarında kendi akranlarıyla işbirliği yapabilmek için sosyal becerilere ve duygusal kontrole ihtiyaçları vardır. Bazı sınıf düzeylerinde en çok vakit harcanan görevlerden biri, öğrencilere kişiler arası sorunların üstesinden gelmede yardımcı olmaktır. Öğretmenlerin derslerde ve örnek tutum sergileyerek ders dışında öğrencilerin sosyal ve duygusal zekasını geliştirmeye yardımcı olması mümkün ve gereklidir.

Okulunuzda, duygusal zekası gelişmiş bir kişinin sahip olacağı beceriler nasıl öğretilmeye ve örnek olarak sergilenmeye çalışılıyor sıralayınız.

1.

2.

3.

4.

Personel eğitim faaliyeti 6 – Sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesi

Okulunuz aşağıdakilerin herhangi birini, tüm öğrencilere veya başka yollarla bu becerileri edinemeyen öğrencilere direkt olarak öğretiyor mu?

	Evet/Hayır	Nasıl ve ne zaman?
Duygusal okuryazarlık		
Uyuşmazlıkların çözümlenmesi		
Öfke kontrolü		
Arkadaşlık becerileri		
Saldırganlığa alternatifler		
Problem çözme becerileri		
Dinleme becerileri		
Değerler ve ahlaki gelişim		

Personel eğitim faaliyeti 7 – Şiddet yaşandığında

Aşağıdaki iki açıklamayı değerlendirin.

1. Açıklama:

Okulda şiddet kabul edilemez. Şiddetin birçok nedeni vardır ve yaygın olabilir. Ancak bu meseleye odaklanan ve yapıcı bir şekilde çalışmakta ısrarcı olan okullarda, birlikte uyum içinde yaşama ortamını bozan şiddet olayları ve saldırgan davranışların yaşanması ve kabul edilmesi azalacaktır. Formül basittir: okul çapında duygusal okuryazarlık ve sosyal beceriler dahil olmak üzere kişisel gelişim becerilerinin öğretilmesi; “Sıfır şiddet” konusunda kararlı olma; hemen dersten çekilme ve hedeflenmiş, düzeltici programlara yönlendirme dahil olmak üzere okulun şiddete müdahale planının desteklenmesi; öğrencilerin bu tedbirlere yanıt vermemesi halinde daha ileri müdahalelere yönlendirilmesi. Genel ve hedeflenmiş programlara yanıt vermeyen öğrencilerin vaka yönetimi modeliyle daha yoğun bir desteğe ihtiyacı vardır. Bu destek dahilinde eğitim psikologları, uzman öğretmenler, veliler, diğer kurumların uzmanları ve gerekli durumlarda özel eğitim ortamları yer almaktadır.

2. Açıklama:

Şiddet, sosyal bağlamlarda ortaya çıkar ve öğretmenler genellikle şiddet davranışında bulunan öğrencilerin geçmişini bilir. Bu öğrenciler, duygusal kontrol, işbirliği ve problem çözme becerilerini kazanmalarına yardımcı olacak, duygusal koç olarak davranabilecek bir akıl hocasından fayda görecektir (örneğin, öğretmen; rehber öğretmen, eğitim psikoloğu, sosyal çalışmacı, toplum gönüllüsü). Her şiddet davranışının arkasında duygusal kontrol eksikliği olmasa da, neden ne olursa olsun hemen dersten çekilme ve konuşma, öğrencilerin şiddetin kabul edilebilir olmadığını ve hareketlerinden dolayı hesap vermeleri gerektiğini fark etmelerine, saldırganlığa karşı alternatifler aramalarına ve böyle durumlarda telafi eylemlerini düşünmelerine yardımcı olur.

Okulunuzdaki yaklaşım, bu açıklamalarla hangi açılardan uyumlu? Herhangi bir şey eksik mi?

Şiddete acil müdahale genellikle aşağıdaki 5 uygulamayı kapsar:

1. Tüm öğrencilerin güvenliğini sağlama, ihtiyaca göre ek yardım almak, saldırgan davranış sergileyenlerin ayrılması, izleyenlerin dağıtılması,
2. Gerekli durumlarda hem fiziksel hem de duygusal ilk yardımın uygulanması;
3. Olay raporu için temel bilgilerin toplanması;
4. Şiddet uygulayan öğrencilerin hemen dersten çekilmesi, onları görüşmeyi beklemek için önceden düzenlenen bir “sakinleşme” alanına göndermek veya onlara odaya kadar eşlik etmek;
5. Yalnızca son çare olarak, öğrenci için güvenli bir şekilde zapt etme metotlarının uygulanması

Bu 5 maddeyle karşılaştırıldığında, okulunuzda hangi müdahaleler eksik veya hangileri iyileştirilebilir?

Personel eğitim faaliyeti 8 – Müdahale seçimi – ceza veya onarıcı programlar

Aşağıdaki müdahale gerektiren durumu düşünün:

13 yaşındaki bir öğrenci bir çok kez okuldaki diğer bir öğrenciye vurmuştur. Genel okul müdahaleleri öğrencinin davranışını düzeltmek için yeterli olmamıştır. Mağdurun velisi karakola gider ve diğer öğrenci hakkında şikayetçi olur. Okulun müdahale planlarından biri, bu şekilde bir durum yaşandığında onarıcı adalet yoluna başvurmadır. Bu da, iki öğrencinin durumu konuşmalarına ve çözüme ulaşmak için ne yapabileceklerine karar vermelerine yardımcı olmak anlamına gelmektedir. Polis memuru ve okul müdürü, onarıcı bir programın kullanılıp kullanılmayacağını görüşmek üzere bir araya gelir. Mağdurun velilerinin rızası olursa cezai adalet yolu durdurulabilir ve onarıcı adalet yolu kullanılabilir.

İki alternatifi karşılaştırın:

Cezai adalet yaklaşımı	Onarıcı adalet yaklaşımı
Öğrenci gözaltına alınır	Onarıcı süreci kabul eden tüm ilgili kişilerle hazırlık niteliğinde bir araya gelinir
Karakolda ifadeler alınır	Olayların ve duyguların net olarak ifade edildiği bir toplantı düzenlenir
Davanın mahkemeye iletilmesi ihtimali düşüktür	Sonuçlar, karşılıklı olarak karşılaştırılır
Öğrenci uyarı alır ve resmi bir polis tutanağı tutulur	Anlaşma, öğrenciler, aileler ve okul için bağlayıcıdır
Suç ve nihai sonuç arasındaki süre haftalar olacaktır	Bu süreç bir hafta içinde tamamlanır

Benzer bir durum okulunuzda yaşandığında, onarıcı yaklaşımın uygun bir müdahale olup olmayacağını düşünün. Aşağıdaki soruları tartışabilirsiniz:

1. Öğrencilerin ve ailelerinin bu iki yola karşı duygusal tepkileri nasıl olur?
2. Okulunuz nasıl bir sonuç olmasını ister ve hangi yol bu sonuca ulaşmada daha başarılı olur?
3. Onarıcı yaklaşım aşağıdaki durumlarda nasıl uygulanır?

“Vurma”, vücuda darbeler şeklinde gerçekleşirse,

“Vurma”, kişi yerdeyken yumruklar ve tekmeler şeklinde gerçekleşirse,

“Vurma”, şiddetliyse ve mağdurun ciddi şekilde yaralanmasına neden olacak kadar uzun sürmüştü

Personel eğitim faaliyeti 9 – Bir müdahale planı

Öğretmenler, şiddet uygulayan veya saldırgan öğrencilerle ilgilenirken onları bazı tahmin edilebilir ve bilinen sonuçlara doğru yönlendirirler ve bunu yaparken problem çözme, hedef belirleme, becerileri geliştirme ve telafi etmeye yönelik fırsatlar sağlarlar. Bazı öğretmenler krize müdahale etme rolüyle görevlendirilebilir veya okuldaki her öğretmen bu değerli stratejileri öğrenebilir. Şiddet uygulayan öğrencilerle çalışırken gerekli olacak değerler, tutumlar ve beceriler şunlardır;

- Saygı – tarafsızlık, insanlık onurunu önemseme, saygılı bir dil kullanımı;
- Duygusal rahatsızlık, şiddet, öğrenci gelişimi ve Asperger sendromu gibi sağlık durumlarını anlama yoluyla empati kurma;
- İyimserlik – Kendi sosyal ve duygusal becerilerini oluşturma konusunda öğrencilerin kabiliyetlerine güvenme;
- Sakin olma, kontrol ve problem çözme konusunda örnek olma;
- Müdahalenin tutarlılığı;
- Duygusal koçluk ve duygusal ilk yardım;
- Kriz görüşmesi yapmak– duygusal kontrol, değerlerin netleştirilmesi, problem çözme, hedef belirleme, beceri geliştirme, sonuçlar ve telafi,
- Arabuluculuk;
- Zorbalığa karşı suçlayıcı yaklaşımda bulunmama;
- Telafi etme.

Yukarıdakiler arasından, okulunuzda en çok geliştirilmesi gereken iki değeri, tutumu ve beceriyi seçin ve öğretmenlerin bunları uygulaması için nasıl desteklenebileceği hakkında önerilerde bulunun.

- 1.
- 2.

Aşağıdaki soruları yanıtlamak müdahale planınızı oluşturmanıza, gözden geçirmenize veya plana bilgi eklemenize yardımcı olabilir. Her durumda “İyileşme nasıl sağlanabilir?” sorusunu sorun.

1. Şiddet veya taciz okulunuzda bir sorun mu? Nerede meydana geliyor? Kimler dahil? Veriler ne gösteriyor?
2. Okul müdürü, öğretmenler ve veliler öğrencileri saygı çerçevesinde yönlendiriyor mu?
3. Okul çapında bir disiplin politikası mevcut mu?
4. Öğretmenler araştırmaya dayalı, etkili öğretim stratejileri uyguluyor mu?
5. Sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi ve akran liderliği gibi öğretim programları, düzenli okul programının bir parçası mı?
6. Uygunsuz davranışları izleme stratejileri mevcut mu? Veri toplama ve yönetimi prosedürlerinin kullanımı kolay mı?
7. Öğretmenler, veliler ve öğrenciler haklar, sorumluluklar ve neticeler dahil olmak üzere davranış beklentilerinin belirlenmesi konusunda iş birliği içinde çalışıyorlar mı?
8. Şiddete müdahale planları net mi ve herkese açıklandı mı?
9. Sosyo-duygusal beceri eksikliği yaşayan öğrencileri hedefleyen programlar mevcut mu?
10. Veliler her zaman, özellikle de güçlüklerin ortaya çıktığı ilk aşamalarda sürece dahil oluyorlar mı ve diğer kurumlardan tavsiye almaları konusunda destekleniyorlar mı?

(8) ÖĞRENCİLERİN KATILIMI

Katılım

(11.Slayt)

Bu bölümde öncelikle “Katılım” kavramını gözden geçirmek gerekecek ve bu nedenle konuya aşağıdaki küçük grup oyunuyla giriş yapılacaktır. Etkinliğin amacı, “Katılım”ı, katılımcılara yaşatarak farkındalık kazandırmaktır.

1. Slaytı yansıtarak tüm katılımcıların “**Bence katılım.....**” ifadesini bir kağıda yazmaları ve tamamlamalarını isteyin. Bunun için 1 dakika verin.
2. Katılımcıları 4-5 kişilik küçük gruplara ayırın. Ve tamamladıkları cümlelerini bu gruplarda paylaşmalarını isteyin.
3. Küçük gruplarda çıkan fikirleri büyük grupta tartışın ve “**Katılım**” başlıklı aşağıda verilen bilgi notunu sözlü olarak aktarın.
4. Küçük grupları birleştirerek 10-12 kişilik yeni küçük gruplar oluşturun.
5. Bu grupların içinde bir kişinin öğretmen rolünü üstlenmesini ve diğerlerinin öğrenci olmasını isteyin. Öğretmenler için önceden hazırladığımız ve içeriğini Katılım Merdiveni'nin 4 basamağını oluşturan not kağıtlarını öğretmen rolündeki kişilere birer tane verin ve öğretmen rolündeki her katılımcıdan elindeki notta yazan role uygun davranmasını isteyin (Örneğin “Ben karar verir, ben uygularım”, “Fikrini sorarım ama ben karar verir, ben uygularım”, “Birlikte karar veririz ama ben uygularım”, “Birlikte karar verir birlikte uygularız”)
6. Şu yönergeyi verin; “Sizden 23 Nisan gösterisi için bir program üretmenizi istiyoruz. Gerçeğe uygun olması gerekmiyor ama inandırıcı olmalı. Eğlenceli olabilir. Bu işi yapabileceğinize inanmamız gerek. Yaratıcılığınızı kullanarak istediğiniz türde bir program oluşturabilirsiniz.” Hazırlık için gruplara 10 dakika verin.
7. Süre dolunca her grubun 23 Nisan için planladığı etkinliği 2 dakika içinde büyük gruba sunmasını isteyin.
8. Sunumlar bitince her gruba teşekkür edin ve büyük grupta aşağıdaki soruları tartışın.
  - a. Kararı kim-ler verdi?
  - b. İşbölümü nasıl ve neye göre yapıldı?
  - c. Programın uygulamasında (sunumda) kimler nasıl rol aldı?
  - d. Herkes kendisini ve düşüncesini ifade edebildi mi?
9. Aşağıdaki bilgi notundan yararlanarak “Katılım”ın tanımını yapın.
10. Tahtaya 4 basamaklı bir merdiven çizin ve “**Katılım Merdiveni**” başlıklı bilgi notundan yararlanarak bilgiyi grupla paylaşın.

KATILIM

Katılım insana saygının temelidir. Birlikte karar verme süreci olarak katılım, bireylerin kendilerini ifade etmelerine ve farklı düşüncelere saygıya dayalıdır. İfade hakkının kullanılmasını içerir. Yeni fikirlere açık olmak, farkların zenginlik olduğunu kabul etmek; yaratıcı düşüncelerin ortaya çıkması için ortam hazırlamaktır. Bireyler kararları ve sonuçlarını, kendilerinden bir parça buldukları, katıldıkları oranda, üstlendikleri sorumluluk kadar sahiplenirler. Aksi halde ya “bana ne” der geçerler ya da-özellikle sonuçtan olumsuz etkileniyorlarsa- bir sorumlu bulup onu suçlu ilan ederler.

Vatandaşlığın temel hakkı olan “katılım” terimi, genel olarak kişinin gerek kendi yaşamına, gerekse yaşadığı ortamı etkileyen kararların ortaklaşa alınması süreci anlamında kullanılmaktadır. Bu, demokrasinin kuruluş yoludur ve demokrasilerin değerlendirilmesinde standart bir ölçü oluşturmaktadır.

Çocukların büyüklerle birlikte anlamlı işlerde çalışmaya ihtiyacı vardır. Onların, 16, 18 veya 21 yaşlarına geldiklerinde daha önceden gerekli beceri ve sorumlulukları edinmemişlerse birdenbire sorumlu ve katılımcı vatandaşlar olmalarını beklemek gerçekçi bir Program olamaz. Demokratik katılım anlayışı ve katılım için gerekli özgüven ve beceriler ancak deneyimle, yavaş yavaş öğrenilir, soyut teoriler olarak öğretilmez. Pek çok batılı ulus demokrasiyi tam olarak uyguladıklarına inanırlar, oysa demokrasi; kendileri başlı başına birer otokrasi, yani mutlak hakimiyet modeli olan okul sınıflarında, öyle dayatmacı bir biçimde anlatılır ki, olayın kendisi bir otokrasi örneği olmaktan öteye gidemez.

Genellikle çocukların herhangi bir konuda ne dereceye kadar görüş belirtmeleri gerektiği, çok büyük görüş ayrılıklarına neden olmaktadır. Bazı çocuk savunucuları, çocuklardan, onlar sanki toplumun potansiyel kurtarıcılarıymış gibi söz ediyorlar. Ama birçoğu da yetişkinlerin karar verme gücüne sahip olmayan çocuğun katılımının naif bir düşünce olduğunu söylemekte. Bazıları ise çocukların gereksiz yere toplumsal sorunlara bulaştırılmaktan ve sorumluluk yüklenmekten korunması gerektiğini düşünüyorlar ve onların çocukluklarını yaşamalarına izin verilmesini istiyorlar. Sanayileşmiş ülkelerde, çocukların boş ve serbest oyun saatlerinin gittikçe azalmasının nedeni aslında az değil, fazla korumacılıktır.

Genç insanların topluma katılımı karmaşık bir konudur ve çocuğun gelişen güdülenmesinden ve kapasitesinden ailenin yapısına ve kültürel ortama kadar çeşitli etkenleri kapsar. Büyüklerin toplumsal kararları etkilemeye fırsat bulamadıkları kültürel çevrelerde genç insanlar değişim için ilk adımı atan güçler olabilirler. Bununla birlikte, bir çocuğun aile, okul, çevre ve yerel grupların yönetimine katılımı ve erişkinlerle işbirliği fırsatı edinebilmesi çevresindeki aynı ortamdaki erişkinlerin katılımı imkan ve davranışlarına benzer. Bu ikisi birlikte ele alınmadıkça çocukların katılımcı olmaları beklenemez. Çocuğun katılımını gerçekleştirmek için çalışmak bir bakıma tüm toplumu katılımcılığa temelden özendirmek demektir, ama burada her zaman çocuğun ailesi akılda tutularak ve çocuğa katılımcılık aşılamanın aile ile ilişkileri üzerindeki olası etkisi gözönünde bulundurularak yapılmalıdır.

andaşlığın temel hakkı olan “katılım” terimi, genel olarak kişinin gerek

KATILIM MERDİVENİ

1 “Ben karar verir, ben belirlerim; ben uygularım”

Katılımın olmadığı toplumlarda bilenler ve bilmeyenler, yönetenler ve yönetilenler vardır. Bu anlayışın olduğu yerlerde “küçükler veya ast konumunda olanlar bilmez, anlamaz, yapamaz, düşünce üretmez” görüşüne uygun davranılır. Üst konumunda olanların, diğerleri adına karar alma ve uygulama hakkı olduğu düşünülür. Katılımın bulunmadığı bu basamak, diğerlerinin gereksinimlerini belirleme, nasıl karşılanacağına karar verme ve kararı uygulamayı içerir.

2. “Senin görüşünü alırım ama kararı ben veririm, ben uygularım”

Katılımın yalnızca “diğerinin görüşünü alma” biçiminde gerçekleştiği ikinci basamakta ise anlayışı yer alır. Burada diğerinin gereksinimini, kararı veren belirler. Görüşü alınan kişiye yalnızca karara ilişkin düşüncesi sorulur; görüşünün dikkate alınıp alınmaması ise karar vericiye aittir.

3. “Birlikte karar veririz, ben uygularım”

Bir üst basamakta anlayışı vardır. Bu basamakta, görüşü alınan kişi etkin değildir; pasif bir katılım biçimidir. Kararın uygulandığı bir kişiye aittir ve “sen yapamazsın, beceremezsin” mesajı verir.

4. “Birlikte karar verir, birlikte yaparız”

Gerçek katılımın bulunduğu bu basamakta herkesin düşüncesine yer vermek önemlidir ve kararların birlikte alınması esastır. Kişinin yapabilme gücüne inanılır ve güvenilir; düşüncesine saygı duyulur. Zihinsel ya da bedensel, az ya da çok, verilen emek ve gösterilen çabaların tümü değerlidir. Kişinin potansiyelini ortaya çıkarmaya yöneliktir.

Kaynak: “ÇOCUK HAKLARI EĞİTİMİ” EĞİTİMÇİ EL KİTABI. MEB-UNICEF-YÖRET VAKFI. 2002

Kişilere verilen her katılım hakkı aynı zamanda o konuyla ilgili sorumluluk alanlarının da belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle özellikle çocuk ve gençlerin katılım hakkı gözetilirken sorumluluklarını öğrenmeleri ve yerine getirmeleri yönünde de destek sağlanmalıdır. Bazen katılım hakkı olmadığını düşündüğü için hırçınlaşan ve şiddet eğilimi gösteren öğrencinin yanında sorumluluk almaktan kaçındığı için katılım hakkından vazgeçen öğrencilerde bulunmaktadır. Hangi gerekçe ile olursa olsun okul sıralarında katılım hakkını kullan(a)mayan öğrencilerin sorumlu vatandaşlar olmaları beklenemez. Bu nedenle ilk toplumsal ortamları olan okullarında diğer tüm bilgiler gibi bunu da öğrenmeleri için öğrencilerinizin size ihtiyacı bulunmaktadır. diyerek aşağıdaki başlığa geçiniz.

Öğretmenden Öğrenciye Sorun Çözme Önerileri (12.13.Slayt)

Slaytlardan yararlanarak, aşağıdaki bilgileri gruba aktarınız.

Öğretmenlerin öğrencilere sorumluluk almaları için yardımcı olabilecekleri çok önemli yollardan bir tanesi, onlara uyumsuzluğu nasıl çözebileceklerini öğretmektir. Ancak bunu yaparken öğretmenlerin rolü, öğrencilere sorunları kendilerinin çözmesini öğretmek olmalıdır

Yetişkinler genellikle çocuklar ve gençler yerine sorunları çözmek ister. Ancak öğretmenlerin sorumluluğu, öğrencilere aralarındaki sorunları kendi başlarına çözmeyi öğretmektir.

Aşağıdaki adımları basitleştirerek öğrencilere kendi sorunlarını nasıl çözeceği ve işbirliği yapacağı öğretilir. Çocukların ve gençlerin sorun çözme becerilerini geliştirip isteklerine ulaşmada toplumca kabul gören alternatif yöntemler benimsemeyi öğrenmeleri gerekir.

Araştırmalar göstermiştir ki çocukların isteklerine ulaşması, durumlara uygun farklı çözüm ve alternatifler geliştirmeleriyle doğrudan ilişkilidir. İsteklerine ulaşmak için beş alternatif yol geliştirebilen bir çocuk sadece bir ya da iki alternatif üreten çocuklara göre toplumca daha makul karşılanan davranışlar sergileyecektir.

1. Gerçekleri ve öğrencilerinizin hislerini öğrenin

Öğrencileriniz üzüldüğü, sinirlendiği ya da incindiğinde ya da kavga ettiğinde önce olayın ayrıntılarını öğrenin. “Ne oldu?” gibi basit sorular sakince ve onları yargılamadan sorulduğunda öğrenciler genellikle sakinleşip soruya cevap verir.

Öğrencilerin duygularına odaklanmak için zaman harcayın. Öğrenciler olayları kendi bakış açılarına göre yorumlayabilir ve ihtiyaçları karşısındaki ile çatışmadığı sürece davranışlarının başkalarını nasıl etkilediğinin farkında olmayabilir. Makul çözümler üretmek için öğrenciler karşısındakinin neler hissettiğini anlamalıdır.

2. Öğrencilerin çözümleri görmesine yardım edin

Amaçları netleştirdiğinde öğrencilerin çözüme yönelik fikirler üretmesi çok daha kolaydır. Tarafların istekleri doğrultusunda öğrencilerinizin sorunu açıklamasını isteyin, böylelikle herkesin ihtiyaçlarının önemli olduğunu kavrayacaklardır.

3. Alternatifler üretin

Öğrencilerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak için yetişkinler çözüm yollarına yoğunlaşma konusunda yardımcı olabilir. Öğrenciler alternatif çözümler önerdiğinde yetişkinler fikirleri tekrarlayıp başka neler yapılabileceğini sorabilir.

Ancak bu noktada sizin fikir sunmamanız önemlidir. Öğrencilerin yeni fikirler gerektiğinde ona tanıdığı başka birisinin bu durumda nasıl davranacağını sorabilirsiniz.

4. Sonuçları değerlendirin

Öğrenciler tüm fikirlerini ortaya koyduktan sonra alternatif çözümleri değerlendirmelidir. Bu noktada “... yaparsan ne olur?” ya da “... yaparsan Mehmet kendini nasıl hisseder?” gibi sorular sorabilirsiniz.

Öğrencilerin sunduğu fikirleri yargılamaktan kaçının. Öğrencilerin fikirlerini kendi başlarına değerlendirmesini ve uygunsuz olanların neden kabul edilemeyeceğini görmesini teşvik etmek daha yararlı bir yaklaşımdır.

5. Karar almalarını isteyin

Öğrenciler tüm fikirlerini sunup değerlendirdikten sonra bir plan yapmalıdır. Sorunu tekrar tasvir edin, ortaya konan fikirleri özetleyin ve öğrencilerden hangi çözüm yolunu uygulayacakları konusunda bir karar vermelerini isteyin. Öğrenciler işe yaramayacağını düşündüğünüz bir çözüm önerisini seçerse muhtemel sonuçları tartışın ve kabul edilebilir alternatifler üzerinde yoğunlaşmalarını sağlayın.

Onarıcı Süreç (14.Slayt)

Aşağıdaki bilgiyi grupla paylaşın ve metnin sonundaki soruyu sorarak büyük grupta tartışma başlatın. Onarıcı süreç, öğrencilere ve yetişkinlere yalnızca ne olduğunu kabullenme değil, aynı zamanda durumun nasıl iyileştirilebileceği üzerinde anlaşma konusunda da yardımcı olmaktadır.

Süreç, oyun alanlarındaki gibi hızlı müdahalelerde veya daha ciddi durumlarda, ilgili herkesin katıldığı özel olarak organize edilmiş bir toplantıda kullanılabilir.

Bu tarz bir toplantıda bağımsız bir kolaylaştırıcı, zarar veren kişi, zarara uğrayan kişi ve diğer doğrudan etkilenen kişiler (örneğin ebeveyn) olacaktır. Kolaylaştırıcı, tüm taraflarla ayrıca buluşacak ve daha sonra da onları bir araya getirecektir. Kolaylaştırma işlemi dikkatli bir eğitim gerektirmektedir.

Bu toplantılarda yanıtlanan sorular aşağıdaki gibidir:

- Ne oldu?
- Nasıl gerçekleşti?
- Sizin rolünüz ne oldu?
- Siz nasıl etkilendiniz/ kim etkilendi?
- Bu durumu düzeltmek için ne yapmanız gerekiyor?
- Zararı nasıl telafi edebiliriz?

Zararın nasıl telafi edileceği hakkında nihai bir karara varılır ve bu karar kaydedilir. Sonuç üç ay boyunca izlenir.

Bununla birlikte, onarıcı süreçlerin çoğu gayrı-resmidir. Koridorda, sınıfta ve oyun alanında gerçekleşir. Kişiler (yetişkin ve öğrenciler), küçük şiddet olaylarına anında müdahale etmek için onarıcı soruları kullanabilirler.

Okullar onarıcı yaklaşıma değer vermektedir, zira:

- İlişkilere verilen zararları onarır;
- Tüm ilgili kişilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur;
- Sorumlulukları tanıır;
- Eylemler konusunda hesap verebilirliği teşvik eder ve
- Duygusal okuryazarlığın (SDÖ) geliştirilmesini destekler.

Onarıcı süreçlerde öğrencilerden alınan geribildirimler olumlu mesajlar içermektedir.

“ Büyük bir hata yaptığım da bile bana saygılı davranıldı”

“ Beni dinlediler ve babam da dinledi”

“ Sorun olmaması için B. Hoca'nın bizi izleyeceğini biliyordum “

Katılımcılara, “*Okullarınızda bu yöntemi uygulayabiliyor musunuz?*” diye sorun. Kullanmıyorlarsa ne tür yöntemler kullandıklarını sorun ve Onarıcı Süreç ile karşılaştırmalarını isteyin.

ÖNEMLİ: Tam bir onarıcı toplantının zaman ve enerji açısından masraflı görünebileceğine; ancak yeniden oluşabilecek bir soruna kalıcı bir çözüm getirmesi ve öğrencilere kendi davranışlarını daha iyi anlamaları ve idare etmeleri konusunda yardımcı olması durumunda uzun vadede emek ve zaman tasarrufu sağlayabileceğine dikkat çekin.

Öğrenci Katılımını Destekleme Süreçleri

(15. Slayt)

“Okullar, öğrencilerin yararına çalışan kurumlardır ve öğrencileri dinlemenin önemi gün geçtikçe daha geniş çevrelerde tanınmaktadır. Şiddetin Azaltılması programının başarıya ulaşması için öğrencilerin bilgilendirilip her aşamada sürece dâhil edilmesi, görüşlerinin dikkate alınması ve uygulanan eylem planında rol almaları çok önemlidir. Okuldaki her türlü şiddet olayının farkında olan öğrenciler şiddeti azaltma konusunda sarf edilen çabalarda kilit rol oynayacaktır. Bu bölüm, öğrencilerin katkısını kavramaya ve kullanmaya yöneliktir.” diyerek konuya giriş yapın.

Öğrenci katılımını sağlamak ya da arttırmak için okullarınızda siz neler yapıyorsunuz? Yanıtları dinleyin ve aşağıdaki bilgilerden yararlanarak destekleyici görüş bildirin.

Öğrenci Katılımını arttırmaya yönelik öneriler aşağıda özetlenmiştir:

1. Okullarda öğrenci destek sisteminin kullanılması

Tüm okullar öğrencilerin korunması ile refahına yönelik düzenlemeler yaparken sınıf öğretmenleri de şiddet ve güvenlik gibi konularda sorun yaşayan çocuklara destek olur, rehberlik hizmeti sağlar.

Okullar, öğrenci refahının korunmasına yönelik düzenlemelerin doğru şekilde yapılmasıyla birlikte öğrencilerin ihtiyaç halinde sorunlarını okul personeliyle paylaşıp uygun tavsiyeleri almasını teminat altına almalıdır.

Okul ya da okul sonrası zamanlarda düzenlenen ders dışı faaliyetler, öğrenciler ile personelin birlikte çalışıp eğitim sürecinin ders dışını da kapsamına olanak tanır. Bu şekilde öğrencilerin motivasyon ve katılımı artar, öğretmen ve okula olan saygıları pekişir. Doğru yapılandırılmış ders dışı faaliyetlerin, özellikle de takım sporlarının, toplum yanlısı davranışların ve sosyal-duygusal becerilerin gelişmesinde olumlu etkileri olduğu kanıtlanmıştır. Bununla birlikte, bu faaliyetlerden en çok yararlanacak öğrencilerin katılımı için okullar her türlü olanağı sağlamalıdır. Zira bu faaliyetlere en çok ihtiyaç duyan öğrenciler genellikle ev ya da diğer kısıtlamalar sebebiyle etkinliklerin dışında kalanlardır.

2. Öğrencilerin karar alma sürecine katılması

Seçimle belirlenen sınıf ya da okul meclisleri öğrencilerin görüşlerini ifade etmelerine, sorunlarına çözüm bulmalarına, benimsenen okul politika ve stratejilerine katkı sağlamalarına olanak tanır. Münazaralar öğrencilerin okul değerleriyle vizyonunu anlayıp başarıya ulaşmak için neler yapılması gerektiğini kavramasını sağlar. Okul meclisleri öğrenci ve personel tarafından ciddiye alındığı ve öğrencileri katılmaları için motive ettiği takdirde okul liderliğinin önemli bir parçası olarak görünmesi için gerçek sorumluluklar yüklenmesi önemlidir.

3. Şiddetin Azaltılması için öğrenci güdümlü stratejilerin geliştirilmesi

• Akran destek sistemleri

Akran destek sistemleri okullarda şiddet sorunlarının çözümüne yönelik gençlerin liderliğinde izlenen stratejilerdir. Burada anlatılan metotlar ilişkilere değer verilen, saygı ve işbirliği temeline dayanan okul ortamlarının oluşturulmasına yardımcı olmayı hedefler.

Esasen bu yaklaşımlar akran desteği üst başlığında incelenebilir. Akran desteği sistemleri, öğrencilerin gerekli durumlarda saldırganlık davranışıyla baş etme yeteneklerini geliştirip genel anlamda okul ortamı içerisinde şiddet yanlısı olmayan değerleri deneyimlemelerini sağlayacak bir çerçevedir. Farklı akran desteği türlerinin ayırımına varmak ve okulun ihtiyaçlarına göre en doğru olanı seçebilmek önemlidir. Aşağıda Avrupa'da yaygın olarak kullanılan ve en çok başarı sağlanan akran desteği türleri verilmiştir:

• İşbirliğine dayalı grup çalışması

Bu, en temel akran destek metodudur (Cowie ve ark. 1994b). Tekniğin başarıya ulaşması için öğrencilerin kendi başlarına birer birey olduğunun bilincindeki personelin, toplum yanlısı davranışları teşvik edip, güvene dayalı ilişkileri destekleyecek bir işbirliği kurması ve değerleri sınıfa aşılması oldukça önemlidir. İşbirliğine dayalı grup çalışması tekniği öğrenme sürecinin bir parçası olarak toplum yanlısı değerleri de teşvik eder. Teknik çeşitli şekillerde

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

uygulanabilir:

Grup içi bireysel çalışma (örneğin, öğrenciler grup halinde bireysel projelerini paylaşıp değerlendirebilir);

Grup içinde ortak bir çıktı için “yapbozun” parçalarını bireysel olarak tamamlama (örneğin, öğrenciler kaynak ya da sunum hazırlamak üzere belirli bir konunun farklı yönlerini araştırır ve sonra da yapılan çalışmalar “yapboz” parçaları gibi birleştirilir);

Ortak bir çıktı için beraber çalışma (örneğin, öğrenciler okulda şiddet konusunda ortak bir çalışma geliştirebilir).

- ***Dostluk/arkadaşlık uygulaması***

Dostluk/arkadaşlık sistemleri bir ya da daha çok öğrencinin birbirinin “dost” ya da “arkadaş” olarak belirlenmesini öngörür. Sistem, genellikle aktif dinleme eyleminin gerçekleştiği okul bahçesi gibi resmi olmayan durum ve ortamlarda uygulanır. Arkadaş/dostlar genellikle gönüllülük esasında okul personeli tarafından kişisel niteliklerine göre akran ya da yaşları birbirlerine yakın olan öğrenciler arasından seçilir. Gönüllülerin seçim ve görüşmelerinde mevcut dostlar da sisteme dâhil edilebilir. Uygulama çerçevesinde aktif dinleme, girişimcilik ve liderlik gibi çevreyle uyum becerilerin geliştirilmesi için eğitimler de düzenlenebilir.

- ***Akran arabuluculuğu /anlaşmazlıkların çözümü/ onarıcı yaklaşımlar***

Bu teknik sayesinde öğrenciler akranlar arasında çıkan kişilerarası anlaşmazlıkları çözmek üzere eğitilir. Yöntem öfke davranışında ciddi azalmalar sağlamaktadır (Cunningham ve ark. 1998). Kimseyi suçlamamayı temel alan metot, anlaşmazlık yaşayan öğrencilerin arabuluculuk yapmasını ve iki tarafın da kazandığı bir çözüme ulaşıp sonucun herkes için adil olmasını hedefler. Adım adım bireylerin çatışma durumunda herkesin kabul edeceği çözümler bulmasını sağlayan süreç dinleme becerilerinin üzerine kurulur.

Onarıcı adalet gibi onarıcı yaklaşımlar da tarafların ortak bir sonuca ulaşmasını, sebep olunan zararların farkına varılmasını ve zarar gören ilişkilerin düzeltilmesi için yapılması gerekenleri kavramasını öngörür.

- ***İleri akran dinleme***

Akran danışmanlığı da denilen bu yöntemle yapılandırılmış dinleme becerilerini geliştirmek için öğrencilere temel danışmanlık eğitimi verilir. Aktif dinleme teknikleri dostluk ve arabuluculuk yöntemlerini danışma modeline dayalı müdahalelere dönüştürür. Yardımcı öğrenciler zor durumdaki akranlarını desteklemek için aktif dinleme becerilerini kullanmak üzere (genellikle diplomalı danışman ve psikologlar tarafından) eğitilir. Metodun amaçları şu şekildedir: yardımcıların akranlarının kişilerarası anlaşmazlıklarını çözmeye becerilerinin kazandırılması; şiddet ve sosyal dışlama mağdurlarına destek olunması; akranlarına karşı öfke davranışları sergileyen öğrencilerin kontrol altına alınması. Danışman ya da akran destek sistemini yöneten okul personelinin sürekli denetimi sistemin işlerliği için çok önemlidir.

NOT.1. Farklı Türlerde Akran Desteğinde Etkin Eğitim İçin Önerilen Yaş Grupları

Aşağıdaki tabloda farklı türdeki akran desteği için en uygun yaş grupları verilmiştir:

	7 - 9 yaş	9 - 11 yaş	11 - 18+ yaş
İşbirliğine dayalı grup çalışması	Evet	Evet	Evet
Dostluk/Arkadaşlık uygulaması	Evet	Evet	Evet
Arabuluculuk/anlaşmazlıkların çözümü	Hayır	Evet	Evet
İleri düzeyde akran dinleme	Hayır	Hayır	Evet

NOT.2. Arkadaş Desteğinin Avantajları

Öğrencilerden akranlarına yardım etmek üzere bu şekilde yararlanılmasının çeşitli avantajları vardır:

- Yetişkinlere kıyasla akranlar şiddet olaylarının farkına daha erken varabilir;
- Yetişkinlere kıyasla gençlerin akranlarına açılması daha muhtemeldir;
- Şiddet mağdurlarının başvuracak bir kapıları vardır ve okulun sorununa yanıt vereceğini bilir;
- Okul personelinin gün içerisinde karşısına çıkan tüm kişilerarası anlaşmazlıkları çözmek için yeterli vakit ve kaynağı olmayabilir;
- Akranlarına destek veren öğrenciler çok değerli beceriler kazanır ve uygulamalı vatandaşlık dersi almış olur;
- Zaman içerisinde aileler ve toplum tarafından okul öğrencilerinin refahını kollayan bir kurum olarak görülmeye başlar;
- Akran desteğine dayalı sistemler diğer hizmet ve yardımcı kurumlarla köprü görevi görür.
- Akran yardımcıları arasında genellikle çokça şiddet mağduru genç vardır. Bu gençler diğerlerinin deneyimlerini kendilerinininkiyle özdeşleştirirken aynı zamanda kendisine benzer üyeleri olan bir akran grubu içerisinde arkadaşlarına yardımcı olma fırsatı bulur.

NOT.3. Artalan Bilgisi ve Avrupa'da Yapılan Araştırmalar

Avrupa'da gerçekleştirilen araştırmalar ve çalışmalar akran desteğinin okullarda şiddetin Azaltılması için etkili bir yol olduğunu kanıtlar niteliktedir (Cowie ve ark. 2002; Naylor ve Cowie 1999). Akran destek sistemleri her zaman şiddet olaylarının sıklığını azaltmasa da bu konuda etkili bir önleyici tedbir olarak benimsenebilir. İspanya'da yapılan çalışmalar, akran destek sistemlerinin uyum içinde işbirliği yaparak çalışma ve yaşama kültürü olan convivencia'ya katkıda bulunduğunu göstermiştir (Ortega 1998). Öncelikle bu tür sistemler saldırganlıktan kaynaklı olumsuz etkileri azaltmakta ve mağdur ile tanıkların şiddet olayları gerçekleştiğinde bunları ihbar etmesini kolaylaştırmaktadır. Salmivalli ve arkadaşlarının Finlandiya'da yürüttüğü araştırma (1996) akran şiddetine karşı eyleme geçmede tanıkların tepkilerinin (ya da tepkisizliklerinin) önemini ayrıntılı olarak incelemiştir. Salmivalli ve arkadaşları zorbalık durumlarında öğrencilerin % 87'sinin rol almasının mümkün olduğunu ortaya çıkarmıştır. Zorba ve mağdurlar dışında diğer öğrenciler zorbaya fiziksel destek sağlayarak yardımcı rolü alabilir; zorbayı destekleyip teşvik ederek destekçi rolü üstlenebilir; tarafsız kalıp hiçbir eylemde bulunmadan olaylara sadece tanıklık edebilir ya da mağdura yardımcı olarak savunucu konumuna geçebilir. Bununla birlikte, akran destek sistemleri uygulandığı takdirde akran grubunun tavrı daha destekçi olabilir. Mağdurun destekçileri ve tanıklar ilişki yoluyla temasa geçerek mağdura yardım eder. Aksi takdirde akran grubundan dışlanabilirler. Akran destek sistemleri bireysel olarak öğrencilere faydalı olduğu gibi tüm okulunda yararına uygulamalardır. Bu sistemlerin başarıyla ulaşması için sürekli değerlendirme ve gözlemlerle birlikte titizlikle yürütülen bir hazırlık süreci de büyük önem taşır.

4. Öğrenci güdümlü sistemlerin geliştirilmesi

Deneyimler öğrencilerin değişim için en önemli unsur olduğunu göstermektedir. Denemelerin başarıya ulaşması için planların titizlikle hazırlanması ve bu sistemler çerçevesinde öğrencilerden yerine getiremeyecekleri sorumlulukların beklenmemesine dikkat edilmesi gerekir.

Sisteme dâhil öğrenciler görevlerini birbirini dinlemeyi, önemsemeyi ve karşılıklı saygıyı teşvik eden bir ortamda yerine getirmelidir. Akran destek değerleri tüm okulda kavranmalı ve uygulanmalıdır. Müdürle birlikte tüm okul personeli sistemi desteklemelidir. İdeal olan iki personelin destek sistemi çerçevesinde yakinen çalışması, başlangıç eğitimlerine katılmaları ve bu kapsamdaki öğrencileri sürekli olarak desteklemeleridir. Bu şekilde akran destek sistemi için iki personel ayrıldığında biri çalışmayı bıraktığında ya da hasta olduğunda program düzgün bir biçimde ilerlemeye devam edecektir. Çalışmalar sırasında ilgili personelin çeşitli kaynaklara ihtiyacı olabilir (eğitim ve idare için sınıflar, materyal ve kayıtları saklayacak bir oda gibi). Akran destek öğrencilerinin seçimine dikkat edilmelidir (kız ve erkek öğrenci oranı ya da okulun ve toplumun tüm gruplarını temsil eden öğrencilerin seçimi gibi). Çalışmaları desteklemek ve katılımı teşvik için çeşitli yollara başvurmak da önemlidir (yerel medya ve gazete desteği, ödül törenlerinin düzenlenmesi ve akran destek sisteminin takdirine yönelik özel toplantılar vb.).

NOT.4. Kilit noktalar

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde denenen farklı akran destek metodlarını inceledikten sonra ortaya çıkan kilit noktalar bu bölümde incelenmiştir. Bu kilit noktalar öğrencilerin sorumluluk ve vatandaşlık eğitimiyle ilgili hararetli tartışmaların konusudur. Aslında, akran güdümlü metotlarda kolaylaştırıcı rol oynayan okul personeli, gençleri birbirine saygılı olmaya, başkalarının duygularını anlayabilmeye ve grup etkinliklerinde demokratik ve işbirliği içerisinde çalışmaya teşvik etmektedir. Örneğin, işbirliğini destekleyen sınıflarda sorunların çözümünü hedefleyen faaliyetlerde dâhil yapılandırılmış etkinlikler yoluyla öğrencilere işbirliği yapma becerisi kazandırılmıştır. Sınıfta gerçekleşen olaylar ve kişilerarası etkileşimle ilgili öğrencilere düzenli bilgi vermek ve düşünme ortamı yaratmak için belirli bir yer ve zamanın sağlanması oldukça önemlidir. Sınıfta işbirliğini teşvik eden okul personeli çoğunlukla öğrencilerin sorumlu davranma ve arkadaşlarına destek olma kapasitesine şaşırılmaktadır.

Önerdiğimiz üzere, okul ortamında genç öğrencilerin üstlenebileceği rollerin farkında olmak çok yararlıdır. Akran destek çalışmaları çerçevesinde öğrencilerin sınıfta farklı roller oynamasına olanak tanınır: lider, sınıf tartışmalarında kayıt tutucu, grubun amaçlarını netleştiren, sınıfı neşelendiren, sorun çözücü ya da toparlayıcı gibi.

Akran güdümlü stratejilerin üç esas özelliği vardır.

İlk olarak, öğrenciler arkadaş grupları dışında birlikte çalışmaya hazırlanır. Bu tür etkileşimler dışlanan ya da ihmal edilen öğrencilerin akran gruplarına katılımını sağlarken önyargıların azaltılmasına yardımcı olur; farklı cinsiyetten olan ve farklı etnik kökenden gelen öğrenciler arasında güven ortamı yaratır.

İkinci olarak, bilgilerini paylaşmak ve başarıları üzerinde düşünmek üzere öğrenciler iyi iletişim becerileri kazanma fırsatı bulur. Akran destek sistemleri yoluyla eğitimciler, öğrencilerine düzenli olarak sadece grup çalışması yoluyla başarıya ulaşacak görevler verebilir. Bu kapsamda, okul değerlerini geliştirecek olan beyin fırtınaları ya da şiddete nasıl karşılık vermeli gibi belirli bir konuda grubun ortak bir çıktı (kitapçık ya da poster gibi) hazırlamak üzere tüm üyelerinin bilgi topladığı etkinlikler örnek gösterilebilir.

Üçüncü olarak ise akran destek sistemleri yoluyla anlaşmazlıklar ve sorunlar tartışılarak çözüme ulaştırılmaya çalışılır. Öğrenciler sorun çözme becerilerini geliştirir ve birbiriyle ilişkisi olan kişilere yardımcı olurken ortaya çıkabilecek çatışmaları göz önünde bulundurmaya öğrenir. Akran destek sistemleri, okulda öğrencilerin hem fiziksel hem de ruhsal güvenlikleriyle ilgili benimsenen prosedürler (ya da bu prosedürlerin eksikliği) hakkında düşünmek için de bir çerçeve oluşturur. Bu imkânlar sayesinde kendi ilişkilerini yönetirken ve zorluk yaşayan akranlarına yardım ederken sorumluluk alma becerilerini keşfeder.

Yapılan çalışmalar akran destek sistemlerinin çeşitli avantajlarını göstermiştir. Savunmasız öğrenciler için yeni arkadaşlar edinmek çok önemlidir; bu süreçle kendilerini daha iyi hisseder ve çevreye daha olumlu bakmaya başlarlar. Kendilerine yardım edildiğinde bu öğrenciler hayatlarında yaşadıkları üzücü olaylarla ilgili konuşma imkânı yakalar. Akran destek öğrencileri de bu süreçten yararlandıklarını, özgüvenlerinin arttığını ve başkalarına değer vermeyi öğrendiklerini belirtmiştir. Okul personeli de akran destek sistemleri benimsenmeye başladıktan sonra okul ortamının daha güvenli ve olumlu bir hal aldığını, akran ilişkilerinin gelişme gösterdiğini söylemiştir (Cowie ve ark. 2002; Cowie ve Sharp 1996).

Araştırmalardan elde edilen bulgular olumludur. Geniş çaplı bir anketin sonuçlarına göre akran destek öğrencilerinden % 40'ı, eğitim sürecinde kazandıkları çevreyle uyum ve ekip çalışması becerilerinin kendileri için doğrudan yararlı olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin çoğu (% 63) akran destek hizmetinin tüm okulu etkilediğini ve okul ortamında ilişkiler ve sorunlar hakkında daha rahat konuşabildiklerini düşünmektedir. Akran destek çerçevesinde çalışan yetişkinlerin tümü bu hizmetin tüm okulu kapsadığını belirtmiş ve programın, sorunlara bireysel yaklaşımdan daha etkili olduğunu söylemiştir (Naylor ve Cowie 1999).

Akran destek sistemlerinin gün geçtikçe daha çok okulda yaşam kalitesini artırdığı ve değer gördüğü kabul edilen bir gerçektir (Cowie ve ark. 2002). Bu sistemleri benimseyen okullardaki pek çok öğrenci programdan memnun olduklarını, ihtiyaç halinde sistemden yararlanacaklarını ve arkadaşlarına önereceklerini dile getirmektedir. Sistemden sorumlu personel, meslektaşlarının çoğu durumda kendilerine yardımcı olduğunu söylemektedir. Programların ailelerden destek aldığına dair belirtiler de mevcuttur. Akran destek sistemlerine güven duyan okullar bunun yararına inanmaktadır.

Araştırma, olası kullanıcıların ihtiyaçlarına dair esnek izleme ve gözlemin başarıda kilit rol oynadığını göstermiştir. Ayrıca, sistemlerle ilgilenen okul personelinin çalıştığı sosyal ortamı göz önünde bulundurup akran destek öğrencilerinin çalışmalarında yararlanabileceği yerleşik bilgiyi uygun şekilde kullanması gerekir. Bu noktada gençlerin yeni beceriler kazanma ve bu becerileri uygun durumlarda kullanmada oynadıkları rol git gide daha çok takdir görmektedir.

Günün Değerlendirmesi (BİLET)

(16.Slayt)

Bugünkü duygunuzu sizlere dağıtacağım post-it lere yazmanızı istiyorum. Bunlar sizin çıkış biletleriniz.

“Duygularınızı paylaştığınız için teşekkür ediyorum. Ve bireysel kazanımlarınızı görmek için de “Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu”nu doldurmanızı istiyorum.

Her ikisini de masanın üzerine bırakarak bugünü sonlandırabilirsiniz. Teşekkür ederim.

Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu

Bugün birlikte yaptıklarımızı düşünün. Bugünü nasıl değerlendirirsiniz? Oturumlar bilginizi, anlayışınızı ve becerilerinizi ne oranda arttırdı?

0'ın çok kötü, 10'un çok iyi anlamına geldiği 0 ile 10 arasındaki bir ölçekte, bugünkü öğrenmenizin kalitesini nasıl değerlendirirsiniz? Puanı yuvarlak içine alın.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Öğrenmenize ne yardımcı oldu? Neden puanınız bir puan daha az değil?

Öğrenmenizi ne daha iyi hale getirirdi? Puanınızı ne bir puan daha arttırırdı?

Belirtmek istediğiniz diğer görüşler:

İsim: _____ Tarih: _____

4.GÜN

Amaç:

- Model Okul uygulamalarında aile/veli katılımının önemini bilir.
- Okul çevresini tanımlar ve bu çevreyi sürece dahil etmenin yollarını bilir.

İçerik:

- Ailelerin Katılımı
- Toplum Destekli Çalışma
- Günün Değerlendirmesi

Malzemeler:

- Flip chart kağıtları
- A4 Kağıt
- Kalem
- Yapıştırıcı (Pritt, Uhu, Bant)
- Boya kalemleri

Dağıtılacak Ekler:

- İlgili alanlarda belirtilen basılı materyal çıktıları

(9) AİLELERİN KATILIMI

Paylaşım Grubu

(1Slayt)

Güne kitabın ilgili bölümünden seçtiğiniz bir ısınma oyununu gruba oynatarak başlayın. Bir gün önceki konuları hatırladıktan sonra bugün yapılacak çalışmayla ilgili bilgi aktararak oturuma geçin.

Ailelerin Katılımı

(3.4.5.6.Slayt)

“Bu başlık altında ailelerin/velilerin okuldaki şiddetin azaltılması çalışmalarına neden ve nasıl dahil edilebileceğini konuşacağız.” diyerek konuya giriş yapın. Ebeveynler ve veliler derken ne kastedildiğini aktarın. *Veliler arasında, büyükanne ve büyük babalar, abla ve abiler veya geniş aile üyeleri olan ve çocuklar üzerinde büyük etkileri olan kişiler bulunabilir. Ebeveyn olmak kolay değildir çünkü çocuklar tarafından sadece söylenenler değil tüm davranışlar model alınır. Gözlemledikleri yetişkin davranışını kopyalarlar. Bu nedenle, aileler/veliler, toplum ve okul arasında pozitif ilişkilerin geliştirilmesi güvenli okul ve öğrenme süreçlerinin sürdürülüp desteklenmesi için elzemdir. Okullar kendiliğinden güvenli hale gelmez. Saygı temeline dayalı pozitif ilişkilerin ve ortamların oluşturulması için çaba sarf eden kişiler sayesinde güvenli okullar yaratılır. Bu bölümde, aileleri bilgilendirme ve Convivença kültürünü teşvik etmede kullanılacak etkili yöntemlere bakacağız.*

Velilerin sürece katılımları için neler gerekli sizce? Ne dersiniz? diye gruba sorun ve yanıtları alın.

Ebeveynlerin/velilerin okul dışında yapacak başka işleri vardır ve okul onları içeren herhangi bir düzenleme yaparken bunu göz önünde bulundurmalıdır. Veliler, özellikle de çocuğun büyültmesinde kadınlara nispeten daha az rol alan babalar vaktinin büyük kısmını ev dışında, işte geçiriyor ve bu nedenle de çocuğuna vakit ayırmaya zorlanıyor olabilir. Bu durumda velilere çocuklarıyla geçirdiği sürenin uzunluğunun değil kalitesinin önemli olduğu anlatılmalı, nitelikli zaman geçirme konusuna odaklanmaları teşvik edilmelidir. Velilerin çocuklarıyla diyalogu destekleyen faaliyetler planlanması bu sürece destek için istekliliği arttırmaya yardımcı olacaktır. Bilgisini katılımcıya aktarın.

Okul temsilcileri olarak sizler velilerin katılımını arttırmaya yönelik neler yapabilirsiniz? Sorusunu sorun ve gelen yanıtları tahtaya yazın.

Slaytı açarak aşağıdaki bilgiyi aktarın ve gelen yanıtlarla örtüşenleri vurgulayın. Gruba teşekkür edin.

- Şiddetin azaltılması programına dair bir tanıtım toplantısının düzenlenmesi,
- Eve, okulda şiddetin azaltılması programıyla ilgili olarak çocukların neler yapacağını anlatan mektupların gönderilmesi,
- Velilerin evde çocuklarıyla birlikte yapabilecekleri etkinlikleri içeren kitapçıkların hazırlanması,
- Toplantılara velilerin davet edilmesi,
- Ev ziyaretleri düzenlenmesi ve yeni katılan velilere bilgilendirme yapılması,
- Özel sosyal-duygusal öğrenme ihtiyacı olan öğrencilerin aileleri için; velilere, çocuklarının sosyal-duygusal öğrenmesi için gerekli becerileri kazandıracak çalışma atölyelerinin düzenlenmesi,
- Son olarak ister yazılı ister sözlü olsun, velilerle iletişimde basit bir dilin kullanılmasının önemi bilinmelidir.

Canlandırma

(7.Slayt)

“Bu oturumda grubunuza Forum Tiyatro tekniği hakkında kısaca bilgi aktarın. Bu uygulama için grubu (katılımcı sayınıza bağlı olarak 5-10 kişilik) küçük gruplara ayırın. Tüm gruplara “Şimdi sizlerden okulun paydaşları arasında yaşanabilecek bir çatışma senaryosu hazırlamanızı istiyorum. Yalnız oyun sonunda sorunu çözmeyecek, sadece sorunu/çatışmayı yansıtacaksınız. Büyük grup bildiği bir oyunu seyretmek istemeyebilir, bunun için senaryonuzu diğer gruplarla paylaşmayın.” Gruplara, oyunlarını kurgulamaları ve rolleri dağıtmaları için 20 dakika ve her gruba oyununu sergilemek için 5 dakika verin.

Gruplar, çatışma konusunun seçiminde serbest olmakla birlikte öğrenci-veli-öğretmen üçlüsünün sürece mutlaka dahil olması gerektiği vurgusunu yapın. Bir diğer önemli nokta ise aynı çatışma konusunu seçmemeleridir, grupları gezerek herkesin farklı bir senaryo hazırladığından emin olun. Konu seçiminde zorlandıklarını düşünürseniz gruplara, aşağıdaki konularla ilgili ip uçları verebilirsiniz.

- Çocuğu okula gidip gelirken yolda her gün sözlü tacize uğrayan bir veli ve çocuk
- Okulda zorba olarak bilinen bir öğrencinin sessiz bir diğer öğrenci üzerinde kurduğu baskı ve zorbalık (Çocuklar ve veliler)
- Bir grubun okulda öğrenciden haraç alması (öğrenciler-veliler-öğretmen)
- Çocukları kavgalı olan iki velinin kavga etmesi
- Okuldaki iki öğretmenin/yöneticinin çatışması

Forum Tiyatro tekniğinde çatışma/sorunların önceden bilinen tek bir çözümü yoktur. Sahnedeki oyuncular çatışma anını sergiler, izleyiciler ise bu çatışmanın çözümüyle ilgili öneriler geliştirir. Bu teknikte farklı olan çözümü getiren izleyicinin sahneye gelerek çözüm anını oynaması gerekliliğidir. Sahnedeki sorunu/çatışmayı oynayan gruptaki kişi/kişiler ikna olursa çözüm bulunmuş olarak kabul edilir. Bu teknikte önemli bir nokta da sahnedeki çatışmayı

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

oyunayan kişilerin gerçek çözüm önerisiyle çözülmesi gerekliliğidir. Bu sahnedeki kişiler vurgulanmalıdır. Süreçte rasyonel çözümler yer almalıdır.

Grup lideri olarak aşağıdaki basamaklarla süreci yönetin.

1. Forum Tiyatro tekniği hakkında kısaca bilgi verin.
2. Katılımcıları 7-8 kişilik gruplara ayırın. Senaryoyu her grubun kendi içinde tartışarak seçmesini isteyin.
3. Oyunun prova aşamasında grupları gezerek, destek gereken konularda destek olun.
4. Grupları sahneye çağırarak süreci yönetin.
5. Sahnedeki oyun bitince izleyicilere “sorun sizce neydi? “diye sorun. Yanıtlar doğrultusunda “Peki bu sorun sizce nasıl çözümlenir”? diye sorun.
6. Çözüm önerisi olan izleyiciyi sahneye davet edin ve “bize oynayarak göster lütfen” deyin.
7. Çatışmayı oynayan rollerdeki oyunculara, kendilerine makul gelirse çözüm önerisini kabul etmeleri gerektiğini söyleyin. Aksi durumda yeni öneriler için yeni izleyici oyuncuları sahneye davet edin.
8. Her grubun çatışmasının çözümüne yönelik 10-15 dakika aralığında zaman verin.

Tüm gruplar oyunlarını tamamladıktan sonra olumsuz roller üstlenen katılımcılarda rolün yapışp kalmadığından emin olun. Herkese teşekkür ederek oturumu sonlandırın.

(10) TOPLUM DESTEKLİ ÇALIŞMA

Okul İçin Yerel Çevre Ne Demektir?

(8.Slayt)

Katılımcılardan herkesin bir partnerinin olması için, birbirine bakan, iki eşit eş merkezli daire halinde durmalarını isteyin. Bu oturumda yerel çevre ile çalışma konusunun ele alınacağını açıklayın ve gruba “*Bir okul için ‘yerel çevre’ ne demektir?*” diye sorun. İkili grupların bunu tartışması için 2 dakika verin, süre dolunca dışta kalan dairenin bir sağa kaymasını ve böylelikle yeni çalışma ortağı ile “*Okulunuzun yerel çevresi, sizin ve çevrenizdeki okullarda olup bitenlerden nasıl haberdar olmaktadır?*” sorusunu tartışmasını isteyiniz. Tartışma sonuçlarıyla ilgili geribildirimleri alın ve aşağıdaki cümlelerle özetleyerek katılımcıları yerlerine alın.

1.Soru için; eğer okullar kendi yerel çevreleri ile ortaklık içerisinde çalışacaksa, öncelikle bu çevreyi kimlerin oluşturduğu konusunda emin olmalı ve bu çevre ile nasıl iletişim kuracaklarının farkında olmalıdır.

2.Soru için; çoğu durumda iletişim öğrenciler vasıtasıyla gerçekleşmektedir ve toplumun üyeleri okulu öğrencilerin anlattıklarına ve öğrencilerin okul dışında davranma tarzlarına göre değerlendirmektedir. Şiddet içeren olaylar bu nedenle genellikle öğrencilerin bakış açılarıyla görülmektedir.

ÖNEMLİ: Bu alıştırma enerjik bir hızla gerçekleştirilmelidir. Katılımcılara tartışma sorusunu sorun ve ‘başla’ talimatı verin. İki dakika sonunda ‘durun’ deyin ve dış çemberden sağa doğru bir kişi kaymalarını isteyin ve aynı prosedürü ikinci soruyla tekrarlayın

Yerel Çevrenin Okul için Önemi

(9.Slayt)

Okulun içinde bulunduğu toplumla işbirliği yapma gereksinimini, “*Okullar sorunlu dünyaları olan öğrenciler için huzurlu bir sığınak sağlayabilir; ancak okullar kendi çevrelerinin de kalbinde yer almaktadır ve çevreden ayrılamazlar. Kendi yerel çevreleri ile ortaklık yapmaya ve bunu sürdürmeye çalışmaları gerekmektedir.*

Okulun bir toplumla işbirliği programı geliştirmesinin beş aşaması bulunmaktadır. Bu aşamalar, bütüncül şiddetin azaltılması programına ilişkin gelişim döngüsüne benzer özellik taşımaktadır.” cümleleriyle katılımcıya aktarın.

Yerel Ortaklık Programı Geliştirme Aşamaları (10.11.12.13.14.15.Slayt)

Bir toplumla işbirliği programı geliştirmenin beş aşamasının üzerinden geçin, bunların bütüncül şiddetin azaltılması programına ilişkin olarak tartışılan gelişim döngüsüne benzer olduklarının altını çizin.

1. Hazırlık
2. Teşhis
3. Eylem planı
4. Uygulama ve izleme
5. Değerlendirme

Toplum Ortaklıklarını Geliştirmede Size Düşen (16.Slayt)

Gerçek bir ortaklıkta tüm ortaklar tamamen bilgilendirilmiş, eyleme kendini adanmıştır ve katılım gösterir. Grubun uygun beceriler kullanabilen ve aşağıdaki konularda hassasiyetleri buluna bir kolaylaştırıcıya ihtiyacı vardır:

- Kişilerin uzmanlıklarına saygı duyar ve onlara değer vererek güven ve kapasite oluşturur.
- Ortak bir süreç ve odak noktası üzerinde anlaşmak üzerine bakış açısı geliştirmiştir.
- Devam eden izleme ve değerlendirmede, üyelerin etkinliğini iyileştirici etkiler yaratır.
- Kolaylaştırıcının uygun bir liderlik stiline özelliklerini taşımaktadır.

Yerel Kaynak Rehberi Duvarı

(17.Slayt)

Katılımcıları ikiye ayırın ve gruplardan birisine aşağıda yönergesi olan oyunu oynatın:

Bu grubu yeniden 4 kişilik küçük gruplara ayırın. Okulunuzda şiddetin azaltılması amacıyla yerel ortaklık programı oluşturmak istediğinizi ve bunun için yerel ortaklığa ve yerel kaynak rehberine kimin dahil edilmesi gerektiğini düşünmenizi istiyorum. Küçük gruplara sırasıyla aşağıdaki yönergeleri vererek, yönlendirin ve etkinliği gerçekleştirin.

1. Yerel ortaklığa kimin dahil edilmesi gerektiğini kısaca tartışın.
2. Okulun yerel kaynak rehberine kimin veya neyin dahil edilmesi gerektiği listesini hazırlamanızı istiyorum. Bu liste, şiddetin azaltılması için yerel ortaklık programında destek amacıyla çağrıda bulunabileceğiniz kişi veya kurumlardan oluşmaktadır.
3. Masanızdaki A4 kağıtlarını dörde bölmenizi ve bunlardan her birisini birer tuğla olarak düşünmenizi istiyorum. Yerel kaynak rehberine girmeye uygun olduğunu düşündüğünüz her her bir giriş kelime/cümlesini ayrı bir ‘tuğlaya’ yazın. Tuğlanızın üzerindeki yazı, kolayca okunabilecek şekilde ve büyük harflerle yazılmalıdır. Tuğlalarınıza kişi veya kurumun adını yazın ve okulunuzla işbirliği sürecinde kısaca yapabilecekleri katkıları not edin. Örneğin “**Yerel gençlik merkezi - gençlerin katılımını sağlamak için faaliyetler konusunda tavsiyeler, eğitim**” yada “**Psikolog - Öfke kontrolü konusunda tavsiye**” gibi.
4. Çalışma bittiğinde, size gösterdiğim duvara (*eğitim salonunun bir köşesine “Yerel Kaynak Rehberi Duvarı” yazın ve asın*) gidin ve tuğlalarınızı bir duvar şeklinde dizin. Diğer grupların yazdıklarını okumanız ve daha önce yazdıkları arasında sizinkinin olması durumunda, o tuğlayı aynı olanın üstüne koymanızı istiyorum.
5. Okullarınıza döndüğünüzde kullanmak üzere tuğla duvarındaki fikirlerden sizlerde kendi rehberinizi yapabilirsiniz.

Basın Bülteni

(18.Slayt)

İkiye ayırdığınız gruplardan diğerine aşağıdaki senaryoyu verin ve istenen fikir/ürünleri çalışmalarını isteyin.

SENARYO

Türk okullarında zorbalık konulu, reklamı çok yapılan bir televizyon programının yakın zamanda yayınlandığını hayal edin. Programda çocuklar ve ebeveynleri, çocukları koruma konusunda bir şey yapmadıkları için okul müdürleri ve okul personeli hakkında şikayet etmektedir. Ebeveynler, zorbalık okula bildirildiğinde bu konuda hiçbir şey yapılmadığını söylemektedir. Programa bir Bakan çıkıp okullarda şiddetin azaltılması programından bahsetmekte ve bunun sorunu nasıl çözeceğini anlatmaktadır.

Küçük grupların aşağıdaki soruları aralarında tartışmalarını ve çıkacak fikir/ürünleri büyük grupla paylaşmalarını isteyin.

1. Topluma bu konuda faaliyete geçildiği konusunda güven vermek üzere ne tür faaliyetler yapılabileceğini sıralayın.
2. Bu faaliyetlerden öncelikli olduğunu düşündüğünüz/düşündüklerinizi seçin.
3. Seçtiğiniz faaliyetin kamuoyuna duyurulması için bir basın bülteni yazın.

Günün Değerlendirmesi (BİLET)

(20.Slayt)

Bugünkü duygunuzu sizlere dağıtacağım post-it lere yazmanızı istiyorum. Bunlar sizin çıkış biletleğiniz.

“Duygularınızı paylaştığınız için teşekkür ediyorum. Ve bireysel kazanımlarınızı görmek için de “Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu”nu doldurmanızı istiyorum.

Her ikisini de masanın üzerine bırakarak bugünü sonlandırabilirsiniz. Teşekkür ederim.

Katılımcılar için Günlük Değerlendirme Formu

Bugün birlikte yaptıklarımızı düşünün. Bugünü nasıl değerlendirirsiniz? Oturumlar bilginizi, anlayışınızı ve becerilerinizi ne oranda arttırdı?

0'ın çok kötü, 10'un çok iyi anlamına geldiği 0 ile 10 arasındaki bir ölçekte, bugünkü öğrenmenizin kalitesini nasıl değerlendirirsiniz? Puanı yuvarlak içine alın.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Öğrenmenize ne yardımcı oldu? Neden puanınız bir puan daha az değil?

Öğrenmenizi ne daha iyi hale getirirdi? Puanınızı ne bir puan daha arttırırdı?

Belirtmek istediğiniz diğer görüşler:

İsim: _____ Tarih: _____

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Paylaşım (1.Slayt)

Bugün geçen 4 günün genel bir özetini yaparak, tüm bilgi ve belgeleri kullanacakları bir stratejik planlama çalışması yapacaklarını söyleyin.

(3.Slayt)

1. Katılımcıların, aşağıdaki yönergeye uygun bir Model Okul Uygulama Planı çıkarmalarını isteyin, katılımcıları ikiye bölün (Grubunuzda 15 ve daha az katılımcı varsa tek başlarına çalışmalarını da isteyebilirsiniz.) küçük gruplara ayırın.
2. Herkese birer adet **Model Okul Uygulama Planı** çizelgesi dağıtın.
3. Herkese birer adet **Okul Şiddet Tarama Anketi Öğrenci Formu, Öğretmen Formu, Veli Formu** dağıtın. Model Okul uygulamalarında ikinci maddeyi içeren Okul Şiddet Taraması için bu formları kullanacaklarını vurgulayın. Çalışmanın bu bölümüyle ilgili üzerine düşünülmesi gereken konunun, paydaşlara bu anketlerin en sağlıklı biçimde uygulanması için gerçekleştirilecek faaliyetin planlanması olduğu bilgisini grupla paylaşın.
4. Her gruptan 2 adet uygulama planı çıkmasını beklediğinizi ancak birlikte üzerine çalışılan okulların yapısı ve özellikleri birbirine benziyorsa tek bir plan üzerinde çalışılabileceğini vurgulayın. Farklılaşan konuların, gerekçesiyle birlikte sunuma dahil edilebileceğini aktarın.
5. Planın hazırlanması için 120 dakika verin (Süreyi iki eşit parçaya bölerek 20 dakika ara verin. Böylece oturumun toplam süresinin 140 dakika olacağını unutmayın).
6. Planın aşağıdaki özellikleri taşıması gerektiğini ekleyin ve süreyi başlatın.

Plan;

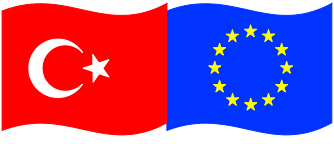
- Gerçekçi hedefler içermelidir. Kontrol dışı olan tüm talep ve konular için sadece başvuru prosedürleri ele alınabilir. Gerçekleşmiş olacağı varsayılmaz.
- Model Okul özelliklerini kapsayan 10 madde tek tek planlanmalıdır.
- Her bir maddenin içeriği ayrıntılandırılmalıdır (*Örneğin, personel eğitimi yaparken kullanacağınız modüllerin başlıkları, okul içi personelinizin o başlıklara neden gereksinim duyduğunu anlatan açıklamanız, eğitimin süresi, hafta içi/hafta sonu günlerde uygulama nedeniniz, ölçme araçlarınızın türü, çeşidi, sayısı, vb.*).
- Uygulanabilir pratik ve sistematik bir yapı içermelidir.
- Yazılı olmalıdır.

Eğitim Süreci Paylaşımı (4.Slayt)

Büyük grupta yönergesini ilgili alanda bulacağınız “Sıcak Sandalye” oyununu oynatarak eğitim sürecini tamamlayın, tüm katılımcılara teşekkür ederek, vedalaşın.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

MODEL OKUL UYGULAMA PLANI

I. Başlarken 4 Temel Soru Cevap

1. Okulumda Model Okul Uygulamalarının hayata geçirilebilmesi için öncelikli ihtiyacım ne?	
2. Bu ihtiyaçları karşılarken karşıma çıkacak engeller neler?	
3. Bu engelleri ortadan kaldırmak/hafifletmek için neler yapabilirim?	
4. Model Okulların özelliklerini taşıyan 10 başlıktan hangilerini öncelikli olarak hayata geçirebilirim?	

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

II. Zaman Faaliyet Planı

Faaliyet Başlığı	1.Hafta	2.Hafta	3.Hafta	4.Hafta	5.Hafta	6.Hafta	7.Hafta	8.Hafta	9.Hafta	10.Hafta	11.Hafta
Şiddet Farkındalığı											
Okul Şiddet Taraması											
Stratejik Planlama											
Etkili Liderlik											
SDÖ Uygulamaları											
Okul ve Çevre Güvenliği											
Personel Eğitimi											
Öğrencilerin Katılımı											
Ailelerin Katılımı											
Toplum Destekli Çalışma											

II. 10 Adımda Model Okul Olmak

1. Şiddet Farkındalığı

- a. Okuldaki şiddeti azaltmaya yönelik öncelikli olarak hangi gruplarla çalışmalıyım?
  - i. Öğrenciler
  - ii. Okul personeli
  - iii. Veliler
  - iv. Okul çevresi
- b. Çalışacağım gruplarla hangi (ne tür) etkinlikleri planlamalıyım?
- c. Bu etkinlikler için hangi materyalleri kullanmalı ya da hazırlamalıyım?
- d. Bu etkinliklerin uygulaması için nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?
- e. Etkinliklerin başarılı olduğu ve çalışılan gruplarda şiddetin öğrenciler üzerindeki etkisi hakkında farkındalığı arttırdığını nasıl anlayacağım?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

2. Okul Şiddet Taraması

- a. Okulumun bağlamına duyarlı bir şiddet tarama anketi geliştirmeliyim.

Sürecin tasarlanması

- i. Kaynak olarak hangi dokümanları/örnekleri incelemeliyim?
- ii. Anket sorularının yapılandırılması aşamasında nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?
- iii. Anketler kaç sorudan oluşmalı? Cevabını merak ettiğim sorular hangileri?
- iv. Ankete verilecek cevaplar okulda yaşanan şiddet olaylarına gerçekten ışık tutacak ve okulun durumuyla ilgili bilgi sağlayacak mı?

Sürecin uygulanması

- v. Anketi hangi gruplara uygulamalıyım?
- vi. Kişilere nasıl ulaşmalıyım?
- vii. Hangi uygulama yöntemlerini kullanmalıyım?

Sürecin değerlendirilmesi

- viii. Elde edilen verileri nasıl değerlendirmeliyim?
- ix. Bu çalışma için nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?

Eylem planı hazırlanması

Elde edilen değerlendirme sonuçlarını içeren eylem planını hazırlarken;

- x. Bu çalışma için nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?
- xi. Planın neleri kapsamasına dikkat etmeliyim?
- xii. Eylem planının içeriğini okulun tüm paydaşlarına (Ankete katılanlar başta olmak üzere) nasıl duyurmalıyım?
- xiii. Eylem planının hedeflere ulaşmada kaydedilen ilerlemesini hangi aralıklarla ve hangi yöntemle ölçmeliyim?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

3. Stratejik Planlama

“Birlikte uyum içinde yaşama atmosferine sahip bir okulda hepimiz.....”

- a. Vizyon cümlesini oluştururken,
  - i. Hangi gruplarla çalışmalıyım?
  - ii. Gruplarla nasıl bir çalışma metodolojisi geliştirmeliyim?
  - iii. Kişilere nasıl ulaşmalıyım?
  - iv. Çıkan fikirleri nasıl derlemeliyim?
  - v. Okuldaki hangi temel değerlere vurgu yapıyor?
  - vi. Okulun paydaşları bu vizyona ulaşmak için neler yapmalı? Üzerlerine düşen bu görevlerin farkındalar mı?
  - vii. Okulun müfredat ve destek sistemleri vizyon cümlesi doğrultusunda organize olabilecek mi? Bunun için gereksinim ne?
- b. Belirlenen vizyon doğrultusunda okul politikası hazırlanır ve yazılırken;
  - i. Kimlerle çalışacağım?
  - ii. Politikayı tüm paydaşlara nasıl duyuracağım?
  - iii. Herkesin doğru anladığından nasıl emin olacağım?
  - iv. Okul politikası uygulanırken nelere dikkat edeceğim?
  - v. Uygulama başarısını nasıl ölçeceğim?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

4. Etkili Liderlik

- a. Okulunuzdaki lider kim?
- b. Şiddeti önleme konusunda görev alacak okul liderinin kim/kimler olabileceğini düşünüyorsunuz? Neden? Bu kişilerin taşıdıkları liderlik özelliklerini sıralayınız.
- c. Okul liderini hangi yöntem ile seçmelisiniz?
- d. Gelişimi destekleyecek okul liderini hangi konularda destekleme gereksinimi bulunmaktadır?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

5. Sosyal ve Duygusal Öğrenme

- a. Öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme yaklaşımına uygun davranış ve beceriler geliştirmesine yönelik okul ne tür faaliyet/etkinlikler planlamalıdır?
- b. Personelin sosyal ve duygusal öğrenme yaklaşımına uygun davranış ve beceriler geliştirilmesine yönelik okul ne tür faaliyet/etkinlikler planlamalıdır?
- c. Okulda SDÖ yaklaşımının benimsenmesi ve uygulamalarının aktif hale gelmesine yönelik öğretmenlerin rolü nedir?
- d. Öğretmenler bu rolün kendileri tarafından üstlenilmesi gerektiğinin farkında mı? Değilse bu farkındalığın arttırılması için neler yapılabilir?
- e. Okul personelinin duygusal sağlık ve refahının geliştirilmesi için okulun yapabileceklerini sıralayınız. Bunları gerçekleştirebilmek için ihtiyaçlarının neler olduğunu belirleyiniz.

Örneğın; toplantılar, seminerler, disiplinlerarası şiddet konulu etkinlikler, öğrenciler arası ve/veya öğrenci personel arası sportif faaliyetler, okul gazetesi, pankartlı eylem günü, fotoğraf ve resim sergileri, şarkı, beste yarışmaları, tiyatro gösterileri, vb.

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

6. Okul ve Çevre Güvenliğı

- a. Okulunuzun çevresi hangi kurum ve kişilerden oluşuyor? Listeleyin.
- b. Okulun fiziksel koşullarını gözden geçirin.
  - i. Risk oluşturabilecek alanları listeleyin.
  - ii. Bu alanlardaki fiziksel güvenlik adımlarını belirleyin.
- c. Okul içi ve çevresinde gördüğünüz olumsuz yetişkin davranışlarını gözden geçirin.
  - i. Bu davranışları listeleyin.
  - ii. Bu davranışların risk haritasını hazırlayın. (Tahmini sebebi/Davranışın tanımı/Yaratacağı Sonuçlar)
  - iii. Bu davranışların değiştirilmesine destek olacak faaliyet planını hazırlayın.
- d. Öğrencilerin birbirlerine yaşattıkları olumsuz davranışları gözden geçirin.
  - i. Bu davranışları listeleyin.
  - ii. Bu davranışların risk haritasını hazırlayın. (Tahmini sebebi/Davranışın tanımı/Yaratacağı Sonuçlar)
  - iii. Bu davranışların değiştirilmesine destek olacak faaliyet planını hazırlayın.
- e. Okul ve çevresinin güvenliğiyle ilgili öğrenci görüşünü belirlemek üzere hangi faaliyetleri planlayacaksınız?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

7. Personel Eğitimi

- a. Okulunuzdaki personel grupları ile sayılarını listeleyiniz.
- b. Her grubun eğitim ihtiyacının nasıl belirleneceğini açıklayınız.
- c. Grupların ne tür destek eğitimlerine ihtiyaç duyduğunu listeleyiniz.
- d. İhtiyacı karşılayacağını düşündüğünüz eğitim planını aşağıdaki basamakları takip ederek hazırlayınız.
  - i. Katılımcı listesinin belirlenmesi (Homojen/Heterojen gruplar halinde katılım kararının verilmesi)
  - ii. Eğitim başlık, içerik ve süresi
  - iii. Eğitimcinin kim olacağını belirleme (ücretli/gönüllü/okul içi/okul dışı destek seçenekleriyle)
  - iv. Eğitimin gün ve saat planının yapılması
  - v. Personelin eğitime davet edilmesi yöntemi
  - vi. İzleme ve ölçme değerlendirme sürecinin planlanması (Kim tarafından hazırlanan, hangi araçlarla ölçülecek?)
  - vii. Belgelendirme

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

8. Öğrenci Katılımı

- a. Öğrencileriniz, okulda alınan kararlara katılıyor mu?
  - i. Hayır (Neden? Katılımı engelleyen faktörleri listeleyiniz)
  - ii. Evet (Nasıl? Örnekleri listeleyiniz)
- b. Okul içi paydaşlar öğrenci katılımının önemi konusunda bir fikre sahip mi?
  - i. Hayır (Bu farkındalığı geliştirmek için neler yapacağınızı planlayın)
  - ii. Evet (Nasıl? Örnekleri listeleyiniz)
- c. Okul, öğrenci katılımını arttırmak için hangi yöntemleri kullanmalı?
  - i. Sorumluluk almaktan çekinen öğrenciler için geliştirilecek metodolojiler neler olacaktır?
  - ii. Şiddet içeren davranışlar gösteren öğrenciler için geliştirilecek metodolojiler neler olacaktır?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

9. Ailelerin Katılımı

- a. Okulunuzdaki veli profilini tanımlayınız. *(Sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyi, demografik özellikleri, çocuk sayısı, okul etkinliklerine katılım oranı, öğretmen-veli, veli-veli nitelikli iletişiminin yoğunluğu, vb.)*
- b. Okulunuza yeni katılan veliler için bir oryantasyon programı bulunuyor mu?
  - i. Evet (Örnekleriyle açıklayınız)
  - ii. Hayır (Neden?)
- c. Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla okulunuzda yürütölen çalışmalara ailelerin katılımını arttırmaya yönelik nasıl etkinlik ve faaliyetler planlanmalıdır? Listeleyiniz.
- d. Ailelere yönelik düzenlenecek destek eğitim ve seminerlerinin planlamasını aşağıdaki basamaklara uygun olarak hazırlayınız.
  - i. Veli katılımcı listesinin belirlenmesi
  - ii. Eğitim başlık, içerik ve süresinin belirlenmesi
  - iii. Eğitimcinin kim olacağıının belirlenmesi (ücretli/gönüllü/okul içi/okul dışı destek seçenekleriyle)
  - iv. Eğitimin gün ve saat planının yapılması
  - v. Velinin etkinliğe davet edilme yöntemi
  - vi. İzleme ve ölçme değerlendirme sürecinin planlanması (Eğitim/seminerinin veli davranışı üzerindeki etkisinin ölçümü nasıl yapılacak?)
  - vii. Sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağıının planlanması

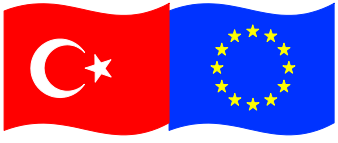
Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

10. Toplum Destekli Çalışma

- a. Okulunuzun yerel çevresini tanımlayınız. Bu çevrede hangi kurum ve kurum temsilcileri yer alıyor, listeleyiniz.
- b. Listenizde bulunan kurum/temsilcilerin karşısına (varsa) okul ile ortak yürüttükleri çalışmaları yazınız.
- c. Listenizde bulunmayan ancak okulunuzun yakın çevresinde olan ve yerel ortaklık kurabileceğiniz kurum/temsilciler listesini hazırlayınız.
- d. Yeni yerel ortaklık adayı kurum/temsilcilerle sürdürülecek iletişim stratejisi ve ortaklık programı geliştirme aşamalarının içeriğini planlayın.
  - i. Hazırlık
  - ii. Teşhis
  - iii. Eylem Planı
  - iv. Uygulama ve izleme
  - v. Değerlendirme
- e. Yerel ortaklık programı aşamalarında okulun,
  - i. Rolü ve görevleri nelerdir?
  - ii. Yerel ortakla iletişimi ya da faaliyetin sürdürülebilirliğini nasıl sağlayacaktır?
- f. Yerel ortaklık programı aşamalarında okul liderinin,
  - i. Rolü ve görevleri nelerdir?
- g. Yerel ortaklık programının aşamalarında öğretmenlerin,
  - i. Rolü ve görevleri nelerdir?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

OKUL ŞİDDET TARAMA ANKETLERİ

ÖĞRENCİ FORMU

ÖĞRETMEN FORMU

VELİ FORMU

ŞİDDET ALGISI VE SIKLIĞI (4, 5, 6. SINIF ÖĞRENCİ FORMU)

Sevgili Çocuklar,

Bu anket; ev, okul ve okul çevresinde karşılaştığınız bazı durumları öğrenmek için hazırlanmıştır. Aşağıda bununla ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Sorular 2 bölümden oluşmaktadır, ilk bölümde sizinle ilgili genel bilgiler, 2. bölümde ev, okul ve okul çevresinde yaşayabileceğiniz bazı durumlar yer almaktadır.

Bu soruların **doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur** ve amaç sizin fikirlerinizi öğrenmektir. Bu anketin hiçbir yerine isminizi ya da her hangi bir kimlik bilginizi yazmanız gerekmemektedir. Lütfen açıklamaları dikkatle okuyarak düşüncelerinizi ve davranışlarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneği işaretleyiniz. İstedığınız her hangi bir aşamada çalışmayı bırakabilirsiniz.

Katkılarınız için teşekkür ederiz!

BÖLÜM 1

1. Cinsiyetiniz

- Kız
 Erkek

2. Doğum yılınız: (dört haneli yıl sütunu)

3. Kaçınıcı sınıfa devam ediyorsunuz?

4. Sınıf
 5. Sınıf
 6. Sınıf

4. Kardeşiniz var mı?

- Var
 Yok

5. Kendinizi saymadığınızda kaç kardeşiniz var? :

- Yok
1
2
3
4
5
6 ve üzeri

BÖLÜM 2

Sevgili çocuklar,

Bu bölümde bazı **olay**lar verilmiştir. Sizden beklenen **“Bu sizce şiddet midir?”** bölümünde bu olayların size göre şiddet olup olmadığını belirtmenizdir. **“Siz bunu yaşadınız mı?”** bölümünde ise **son 6 ayınızı** göz önünde bulundurarak bu davranışları hangi sıklıkla yaşadığınızı belirtmeniz istenmektedir.

Teşekkür ederiz.

Lütfen, aşağıdaki alanları kullanarak görüşlerinizi belirtiniz.

Bu sizce şiddet midir?			OLAY	Siz bunu yaşadınız mı?		
Şiddettir	Kararsızım	Şiddet Değildir		Hiç Olmadı	Ayda birkaç kez oldu	Hemen hemen her gün oldu
☐	☐	☐	1. Anne babanın çocuğunu başkalarıyla kıyaslaması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	2. Evde, çocuğun özel eşyalarının izinsiz karıştırılması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	3. Evde çocuğun görmezden gelinmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	4. Evde, çocuğa başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	5. Evde, çocuğun dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	6. Okuldaki diğer çocukların, bir çocuğa kötü isimler takması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	7. Okuldaki diğer çocukların, bir çocuğu tehdit etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	8. Okulda, arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	9. Okulda, öğretmenin bir çocuğa hakaret etmesi	☐	☐	☐

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

☐	☐	☐	10. Okulda, öğretmenin bir çocuğu dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	11. Okul çevresinde, bir çocuğun tehdit edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	12. Okul çevresinde, bir çocuğun dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	13. Bir çocuğun, fotoğraf ya da kaydının cep telefonu ile izinsiz alınması.	☐	☐	☐
☐	☐	☐	14. Sosyal medyada, bir çocuğun resimlerine montaj yapılması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	15. Bir çocuğun, internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi	☐	☐	☐

ŞİDDET ALGISI VE SIKLIĞI (7, 8 ve LİSE ÖĞRENCİ FORMU)

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket; ev, okul ve okul çevresinde karşılaştığınız bazı durumları öğrenmek için hazırlanmıştır. Aşağıda bununla ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Sorular 2 bölümden oluşmaktadır, ilk bölümde sizinle ilgili genel bilgiler, 2. bölümde ev, okul ve okul çevresinde yaşayabileceğiniz bazı durumlar yer almaktadır.

Bu soruların **doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur** ve amaç sizin fikirlerinizi öğrenmektir. Bu anketin hiçbir yerine isminizi ya da her hangi bir kimlik bilginizi yazmanız gerekmemektedir. Lütfen açıklamaları dikkatle okuyarak düşüncelerinizi ve davranışlarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneği işaretleyiniz. İsteddiğiniz her hangi bir aşamada çalışmayı bırakabilirsiniz.

Katkılarınız için teşekkür ederiz!

BÖLÜM 1

1. Cinsiyetiniz

- Kız
 Erkek

2. Doğum yılınız: (dört haneli yıl sütunu)

3. Kaçınıcı sınıfa devam ediyorsunuz?

7. Sınıf
 8. Sınıf
 9. Sınıf
 10. Sınıf
 11. Sınıf
 12. Sınıf

4. Kardeşiniz varmı?

- Var
 Yok

5. Kendinizi saymadığınızda kaç kardeşiniz var? :

Yok

1

2

3

4

5

6 ve üzeri

BÖLÜM 2

Sevgili öğrenciler,

Bu bölümde bazı **olay**lar verilmiştir. Sizden beklenen **“Bu sizce şiddet midir?”** bölümünde bu olayların size göre şiddet olup olmadığını belirtmenizdir. **“Siz bunu yaşadınız mı?”** bölümünde ise **son 6 ayınızı** göz önünde bulundurarak bu davranışları hangi sıklıkla yaşadığınızı belirtmeniz istenmektedir.

Teşekkür ederiz.

Lütfen, aşağıdaki alanları kullanarak görüşlerinizi belirtiniz.

Bu sizce şiddet midir?			OLAY	Siz bunu yaşadınız mı?		
Şiddettir	Kararsızım	Şiddet Değildir		Hiç Olmadı	Ayda birkaç kez oldu	Hemen hemen her gün oldu
☐	☐	☐	1. Evde, çocuğun/gencin sevdiği şeyleri yapmasının engellenmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	2. Anne babanın çocuğu/genci başkalarıyla kıyaslanması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	3. Evde çocuğun/gencin görmezden gelinmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	4. Evde, çocuğa/gence başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	5. Evde, çocuğun/gencin dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	6. Okulda, bir öğrencinin arkadaşları tarafından, oyuna ya da etkinliğe alınmaması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	7. Okuldaki diğer çocukların/gençlerin, bir çocuğu/genci tehdit etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	8. Okulda, arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu/genci dövmesi	☐	☐	☐

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

☐	☐	☐	9. Okulda, öğretmenin bir çocuğa/gence hakaret etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	10. Okulda, öğretmenin bir çocuğu/genci dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	11. Okul çevresinde bir çocuğun/gencin tehdit edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	12. Okul çevresinde bir çocuğun/gencin dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	13. Bir çocuğun/gencin, fotoğraf ya da kaydının cep telefonu ile izinsiz alınması.	☐	☐	☐
☐	☐	☐	14. Sosyal medyada, bir çocuğun/gencin adına sahte hesap açılması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	15. Bir çocuğun/gencin, internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi	☐	☐	☐

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET ALGISI VE SIKLIĞI (4, 5, 6. SINIF ÖĞRETMEN FORMU)

Sevgili Öğretmenler,

Bu anket; öğrencilerinizin ev, okul ve okul çevresinde karşılaşılabileceği bazı durumları öğrenmek için hazırlanmıştır. Aşağıda bununla ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Sorular 2 bölümden oluşmaktadır, ilk bölümde sizinle ilgili genel bilgiler, 2. bölümde öğrencilerinizin ev, okul ve okul çevresinde yaşayabileceği bazı durumlar yer almaktadır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz!

BÖLÜM 1

1. Doğum yılınız:

2. Cinsiyetiniz

Kadın ( ) Erkek ( )

3. Eğitim durumunuz

- Önlisans
- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora
- Diğer

5. Mesleki yıl aralığınız:

- 1 yıldan az
- 1-5 yıl
- 6-10 yıl
- 11-15 yıl
- 16 yıl ve üzeri

6. Çalıştığınız okul kademesi

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise

7. Okulda çalıştığınız branşınızı yazınız:

Sınıf Öğretmeni

Sosyal Alanlar (Tarih, Coğrafya...)

Dil Eğitimi (Türkçe, Yabancı Dil..)

Fen-Matematik Alanları (Fen, Mat, Fizik, Kimya.....)

Sanat Eğitimi

Beden Eğitimi

Bilişim Teknolojileri

Meslek Dersleri

Diğer

8. İdari göreviniz var mı?

Evet

Hayır

BÖLÜM 2

Sevgili Öğretmenler,

Bu bölümde bazı **olay**lar verilmiştir. Sizden beklenen **“olay”** bölümünde verilen davranışlar hakkındaki fikrinizi belirtmenizdir. **“Bu sizce şiddet midir?”** sütununda verilen olayların size göre şiddet olup olmadığını belirtmeniz, **“Öğrencilerinizden herhangi biri bunu yaşadı mı?”** sütununda ise **son 6 ayı** göz önünde bulundurarak sınıfınızdaki öğrencilerin, belirtilen olayları yaşama sıklığını işaretlemeniz istenmektedir.

Teşekkür ederiz.

Lütfen, aşağıdaki alanları kullanarak görüşlerinizi belirtiniz.

Bu sizce şiddet midir?			OLAY	Öğrencilerinizden herhangi biri bunu yaşadı mı?		
Şiddettir	Kararsızım	Şiddet Değildir		Hiç Olmadı	Ayda birkaç kez oldu	Hemen hemen her gün oldu
☐	☐	☐	1. Anne babanın çocuğunu başkalarıyla kıyaslaması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	2. Evde çocuğun görmezden gelinmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	3. Evde, çocuğa başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	4. Evde, çocuğun dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	5. Okulda, bir öğrencinin diğer çocuklar tarafından, oyuna alınmaması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	6. Okulda, diğer çocukların başka bir çocuk hakkında dedikodu yapması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	7. Okuldaki diğer çocukların, bir çocuğu tehdit etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	8. Okuldaki diğer çocukların, bir çocuğa küfür etmesi	☐	☐	☐

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

☐	☐	☐	9. Okuldaki diğerk çocukların, bir çocuğun eşyalarını kırıp parçalaması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	10. Okulda, arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	11. Okulda, öğretmenin bir çocuğa hakaret etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	12. Okulda, öğretmenin bir çocuğu dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	13. Okul çevresinde, bir çocuğun tehdit edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	14. Okul çevresinde, bir çocuğun dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	15. Bir çocuğa, Facebook gibi sosyal medya araçlarında hakaret edilmesi	☐	☐	☐

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET ALGISI VE SIKLIĞI (7, 8 ve LİSE ÖĞRETMEN FORMU)

Sevgili Öğretmenler,

Bu anket; öğrencilerinizin ev, okul ve okul çevresinde karşılaşılabileceği bazı durumları öğrenmek için hazırlanmıştır. Aşağıda bununla ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Sorular 2 bölümden oluşmaktadır, ilk bölümde sizinle ilgili genel bilgiler, 2. bölümde öğrencilerinizin ev, okul ve okul çevresinde yaşayabileceği bazı durumlar yer almaktadır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz!

BÖLÜM 1

1. Doğum yılınız: (dört haneli yıl sütunu)

2. Cinsiyetiniz

Kadın ( ) Erkek ( )

3. Eğitim durumunuz

- Önlisans
- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora
- Diğer

5. Mesleki yıl aralığınız:

- 1 yıldan az
- 1-5 yıl
- 6-10 yıl
- 11-15 yıl
- 16 yıl ve üzeri

6.Çalıştığınız okul kademesi

- İlkokul
- Ortaokul
- Lise

7. Okulda çalıştığınız branşınızı belirtiniz:

Sınıf Öğretmeni

Sosyal Alanlar (Tarih, Coğrafya...)

Dil Eğitimi (Türkçe, Yabancı Dil..)

Fen-Matematik Alanları (Fen, Mat, Fizik, Kimya.....)

Sanat Eğitimi

Beden Eğitimi

Bilişim Teknolojileri

Meslek Dersleri

Diğer

8. İdari göreviniz var mı?

Evet

Hayır

BÖLÜM 2

Sevgili Öğretmenler,

Bu bölümde bazı **olay**lar verilmiştir. Sizden beklenen **“olay”** bölümünde verilen davranışlar hakkındaki fikrinizi belirtmenizdir. **“Bu sizce şiddet midir?”** sütununda verilen olayların size göre şiddet olup olmadığını belirtmeniz, **“Öğrencilerinizden herhangi biri bunu yaşadı mı?”** sütununda ise **son 6 ay** göz önünde bulundurarak sınıfınızdaki öğrencilerin, belirtilen olayları yaşama sıklığını işaretlemeniz istenmektedir.

Teşekkür ederiz.

Lütfen, aşağıdaki alanları kullanarak görüşlerinizi belirtiniz.

Bu sizce şiddet midir?			OLAY	Öğrencilerinizden herhangi biri bunu yaşadı mı?		
Şiddettir	Kararsızım	Şiddet Değildir		Hiç Olmadı	Ayda birkaç kez oldu	Hemen hemen her gün oldu
☐	☐	☐	1. Evde, çocuğun/gencin sevdiği şeyleri yapmasının engellenmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	2. Anne babanın çocuğu/genci başkalarıyla kıyaslanması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	3. Evde çocuğun/gencin görmezden gelinmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	4. Evde, çocuğa/gence başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	5. Evde, çocuğun/gencin dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	6. Okuldaki diğer çocukların/gençlerin, bir çocuğa/gence kötü isimler takması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	7. Okuldaki diğer çocukların/gençlerin, bir çocuğu/genci tehdit etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	8. Okuldaki diğer çocukların/gençlerin, bir çocuğa/gence küfür etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	9. Okulda, arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu/genci dövmesi	☐	☐	☐

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

☐	☐	☐	10. Okulda, öğretmenin bir çocuğun/gencin kulağını çekmesi.	☐	☐	☐
☐	☐	☐	11. Okulda, öğretmenin bir çocuğa/gence hakaret etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	12. Okulda, öğretmenin bir çocuğu/genci dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	13. Okul çevresinde bir çocuğun/gencin dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	14. Bir çocuğa/gence, Facebook gibi sosyal medya araçlarında hakaret edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	15. İnternette bir çocuk/genç hakkında asılsız söylentiler çıkarılması	☐	☐	☐

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET ALGISI VE SIKLIĞI
(4, 5, 6. SINIF EBEVEYN FORMU)

Sayın Veli,

Bu anket; çocuklarınızın ev, okul ve okul çevresinde karşılaştığı bazı durumları öğrenmek için hazırlanmıştır. Aşağıda bununla ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Sorular 2 bölümden oluşmaktadır, ilk bölümde sizinle ilgili genel bilgiler, 2. bölümde ev, okul ve okul çevresinde çocuğunuzun yaşayabileceği bazı durumlar yer almaktadır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz!

BÖLÜM 1

1. Cinsiyetiniz

Kadın ( ) Erkek ( )

2. Doğum yılınız: (dört haneli yıl sütunu)

3. Medeni durumunuz:

Evli ( ) Boşanmış ( ) Eşim vefat etti ( )

4. Şuan evliyseniz, evli olduğunuz yıl aralığı:

1 yıldan az

1-5 yıl

6- 10 yıl

11-15 yıl

16-20 yıl

20 yıl ve üzeri

5.Eğitim durumunuz

Sadece Okur-Yazar

İlkokul

Ortaokul

Lise

Önlisans

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

6.Eşinizin eğitim durumu

- Sadece Okur-Yazar
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Önlisans
- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

7. Ailenizin net aylık toplam gelir aralığı (TL):

- 850 ve altı
- 851 – 1.700
- 1701- 2.550
- 2.551- 3.400
- 3.401- 4.250
- 4.251 ve üzeri

8. Mesleğinizin kategorisini işaretleyiniz :

- Profesyonel Meslekler (Doktor, Mühendis, Öğretmen, Subay...)
- Yardımcı Profesyonel Gruplar (Hemşire, Teknisyenler, Astsubay...)
- Nitelikli Sektör Elemanları (Operatörler, Tesisatçı, İnşaat Ustası ...)
- Nitelikli Bir Mesleği Yok
- Ev Hanımı

9. Eşinizin mesleğinin kategorisini işaretleyiniz:

- Profesyonel Meslekler (Doktor, Mühendis, Öğretmen, Subay...)
- Yardımcı Profesyonel Gruplar (Hemşire, Teknisyenler, Astsubay...)
- Nitelikli Sektör Elemanları (Operatörler, Tesisatçı, İnşaat Ustası ...)
- Nitelikli Bir Mesleği Yok
- Ev Hanımı

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

10. Çocuğunuzun/çocuklarınızın cinsiyeti ve sayısı:

Kız

Yok

1

2

3

4

5

6 ve üzeri

Erkek

Yok

1

2

3

4

5

6 ve üzeri

BÖLÜM 2

Sayın Veli,

Bu bölümde bazı olaylar verilmiştir. Sizden beklenen **“olay”** bölümünde verilen davranışlar hakkındaki fikrinizi belirtmenizdir. **“Bu sizce şiddet midir?”** sütununda verilen olayların size göre şiddet olup olmadığını belirtmeniz, **“Sizin çocuğunuz bunu yaşadı mı?”** sütununda ise **son 6 ayı** göz önünde bulundurarak çocuğunuzun belirtilen olayları yaşama sıklığını işaretlemeniz istenmektedir.

Teşekkür ederiz.

Lütfen, aşağıdaki alanları kullanarak görüşlerinizi belirtiniz.

Bu sizce şiddet midir?			OLAY	Sizin çocuğunuz bunu yaşadınız mı?		
Şiddettir	Kararsızım	Şiddet Değildir		Hiç Olmadı	Ayda birkaç kez oldu	Hemen hemen her gün oldu
☐	☐	☐	1. Evde çocuğun görmezden gelinmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	2. Evde, çocuğa hakaret edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	3. Evde, çocuğa yüksek sesle bağırılması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	4. Evde, çocuğun dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	5. Okuldaki diğer çocukların, bir çocuğu tehdit etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	6. Okuldaki diğer çocukların, bir çocuğa küfür etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	7. Okuldaki diğer çocukların, bir çocuğun eşyalarını kırıp parçalaması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	8. Okulda, arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu dövmesi	☐	☐	☐

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

☐	☐	☐	9. Okulda, öğretmenin bir çocuğa hakaret etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	10. Okulda, öğretmenin bir çocuğu dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	11. Okul çevresinde, bir çocuğun tehdit edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	12. Okul çevresinde, bir çocuğa hakaret edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	13. Okul çevresinde, bir çocuğun dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	14. Bir çocuğun, fotoğraf ya da kaydının cep telefonu ile izinsiz alınması.	☐	☐	☐
☐	☐	☐	15. Bir çocuğun, internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi	☐	☐	☐

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET ALGISI VE SIKLIĞI (7, 8 ve LİSE EBEVEYN FORMU)

Sayın Veli,

Bu anket; çocuklarımızın ev, okul ve okul çevresinde karşılaştığı bazı durumları öğrenmek için hazırlanmıştır. Aşağıda bununla ilgili bir takım sorular yer almaktadır. Sorular 2 bölümden oluşmaktadır, ilk bölümde sizinle ilgili genel bilgiler, 2. bölümde ev, okul ve okul çevresinde çocuğunuzun yaşayabileceği bazı durumlar yer almaktadır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz!

BÖLÜM 1

1. Cinsiyetiniz

Kadın ( ) Erkek ( )

2. Doğum yılınız: (dört haneli yıl sütunu)

3. Medeni durumunuz:

Evli ( ) Boşanmış ( ) Eşim vefat etti ( )

4. Şuan evliyseniz, evli olduğunuz yıl aralığı:

1 yıldan az

1-5 yıl

6- 10 yıl

11-15 yıl

16-20 yıl

20 yıl ve üzeri

5.Eğitim durumunuz

Sadece Okur-Yazar

İlkokul

Ortaokul

Lise

Önlisans

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

6.Eşinizin eğitim durumu

- Sadece Okur-Yazar
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Önlisans
- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

7. Ailenizin net aylık toplam gelir aralığı (TL):

- 850 ve altı
- 851 – 1.700
- 1701- 2.550
- 2.551- 3.400
- 3.401- 4.250
- 4.251 ve üzeri

8. Mesleğinizin kategorisini işaretleyiniz :

- Profesyonel Meslekler (Doktor, Mühendis, Öğretmen, Subay...)
- Yardımcı Profesyonel Gruplar (Hemşire, Teknisyenler, Astsubay...)
- Nitelikli Sektör Elemanları (Operatörler, Tesisatçı, İnşaat Ustası ...)
- Diğer / Nitelikli Bir Mesleği Yok

9. Eşinizin mesleğinin kategorisini işaretleyiniz:

- Profesyonel Meslekler (Doktor, Mühendis, Öğretmen, Subay...)
- Yardımcı Profesyonel Gruplar (Hemşire, Teknisyenler, Astsubay...)
- Nitelikli Sektör Elemanları (Operatörler, Tesisatçı, İnşaat Ustası ...)
- Nitelikli Bir Mesleği Yok
- Ev Hanımı

10. Çocuğunuzun/çocuklarınızın cinsiyeti ve sayısı

- Kız (..... Tane)
- Erkek (..... Tane)

BÖLÜM 2

Sayın Veli,

Bu bölümde bazı **olay**lar verilmiştir. Sizden beklenen **“olay”** bölümünde verilen davranışlar hakkındaki fikrinizi belirtmenizdir. **“Bu sizce şiddet midir?”** sütununda verilen olayların size göre şiddet olup olmadığını belirtmeniz, **“Sizin çocuğunuz bunu yaşadı mı?”** sütununda ise **son 6 ayı** göz önünde bulundurarak çocuğunuzun belirtilen olayları yaşama sıklığını işaretlemeniz istenmektedir.

Teşekkür ederiz.

Lütfen, aşağıdaki alanları kullanarak görüşlerinizi belirtiniz.

Bu sizce şiddet midir?			OLAY	Sizin çocuğunuz bunu yaşadı mı?		
Şiddettir	Kararsızım	Şiddet Değildir		Hiç Olmadı	Ayda birkaç kez oldu	Hemen hemen her gün oldu
☐	☐	☐	1. Anne babanın çocuğu/genci başkalarıyla kıyaslaması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	2. Evde, çocuğa/gence başkalarının yanında mahcup olup utanacağı şeylerin söylenmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	3. Evde, çocuğa/gence hakaret edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	4. Evde, çocuğun/gencin dövülmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	5. Okuldaki diğer çocukların/gençlerin, bir çocuğa/gence kötü isimler takması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	6. Okuldaki diğer çocukların/gençlerin, bir çocuğu/genci tehdit etmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	7. Okulda, arkadaşlarının/akranlarının bir çocuğu/genci dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	8. Okulda, öğretmenin bir çocuğa/gence hakaret etmesi	☐	☐	☐

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

☐	☐	☐	9. Okulda, öğretmenin bir çocuğu/genci dövmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	10. Okul çevresinde bir çocuğun/gencin tehdit edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	11. Okul çevresinde bir çocuğa/gence hakaret edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	12. Okul çevresinde bir çocuğa/gence vurulması	☐	☐	☐
☐	☐	☐	13. Bir çocuğun/gencin, fotoğraf ya da kaydının cep telefonu ile izinsiz alınması.	☐	☐	☐
☐	☐	☐	14. Bir çocuğa/gence, Facebook gibi sosyal medya araçlarında hakaret edilmesi	☐	☐	☐
☐	☐	☐	15. Bir çocuğun/gencin, internet ya da cep telefonu üzerinden tehdit edilmesi	☐	☐	☐

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

DESTEKLEYİCİ BİLGİ NOTU

BİLGİ NOTU

Bu bölümde grup çalışmalarınızda ihtiyaç duyabileceğiniz “Öğrenme”, “Yetişkin Eğitiminde Eğitimcinin Rolü”, “Yetişkin Eğitiminde Yöntem ve Teknikler” ve “Oyunlar” başlıklarından oluşan destekleyici bilgiler aktarılmıştır.

I. ÖĞRENME

John West- Burnham üç öğrenme şekli tanımlamıştır - Sığ, Derin ve Köklü.

(Modes of Learning. West-Burnham and Coates 2005)

Sığ öğrenme bir konuşmayı dinlerken öğrediklerimizdir. Sığ öğrenme:

- Bilginin ezberlenmesi ve kopyalanmasına odaklıdır; bilginin sorgulanmadan kabul edilmesidir; ezbere dayalıdır; bilgiyi birbiriyle ilgisiz, izole temalar olarak görmektir; pasif öğrenmedir; içerik kapsamına vurgu yapılır, içerik ise hızla unutulur. Sığ öğrenme öğretmen tarafından kontrol edilir. Öğrenen itaatkâr ve bağımlıdır.

Derin öğrenme edindiğimiz bilgiyi kendi çalışmamızda kullandığımızda gerçekleşir. Derin öğrenme:

- Bilginin anlaşıldığının gösterilmesi yoluyla bilgi üretilmesine odaklıdır; bilginin analizi ve sentezi ile kavramsal modeller ve çerçeveler oluşturulur; önceki öğrenmeler entegre edilerek diğer temalar ve konulara çapraz ilintilenir; aktif, ilişkilere dayalı, öğrenmenin hatırlanıp kodlandığı öğrenmedir. Derin öğrenme, öğrenme sürecini anlayan öğrenen tarafından kontrol edilir. Öğretmen burada kolaylaştırıcı, rehber ve bilginin eş üreticisi konumundadır.

Köklü öğrenme bilgiyi içimize aldığımızda gerçekleşir. Köklü öğrenme:

- Bilginin bilgelik haline geldiği durumdur. Yani sezgiseldir ve kişinin kimliğinin temelinde yatar; değişen durumlar ve bağlamlardan yeni anlam çıkarma kapasitesidir; temalar, konular, ilkeler ve uygulama arasındaki ilişkiye dair bütüncül bir farkındalık oluşturmaktır. Öğretmen rehber, ilham kaynağı, arkadaş ve danışman olur.

West-Burnham şöyle diyor:

“Sığ öğrenme notaları çalmaktır, derin öğrenme melodiyi ortaya çıkarır; köklü öğrenme ise büyük bir konser verilmesini sağlar.

Sığ öğrenme kelime bilgisi ve dilbilgisi kurallarına erişimi, derin öğrenme konuşmayı, köklü öğrenme ise şiir, fikir ve düşünce ile iştiğal etmeyi sağlar.”

Köklü öğrenmeyi kolaylaştırmayı, katılımcıları yönlendirmeyi, onlara ilham vermeyi ve danışmanlık yapmayı amaçlıyoruz. Böylece öğrendiklerinden anlam çıkarıp bilgiyi sahiplenerek etkili biçimde uygulayabilirler.

Beş aşamalı öğrenme süreci

Öğrenme fırsatları aktif değilse ve katılımcılara alıştırmaya yapma ve bu alıştırmaya hakkında geribildirim alma imkânı tanımiyorsa, eğitimin günlük işlerine etkisi ya çok az olacak ya da hiç olmayacaktır.(Referans: Reasons for the Failure of In-Service Education – M. Fullan, 1991:316).

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Bruce Joyce ve Beverley Showers (1988) aktif ve köklü öğrenmeyi geliştiren beş kilit eğitim bileşeni belirlemiştir:

1. **Sunu** - Teori veya becerinin ya da stratejinin açıklaması
2. **Modelleme** - Becerilerin modellenmesi ya da uygulanarak gösterilmesi.
3. **Alıştırma** - Stimule edilmiş durumlarda alıştırma.
4. **Geribildirim** - Başarımla ilgili bilginin yapılandırılmış ve açık olarak verilmesi
5. **Uygulama** - Beceri ve stratejilerin işyerine transferine uygulamalı olarak yardım edilmesi

(Referans: Joyce and Showers – Student Achievement through Staff Development 1988 ASCD)

Joyce ve Showers koçluğun önemine dikkat çekerek geribildirimden ziyade işbirliği ile yapılan akran koçluğunun, eğitimin etkili biçimde uygulanmasında çok etkili olduğunu göstermiştir.

(Referans: Joyce and Showers - Trainee Achievement through Staff Development 2002 ASCD)

Öğrenenler farklı Programlar ve bunların nasıl işlediği hakkında bilgi sahibi olmak için sunu ve modellemeye ihtiyaç duymaktadır. Bu becerileri, bu Programları uygulayarak geliştirmeleri ve sonuçları analiz edip üzerlerinde düşünme konusunda yardım almaları, öğrenmelerinin gelecekteki çalışmalarına olumlu etkide bulunması için elzemdir.

Beceri edinmek ve becerileri çeşitli durumlarda kullanabilmek, gerçek hayatta öğrenilenlerin uygulanmasını gerektirir. Bu, kolaylaştırıcıların aldıkları eğitimden sonra nasıl desteklendiklerine çok dikkat etmek anlamına gelmektedir.

Özellikle katılımcılara sürdürülebilir alıştırma, işbirliği ve akran desteği fırsatı vermek gereklidir.

Dolayısıyla kolaylaştırıcı derslerde şunları yapmalıdır:

- Temel bilginin anlaşılması için konunun özetini **sunmak**.
- Katılımcıların anladıklarını kavramlaştırabilmesi için bilgiyi örnekler, hikâyeler, fotoğraflar, videolar ve eylemler v.b yoluyla **modellemek**.

Katılımcılar ise:

- Teknik ve yaklaşımları öğrenmek için kendi aralarında becerilerin **alıştırmasını** yapmalıdırlar.
- Durumları hakkında çalışma arkadaşlarından **geribildirim almalıdırlar**. Öğrendikleri üzerinde düşünmeye ve bu düşüncelerin kaydını kişisel bir dosyada tutmaya teşvik edilmelidirler.
- Çalışmalarında kalıcı olması için öğrendiklerini **uygulamalıdırlar**. Diğer katılımcılar ile karşılıklı destek sürekli mevcut ise öğrendikleri daha da kalıcı olabilir.

***

II.YETİŞKİN ÖĞRENMESİNDE EĞİTİMCİNİN ROLÜ

• Öğretimden Ziyade Öğrenmeye Odaklanmak

Şiddeti azaltma programına yönelik eğitim vermekle, yetişkinlerin çalışmalarına gerçek bir etkiye bulunacak ve okul değerleri sisteminin tamamında fark yaratacak şekilde öğrenmesine yardımcı olmaya çalışırız. Bu kolay bir iş değildir ancak programın düşünce ve davranışlarda olumlu ve köklü değişiklikler sağlamanı istiyorsak öğrenmeye yani konsantre olmaya, öğrettiğimize değil, katılımcıların ne öğrendiğine yoğun bir şekilde odaklanmak gerekir.

Öğretim → Öğrenme

Bizim rolümüzse bu öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Dolayısıyla “moderatör” teriminden ziyade “kolaylaştırıcı” terimini kullanıyoruz.

Eğitim → Öğrenmenin kolaylaştırılması

Öğrenmeye odaklandığımız ve bireylerden ziyade gruplarla çalıştığımız için bu El Kitabı yetişkinlerin nasıl öğrendiği ve grupların nasıl işlediği hakkında bilgi vermekte, etkili biçimde ve işbirliği yaparak öğrenmelerine yardımcı olmak için kullanılacak yollar hakkında tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu uygulamayı destekleyen, kabul görmüş bazı teorilerden yararlanarak dikkat çektiğimiz süreci açıklamaktadır.

El Kitabı, ulusal bir program geliştirilmesinde ‘aşamalı’ model uygulanacağını yani küçük bir grup ulusal kolaylaştırıcının bölgesel kolaylaştırıcıları eğiteceğini varsaymaktadır. Bölgesel kolaylaştırıcılar da okul personelini eğitecek olan okul liderlerini eğitecektir.

Okul düzeyindeki (en önemli düzey) eğitimin başarılı olması için eğitimin içerik ve metodolojisinin çok net olması gereklidir. Bu sayede aşama sürecinin her aşamasında eğitim kalitesi korunmuş olur. Dolayısıyla bu bölüm, bir şiddet azaltma programı için uygun olan fakat bazı kolaylaştırıcılara yabancı gelebilecek bir kolaylaştırma metodolojisinin ilkelerini ve uygulamalarını açıklamaktadır.

Çözüme odaklı Programlar ve teknikler (Bkz. Okul El Kitabı Bölüm 2) **böyle bir metodoloji için vazgeçilmez olup, programın izleme ve değerlendirilmesinde de kullanılmaktadır** (Bkz. Bölüm 2.2)

• Kolaylaştırıcıların Davranış Kuralları

Şiddet azaltma eğitimi verilirken eğitim sürecinin ele alınan içerik kadar önemli olduğunun bilincinde olmak önemlidir. Kolaylaştırma metodolojisi ve tarzı, okulların benimsemesini istediğimiz sosyal ve duygusal öğretim ve öğrenmeye iyi birer örnek teşkil etmelidir. Eğitim, katılımcılar için güvenli ve güçlendirici bir ortam yaratmalı; sosyal, duygusal sağlık ve esenliklerine katkıda bulunmalıdır.

Kolaylaştırıcılardan her zaman sosyal ve duygusal becerileri modellemeleri ve katılımcılara en iyi öğrenme fırsatları sunacak şekilde davranmaları beklenmektedir. Kolaylaştırıcılar;

1. Dersle iyi hazırlanmalı, son dakikada sorun çıkmasını önlemek için ders planını ve bütün materyalleri çok önceden hazırlamalıdır.
2. Dersin başlama saatinden çok önce gelerek dersliğin ve kaynakların tamamen hazır olduğundan emin olmalıdır.
3. Katılımcıları sıcak bir şekilde karşılamalı, sakin ve mutlu bir öğrenme ortamı yaratmalıdır. Katılımcıların temel ihtiyaçlarının karşılandığından (Bkz. Okul El Kitabı Bölüm 5.3 – Maslow’un Hiyerarşisi) rahatlıklarından, öne bakan sıralar yerine masalar etrafında gruplar halinde oturduklarından ve içecek bulundurulduğundan emin olmalıdır.

4. Derse zamanında başlamalıdır.
5. Katılımcıların birbirlerinin adlarını öğrenmesini ve ders başında kendilerini kısaca tanıtabilmelerini sağlamalıdır.
6. Katılımcıların ihtiyaçlarını anlamalı, bu ihtiyaçlara saygı duymalı ve dersi adapte ederek ihtiyaçlara yanıt vermelidir.
7. Öğrenen grubun her üyesiyle ilgilenerek herkese eşit saygı göstermeli, katkılarının değerli olduğunu açıkça göstermelidir. Alıştırma ve eğlence etkinlikleri ile açıklık ve güven oluşmasını teşvik etmelidir.
8. Deneyimsel ve etkileşimsel faaliyetlerden yararlanmalıdır.
9. Katılımcıları sık sık övüp cesaretlendirerek kendilerine güvenmelerini ve öğrenmelerinden tatmin olmalarını sağlamalıdır.
10. Bazı faaliyetlerin katılımcılara yönelik duygusal risklerini göz önünde bulundurmalı ve belirli bir alan katılımcıları zorlayacak gibi görünüyorsa katılımcıları önceden hazırlamalıdır.
11. Materyallerin içeriğini uygun olarak açıklamak için şahsi deneyimlerden ve hikâyelerden yararlanmalıdır.
12. Grup ile birlikte grup için temel kurallar koymalı, bu kuralları uygulamalı ve kendileri de bu kurallara daima uymalıdır.
13. Meydana gelen aksamaları sakın ama kesin bir şekilde yönetmelidir. Çatışma işaretleri ilk ortaya çıktığında, daima sakın ve kibar davranarak çatışmayı hafifletmek ve çözmek için adımlar atmalıdır.
14. Dersi zamanında bitirerek bir sonraki dersten önce tamamlanması gereken ödevleri açıklamak için yeterli zaman bırakmalıdır.

• **Kolaylaştırıcıların Mesleki Özellikleri**

Kolaylaştırıcılar için aşağıdaki mesleki özellikler ve yetkinlikler gereklidir. Kolaylaştırıcıların Eğitimi programı; kolaylaştırıcıların bu özellik ve yetkinlikleri geliştirip uygulamasına yardımcı olmalıdır. Böylece kolaylaştırıcılar;

1. Katılımcıların ihtiyaçlarına yönelik yüksek düzeyde empati sahibi olarak durumlarıyla ilgilenir, durumlarından endişe duyar, bilgi ve becerilerini artırmada onlara yardım etmek ister.
2. Aktif olarak dinleyerek, görsel unsurlar ve uygulamalı anlatımlardan yararlanarak, açık, kısa ve öz yazıp konuşarak ve uygun vücut dili ve ifadeleri kullanarak katılımcıları kapsar ve heveslendirir.
3. Aktif öğrenme için beş aşamalı eğitim metodolojisini etkili şekilde uygular: Net, kısa ve öz sunular yapmak; hayali modelleme kullanmak; alıştırma yapmak için iyi fırsatlar sağlamak; geribildirim alıp vermek ve öğrenmenin uygulanmasına yönelik düzenlemeleri kolaylaştırmak.
4. Konu hakkındaki bilgi ve anlayış sahibidirler.
5. Programda çözüme odaklı yaklaşımlar kullanır.
6. Davranış kurallarına uyar, kişisel davranış standartlarını yüksek tutar, başkalarına saygı gösterir, başkalarından da karşılık olarak aynısını bekler.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

7. Dersleri grubun ve bireylerin ihtiyaçlarını anlayarak detaylı şekilde planlar, ihtiyaçları ele almak için etkili biçimde çalışır.
8. Bireylerin tercih ettiği çeşitli öğrenme tarzlarını dikkate alarak ve katılımcıları bağımsız öğrenenler olmaya teşvik ederek ders işler böylece iyi düzenlenmiş ve amaca yönelik bir atmosferde azami öğrenme gerçekleşir.
9. Her katılımcının ihtiyaçlarına eşit derecede değer vererek, kültürel, dini, sosyo-ekonomik ve cinsiyet farklılıklarına saygı duyarak kapsayıcı bir eğitim tarzı uygular.
10. Grubun kaydettiği ilerlemeyi sürekli izleyerek öğrenmelerinin uygulamalarını etkileyip etkilemeyeceğini kontrol eder. Güçlü yönlerini daha da güçlendirmek ve iyileştirmeler yapmak için gruptan ve çalışma arkadaşlarından gelen geribildirimi kullanarak kendi performanslarını düzenli olarak değerlendirir.

***

III. YETİŞKİN EĞİTİMİ YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Giriş

Öğrenenler olarak yetişkinler:

- Kendi kendilerini yönlendirirler – ne öğrenmek istediklerine kendileri karar verirler
- Öğrenmelerini şekillendirmek için önceki bilgi ve deneyimlerini kullanırlar
- Belirli amaçlar için öğrenirler ve bir şey öğrenmek için istekli olmalıdırlar
- Sorunları çözmek için öğrendiklerini uygulamak isterler.

Dolayısıyla yetişkin öğreniminin odaklı olması, katılımcıların belirlediği sorunları ele alması ve gelecekte de öğrenmeye motive etmesi önemlidir.

Katılımcıların motivasyonunu ve katılımını azami düzeye çıkarmak için kolaylaştırıcılar;

- Katılımcılara birey olarak davranarak, onları tanıyarak, ilgi göstererek ve sorularına ilgiyle cevap vererek katılım gösterdiklerini hissettirmelidir.
- Grupta olumlu bir atmosfer oluşması ve sorunların olumlu şekilde paylaşılması için çözüm odaklı Programlar uygulamalıdır.
- İlerlemeyi sürdürmeli, grubun enerjisini yüksek tutmalı ve dikkat dağıtıcılardan kaçınmalıdır. Sorular ve ilgi alanları ortaya çıktıkça bunlarla ilgilenmelidir ki grup kendini ilgilendiren konuları tartışabilin. Ancak odak noktası derste öğrenilmesi gerekenler olmalıdır.
- Faaliyetlerin amacı ve dersin içeriği konusunda net olmalı ve bunları katılımcılara açıklamalıdır. Böylece katılımcılar ders gördükleri konunun seçilmesinin nedenlerini anlar.
- Grubun temel kurallarını karara bağlamalıdır ki herkes kendinden ne beklediğini bilsin.
- Programa ve içeriğine yönelik şahsi isteklilik ve kararlılık göstermelidir.
- Grubun bütün üyelerini kapsamalı, utangaçları cesaretlendirmeli ve tartışmalarda baskın olanları kontrol altında tutmalıdır.
- Program boyunca katılımcıların katılımını istikrarlı biçimde artırarak onları öz motive öğrenmeye yönlendirmelidir.
- Hepsinden önemlisi; öğrenmeyi ile başarıyı sık sık ve açıkça tebrik etmelidir. Böylece katılımcılar kendilerine güvenir ve öğrenmeye teşvik edilmiş olur.

1. Aktif dinleme ve katılımcıların sorularına yanıt verme

Kolaylaştırıcının aşağıdakiler aracılığıyla programın hem örgün hem de yaygın kısımlarında aktif dinleme becerilerini kullanması önemlidir.

- Katılımcılara katkılarının dinlenip anlaşıldığını göstermek için tepki vermek ve söylediklerini başka sözcükler kullanarak tekrarlamak.
- Fikirleri desteklemek için grup üyelerinin sözlü katkılarından yararlanmak.
- Grubun söyledikleri ile ders içeriği arasındaki bağlantıları not etmek.
- Yorumları ve kilit noktaları not etmek veya yazmak.
- Kilit öğrenme noktalarını ve önemli konuları vurgulamak.

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

- Vücut dilinin, özellikle de göz temasının nasıl aktif öğrenmeye işaret ettiğinin farkında olmak.

Tavsiyelere yönelik çeşitli olumlu yanıtlar geliştirmek faydalıdır.

Örneğin:

- ‘Hayır, çünkü...’ yerine ‘Evet ve...’
- ‘İlginç – anlatmaya devam edin.’
- ‘Sizce bunu nasıl geliştirebiliriz?’
- ‘Diğerleri bu konuda ne düşünüyor?’
- ‘Bu konuyu açmanız iyi oldu...’

Kolaylaştırıcıların sözlü ve sözsüz tepkileri tartışmadan çıkanlara etki edecektir. Sözlü cevaplar öznel ya da nesnel, eleştirel ya da yapıcı olabilir. Öznel ve eleştirel cevaplar yararsızdır. Nesnel ve yapıcı cevaplar kolaylaştırıcının fikrini tartışma merkezine koymaz ama grubu konu üzerinde daha çok düşünmeye teşvik eder. Kolaylaştırıcı tarafından verilen düşünsel bir cevap, olası çözümleri bulmak üzere grubu kendi deneyim ve uygulamalarına bakmaya teşvik eder.

2. Soru sormak

Sorular, öğrenme sürecini destekleme ve derinleştirmede kolaylaştırıcıların vazgeçilmez bir aracıdır. Olumlu sorgulama, kendilerini gruptan uzak tutan (isteyerek ya da istemeyerek) katılımcıları çekmek için kullanılabilir.

Öğrenmeyi kolaylaştırmada farklı türde sorular rol oynar. Kolaylaştırıcıların bu çeşitli soruları kullanması ve sorgulama becerilerini alıştırmalarla geliştirmesi önemlidir.

Ucu kapalı sorular tek ve kısa bir cevap gerektirir. Anında geribildirim vermek için kullanılabilirler. Örneğin;

- Herkes anladı mı?
- Bunu kaç kişi biliyor?
- Herkes bitirdi mi? Devam edebilir miyiz?

Açık uçlu sorular bir konu etrafında tartışma ve ayrıntılara girmeyi teşvik eder. Örneğin;

- Sonraki adım ne olacak?
- Bunun geçen faaliyette öğrendiğimizle ilgisi nedir?
- Bu durumda bu neden önemli?

Sorgulayıcı sorular insanların verdikleri cevaplar hakkında daha derin düşünmesine yardımcı olur. Örneğin;

- Bununla ne demek istedin?
- Neden... Kelimesini kullandın?
- Bu örneği vermene ne sebep oldu?

Farazi sorular insanların fikirlerini farklı bir duruma uygulayarak genişletmesini sağlar. Örneğin;

- Kriterler değişse ne olurdu?
- Farklı bir okulda olsaydın neler olurdu?

- O okulda şiddeti azaltma lideri olsaydın ne hissederdin?

Düşünmeye dayalı ve özetleyici sorular insanların düşünmesini ve sonuca varmasını sağlar. Örneğin;

- Yani bütün okulların bunu yaması gerektiğini mi söylüyoruz?
- Bugünkü derste öğrendiğiniz başlıca şeyler nelerdir?
- Şiddeti azaltmayla ilgili olarak bu hangi konuları gündeme getiriyor?

Sorgulamanın bütün şekillerinde katılımcılara cevaplarını düşünmek için zaman vermek ve takibi soru ya da olası bir cevap için acele etmemek önemlidir.

Benjamin Bloom (*Referans: Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goal*. B. Bloom, 1956) düşünme seviyelerini belirten bir taksonomi (veya kategorizasyon) oluşturmuştur - yeni fikirler yaratmakta kullanmak üzere öğrenileni hatırlamak, anlamak, analiz etmek, uygulamak ve değerlendirmek.

Kolaylaştırıcılar soruları kullanarak katılımcıların öğrenmelerini derinleştirip taksonomide yükselmelerine yardımcı olabilir. Örneğin:

Hatırlamak - Dün bunu konuştuğumuzda ne demiştik?

Anlamak - Bunu söylediğimizde ne demek istedik?

Analiz etmek - Bunun ... ile ilgili öğrendiklerimizle ne ilgisi var?

Uygulamak - Bu size işinizde nasıl yardımcı olur?

Değerlendirmek - Bu, amacınıza ulaşmada ne kadar etkili bir yol olur?

Yaratmak - Bu stratejiyi başka hangi yollarda kullanabilirsiniz?

3. Gözden geçirme ve özetleme

Her dersin sonunda kolaylaştırıcıların katılımcıların ne öğrendiğini gözden geçirmesi gerekecektir. Gözden geçirme, derste dile getirilen kilit konuları kısaca ele almalı ve sonraki adımlar için odak noktası sunmalıdır.

Özetleme; grup üyelerinin kendilerine verilen farklı perspektifler ve bakış açıları üzerinde düşünmesini, ileri sürülen beklenmedik fikirleri denemelerini, kilit alanları ele alıp geliştirmelerini ya da eksik unsurları tamamlamalarını sağlar.

Birkaç gün süren bir programda her güne şimdiye kadar neler öğrenildiğini düşünmekle başlamak yararlıdır. Döngü zamanı herkese fikirlerini bir araya toplama fırsatı verir, dersin başlangıcı veya bitiminde bir saygı ve düşünce atmosferi yaratır.

4. Fikirlerin toplanması ve düzenlenmesi

Tartışmayla ortaya çıkan fikirleri toplamak, analiz etmek ya da düzenlemek gerekebilir. Katılımcılardan fikirlerini gruplamaları, öncelik ya da sıra vermeleri istenebilir.

a) Aksamalardan kaçınmak - Düşünceler ve Fikirler Duvarı kullanmak

Programın başında katılımcıların birçok sorusu olabilir. 'Düşünceler ve Fikirler Duvarı' grubun çalışmasını aksatmadan herkesin soru ve düşüncelerini paylaşmasını sağlar.

Katılımcılar soru veya fikirlerini yapışkan kâğıtlara yazarak duvardaki flip chart kâğıdına yapıştırırlar. Kolaylaştırıcılar notları toplar ve bunları grupta düzenli ve uygun zamanlarda tartışır. Bu işi her sabah ve öğleden sonra dersinde yapmak yararlıdır. İnsanlar yorumlarının cevap alacağını bilirse Düşünceler ve Fikirler Duvarı'nı kullanacaktır.

b) Birlikte okumak - Bazen katılımcılara bol miktarda bilgiyi yazılı olarak vermek yararlıdır. Bilgiyi iki ders arasında okumaları istenebilir ancak ders sırasında okunup kavranacaksa metni paylaşmak daha iyidir.

Metin bölümlere ayrılabilir ve bir gruptaki her katılımcı farklı bir bölümü okumaktan sorumlu olabilir. Bilgilerini aşağıdaki şekillerde paylaşabilirler.

- Her birinin grubun diğer üyelerine okuduğunu özetlemesi

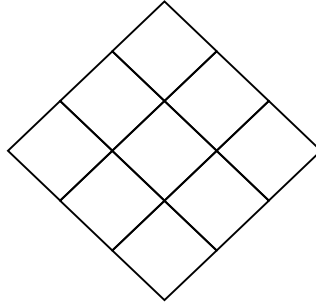
Ya da

- Herkesin bütün soruların cevabını öğrenmesi amacıyla kolaylaştırıcı tarafından metni ne kadar anladıklarını test eden bazı soruları grup olarak cevaplaması

c) Balon tartışması aracılığıyla önceliklendirme - Katılımcılar fikirlerinin sıcak hava balonuyla gönderileceğini hayal eder. Balonda sınırlı sayıda yer vardır. Aralarında tartışıp hangilerinin balona gideceğini, hangilerinin geride bırakılacağını tartışıp kararlaştırmaları gerekir.

d) Dokuzlu elmas yöntemi ile önceliklendirme - Katılımcılar fikirlerinden 12'sini seçer ve her birini ayrı bir karta yazar. En önemli 9'unu seçip içlerinden en önemlisi en üste, sonraki en önemli 2'si bir alt sıraya, sonraki 3'ü bir alt sıraya gelecek şekilde elmas gibi dizerler.

En önemli

En az önemli

Katılımcıların hangi sırayı seçtiği önemli değildir. Doğru ya da yanlış sıralama genelde yoktur. Ancak bu alıştırmaya, farklı fikirlerin görece artıları hakkında oldukça iyi tartışmalar yapılmasını sağlar.

e) Sıralama - Katılımcılar fikirleri kartlara yazıp mantıksal bir sıralama yapabilirler.

Bu özellikle planlama için faydalıdır. Örneğin; okul gelişim planı yazma adımları.

Grupların her birine tartışacakları farklı bir konu verilebilir. Adımlara kendileri karar verip kartlara yazarlar (Numara vermeden) ve mantıksal sıralamayı kararlaştırırlar. Sonra kartları karıştırıp başka bir gruba verirler. Bu grup da kartları kendi mantıksal sıralamasına sokar. Ardından gruplar sıralamalarını karşılaştırıp tartışabilir.

f) Fikirlerin gruplanması - Örneğin bir SWOT analizi, belirli bir konu ile ilgili (örneğin bir eğitim girişimi) Güçlü Yönleri, Fırsatları, Zayıf Yönleri ve Tehditleri belirlemede kullanılabilir.

Her gruba büyük bir kâğıt verilir ve kâğıt açıldığında 4 parça olacak şekilde katlanır. Parçalara Güçlü Yönler, Fırsatlar, Zayıf Yönler ve Tehditler yazılır.

Her bölüme ne koyacaklarını tartışır ve grubun tamamıyla paylaşmadan önce fikirlerini kâğıda yazarlar.

SWOT Analizi katılımcıların belirli bir konu hakkında ne düşündüğünü belirlemek için kullanılabilir. Ayrıca sonraki adımların da temelini oluşturabilir. Örneğin; "Belirlediğimiz güçlü yönleri zayıf yönler üzerinde çalışırken nasıl kullanabiliriz".

Güçlü Yönler	Fırsatlar
Zayıf Yönler	Tehditler

5. Fikirlerin kaydedilmesi

Grupların fikir veya bilgi kaydetmesinin farklı ve ilginç yolları vardır.

a) Flip chartlar

Flip chartlar fikirleri herkesin görebileceği şekilde kaydetmeye yarar. Katılımcıların çalışmalarını odada sergilemek, çalışmaya değer verildiğini ve yapılan işin sürekli hatırlatıldığını gösterir.

Bütün gruplara aynı iş verilebilir. Örneğin; “Şiddeti azaltma liderlerinin sahip olması gereken en önemli özelliklerin listesini çıkarın”. Sonra listeler gösterilebilir ve karşılaştırılabilir.

Alternatif olarak, her gruba bir konunun farklı bileşenleri verilebilir. Örneğin; “Şiddeti azaltma liderlerinin planlama, organizasyon, motivasyon, iletişim v.b için ihtiyaç duyduğu özellikler v.b”. Böylece birlikte gösterildiklerinde birbirlerini tamamlayarak bütün bir resmi oluşturmuş olurlar.

Başka bir kullanım ise kolaylaştırıcının grubun ele almasını istediği her noktayı ayrı bir flip chart kâğıdına başlık olarak koymak ve kâğıtları odaya dağıtmaktır. Her küçük gruba bir kalem verilir ve kâğıtların başına sırayla giderek fikirlerini yazmaları istenir.

Gruplardan bir konuyu ne kadar anladıklarını yazmak yerine flip chart üzerine çizerek göstermelerini istenebilir.

Akış diyagramları, akıl haritaları ve örümcek diyagramlar fikirleri organize etmede ve eylem planlamada yararlıdır. Konuya bağlı olarak, fikirlerin veya eylemlerin mantıksal sıralamadan nasıl akabileceğini göstermek için akış diyagramı kullanılabilir. Ya da akıl haritası veya örümcek diyagram kullanılabilir: Konu flip chart kâğıdının ortasına konulur, fikirler veya eylemler etrafında gruplandırılır.

b) Yapışkan notlar

Yapışkan notlar; kolaylaştırıcı bütün katılımcılardan hızla fikir toplamak istiyorsa faydalıdır.

Farklı renkte yapışkan kâğıtlar kullanılabilir. Her renk belirli bir amaca ayrılır.

Örneğin pembe – bir girişimin başarılı olması için personel ne yapmalıdır; sarı – öğrenciler ne yapmalıdır; yeşil – veliler ne yapmalıdır

Katılımcılar fikirlerini uygun yapışkan kâğıtlara yazarlar. Duvara her biri bir renk için olmak üzere üç büyük kâğıt asılır. Katılımcılar yapışkan kâğıtları uygun kâğıtlara yapıştırır. Aynı fikri yazan bir katılımcı daha varsa kâğıdını aynı fikrin yazdığı kâğıdın üzerine yapıştırmalıdır.

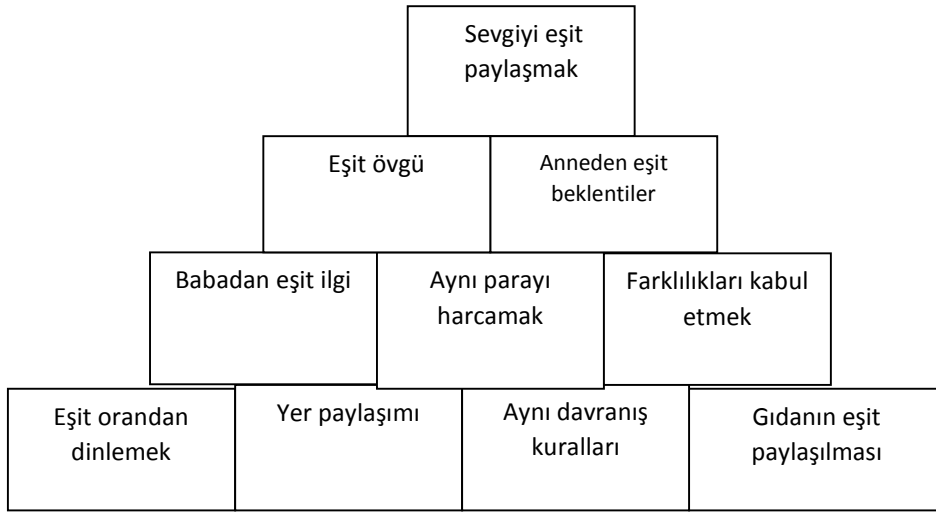

Katılımcılardan her kâğıda bakarak bir araya toplanmış fikirleri görmeleri istenir. Gördükten sonra tartışma yapılabilir. Katılımcılar notlara mola esnasında bakabileceğinden bu faaliyet mola öncesinde gerçekleştirilmeye elverişlidir.

Bu faaliyet, notların yeniden düzenlenmesiyle (örneğin 'iyi yaptığımız şeyler' ve 'daha iyi yapmamız gereken şeyler' olarak) ya da önceliklendirilmesiyle geliştirilebilir.

c) Tuğla duvar

Katılımcılara tuğla şeklinde kesmeleri için kâğıt verilir. Kolaylaştırıcı anahtar kelime ya da resimleri tuğlaların üzerine koyabilir veya gruptan fikir geliştirip tuğlalar üzerine yazmasını ya da çizmesini isteyebilir. Sonra katılımcılardan fikirlerden bir duvar örmeleri istenir. Kolaylaştırıcı, ailedeki çocuklarda eşit öz saygı oluşturmakla ilgili aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi bu yöntemi fikirleri önceliklendirmek için kullanabilir.

d) Konuşma balonları

Konuşma balonları, duygu ve düşünceleri kaydetmek için kullanılabilir.

Kâğıt, konuşma balonu şeklinde kesilebilir. Büyük bir kâğıda bir ya da daha fazla kişinin (şiddeti azaltma lideri, personel ya da bir grup öğrenci) bulunduğu bir durum kabaca çizilir. (ya da kolaylaştırıcı bir dergiden fotoğraf veya resim kullanılabilir) Grup, insanların olası duygu veya düşüncelerini konuşma balonlarına yazıp resmin üzerine yerleştirir. Sonra bunlar üzerinde tartışabilirler.

6. Fikir paylaşımı

Bir faaliyetten sonra fikir paylaşmak için çeşitli yollar vardır. Bu sayede grubun bütün üyeleri birbirlerinden bir şeyler öğrenebilir:

- Katılımcılar küçük gruplar ya da çiftler halinde flip chart kâğıdına fikir yazar veya çizer. Grubun bir üyesi fikirleri bütün gruba sunmak için seçilir.
- Katılımcılar tek başlarına yapışkan kâğıtlara fikirler yazıp çizerek flip chart kâğıdına yapıştırır. Sonra gruptan flip charta bakması, benzerlik ve farkları not etmesi ya da ileri sürülen konularda yorum yapması istenir.
- Kolaylaştırıcı, gruplara en uygun buldukları şekilde geribildirim verebilme esnekliği tanır. Örneğin; kelimeler, resimler, tablolar, rol yapma, şiirler, şarkılar v.b.
- Katılımcılar fikirleri belirlemek için çiftler halinde çalışır. Sonra fikirleri tartışmak için başka bir çiftte katılırlar. Dört kişi sonra başka bir dörtlüye katılır ve bu bütün grup birleşene kadar böyle sürer.
- Kolaylaştırıcı, bir gönüllüden -kendisi olarak ya da başka bir rolde - soru cevaplama isteyebilir. Böylece katılımcılar belirli konuları ya da bakış açılarını irdeleyebilir.
- Grup tartışmalarından sonra her gruptan bir katılımcı, fikirleri paylaşmak ve tartışmak amacıyla başka bir grubu 'ziyaret eder'.
- Pazaryeri - Flip chartlar duvara asılır ve grubun bir üyesi, gruba ait flip chartın başında durarak fikirleri odada dolaşan diğer katılımcılara 'satar'.
- Süre az ise geribildirim kâğıtlarını/tablolarını v.b odada sergilemek ve insanları çay/kahve molasında bunlara bakmaya ya da dağıtmaya davet etmek iyi bir fikirdir. Alternatif olarak kolaylaştırıcılar arada ya da ders bitiminden önce dağıtmak üzere mümkünse özet geribildirimler almayı teklif edebilir.

***

VI. YETİŞKİN EĞİTİMİ OYUNLARI

Bu bölümde eğitimlerde, ısınma ve enerji verici faaliyetler ile kapanış faaliyetlerinin düzenlenmesinin önemi ve örnek uygulamalara yer verilmiştir.

1. Grupta Güven Duygusunun Oluşturulmasının Önemi

Grupların işlev göstermesi ve birlikte iyi öğrenmesi için insanların birbirlerinin yanında rahat hissetmesi ve gruptaki diğer kişilere güvenmesi gereklidir. Güvende olduğumuz, değer gördüğümüzü ve ait olduğumuzu hissetmezsek kolay öğrenemeyiz.

Grup sürecini destekleyen kısa faaliyetlere buz kırıcı, ısınma, 'enerji verici', kapanış faaliyeti ve kaynaştırma (insanların birbirleriyle çalışması için) denir.

Bu faaliyetler şunlar için kullanılabilir:

- Katılımcıların birbirlerinin adlarını öğrenmesi için
- Katılımcıların birbirlerini tanıması için
- Güven ve samimiyet oluşturmak için
- Kapsanma ve ait olma hissi yaratmak için
- Herkesin birden fazla farklı insanla çalışmasını sağlamak için
- Boyu tempoyu çeşitlendirerek öğrenmeyi artırmak için
- Enerji azaldığında enerji vermek için
- Öğrenmeyi kolaylaştıran sakin ve iyimser bir ruh hali yaratmak için.

Kolaylaştırıcılar:

- Faaliyetin amacı hakkında çok net olmalı (potansiyel kullanım alanları için bkz. yukarıdaki liste) ve katılımcıların amacı ve 'kuralları' anladığından emin olmalıdır.
- Gruba uygun olması için faaliyetleri dikkatle seçmelidir. Kursun başında düşük riskli faaliyetler (kişilerin birbirine dokunmadığı, kişisel alanın ihlal edilmediği ya da kişilerin kendileri hakkında çok fazla bilgi vermediği) seçilmelidir. Grup üyeleri birbirlerini tanıdıktan sonra daha yüksek riskli faaliyetlere geçilebilir.
- Faaliyetleri gruba uygulamadan önce denemelidir. Faaliyeti başkalarının gerçekleştirmesini beklemeyen önce her zaman modellemelidir.
- Hiç kimseyi bir faaliyete katılmaya zorlamamalıdır.

2. Tanışma Oyunları

Amaç: İnsanların kendilerini tanıtmaları ve birbirini daha iyi tanınması.

a) ... biri

Kolaylaştırıcı aşağıdaki gibi bir kağıt hazırlar.

Bitki yetiştirmeyi seviyor İsim.....	Aynısından almak istediğiniz (ya da sahip olduğunuz) bir evcil hayvanı var İsim.....
Birden fazla dil konuşabiliyor İsim.....	Sizin de sevdiğiniz iki televizyon programını seviyor İsim.....
Hiç sigara içmemiş İsim.....	Kol saati takıyor İsim.....
Neden bu oyunu oynadığımızı merak ediyor İsim.....	İlginizi çeken bir ülkeye gitmiş İsim.....
İlginç bir hobisi var İsim.....	Sizin de sevdiğiniz bir filmi seviyor İsim.....

Her katılımcıya kâğıttan bir tane verin. Başlamalarını söylediğinizde odada dolaşarak kriterlere uyan kişileri bulup, kritere uyan kişinin adını kutuya yazmalıdırlar. İlk sorularını kendi masalarında oturmayan birine sormalıdırlar. Olabildiğince çok isim toplamak için 5 dakikaları vardır. Ayağa kalkmalarını isteyin. “Başlayın” deyin. 5 dakika sonra “Durun” deyin. En çok ismi kimin topladığını sorun. Doğruluğunu kontrol etmek için o kişiden kutulara yazılı isimleri herkese okumasını isteyebilirsiniz. Daha zorlayıcı olması için kişinin kâğıdını alarak kutulara hangi isimleri yazdığını kategorileri teker teker okuyarak sorabilirsiniz.

b) Takma isimler

Bir daireşeklinde oturun ya da ayakta durun. Herkesten kendisi için ismiyle aynı ses ile başlayan bir takma isim bulmasını isteyin. Örneğin Muhteşem Murat gibi. Takma isim kişiyle ya da kişinin sevdiği bir şeyle ilgili özel bir şeyler göstermelidir. Bir kişi kendini gruba tanıtır. Örneğin; “Merhaba, adım Neşeli Neşe. Diğer kişi; “Merhaba Neşeli Neşe, ben Akıllı Ahmet” der. Bir başkası da “Merhaba Neşeli Neşe ve Akıllı Ahmet. Ben Dansçı Deniz” der ve bu bütün daireboyunca devam eder.

Kendinize gayriciddi bir takma isim vererek faaliyeti modelleyin. Amaç bütün isimleri hatırlamak değil, grup üyelerinin birbirine yardım etmesini sağlamaktır. Biri bir diğerinin adını unutursa kişiden takma ismini pantomim ile anlatmasını sonra diğerlerinin ismi söyleyerek yardımcı olmasını sağlayın. İsimler akıllara iyice yerleşene kadar bu oyunu tekrar tekrar oynayabilirsiniz.

Gruplar kurulurken (ve kurulduktan bir süre sonrasında) isimlik ve çıkartma kullanmak her zaman faydalıdır. İnsanlardan takma isimlerini isimliklere yazmalarını isteyerek oyunla bağlantı da kurabilirsiniz.

c) Ben kimim?

Bu faaliyette gözleri bağlamak için bir eşarp gereklidir.

Bir daireşeklinde oturun ya da ayakta durun. Bir gönüllü isteyip gözlerini eşarpla bağlayın. “Dur” deyinceye kadar kendisini çemberde dolaştırın. En yakınındaki kişi ‘Merhaba .....’ diyerek gözleri bağlı kişinin ismini söylesin. Gözleri bağlı kişi ‘Merhaba ...’ diyerek konuşan kişinin adını söylesin.

d) Havadaki balon

Bu faaliyet için şişirilmiş bir balon gereklidir.

Daireşeklinde ayakta durun. Daire içindeyken balonu havaya atın ve birinin ismini söyleyin. O kişi balona yere düşmesini diye vursun ve aynı zamanda başka birinin ismini söylesin, faaliyet bu şekilde devam etsin. Balonu yere düşüren çemberden çıksın.

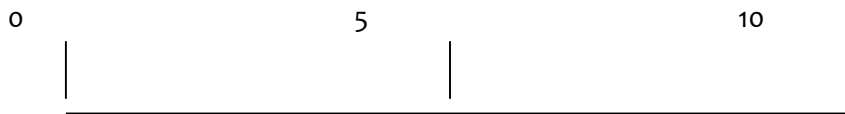
3. Katılımcı Duygularının Paylaşımı Oyunları

a) Şu anda kendimi nasıl hissediyorum – bu dersle ilgili umut ve korkularım nelerdir?

Amaç: İnsanları dersle ilgili hissettiklerini ifade etmeye teşvik etmek; grup içinde empatiyi teşvik etmek; insanların birbirlerinin dersle ilgili şahsi hislerini anlamaktır. Her katılımcı bir kâğıda dersle ilgili umut ve korkularını hızla yazar. Kâğıtlarını katlayıp grubun ortasına yığın şeklinde koyarlar. Kolaylaştırıcı, bireylerden bir kâğıt çekmelerini ve yorumları yüksek sesle teker teker okumasını ister. Bu faaliyet için kurallar belirlenmesi önemlidir. Örneğin; kimse kendi rızası dışında kendini ifşa etmek zorunda değildir; bütün yorumlar geçerlidir ve ciddiye alınacaktır. Her bir korku okundukça, grup korkunun nasıl en aza indirilebileceğini tartışır. Paylaşılan umutlar ders sonunda tekrar ele alınır.

b) Katılma-katılmama sürekliliği (‘Yaşayan grafik’ olarak da bilinir)

Amaç: Dersin içeriğini desteklemek; kolaylaştırıcının konuyla ilgili olarak bireylerin düşünce ve hislerini anlamasına destek vermek. Kolaylaştırıcı, gruba kendisi tarafından verilen bir dizi ifadeye ne kadar katıldıklarını 1-10 arası (1 düşük ve 10 yüksek puan olmak üzere) ölçekle puanlamalarını ister. Bu ifadeler ‘kızlar erkeklerden zekidir’, ‘çikolata faydalıdır’ gibi eğlenceye yönelik ifadeler olabileceği gibi, ders içeriğiyle ilgili ciddi ifadeler de olabilir. Kolaylaştırıcı yere bir ölçek çizer

ve her ifadeyi yüksek sesle sırayla okur. İnsanlar ifadeye ne kadar katıldıklarına göre ölçekteki ilgili noktaya gider. Kolaylaştırıcı, grup üyelerinden verdikleri karar hakkında biraz daha konuşmalarını istemeli ve bakış açıları farklı olanlardan gelen yorumlara yanıt vermelidir.

c) İltifatlar

Amaç: Grup üyeleri birlikte biraz zaman geçirdikten sonra gerçekleştirilen bu faaliyet, esenlik ve öz saygı hislerini güçlendirmek için çok iyi bir yol olabilir. Ayrıca insanları güldürebilir ve empati hislerinin ortaya çıkmasını sağlayabilir.

Bu faaliyet için şekere ihtiyacınız vardır.

Herkesine birer şeker verin. Yememelerini söyleyin. Bir kişiden şekerini solundaki kişiye vermesini ve o kişiye iltifat etmesini isteyeceğinizi söyleyin. Örneğin; “ayakkabılarını beğendim” ya da

“seninle 20 yıldır çalışıyorum ve senin tanıdığım en iyi öğretmen olduğunu hiç söylememiştim” ya da “bugün beni güldürdüğün için teşekkür ederim”. İltifat edilen kişi göz teması kurarak sadece “teşekkür ederim” demelidir. Faaliyeti başlatmadan önce insanlara ne diyeceklerine karar vermeleri için birkaç dakika süre verin.

d) Kule

Amaç: Takımların oluşturulması ve katılımcıların bağ kurmasının teşvik edilmesi. Grup çalışması becerileri ile ilgili farkındalığın desteklenmesi.

4'er kişilik her takım için aşağıdakiler gereklidir:

- 6 yaprak gazete kağıdı
- bant
- makas
- 6 ataş
- mezura
- her katılımcı için

Katılımcıları 4'erli gruplara bölün. 6 yaprak gazete kâğıdı, bant, makas ve 6 ataş ile mümkün olan en yüksek kuleyi yapmak için 5 dakikalarının olduğunu söyleyin. Grupla birlikte istediğiniz kuralları kararlaştırın. Örneğin; kule tutulabilir mi yoksa tek başına durabilmeli mi? hazır olduklarında “ Başla” komutu verin. 5 dakika sonra “Dur” deyin. Kule uzunluklarını ölçün. Takımları tebrik edin. Sonuçtan daha önemlisinin, takımların birlikte çalışması olduğunu söyleyin.

e) Eğer ..... ise sandalyelerinizi değiştirin

Amaç: Kolaylaştırıcının grup üyelerinin nasıl hissettiğini anlaması için grup üyelerine hislerini ve düşüncelerini sözlü olmayan bir şekilde ifade etme fırsatı vermek.

Katılımcıların nasıl hissediyor olabileceğine dair bazı önerilerde bulunacağınızı açıklayın. Katılımcılar o duyguları hissediyorsa aynı duyguları paylaşanlarla sandalyelerini değiştirsinler.

Aşağıdakilerle sandalye değiştirin:

- Mutlu hissedenler.
- Evde olmayı tercih edenler.
- Bu günkü dersi iple çekenler.
- Derse katkıda bulunabileceğini hissedenler.
- Gergin olanlar.
- Grubuyla çalışmaktan zevk alanlar.
- Dünü iyi geçenler.
- Dünü kötü geçenler.

Katılımcılar bu listeye ekleme yapabilir.

f) Tren

Amaç: Güven oluşturmak, eğlenmek, fikir paylaşmak.

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Karşılıklı iki sıra sandalye yerleştirilerek her katılımcıya birer tane sandalye ayrılır. Sayı eşitliği yoksa kolaylaştırıcının da katılması gerekecektir.

Alternatif olarak, sandalyeler birbirine bakacak şekilde iki eş merkezli daire halinde de yerleştirilebilir.

Kolaylaştırıcı bir tartışma konusu açar. Örneğin; 'İnsanlar en iyi sabah saatlerinde öğrenir' ya da 'Bir öğretileninde bulunması gereken en önemli özellik espri anlayışıdır' veya dersin konusuyla ilgili bir başlık. Karşılıklı oturan her çift iki dakika tartışır. Sonra birinci sıradaki her grup üyesi bir sandalye sağa kayarak başka bir kişiyle yüz yüze gelir. Böylece başka bir tartışma konusu açılabilir.

g) Ne yapıyoruz?

Amaç: Grup gözlem becerilerinin kullanımını, güven oluşmasını ve ilişki kurulmasını teşvik. Bir gruba alınmayınca hissedilenleri tartışmak.

Grup, kolayca tartışabileceği bir konu üzerinde karar kılar. Örneğin; 'Bu yılki hava durumu' ya da 'Tatiller hakkında ne düşünüyorum'. Kolaylaştırıcı, bir gönüllüden odayı terk etmesini ister. Bu kişiye odada değilken grubun bir karar alacağı ve odaya döndüğünde bu kararın ne olduğunu tahmin etmesi gerektiği söylenir.

Kişi odadan çıkar.

Grup daireoluşturarak bir 'kural' kararlaştırır. Örneğin:

Herkes bacaklarını çapraz tutarak oturacak (ya da kafası eğik veya kollarını kavuşturmuş halde).

Konuşmadan önce öksürülecek.

Her birkaç saniyede bir yandaki kişiye bakılacak.

Gönüllü odaya geri çağrılır. Kuralı bulması için birkaç dakikası vardır. Gönüllü kuralı doğru tahmin ederse, grubun sonraki beş dakika boyunca uyacağı kuralı belirleme hakkı kazanır.

Gönüllünün nasıl hissettiğini tartışmak (grubun neye karar verdiğini bilmeyerek dışlanmış olması) önemlidir.

3. Küçük Gruplara Ayırma Oyunları

Amaç: Katılımcıları gruplara sokmak.

a) Spor faaliyetleri

Size gereken grup sayısı kadar spor seçin. Bunları kartlara yazın. Herkesin üzerinde bir spor yazan kartı olacak şekilde rastgele dağıtın. 'Başla' komutu ile birlikte herkes odada dolaşırken sporunu pantomim ile anlatarak sporu kendisiyle aynı olanları bulsun. Sporları ilk tamamlayan grup kazanır.

b) Hayvan sesleri

Yukarıdakinden farkı, hayvan sesleri ile yapılmasıdır. Katılımcılar diğerlerini bulmak için hayvan sesleri çıkarır. Aynı sesi çıkaran birini bulduklarında el ele tutuşup aramaya devam ederler, grubu tamamlayana kadar diğerleriyle de el tutuşurlar.

c) Şekerleme

Grup sayısı ile aynı olacak şekilde birkaç farklı tür şekerleme (ya da sağlığını düşünüyorsanız meyve) tedarik edin. Her katılımcıya birer şeker düşmelidir. Kendilerinden bir şeker seçmelerini ve aynı şekerden seçmiş diğerlerini bulup bir grup kurmalarını isteyin.

d) Resimler

Her grup için bir resme ihtiyacınız var. Resim sayısı, her gruba gereken kişi sayısı ile eşit olmalıdır yani 6 kişilik 4 grup istiyorsanız her biri 6 parçaya kesilmiş 4 resim gereklidir.

Parçaları bir kutuya koyup her katılımcıdan bir tane çekmesini isteyin. Katılımcılar resmin diğer parçalarına sahip olanları bulup resmi birleştirmelidir.

4. Enerji Verici Oyunlar

Amaç: Katılımcıların dikkatlerinin tamamını gerektiren bir faaliyetle yeniden odaklanmalarını sağlamak. Grup ilişkileri kurmak.

a) Selamlaşma

Odadaki herkesin birbiriyle tokalaşması gerekir.

b) Doğum günleri

Katılımcıları iki gruba ayırın (sayıları yeterli değilse tek grupla yapılabilir). ‘Başla’ komutuyla her grup doğum tarihlerine göre sıraya dizilmelidir (ay ve gün yani mart mayıstan önce gelecek ve 2 haziran 6 hazirandan önce gelecek). Bunu konuşmadan yapmalıdırlar.

Onlara sıranın nerede bittiğini, hangi ucun ocak hangisinin aralık olduğunu gösterin.

Sırayı doğru yaptıklarını düşünüyorlarsa ellerini sallamalıdırlar.

Kazanan sıra boyunca ilerleyerek herkesten doğum gününü yüksek sesle söylemesini isteyin. Yanlış yerdeki kişi hemen doğru yere konuşmadan geçmelidir. Aynısını ikinci sıra için tekrarlayın ve takımlardan kendilerini alkışlamalarını isteyin.

Sonra herkesten yanlarındaki kişiye dönüp kendileri hakkında ilginç bir şey paylaşmalarını isteyin. 2-3 dakikadan sonra konuşmayı durdurup gönüllülerden partnerleri hakkındaki ‘ilginç şeyi’ anlatmasını isteyin.

c) Beşlik Çakma

Daire oluşturarak oturun ve “Beni heyecanlandıran şeylerden biri ...’dır” cümlesini sırayla tamamlayın. Sıra bittiğinde bir kişiden solundakiyle “beşlik çakmasını” isteyin. O kişi de bir sonraki kişiyle bunu devam ettirerek çemberi tamamlasın. Bir gurur duyma sebebini anlatmak için farklı cümleler kullanabilirsiniz. ‘... için kendimi iyi hissediyorum’ ‘... sahibi olduğumuz için gurur duyuyorum’ v.b. Gruba ne kadar hızlı tamamlayabileceğini sorarak beşlik çakma işini hızlandırabilirsiniz. Bu alıştırmada yapılırsa gruptan daha iyi bir süre ile bitirmesi istenebilir. Onlara karşılarındaki kişinin dirseğini takip ederlerse isabetli beşlik çakabileceklerini söyleyin. Bu ipucunun faydalı olup olmadığını sorun. Beşlik çakma; çeşitlilik açısından tokalaşmaya ya da Meksika Dalgasına dönüştürülebilir.

d) Fırtına

‘Fırtına çıkararak’ daire etrafında dolaşın. Önce ellerinizi ovuşturun. Her bir katılımcının önünden geçerken onlar da ellerini ovuşturmaya başlasın. Başlama noktanıza dönünce parmaklarınızı şıklatmaya başlayın. Katılımcılarda size taklit ederek gürlüğü aşamalı olarak artırsın. Sonra

fırtına sesi yükselene kadar ellerinizi çırpıp ayaklarınızı yere vurun. Sesleri tersten çıkararak fırtınayı dindirebilirsiniz.

e) Müzik paylaşımı

Bu faaliyet için bir bilgisayara ya da müzik çalabilen başka bir cihaza ihtiyaç vardır. Müziği kolayca başlatıp durdurabilmeniz gereklidir. Oda, katılımcıların içinde dolaşabileceği kadar geniş olmalıdır.

Herkesten ayağa kalkmasını isteyin. Müzik çalacağınızı ve odada dolaşmaları gerektiğini(dans ederek, sekerek, yürüyerek, koşarak) söyleyin. Müzik durduğunda onlar da durmalıdır. Bir soru sorun. Örneğin; En sevdiğiniz renk nedir ve neden? En yakında duran kişiyle el sıkışmalı ve soruyu sırayla cevaplamalıdır. Müzik tekrar başlayınca durana kadar dolaşmalı ve siz de sonraki soruyu sormalısınız

İnsanları rahatlatmak ve risksiz konularla başlayın. Örneğin; ‘İzlediğim en iyi film’ ya da ‘En sevdiğim hayvan’ ya da ‘Gitmek istediğim/tatil yapmak istediğim yer’.

Molaları kısa tutun. Katılımcılar sakinleşip rahatladıkça onlara “Utanç duyduğum bir zaman” ya da “Bir kişide en beğendiğim özellik” gibi konuyla ve/veya şahsi bilgilerle ilgili ya da dersin konusuyla ilgili ‘Bence unutulmaması gereken en önemli şey...’ gibi sorular sorup sormayacağınızı anlayabilirsiniz.

f) Cümle kurmak.

Herkes daire oluşturarak ayakta durur. İlk sıradaki kişi bir kelime söyler. Bir sonraki kişi, cümlede ilk söylenen kelimenin yanına gelecek şekilde başka bir kelime söyler ve bu böyle devam eder. Örneğin; “Muz... çok... lezzetliydi... ve...” İnsanlar kendilerine güven kazandıkça bu çalışma hızlanmalıdır. Burada amaç kelime ekleyerek cümleyi olabildiğince uzun hale getirmektir.

g) Sayma

Daire halinde ayakta durun ya da oturun. Amaç herkesin bir seferde bir sayı söyleyerek grubun 20’ye kadar saymasıdır. Saymayı başlatacak kişi seçilir. Bir sonraki sayıyı herhangi biri söyleyebilir ama iki ya da daha fazla kişi aynı anda konuşursa saymaya baştan başlamalıdır.

h) Elden ele

Başlamadan önce bir kişiden yardımcınız olmasını isteyin. Ona faaliyeti açıklayın ve kimseye anlatmamasını isteyin.

Daire oluşturarak el ele tutuşun. Kimse konuşmamalıdır. Gizli bir yardımcınız olduğunu söyleyin. Siz oyun başladı deyince bu kişi hazır olduğunda yanındakinin elini sıkın. Eli sıkılan da yanındakinin elini sıkın ve bu böyle devam etsin. Sıkma işini gizlice yapmalıdırlar ki kimse bakarak anlamasın. El sıkarak çemberi tamamlayıp tamamlamadığını görün. Görüldüğü kadar kolay değildir. El sıkma sırası yardımcıya geri geldiğinde ‘Bitti’ diyebilir.

i) El çırpma

Daire oluşturun. Bir kez el çırparak başlayın. Yanınızdaki kişi de el çırpın ve bu daire etrafında devam etsin. Amaç el çırpmayı daire etrafında olabildiğince hızlı döndürmektir. Veya kısa bir ritim ile el çırparak yanınızdakinin katılmasını ve bunu çemberdeki herkes birlikte el çırpma kadar sürdürmeyi tercih edebilirsiniz.

j) Pazara gittim

Daireoluşturun. Herkes bir nesne düşünsün. ‘Pazara gittim ve ... aldım (aldığınız şeyin adı) deyin. Örneğin; ‘Pazara gittim ve bir yumurta aldım’. Bir sonraki kişi söylediğinizi tekrar edip bir nesne daha eklesin. Örneğin; Pazara gittim ve bir yumurta ile ceket aldım’. Bunu nesne listesi kimsenin hatırlayamayacağı kadar uzun olana dek tekrarlayın. Ders sonunda bu faaliyetin daha zorlu bir hali de yapılabilir. ‘Bu derste ..... öğrendik.’

k) Lider kim?

Grup daire şeklinde dizilir. Eğitimci gruptan bir gönüllü istediğini söyler. Gönüllüyü salonun dışına alır ve dairedeki katılımcılara “Şimdi aranızdan bir lider seçmenizi istiyorum. Bu kişi sözlü, sözsüz, beden hareketleri ile çeşitli komutlar verecek ve sizler onu takip edeceksiniz. Ama buradaki önemli nokta ebenin 3 seçeneğinde lideri bulamaması gerekliliği. Yani sizler Lideri saklayacak ve ebenin anlamamasına çalışacaksınız.” der ve hareketleri başlattıktan sonra ebeyi içeri alır. Ebeye, “Aramızda bir lider var onu bulmanı istiyoruz ve bunun için 3 kez söz hakkın var. Bilemezsen ebe olmaya devam edersen, bilersen yeni bir gönüllü ile deva edeceğiz” der. Oyun 4-5 ebe değişimine kadar oynanabilir.

5. Kapanış Oyunları

Amaç: Dersin ya da kursun sonunda grubun becerileri ve özelliklerini övmek, özsaygı oluşturmaktır.

Yukarıda açıklanan faaliyetlerin bazıları ders sonunda gerçekleştirilebilir. Örneğin İltifatlar, Beşlik Çakma ya da Müzik Paylaşımı. Ders ya da kurs sonunda düşünmeye vakit ayırmak ve öğrenmeyi pekiştirmek önemlidir.

a) Özsaygı Takımı

Bu faaliyette her katılımcı için bir A4 kâğıda gerek vardır.

Katılımcıları masalara oturtun ve her birine birer kâğıt verin. Onlara aşağıdaki yönergeleri verin ve her birini yerine getirmeleri için zaman tanıyın.

- Yazı yazmadığınız elinizi kullanarak kâğıda adınızı yazıp kâğıdın ortasına küçük bir kutu içinde resminizi çizin (Çiziminize güvenmeseniz bile hepimiz yazı yazmadığımız elimizi kullandığımız için eşit derecede dezavantajlıyız. Bir başyapıt değil, sadece çabuk bir resim istiyoruz).
- Kâğıdınızı sağınızdaki kişiye verin.
- Bir kâğıt alınca adı kâğıt üzerinde yazan kişi hakkında bir şey yazın. Beğendiğiniz bir özelliği belirtebilir ya da yaptığı bir şeyden ötürü teşekkür edebilirsiniz.
- Şimdi kâğıdı sıradaki kişiye geçirerek herkes her kâğıda bir şey yazana kadar devam edin.
- Bütün kâğıtlar asıl sahiplerine dönünce kâğıtlar okunabilir. “Lütfen herkes hazır oluncaya kadar kâğıtları okumayın. Sonra kâğıtlarınızı birlikte okuyabilirsiniz” deyin.
- Gruptan bir kişi eksikse o kişi için de bir kâğıt tamamlayarak sonradan kendisine verin.

b) Sıcak Sandalye

Katılımcıların eğitim süreci, diğer grup üyeleri ve eğitimcilerle ilgili duygu ve düşüncelerini aktardıkları bir veda oyunudur.

- Oturum başlamadan önce rahat bir sandalye/koltuk temin ederek salona getirin.
- “Sıcak Koltuk”un, oturanların içine bir huzur ve mutluluk verdiğini söyleyin.
- Katılımcıların 1'er dakika süreyle (gruptaki kişi sayısı için zaman yeterli ise daha fazla zaman verebilirsiniz) ve sırayla bu koltuğa oturmalarını istediğinizi söyleyin.
- Sıcak Koltuk sahibinin tüm eğitim sürecine dair olumlu duygu ve düşüncelerini aktarmasını istediğinizi söyleyinç
- Tüm katılımcıların koltuğa oturarak geribildirimlerini paylaşmalarını sağlayın.
- Koltuğa en son siz oturarak, grupla ilgili olumlu düşüncelerinizi paylaşın ve vedalaşın.

***

Kaynaklar

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Şiddetin Azaltılmasına Yönelik Model Okul Belgesi, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Türkiye’deki Okullarda Şiddetin Azaltılmasına Yönelik El Kitabı, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Şiddetin Azaltılması Türkiye için Kolaylaştırıcı El Kitabı, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Türkiye için Şiddetin Azaltılması Kolaylaştırıcı Eğitim Kılavuzu, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Türkiye’deki Okullar için Şiddetin Azaltılması Okul Lideri Eğitim Kılavuzu, MEB, 2014

Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü İlköğretim Kurumları Standartları (İKS) Tablosu

Çocuğa Karşı Şiddetin Göstergelerle İzlenmesi Eğitimi Katılımcı El Kitabı, UNICEF, 2013

Çocuk Hakları Eğitimi” Eğitimci El Kitabı, MEB-UNICEF-YÖRET VAKFI, 2002

Çocuğa Yönelik Şiddet Algısı ve Sıklığı Anketi, MEB, 2014 (4,5,6 Öğrenci Formu)

Çocuğa Yönelik Şiddet Algısı ve Sıklığı Anketi, MEB, 2014 (7,8 ve Lise Öğrenci Formu)

Çocuğa Yönelik Şiddet Algısı ve Sıklığı Anketi, MEB, 2014 (4,5,6 Öğretmen Formu)

Çocuğa Yönelik Şiddet Algısı ve Sıklığı Anketi, MEB, 2014 (7,8 ve Lise Öğretmen Formu)

Çocuğa Yönelik Şiddet Algısı ve Sıklığı Anketi, MEB, 2014 (4,5,6 Ebeveyn Formu)

Çocuğa Yönelik Şiddet Algısı ve Sıklığı Anketi, MEB, 2014 (7,8 ve Lise Ebeveyn Formu)

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi

MODEL OKUL EĞİTİCİ EĞİTİMİ KATILIMCI KİTABI

Kasım, 2014

Project Office: MEB Beşevler Kampüsü A-Blok Kat-2 Beşevler-Ankara-TURKEY. Phone: +90312 222 0512 Fax: +90312 2220518
IBF in consortium with HIFAB, Norm Consulting, Early Years, YORET.

İÇİNDEKİLER

Değerli Eğitimciler	0
Paylaşım ve Öneriler	0
Eğitim Yöntemleri	0
Şiddet Farkındalığı	0
Convivençia (Birlikte Uyum İçinde Yaşamak)	0
Okul Şiddet Taraması	0
Stratejik Planlama	0
Sosyal ve Duygusal Öğrenme	0
Etkili Liderlik	0
Okul ve Çevre Güvenliği	0
Personel Eğitimi	0
Öğrencilerin Katılımı	0
Ailelerin Katılımı	0
Toplum Destekli Çalışma	0
Destekleyici Bilgi Notu	0
Kaynaklar	0

Değerli Eğitimciler

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi Model Okul Eğitici Eğitimi Katılımcı Kitabı, katıldığımız eğitici eğitimi sürecinde size destek olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Her bölümün başında Model Okul Uygulamalarının 10 özelliğiyle ilgili özet bilgi ve devamında uygulamaya yönelik öneriler bulunmaktadır.

Grup üyesi olarak süreçte aşağıdaki noktalara dikkat etmeniz eğitimin verimini arttıracaktır.

Zaman: Eğitimin başlangıç ve bitiş sürelerine uygun olarak eğitim salonunda bulunmak zamanında başlayıp, zamanında bitirmek hepimiz için önemlidir.

Gizlilik Kuralı: Grubumuzda gizlilik temel ilke olmalıdır. Eğitim sürecinde özellikle uygulamalarda kendimizle ilgili kişisel paylaşımlarımız olabilir. Bu paylaşımları burada konuşup, burada bırakmalı, grup dışında kimseyle konuşmamalıyız. Yani grubumuzda “özel hayatların gizliliği” kuralına uyum bekliyoruz.

Saygı: Aynı fikirde olmasak bile her fikre ve paylaşıma saygılı olmak. Birbirimizi dinlemek konusunda hassasiyet bekliyoruz.

Katılım: Grup çalışmalarında katılımcı olmak. Yaşadıklarımızı, deneyimlerimizi paylaşmak eğitimin verimli olması açısından son derece önemlidir.

Katılımınız ve katkılarınız için teşekkürlerimizle...

Kullanılan Eğitim Yöntemleri

Eğitim Programı uygulanırken, öğrenmeyi kolaylaştırması amacı ile aşağıda tanımlanan eğitim yöntemleri kullanılmıştır.

	Sunumlar: Grup lideri tarafından, tüm gruba, bilgi, teori ve prensiplerin aktarılmasıdır. Sunumlar PowerPoint sunum araçları ile desteklenmiştir.
	Soru-Cevap: Sorulacak sorular, eğitim çalışmasının inter-aktif olmasını sağlayacaktır. Lütfen siz de gruba ya da eğitmeniye konuyla ilgili sorularınızı uygun zamanda yönelin.
	Paylaşım: Her eğitim günü bir gün önceki oturumla ilgili kısa bir sohbet yapılacak bu sayede grupta eksik/yanlış bilgi oluşması önlenecektir.
	Küçük Grup Çalışması: Programda, sürece herkesin katılımını destekleyecek küçük grup oyunları bulunmaktadır.
	Canlandırma/Rol Alma: Eğitim konusuna ilişkin farklı deneyimleri yaşayarak/hissederek öğrenmenizi destekleyen eğitim yöntemidir.
	Tartışma Grubu: Soru cevap ya da küçük grup uygulamaları sonrasında büyük grupta paylaşımı konunun pekişmesini destekleyecektir.
	Günün Değerlendirmesi: Her eğitim gününün sonunda duygu, düşünce ve kazanımlarınızı aktaracağınız geribildirim uygulamaları yapılacaktır.

1.GÜN

Amaç:

- Şiddet kavramını boyutlarıyla bilir,
- Okul içi paydaşların şiddet farkındalığının artırılmasındaki önemi bilir,
- Convivençia (Birlikte uyum içinde yaşam) kavramı ve okulların bu kavramı destekleyecek çalışmalarıyla ilgili bilgi sahibi olur.

İçerik:

- Şiddet Farkındalığı
- Convivençia (Birlikte Uyum İçinde Yaşamak)

GİRİŞ

Eğitimin Amaç ve Kazanımları

- 1. Okullarda Şiddetin Azaltılması Kavramıyla İlgili Bilgi Artışı:** Katılımcıların okullarda şiddetin azaltılması stratejileri ile ilgili tam bilgi ve anlayış sahibi olmasına yardımcı olunması.
- 2. Programın Okullarımıza Uyumlu Hale Getirilmesi:** Şiddetin azaltılması programları için okullarımıza uygun eğitim stilleri ve tekniklerinin modellemesi
- 3. Okul Liderlerinin Yetiştirilmesi:** Şiddetin azaltılması programının sonraki adımlarında birlikte yol alınacak liderlerin becerilerinin geliştirilmesi
- 4. Okullarda Yürütülecek Program için Pratik Yapma Fırsatının Sağlanması:** Katılımcıların pratik yapmaları ve okulda şiddetin azaltılması programını yürütmeleri için ihtiyaç duydukları beceriler üzerine geribildirim almaları için fırsatlar yaratılması.
- 5. Ulusal Düzeyde Uzman Bir Ekip Oluşturulması:** Şiddetin azaltılması programı için, bir öğrenme topluluğu oluşturacak, deneyimlerini paylaşırken birbirlerine destek olacak ve becerilerini geliştirmeye devam edecek kolaylaştırıcı ve okul liderlerinden oluşan bir ekip oluşturulması.

Bütüncül Okul Programı & Model Okul Kavramı

Okullardaki şiddetin azaltılması neden önemlidir?

Çoğu öğrenci, çoğu zaman okulda kendini güvende hisseder. Aile içi şiddetin ve kamu düzenine yönelik suçların daha yaygın olduğu çevrelere kıyasla okullar onlar için genellikle bir sığınaktır. Bununla birlikte, öğrenme tüm öğrenciler için güvence altına alınacaksa, öğrencilerin okulda herhangi bir şiddet eylemine maruz kalma riskini azaltma görevi de okullara aittir.

Mutsuz ve korkmuş öğrencilerin tedirgin ruh halleri nedeniyle öğrenme kapasiteleri daha düşüktür. Öğrencilerin kendilerini güvende hissettikleri şiddetten uzak okullar, mutlu, sorumlu ve motive öğrencilere yönelik bütünleştirici eğitim imkânları sunabilmekte ve okul temelli hayat boyu öğrenme ile sürdürülecek bir öğrenme ortamı yaratabilmektedir. Şiddetin azaltılması ve olumlu davranışın desteklenmesine yönelik teknikler ve stratejiler, okuldaki herkesin öğrenme için verimli ilişkiler geliştirdiği, etkili öğrenme davranışı ortaya çıkaran bütüncül okul yaklaşımlarına oldukça benzerdir. Bu nedenle, şiddetin azaltılması konusunda bir model okul, iyi okulların verimli ve bütünleştirici bir öğrenme ortamı yaratmak için kullandığı yaklaşımların çoğunu uygulayacaktır. Dolayısıyla, şiddetin azaltılması için yapılan girişimler, öğrenmenin gelişeceği verimli bir ortam yaratmak için sergilenecek bütüncül bir okul yaklaşımının parçası olmalıdır. Bu doğrultuda, okullar şiddeti azaltmaya yönelik stratejiler uygulayarak, genel anlamda sağladıkları bütünleştirici eğitimi de geliştireceklerdir.

Model Okul Nedir?

Şiddetle mücadelede, öğrencilerin korunması ve verimli bir öğrenme ortamının oluşturulması konusunda başarılı olan okulların 10 özelliği bulunmaktadır. Başlıkları aşağıda bulunan bu özellikler aynı zamanda Model Okul kavramı ile tanımlanan okulların özellikleridir.

1. Şiddet Farkındalığı
2. Okul Şiddet Taraması
3. Stratejik Planlama
4. Etkili Liderlik
5. Sosyal ve Duygusal Öğrenme
6. Okul ve Çevre Güvenliği
7. Personel Eğitimi
8. Öğrencilerin Eğitimi
9. Ailelerin Katılımı
10. Toplum Destekli Çalışma

(1) ŞİDDET FARKINDALIĞI

Şiddetin tüm paydaşlar üzerindeki etkisinin bilinmesi (öğrenci, personel, okul liderleri, veliler)

Özet

Okul, okuldaki şiddet içeren davranışın boyutu ve öğrenciler üzerindeki etkisi konusunda ortak anlayış geliştirmelidir. Bu, farklı şiddet türlerinin sıklığı ve ciddiyeti, zorbalığın (*bullying*) tekrarlanma sıklığı ve şiddetin öğrenme, devamlılık ve bütünleştirme üzerindeki etkisini kapsamaktadır.

Temel Özellikler

- Şiddet kavramı, şiddetin yapısı ve yapılacak müdahaleler konusunda ortak bir anlayışa ulaşabilmeleri için personel gelişimi.
- Okuldaki herkesin şiddet içeren davranışı fark etme ve önleme konusunda dikkatli olması.
- Şiddet içeren davranışa tolerans göstermeyen ortak değerler tesis edilmesi için liderlik.
- Okul yönetiminin sorunun çözülmesi konusunda kararlı olması ve okulun tüm üyelerini aynı doğrultuda yönlendirmesi.
- Şiddet içeren ve şiddet içermeyen davranışları tanımlarken ve bunlara yönelik görüş bildirirken ortak bir dil ve kararlaştırılan kelimelerin kullanılması.
- Yıllık okul şiddet incelemesinin sonuçlarının yayımlanması

Örnekler:

- Ortak anlayış oluşturulması ve farkındalık yaratılması için okulun web sitesinde çevrimiçi bir forum
- Olumlu sosyal davranışı destekleyen görünür ve net ifade edilmiş afiş ve diğer iletişim yöntemleri.
- Birbirine yardım etmek gibi şiddet içermeyen ve olumlu davranışları öven sanat eserleri, oyunlar, hikâyeler vs.
- Geniş çaplı tanıtımı yapılan zorbalık karşıtı kampanya.
- Yeni iletişim biçimlerinden– sanal zorbalık vs. – kaynaklanan tehlikeler konusunda farkındalık.
- Bir öğrenci şiddet içeren davranış sergilediğinde veya şiddeti önlemek ve başkalarına yardım etmek üzere harekete geçtiğinde ebeveyn/velileri ile iletişime geçilmesi. Şiddet mağduru olan öğrencilerin ebeveyn/velileri ile iletişime geçilmesi.

Şiddet ve Boyutları

Şiddetin farklı dillerdeki anlamı bile birbirinden farklılaşan anlamlar taşımaktadır. Bu farklılık, bazen dil bazen sosyolojik özellikler nedeniyle gerçekleşmektedir. Aşağıda 3 farklı ifadeye yer verilmiş ve şiddet tanımlanmaya çalışılmıştır.

The Encarta World English Dictionary (Encarta 1999) sözlüğü şiddeti şöyle açıklamaktadır:

(1) birini yaralamak ya da bir şeye zarar vermek amacıyla fiziksel gücün kullanılması;

(2) haksız gücün yasadışı bir şekilde kullanılması, ya da bu tehlike karşısında oluşan etkiler.

Olweus (Olweus 1999, s.12), yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, şiddet ya da şiddet içeren davranış; failin ya da suçlunun, başka birine acı ya da rahatsızlık vermek üzere vücudunu ya da bir nesneyi (silah dâhil olmak üzere) kullanarak saldırgan davranışlarda bulunması olarak tanımlamıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti fiziksel ve psikolojik güç ve kuvvetin, tehdit yoluyla ya da doğrudan, kişinin kendine, bir başkasına, bir grup ya da topluluğa karşı yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme bozukluğu ile sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde kasten kullanılması olarak tanımlamaktadır (DSÖ fi-006).

Bu ve diğer tanımlamalar bazı farklılıkları olsa da bir takım benzer özellikler taşımaktadır. Şiddetin tanımlamasındaki ortak özellikler şunlardır:

- Zararlı ya da zarar verici, ya da en azından bu açılarından tehditkâr,
- Kastî (genellikle kaza eseri birine zarar vermek ya da yaralamak şiddet olarak kabul edilmemektedir).

1. Şiddetin fiziksel olma zorunluluğu var mıdır?
2. Şiddetin bir kişiye yönelik olması mı gerekir?
3. Şiddet birine ya da bir şeye fiilen zarar veren davranış mıdır yoksa sadece tehdit olması da şiddet midir?
4. Şiddet yasal olsa da şiddet olarak tanımlanabilir mi?
5. Şiddet bir birey tarafından mı uygulanmalıdır (Olweus), yoksa daha şahsi olmayan bir şekilde bir sosyal grup ya da bir kurum tarafından uygulanabilir mi?

Şiddetin Türleri

Şiddetin tanımında yaşanan güçlüğün bir benzeri de şiddet türlerinin kategorize edilmesinde yaşanmaktadır.

İhmal: Çocuğa yapılması gereken şeylerin yapılmamasıdır...

Çocuğun sağlığı, fiziksel, duygusal ve psikolojik gelişimi için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması durumudur. Bu kapsamın içine çocuğun eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması, çocuğun bakımından sorumlu kişilerce yeterli güvenlik koşullarının sağlanmaması, duygusal yakınlık ve sevginin yoksunluğu ile gelişimi için gerekli uyarılardan yoksun olmak ihmal koşullarını tanımlamaktadır.

İstismar: Çocuğa yapılmaması gerekenlerin yapılmasıdır...

Fiziksel İstismar: Çocuğun fiziksel açıdan zarar görmesi ve bedensel bütünlüğünün bozulmasına neden olan ve bu amaca yönelik gerçekleştirilmiş eylemlerin tümüdür. Dayak atmak, bir cisimle dövmek, tokat, tekme ya da yumruk atmak, fiziksel olarak sarsmak, boğmaya, kaynar su gibi maddelerle yakmaya çalışmak bu kapsama girer.

Cinsel İstismar: Çocuğun cinsel doyum ve uyarım için kullanılmasıdır. Irza geçme, ırza tasaddi, sarkıntılık, pornografide kullanmak, çocuğun özel bölgelerine dokunmak, çocuğu dokunmaya zorlamak, öpmeye çalışmak, fuhuş yaptırmak, zorla pornografi seyrettirmek gibi cinsel içerikli söz ve davranışlara maruz bırakan her tür eylem bu kapsamda değerlendirilir.

Duygusal İstismar: Psikolojik istismar olarak da tanımlanan duygusal istismar, çocuğun diğer bireyler ve kurumlar tarafından olumsuz etkileneceği tutum ve davranışlara maruz bırakılarak veya gereksinimi olan sevgi, ilgi ve bakımdan mahrum kalmaları sonucu psikolojik hasara uğratılmasıdır. Genelde güç (hiyerarşik olarak) eşitsizliği yoluyla gerçekleştirilen baskıyı da kapsamaktadır.

DİKKAT: Güç kullanılarak uygulanan duygusal istismar, şiddetin okullarda görülen en yaygın biçimidir.

Okullarda Şiddet Farkındalığı

Şiddeti ne şekilde tanımladığımız, verileri genel çerçevede nasıl toplayacağımızı etkiler. Şiddetin tanımının ne olduğu konusuna açıklık getirmek önemli bir noktadır, ancak verilerin toplanması esnasında göz önünde bulundurulması gereken başka hususlar da vardır. Çoğu Avrupa ülkesinde, hatta belki de tamamında, konuyla ilgili bir takım istatistikler mevcuttur (Smith 2003); ancak bu istatistiklerin çoğu ya dolaylı yoldan hazırlanmıştır ya da tamamlanmamıştır. Zorbalık konulu anketler (şiddet konulu anketlerden ziyade); şiddet sebebiyle oluşan kazalara ilişkin resmi istatistikler; anti sosyal davranışlar, çocuk suçları ve vandallık gibi “yasal” tanımlamalara dayalı suç istatistikleri ve okuldan atılan öğrencilere ilişkin veriler bu kapsamda yer alan örnekler olarak gösterilebilir.

Sistemik verilerin toplanmasına ilişkin çalışmaların uzun zaman alması genel bir eksikliktir. Okuldaki şiddete ilişkin istatistikler çeşitli araçlara dayanmaktadır. Okulların içinde buldukları mevcut durumda şiddeti ölçmeye nasıl başlayacaklarını inceleyeceğiz.

Mevcut istatistiklerin çoğu, öğrenciler arasındaki şiddet üzerine odaklanmaktadır. Farklı taraflar arasında meydana gelen şiddet olayları nadiren raporlanır. Bu durum muhtemelen soruna yönelik genel algıyı ve bazı okulların ve personelin, personelin de dâhil olduğu şiddet içeren eylemlere ilişkin konuları ele almadaki isteksizliğini yansıtmaktadır. Mala zarar vermeye yönelik şiddet ve kurumsal şiddet kapsam dışında bırakılsa dahi, okul ortamında bulunan bireyler arasında şiddet içeren eylemlerin ortaya çıkabileceği açıktır. Öğrenciler arasındaki şiddetin yanı sıra özellikle öğrencilerden okul personeline yönelik, personelden öğrencilere yönelik ve personel arasında şiddet olayları ortaya çıkabilir.

Okullarda Şiddetin Seviyesini Etkileyen Faktörler

Okul özellikleri

Okulda şiddetin düzeyini ölçmede okulun ya da sınıfların büyük olmasının etkisinin olduğuna dair kanıtlar oldukça azdır (Olweus 1999; Smith 2003). Ancak konu üzerine yapılan çalışmaların tamamında olmasa da (Almanya, Hanewinkel 2004); bir kısmında (Norveç, Rolland ve Galloway 2002) sınıf idare becerileri gibi okulun ortamına ilişkin kıstasların şiddet üzerinde etkisi olduğu öngörülmüştür.

Akran grubu özellikleri

Öğrenciler içinde buldukları yaş grubundan etkilenir. Çocuk suçlular üzerinde yapılan çalışmalarda, çocukların akran gruplarından etkilendiğine dair bir takım verilere ulaşılmıştır. Çocuklarda suç işleme konusunda birtakım teoriler öne süren bir çalışma, ergenliğin henüz başlarında olan gençlerin, ergenlik çağından önce anti sosyal ve şiddet içeren davranışlarda bulunduğunu (muhtemelen kişisel ve karakter özelliklerinin de etkisinde olarak) ve bu davranışların bir süre devam edebildiğini ileri sürmüştür. Diğer yandan öğrencilerin çoğu, ergenlik döneminin en zorlu dönemi olan 13-16 yaş dönemi içinde yalnızca birkaç yıl süre ile anti sosyal birtakım davranışlar içerisinde bulunabilir.

Öğrencilerin kişilik özellikleri

İstatistiklerin büyük bir çoğunluğu, bir öğrencinin okulda geçirdiği süre arttıkça, şiddet kurbanı olma riskinin azaldığını göstermektedir (Smith 2003). Bunun sebebi, şiddet mağduru olma ihtimali olan bireylerin, zaman içerisinde güçlenerek, saldırıya karşı birtakım beceriler geliştirmesi olabilir. Ancak şiddet içeren bir suç işleme ihtimalinin, ergenlik dönemi ortaları ya da sonlarına doğru artış gösterdiği görülmektedir. Ergenlik dönemi süresince, kurallara karşı gelmeye ve risk almaya meyilli davranışlar, akran grubu tarafından onaylanınca daha da sıklaşır ve yaygınlaşır (Arnett 1992). Cinsel taciz, sataşma, cinsel yönelime ilişkin zorbalık gibi şiddetin diğer türlerine, lise döneminden önce nadiren rastlanır.

Cinsiyetin Etkisi

Şiddet konusunda cinsiyete dayalı farklılıklar olduğu birçok ülkede istatistiklerle kanıtlanmıştır (Smith 2003). Özellikle fiziksel şiddet söz konusu olduğunda, erkeklerin kızlara oranla şiddete daha meyilli olduğu görülmektedir. Erkekler genellikle aynı yaştaki kızlara oranla fiziksel açıdan daha güçlüdür ve fiziksel güç aynı yaş grubuna ait erkek çocuklar arasında önemli bir statü göstergesidir. Ancak şiddetin daha geniş çapta bir tanımlanmasını yapacak olursak, sosyal dışlama, dedikodu yapma ve sözlü şiddet gibi ilişkişel şiddet söz konusu olduğunda, kız çocukların nispeten, hatta zaman zaman şüphesiz, şiddete daha meyilli olduğu açıktır.

Toplumlardaki Etnik Çeşitlilik

Çoğu Avrupa ülkesinde, geçtiğimiz on yıl içerisinde okullarda göçmen gruplara mensup gençlerin sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Çoğu ülkede ırksal ayrılıklar hüküm sürmektedir, elbette bu ayrılığın etkileri okullarda da görülmektedir. Azınlık gruplara ve göçmen gruplara ait öğrenciler ırksal ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Gençler yoksunluk ve hayal kırıklığı gibi beklenti ve tecrübelerini okula taşımaktadır. Konu ile ilgili çok çeşitli ve düzensiz kanıtlar olmakla birlikte, şiddet oranlarını belirli bir etnik grup ile bağdaştırmak zordur (Smith 2003; Benbenishty ve Astor; basımda).

Öğrencilerin Aile Yapısı

Şiddetin incelenmesinde, ailenin geçmişiyle ilişkişel etmenlerin genellikle büyük ölçüde önemli olduğuna dair bulgular mevcuttur (Olweus 1993). Kendileri de bizzat şiddete meyilli olan, çocuklarıyla yakın ilişkişel kurmaktan kaçınan ve çocuklarının davranışlarını izlemede yetersiz kalan velilerin çocuklarının okulda şiddet içeren, saldırgan ve saldırgan tavırlar sergileme olasılığı çok daha yüksektir. Öte yandan aşırı korumacı bir tutum sergileyen aileler şiddet mağduru olma riskini önceden kestirebilmektedir.

Özel Grupların Etkisi

Engelli ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin şiddet mağduru olma ihtimali yüksektir (Nabuzoka 2000). Aykırı ya da şiddet içeren faaliyetlere bahane olarak gösterilebilecek davranışlar sergilerler ve genellikle akran grubu içerisinde arkadaşları koruma konusunda eksiklikleri vardır. Hatta özel ihtiyacı olan öğrencilerin bir kısmı sıkıntılarını saldırgan bir şekilde yansıtır.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

ŞİDDETİN KATEGORİLERİ	
Şiddetin Biçimleri	Şiddetin Kendini Gösteriş Şekli
Fiziksel	*Alıkoyma *Bebek/çocuk öldürme
Şiddet	*Zorbalık *Fiziksel cezanın ev, okul, yargı sistemi, kurumlar, sokak ve toplum içinde kullanımı
	*Ölüm cezası *Kaçırma
	*Aile içi şiddet *Fiziksel istismar
	*Yargısız infaz *Psikolojik istismar
	*Çete şiddeti *Psikolojik cezalandırma
	*Zararlı geleneksel uygulamalar (erken evlilik vb.) *İşkence ve zalimce, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele
	*Namus cinayetleri
İhmal	*Terk etme *Yoksun bırakma
	*Tehlikeli, zararlı veya sakıncalı işlerde çalıştırma, çalışmasını göz ardı etme
Sömürü	*Pornografi *Kölelik
	*Seks Turizmi *İnsan ticareti
	*Cinsel sömürü *İşyerinde şiddet

Kaynak: UNICEF (2013), Çocuğa Karşı Şiddetin Göstergelerle İzlenmesi Eğitimi Katılımcı El Kitabı

Convivençia

Şiddetin tanımının kültürden kültüre farklılık göstermesi nedeniyle, programda çocuk merkezli ve olumlu bir şiddetin azaltılması hedefi benimsenmiştir. Okullar, *birlikte uyum içinde yaşama atmosferi* yaratmayı amaçlamalıdır.

Convivençia, şiddetin tersi olan “uyum atmosferi” anlamına gelen İspanyolca bir kelimedir. Okullar, şiddeti olumsuz eylemlerle bastırmak yerine olumlu şekilde davranarak *birlikte uyum içinde yaşama atmosferi* yaratmaları için teşvik edilmektedir.

Okullardaki Şiddeti Azaltmaya Yönelik Eylemler

Ulusal Gereklilik, Girişim ve Programlar

Smith tarafından yapılan çalışmalar (2003) her ülkede şiddetin azaltılmasına yönelik bir takım faaliyetlerin denendiğini göstermektedir. Bu girişimlerin bir kısmı ulusal, bir kısmı bölgesel ya da yerel, bir kısmı ise okul bazındadır. Geniş çaplı faaliyetler genellikle; Program çalışması, risk grubunda kabul edilen çocuklar ile bireysel çalışmalar sürdürülmesi ya da farklı ölçütler içeren iyi geliştirilmiş programlardır.

Milli Eğitim Bakanlıklarının çoğunda, okulların “karşılıklı saygı ortamı” olması genel bir şart olarak kabul edilir. Ancak iki yıl önce yapılan bir ankette, o yıllarda Avrupa Ekonomik Topluluğu’na üye olan ülkelerin ancak yarısından azında (Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, İrlanda, Lüksemburg, İsveç ve Birleşik Krallık) okul sınırları içerisinde şiddet ya da zorbalığı önlemeye yönelik bir takım yasal koşullar olduğu ortaya çıkmıştır (Ananiadou ve Smith 2002).

Okul Politikaları ve Sınıf İçi Kurallar

Ülke çapında öngörülen yasal gereklilikler sonucunda ya da Olweus Zorbalık Karşıtı Program gibi programların takip edilmesi sebebiyle, okulda şiddeti azaltmak ya da şiddetin azaltılmasına yardımcı olmak için, okul politikalarının benimsenmesi ya da sınıf içi kuralların geliştirilmesi oldukça yaygın bir Programdır. Bazı ülkelerde (Birleşik Krallık örneğinde olduğu gibi) okulun tamamını kapsayan politikalara ağırlık verilmeyken, diğer ülkelerde (Avusturya, Hollanda) sınıf içi kuralların geliştirilmesine ağırlık verilmektedir. Bu yöntemlerin önemli bir özelliği de personel ile öğrenci arasında karşılıklı fikir alışverişine izin vermesidir. Okulun tamamını kapsayan bütüncül okul Programında ise okulun bulunduğu bölgede yaşayan bireylerin de görüşü alınır. Sınıf içerisinde kurallar geliştirmek bireylerin sürece katılımını en üst düzeye taşır; ancak bütüncül okul Programına kıyasla daha parça parça olma riski taşır. Bir okul mensubu tüm personel, sınıf içi kuralların ya da okul politikalarının geliştirilmesi öğrencilerin katılımı açısından çok önemli bir rol oynar. İyi planlanmış bir bütüncül okul Programı personelin ve ailelerin rolünü açıkça ifade eder.

Önleyici Genel Tedbirler

Şiddeti önleme için yapılan girişimlerin bir kısmı doğrudan şiddete yönelmek yerine, önleyici tedbirlerin geliştirilmesine odaklanır. Örneğin Danimarka’da çocukların okulla ilgili endişelerini dile getirdikleri (ve oyladıkları), nelerin nasıl değiştirilebileceğine yönelik fikirlerini sundukları bir Parlamento Günü düzenlenmektedir. Bu gibi girişimler, katılım hakkındaki genel düşüncenin ve vatandaşlık duygusunun gelişmesini teşvik ederek, okulda şiddetin azaltılmasına ilişkin bir takım işlevsel öneriler sunabilir. Danimarka’daki ile benzerlik gösteren “parlamento günleri” Fransa ve İsveç’te de denenmiştir.

Şiddetin Azaltılması için Okul Çevresinin İyileştirilmesi

Okulun fiziki çevresi, şiddet olaylarının ortaya çıkma olasılığı üzerinde önemli bir etkidir. En basitinden, koridorda atışmalar, yemek sırasında beklerken gerilmeler gibi küçük sorunların çıkması bir etken olabilir. Öğrencilerin can sıkıntısını gidermek ve yapacak daha iyi bir şey olmadığından sadece “eğlence için” şiddet içeren eylemlerde bulunmalarını engellemek için, okullardaki oyun alanları değiştirilerek daha cazip hale getirilebilir. Ancak muhtemelen okulun fiziki çevresi söz konusu olduğunda, en azından öğrenciler arasında şiddet konusunda, en önemli etmen yetişkin gözetiminin rahatlığı ve boyutudur. Öğrencilerin kullandığı alanların açık bir şekilde görülebilir olması ve personelin sorumluluk almaması halinde öğle arasında görev alacak gözetmenlerin eğitilmesi de şiddetin azaltılmasına yardımcı olacaktır.

Eğitim Programları ve Faaliyetleri

Şiddet ve zorbalık hakkında farkındalık yaratmaya, tutum değiştirmeye ve şiddetle başa çıkmaya yönelik hazırlanan materyaller yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu materyallerde grup çalışmalarına, edebiyata, tiyatro oyunlar, filmlere ve videolara yer verilmektedir. Son dönemde cd-romlar gibi multimedya içerikli materyal ve faaliyetler ile sanal ortamın kullanımı konusunda bir takım gelişmeler yaşanmıştır. Pacific Primary Programme (Fransızca ve İngilizce olarak hazırlanmıştır) ve İngiltere’deki SEAL programı bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bu programların şiddet karşıtı çalışmalar üzerinde etkisi olduğu kanıtlanmıştır, ancak etkisi yalnızca geniş çapta bir programın bir bileşeni kadardır.

Şiddet İçeren Faaliyetlerde Bulunma Riski Olan Öğrencilere Yardım

Şiddeti önlemeye yönelik girişimlerin bir kısmı şiddet içeren faaliyetlerde bulunma tehlikesi olan çocuklara odaklanır. Bunlar arasında Belçika’da kullanılan “olumlu karne” şeması, sosyal beceri ve sosyal yeterlik eğitimi, girişkenlik eğitimi ve öğrencilerin özsaygısını arttırmanın yollarını bulmaya yönelik çalışmalar (İrlanda’daki Pathways Programı) bulunmaktadır. “Suçlamaya Hayır” Programı (Maines ve Robinson 1992) ve “Ortak Kaygı Metodu” (Pikas 2002), agresif ya da zorba öğrencileri, davranışlarını değiştirmeye teşvik etmek üzere şekillendirilmiştir.

Şiddet Mağdurlarına Destek

Şiddet mağdurlarına destek olmanın çok çeşitli yolları vardır. Genel Program çalışması görgü tanıkları ya da genel akran grubu tarafından daha destekler nitelikte tutumların gelişmesine yardımcı olabilir. Tutum değiştirmenin şiddetin Azaltılması üzerindeki etkilerini göstererek öğrenciler üzerinde şok etkisi yaratmayı amaçlayan uygulamalar bulunmaktadır.

Okul Emniyet Ve Güvenlik Tertibatı

Şiddeti önlemeye yönelik bazı girişimler, şiddet olayı gerçekleşirken olayın ele alınmasına ya da olayın oluşmasına daha az imkân sağlanmasına odaklanmıştır. Bazı ülkelerde (Avusturya, İspanya, Birleşik Krallık) öğrencilerin isim vermeden danışmanlık hizmeti almalarını sağlamak için, telefon yardım hatları oluşturulmuştur. Hassas öğrencilerin tehdit edildiklerinde ya da saldırıya uğradıklarında yardım çağırmak için kullanabilecekleri “alarm bileklikleri” taşımaları; şiddet olaylarıyla gerçekleştikleri anda müdahale edebilmek için hazırlanan bir acil müdahale sisteminin oluşturulması; okul bekçilerinin görevlendirilmesi, kamerayla izlenerek, silahlar ve kaçak girişlere yönelik olarak okulların genel güvenliğinin güçlendirilmesi güvenlik konusunda yapılabilecek daha detaylı çalışmalar arasındadır. Bunlar gibi “güvenlik” tedbirleri bazı durumlarda gerekli görülebilir ancak okul ortamının ve convivença'nın korunması üzerinde olumsuz etkileri olabilir. Portekiz örneğinin bulguları, önceki yıllarda tercih edilen güvenlik odaklı “güvenli okul Programının” yerini, daha pedagojik temellere ve öğrencilerin özsaygı geliştirerek sorumluluk almalarını sağlamaya yönelik ilkelere bıraktığını göstermektedir.

Okul Personelinin Eğitilmesi

Şiddetin azaltılması çalışmalarında öğretmenlere yardımcı olmak önemlidir. Okulda şiddet sorunu, okul mensubu tüm bireylerin ortak problemidir ancak öğrenciler arasında şiddet içeren davranışları gördüklerinde ya da duyduklarında ilk önce öğretmenler müdahale eder. Şiddet olaylarına müdahale etmek üzere hazır olmalıdırlar. En iyi şekilde nasıl tepki gösterileceği konusunda yetersiz bilgiye sahip okul bahçesinden sorumlu gözetmenler, hademeler, yemekhanede çalışan aşçılar ve okulda görevli olan sağlık personeli de şiddete tanıklık edebilir. Eğitim personeli dışındaki bu personele yardımcı olarak, Şiddetin azaltılması konusunda daha fazla başarı elde edilebilir. Aynı zamanda okul personelinin, okulda şiddetle mücadelede velilerin katılımını sağlamak üzere eğitilmesiyle de daha iyi sonuçlar elde edilebilir.

2.GÜN

Amaç:

- Model okul adayı pilot okulların özdeğerlendirmesini yapabilme becerisi kazandırılması
- Okul politikası geliştirme süreci konusunda bilgi artışının desteklenmesi
- Sosyal ve Duygusal Öğrenme ve okullarımızda uygulanmasına yönelik çalışmalar hakkında bilgi artışının desteklenmesi

İçerik:

- Okul Şiddet Taraması
- Stratejik Planlama
- Sosyal ve Duygusal Öğrenme

(2) OKUL ŞİDDET TARAMASI

Okuldaki şiddet içeren davranışların düzenli aralıklarla okul tarafından incelenmesi ve şiddetin azaltılmasına yönelik okul içi örgütlenmelerin yapılması

Özet

Öncelikle okulu bilgilendirme amacıyla, tüm okullar için mevcut ve tüm paydaşları kapsayan basit ve uygulaması kolay bir değerlendirme yıllık olarak gerçekleştirilir. Değerlendirme, teşvik edilebilecek olumlu sosyal davranışlar ve aynı zamanda engellenmesi gereken olumsuz sosyal davranışlar ile ilgili verileri sunmaktadır. Okulun gelişim sağlamak üzere sahip olduğu organizasyon kapasitesi de değerlendirmenin bir parçasıdır. Karşılaştırmak için, örnek okullardan toplanan bölgesel ve ulusal sonuçlar temin edilmektedir.

Anahtar Özellikler

- Okul değerlendirmesi, okulun kendi bağlamına duyarlıdır.
- Öğrenciler ve ebeveyn/veliler de dahil olmak üzere tüm ortaklar tarafından sahiplenilir ve uygulanır.
- Tüm ortakların erişim sağlayabilmesi için basit, kısa ve uygun şekilde ifade edilmiş anketler kullanılır. Okur-yazar olmayan ebeveyn/veliler ve okur-yazarlık becerileri düşük öğrenciler için sesli bir versiyonu da mevcuttur.
- Sonuçları, tüm ortakların fikir ve deneyimleri ile ilgili karşılaştırmalı veriler sağlayan grafik biçiminde gösteren bir analiz işlevine sahiptir.
- Başarılı olunan ve geliştirilmesi gereken alanları vurgulamak ve eylem planına girdi sağlamak üzere tasarlanmıştır.
- Okulun öğrenci refahı konusundaki düzenlemeleriyle ilgili sorular içerir.
- Öğrencilerin okula gelirken ve okuldan dönerken ve okul çevresindeki güvenliği ile ilgili sorular içerir.
- Sonuçları paylaşılır ve duyurulur.

Örnekler

- Ortakların okulun ne derece güvenli olduğunu düşündüklerine dair sorular
- Ne sıklıkla zorbalık içeren davranış gözlemledikleri veya bu davranışlarla karşılaştıklarına dair sorular
- Olumlu sosyal davranışı destekleyen okul politikası ve kuralları konusundaki farkındalıkla ilgili sorular
- Yanıtların doğrudan girilmesi ve sonuçların analiz edilmesi ve grafik olarak sunulması için bir bilgisayar programı
- İncelemenin sonuçlarının duyurulduğu bir okul bülteni
- Değerlendirme için bilgi toplamak üzere öğrenci gözlem formları, sorun tarama listeleri, öğrenci sunum fişleri, ev ziyaretleri, öğrenci gelişim dosyaları kullanılır.

Çözüm Odaklı Yaklaşımlar

Yapılan araştırmalarda bir durumu iyileştirmeye çalışırken, insanlara soruna odaklanan sorular sormak çözüme odaklanan sorular sormanın daha iyi sonuçlar doğurduğuna ilişkin verilere ulaşılmıştır. İnsanlar değişim karşısında her zaman paniğe kapılır, kaygılanır ve güvensizlik duyarlar. Liderler bu durumu ortadan kaldırmak için çözüm yaklaşımını benimsemiş yöntemleri kullanmalı ve kişileri rahatlatmalıdır. Model Okul uygulamalarında da kişiler öğrenciler liderler ise siz öğretmenlersiniz. Bu sebeple bu yaklaşımı benimseyerek kullanabilmeniz son derece değerli bir çıktıdır.

Sorunlara çözüm odaklı yaklaşmak zaman alabilir. Ancak model okul uygulamalarında başarılı olmak istiyorsak bu yolu benimsemeli ve kullanmalıyız. Çözüm odaklı konuşmalar, değişimin kolayca gerçekleşmesini sağlar. Geçmişini irdelemek yerine günümüze ve geleceğe odaklanır.

Çözüm Odaklı Yaklaşımda “İlerleme Kaynakları”

Çözüm odaklı yaklaşım, sorunu doğrudan masaya yatırmak yerine hayata geçirilebilecek olumlu değişiklikleri keşfetmeyi ve bu değişikliklerin hayata geçirilmesinde yardımcı olmayı hedefler. Bu yaklaşımı kullanırken aşağıdaki kaynaklarla ilerleme sağlamayı isteriz.

SORUNDAN-BİREYE: Yalnızca sorunla değil, bireyin kendisiyle yakından ilgilenmeyi gerektirir.

EKSİKLİKTEN-KAYNAĞA: Gerçekleştirilmesi mümkün olmayan şeyler yerine insanın yapabileceklerine odaklanmasını ifade eder.

YANLIŞTAN-DOĞRUYA: Bireyin şimdiye kadar neleri iyi yaptığına odaklanmayı ifade eder.

MAĞDURİYETTEN-HAYATTA KALMAYA: Zorlukların üstesinden gelebilmek için bireye nelerin yardım edebileceği bilgisine ulaşmayı gerekli görür.

SIKIŞMAKTAN-HAREKETE GEÇMEYE: Değişimin altını çizerek bireyin görebilmesinin desteklenmesini savunur.

ŞİKAYETTEN-İSTENEN GELECEĞE: Amaçları ve bu amaçların hayata geçirildiklerinin nasıl anlaşılacağını açıklamayı ifade eder.

Okul Şiddet Taraması

Gelişim döngüsü, okulda şiddeti azaltmak için geçilmesi gereken süreçleri göstermektedir. Şiddetin azaltılması programının getirilmesi süreci, tüm okulun gelişimi için ortak hususlar ortaya koymaktadır. Bu eğitimin sadece bu program açısından faydalı olması değil, aynı zamanda genel anlamda değişim liderliği ve yönetimi – planlama, uygulama ve değerlendirmenin sürekli gelişim döngüsü – hakkında düşünmemize de yardımcı olması beklenmektedir. Başarılı girişimlerin önemli bir boyutu da, planlamanın halihazırda iyi giden şeylerle ilgili net bir resme ve başka ne yapılması gerektiğine dayalı olması için etkili bir izleme ve değerlendirmedir. İlk inceleme, planlama için bilgi sağlar ve aynı zamanda ilerlemenin değerlendirilmesinde kullanılacak bir temel temin eder.

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Bir okulun kendini değerlendirmesi, yaptıklarıyla ilgili net olmasına, doğru şeyler yapıp yapmadığıyla ilgili kanıt bulmasına, uyguladığı şeylerin olumlu etki yaratıp yaratmadığını kanıtlanmasına, sorunları belirlemesine ve en önemlisi okulun tüm paydaşları ile birlikte çalışmasını sağlar. Ancak önemli bir nokta, okul öz değerlendirmesinin etkili bir nitelik taşıması için kapsamlı bir bakış açısına sahip olması, bütün paydaşları kapsamaması, verilerin çeşitli kaynaklardan alınmış olması, karmaşık olmaması, analizi kolay sonuçlar oluşturması, eylem planını desteklemesi ve düzeni izleme içermesi gerekir.

Okulumuzun Öz-Değerlendirmesini Yapalım mı?

Bir sonra ki sayfada bulunan “OKUL ÖZ-DEĞERLENDİRME TABLOSU” Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü İlköğretim Kurumları Standartları (İKS) Tablosundaki maddelerden, Model Okul uygulamalarında kullanılan tarama kriterleri ile örtüşenler arasından seçildi. Okul öz-değerlendirmesi ya da taramasının paydaşların katılımı ile olması gerektiği bilgisini hatırlatmak isterim.

Bu nedenle bu formları burada bireysel olarak çalışmanız uygun olmayacaktır. Ama bu formu okullarınıza döndüğünüzde diğer paydaşlarla paylaşmanızı ve mini bir öz-değerlendirme yapmanızı istiyorum. Ayrıca İKS içinde bulunan “Mevcut Durum Göstergeleri” ve “Performans Göstergeleri” tablolarından yararlanarak okulunuzun öz-değerlendirme çalışmasını genişletebileceğinizi de hatırlatmış olalım.

ÖNEMLİ:

Okullar bilmeleri gereken şeyleri bulmak için başka yöntemlere sahip olabilir. Önemli olan şunları yapabilmeleridir.

- Başarmak istedikleri şeyle ilgili net bir vizyona sahip olmak
- Okuldaki şiddet seviyeleri ve okulun yaptığı müdahalenin etkililiği konusunda net bir resme sahip olmak için mevcut durumu incelemek
- Değerlendirmeden elde edilen kanıtları, bir eylem planı hazırlamak üzere kullanmak

OKUL ÖZ-DEĞERLENDİRME TABLOSU

EVET	HAYIR	STANDART
		1.1.1.Okul Gelişimi: Okulda stratejik planlamaya dayalı etkili bir okul gelişim planlaması yapılır, uygulanır ve sürekli geliştirilir.
		1.1.2.Mesleki Gelişim Etkinlikleri: Okul personeli, mesleki gelişimlerini çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda yürütür ve personelin mesleki gelişim çalışmaları değerlendirilirken, meslektaşlarının, okul yöneticilerinin, il eğitim denetmenlerinin çocukların ve velilerin görüşlerinden yararlanır.
		1.1.4.Çocuklara, Velilere ve Okul Personeline Yönelik Geliştirici ve Motivasyon Arttırıcı Çalışmalar: Okul yönetimi, çocukları, velileri ve okul personelinin geliştirici ve motive edici çalışmalar yapar.
		1.1.6. Çocukların Okul Yönetimine Katılımı: Çocukların okul yönetim sürecine etkin katılımı ile görüş ve eleştirilerini açıklamaları için uygun mekanizmalar vardır ve bunlar çocuklar tarafından aktif olarak kullanılmaktadır.
		1.1.7. Velilerin Okul Yönetimine Katılımı: Velilerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
		1.1.8. Öğretmenlerin Okul Yönetimine Katılımı: Öğretmenlerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
		2.1.1.Çocukların Gelişim ve Öğrenme İhtiyaçlarını Belirleme: Öğrenme süreci planlanmadan önce çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımayla yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.
		2.1.2.Sınıf İçi Öğrenme Etkinlikleri: Sınıf içi öğrenme etkinlikleri çocukların gelişimsel özelliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına göre planlanır ve bu etkinlikler program kazanımlarını destekler.
		2.3.1.Okulun Eğitim-Öğretim için Çevredeki Olanaklardan Yararlanması: Okul, çevre olanaklarından yararlanarak kurduğu işbirlikleri ile eğitim öğretimi geliştirir.
		2.3.2. Okulun Olanaklarının Çevre Tarafından Kullanılması: Okul, olanaklarını çevrenin kullanımına sunarak okul ve çevre bütünleşmesini sağlayıp, çocuğun çevresinin eğitimini destekler.
		3.1.1.Okulda Fiziki Güvenlik: Okul mekanları güvenlidir.
		3.1.2.Okul Yakın Çevresinin Güvenliği: Okulun yakın çevresi güvenlidir.
		3.2.1.Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri: Çocukların sağlıklı gelişimleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.
		3.2.2. Okul ve Yakın Çevresindeki Risk Faktörlerini Önlemeye Yönelik Çalışmalar: Okul ve yakın çevresinde risk faktörlerini önlemeye yönelik tedbirler alınır.

Kaynak:Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü İlköğretim Kurumları Standartları (İKS) Tablosu

Okul Öz-değerlendirmeleri Müdahale Süreci

Değerlendirme (tarama) süreci sonuçlar kadar önemlidir. Çünkü ancak bu sürece herkesin katılması durumunda ele alınan hususlarda farkındalıklar artacak ve çözüm bulmak için tüm paydaşların kararlılıkları temin edilebilecektir.

Öz-değerlendirme sürecinin tasarlanması:

Öz değerlendirme iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama tamamen ankete dayalıdır; ikinci aşama ise okulun anket sonuçlarında belirsiz, parçalı veya kutuplaştırılmış olabilecek bulguları teyit etmesine veya aksini kanıtlanmasına imkan tanıyan görüşme, belge inceleme gibi faaliyetleri içerir.

Kimlerin veya her gruptan kaç kişinin anketi doldurması isteneceğine karar verilirken, öz değerlendirmenin tam olarak doldurulması ile doldurmanın gerektireceği zaman ve kaynak arasında bir çekişme olacaktır. Okulun, gözlem ve belgelerin incelenmesini içeren, zaman ve kaynak açısından daha fazla kayıp yaşanan 2. aşamasına geçmeye gerek olup olmadığına karar vermesi gerekecektir. Ancak zaman kaybı gibi görünen bu ikinci aşama gerçekte sonuçların güvenilirliğini arttırmaktadır. Yine de öz-değerlendirmede her iki aşamanın uygulanması da bir kural olarak konulmaz ve okulun spesifik ihtiyaçlarının tanınması, öz değerlendirme sürecine etken olarak eklenebilmesi için, yapılacak öz-değerlendirme esnek olarak yürütülecek şekilde tasarlanır.

Öz-değerlendirme sürecinin uygulanması:

Şiddetin azaltılması programında yapılan her şeyin birlikte uyum içinde yaşama ilkesini modellemesi gerektiği ve okul öz değerlendirmesinin okul içi tüm paydaşlara duygu ve ihtiyaçlarının anlaşıldığı ve dikkate alındığını göstermek için iyi bir fırsat olduğunu unutmayın. Bu sebeple tasarlanan öz-değerlendirmenin etkili olması için, iyi hazırlık yapılmalı, okul öz değerlendirmesini doğru tanıtmalı, paydaşları dahil etmeli, onlara güven vermeli ve ihtiyaçlarını dikkate aldığımız yönünde çabalar içermelidir.

Diğer yandan değerlendirmeye katkı sağlayan en önemli unsur öğrencilerdir. Öğrencilerin dahil edilmesi, birlikte uyum içinde yaşamanın altında yatan ilkelerin temelindedir.

Öz-değerlendirme sürecinin değerlendirilmesi:

Elde edilen sonuçlar;

- Paydaşlar arasındaki sonuçlar tutarlı olduğunda, güçlü yönler ve gelişime açık alanlar sonuç analizinde vurgulanmalıdır.
- Tutarlı olmadığında, uyumsuzluğun nedenlerini bulmak için ilgili sorular yapılandırılmış grup görüşmeleriyle çıkarılmalıdır.
- Münferit okul sonuçları, çok sayıda okuldan derlenen sonuçlardan çıkarılan ulusal ve yerel normlarla karşılaştırılmalıdır.

Uygulama sonrası Eylem Planının hazırlanması:

“Değerlendirmenin sonuçları eylem planının temelidir.” İyi bir eylem planının hazırlanmasındaki kritik noktaları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

Bir eylem planı genellikle şunları kapsamalıdır:

- SMART (Spesifik, ölçülebilir, başarılabılır, gerçekçi, süreli) hedefler/çıktılar belirlenmelidir.
- Hedeflere ulaşmak için net bir stratejisi bulunmalıdır.
- Kaynak çıkarımları ve nasıl yönetilecekleri belirlenmiş olmalıdır.
- Rol ve sorumluluklar tanımlanmış olmalıdır.
- Hedeflere ulaşmak için bir zaman çizelgesi hazırlanmalıdır.
- Hedeflerle ilgili izleme ve değerlendirme düzenlemeleri bulunmalıdır.

Bu nedenle, aşağıdakilerin yapılması gereklidir:

1. SMART hedeflerin geliştirilmesi
2. Hedeflerin önceliklendirilmesi ve kısa ve uzun vadeli hedefler belirlenmesi
3. Strateji yazılması (Ne, kim tarafından ve ne zamana kadar yapılacak)
4. Her bir hedefe ulaşılması için kimin sorumluluk üstleneceğine karar verilmesi
5. Hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duyulan kaynak ve zamanın belirlenmesi
6. Personel için eğitim programı tasarlanması
7. Hedeflere ulaşmada kaydedilen ilerlemenin ne zaman ve nasıl izleneceğine karar verilmesi
8. Eylem planının ne zaman gözden geçirileceği ve ne zaman yeni bir eylem planı hazırlanacağına karar verilmesi

DİKKAT: Eylem planı, herkesin hangi çıktılara öncelik verdiği, sonuçlara ne zaman, nasıl ulaşılacağı ve başarıya ulaşmada kimin ve neyin sürece katılacağını anlamasına yardımcı olmalıdır.

(3) STRATEJİK PLANLAMA

Şiddetten uzak bir eğitim ortamı oluşturulması amacıyla bütüncül okul tutum ve stratejisinin etkin bir şekilde benimsenmesi ve şiddetin sebepleri hakkında çalışmalar yapılması

Özet

Ulusal politika ve okul incelemesinin sonuçları, aktif bir politikanın oluşturulması, sahiplenilmesi, düzenli olarak gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi ve tüm paydaşları kapsamı için bilgi sağlamak üzere kullanılır. Politika, tüm ortaklarla istişare içerisinde belirlenir. Ardından, bunun uygulanması için net bir strateji ve eylem planı hazırlanır. Bu sürece, şiddetin yaşanmayacağı, güvenli ve uyumlu bir okul atmosferinin oluşturulması için mevcut tüm kaynakların (insan kaynakları ve fiziksel kaynaklar) belirlenmesi ve verimli bir şekilde kullanılması da dahildir.

Kilit özellikler

- Okulun şiddete yönelik değerlendirmesi ve kanıtlar sonucunda, *politika* düzenli olarak gözden geçirilir, duyurulur ve güncellenir.
- Kısa ve özdür.
- Kişilerin nasıl davranması gerektiğini belirten olumlu cümlelerle ifade edilmiştir ve bu sebeple olumlu davranış modelini teşvik eder
- *Strateji*, politikayı temin eder ve güçlü yönlerle dayalıdır. Okuldaki herkes tarafından sahiplenilen ve paylaşılan bir eylem planı ile sonuçlanır.
- İl ve okul düzeyinde şiddetin önlenmesi eylem planları hazırlanır, onaylanır ve uygulanır.
- *Eylem planı*, en çözülebilir ve aynı zamanda en kritik sorunları ele alır.
- Şiddet içermeyen bir ortam yaratmak ve şiddet eylemlerinin nedenlerini ele almak üzere proaktif eylemler içerir.
- Ek ihtiyaçlara sahip öğrenciler için danışmanlık da dahil olmak üzere üç kademeli müdahaleler için okul hizmetlerini kapsar.
- Şiddetin azaltılmasında etkili olan ödül ve yaptırımları kapsar.

Örnekler

Politika, şu sorulara yanıt verir:

- Şiddeti nasıl tanımlarsınız – bu politika hangi davranışları kapsar?
- Bu ilkeler okulun genel amaçları ve müfredatı ile nasıl ilgilidir?
- Politika, şiddetten kaçınılması ve uyuşmazlıkların çözümlenmesi konusunda etkili öğretim ve öğrenmeyi nasıl destekliyor?

- Okul idaresi, personel, öğrenciler ve ebeveyn/velilerin şiddetin azaltılmasına yönelik ortam oluşturulması konusundaki rol ve sorumlulukları nelerdir?
- Okul, öğrenciler için şiddet içermeyen davranışlar konusunda yüksek standartları nasıl belirliyor?
- Şiddetin azaltılmasının teşvik edilmesi için ödüllerden nasıl faydalanılıyor?
- Şiddetin önlenmesi için yaptırımlardan nasıl faydalanılıyor?
- Şiddet içeren davranışı önemli öğrenme veya kişisel sorunları olduğuna işaret eden öğrenciler için ne tür destekler mevcuttur?
- Personelle öğrenciler arasındaki şiddet olaylarını yönetme konusunda yardımcı olmak için ne tür destek ve eğitimler mevcuttur?
- Şiddet içeren davranışı nasıl yönetmeleri gerektiği konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak isteyen ebeveyn/veliler için ne tür destek mevcuttur?
- Politika belirlenirken veya revize edilirken personel, ebeveyn/veliler ve öğrenciler nasıl dahil ediliyor ve onlarla nasıl görüş alışverişinde bulunuluyor?
- Okul, şiddetin ortaya çıkmayacağı bir atmosfer oluşturmak için ne tür kaynaklara yatırım yapıyor?
- Politika nasıl izleniyor ve gözden geçiriliyor? Okul, politikanın etkili olup olmadığını nasıl bilebilir?

“Birlikte uyum içinde yaşama atmosferine sahip bir okulda hepimiz .....”

Yukarıdaki cümleyi nasıl tamamlarsınız?

İşte bu bir vizyon cümlesidir. Başarmaya çalışılan şeyle ilgili net bir vizyona sahip olmak oldukça önemli bir adımdır. Çünkü belirlenen vizyon okul politikasının temel taşıdır. Okul politikasının yazılması ve tüm paydaşlara duyurulmasının gerçekleştirilebilmesi yönünde alınacak ilk ve en önemli adım diğer paydaşlarla birlikte bu cümleyi nasıl tamamladığınızdır.

Son olarak, bir politika duyurulmadığı, anlaşılmadığı, uygulanmadığı ve izlenmediği sürece faydasızdır.

(4) SOSYAL ve DUYGUSAL ÖĞRENME

Öğrenme davranışlarını geliştirmeye yönelik ”edinilen ve öğretilen” (informel ve formel) Sosyal ve Duygusal Öğrenme (SDÖ)

Özet

Şiddetin azaltılmasının öğrenilmesi programı, yapılandırılmış bir Sosyal ve Duygusal Öğrenme (SDÖ) müfredatı içerisine dahil edilir ve okutulur. SDÖ becerileri ve özelliklerinin öğrenilmesi ulusal müfredata entegre edilmeli ve SDÖ’ye uygun bir öğretim metodolojisi ve tarzıyla okutulmalıdır. Öğrencilerin olumlu, sosyal ve şiddet içermeyen davranış geliştirilmesi için ihtiyaç duyulan SDÖ becerileri ve özelliklerini okuldaki diğer kişilerden öğrenmesi amacıyla, örgün olarak okutulan SDÖ müfredatına informal faaliyetler içeren bir müfredat daha eşlik eder.

Kilit Özellikler

- Şiddet içermeyen davranışın öğrenilmesinin faydaları, her yıl öğrencilerin beceri ve nitelikleri geliştikçe konuların tekrarlandığı sarmal bir SDÖ müfredatı ile vurgulanır ve öğretilir.
- Müfredat, okuldaki tüm paydaşlar tarafından planlanır, paylaşılır, tamamen anlaşılır ve desteklenir.
- Okulda ders dışı zamanlarda (ör. toplantılar ve oyun zamanları) ve özellikle de okula geliş-gidişler de dahil olmak üzere okul çevresindeki geçiş noktalarında daha geniş kapsamlı SDÖ fırsatları yaratılır.
- SDÖ öğreniminin evde de gerçekleşmesini sağlayan bir aile programı olmalıdır. Ebeveyn/veliler, evde çocuklarıyla materyallerden faydalanabilmelidir..

Etkili SDÖ programları şu özelliklere sahiptir:

- Ek SDÖ ihtiyaçları olan öğrencilerle kullanılmak üzere, takviye SDÖ öğretim ve öğrenme materyalleri sunar. Bunlar teori ve araştırma temellidir ve çocuk gelişimine ilişkin güvenilir teorilere dayalıdır.
- Sistematik talimatlar ve öğrenmenin günlük durumlara uyarlanması yoluyla, öğrencilere SDÖ becerileri ve etik değerlerinin günlük hayatta nasıl uygulanacağını öğretir.
- Öğrencileri dahil etmek amacıyla çeşitli öğretim yöntemlerinden faydalanır.
- Okul öncesi eğitimden liseye kadar her sınıfta net bir şekilde belirlenmiş öğrenme hedeflerini de içeren gelişimsel ve kültürel açıdan uygun talimatlar sunar. Kültürel hassasiyet ve farklılıklara karşı saygılı olmayı da vurgular.
- Okullara genellikle dağınık programları koordine etmeleri ve birleştirmeleri için yardım eder ve tüm öğrencilerin olumlu sosyal, duygusal ve akademik gelişimini desteklemek üzere tutarlı ve birleştirici bir çerçeveye sunar.
- Akademik öğrenmenin duygusal ve sosyal boyutlarına odaklanarak okulun performansını artırır.
- Aile ve toplumu ortak olarak sürece dahil eder.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

- Okul temelli programların uzun vadeli başarı veya başarısızlıklarını belirleyen faktörlere odaklanarak, programların yüksek kalitede uygulanmasını sağlar. Bunlar liderlik, ilgili herkesin program planlamasına aktif katılımı, yeterli zaman ve kaynaklar ve okul, bölge ve devlet politikalarına uyumu içerir.
- Tüm okul personeli için iyi planlanmış bir mesleki gelişim imkanı sunar. Bu temel teorik bilgi, etkili öğretim yöntemlerinin modellenmesi ve pratiği, düzenli koçluk ve meslektaşlardan gelen yapıcı geribildirimleri içerir.

Örnekler

Çok sayıda yayımlanmış ve mevcut SDÖ programı bulunmaktadır.

İngiltere'nin *Öğrenmenin Sosyal ve Duygusal Boyutları* (SEAL) programından uluslararası kullanım için uyarlanan bir örnek program bir sonraki sayfada tablo ile özetlenmektedir.

Bu program, öğrencilerin öz bilinç, duygu kontrolü, motivasyon, empati ve sosyal becerilerini geliştirmek üzere net öğrenme kazanımlarına sahip yedi temaya dayalıdır.

SEAL SDÖ PROGRAMININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

1. Okutulan müfredat davranışta değişiklik sağlamak için tek başına yeterli değildir. Öğrenciler ihtiyaç duyduklarını beceriyi anlayabilmelerine rağmen, beceriyi gerçek anlamda kullanabilmeleri için şunlara ihtiyaç duyarlar:

- Modellendiğini görmek
- Çok sayıda pratik yapma fırsatına erişmek
- Güvenli bir ortamda söz konusu beceriyi denemek

Bu nedenle, program tüm öğrenciler, personel (yalnızca öğretmenler değil), ebeveynler/veliler ve diğer paydaşları içeren bütüncül bir okul Programını gerekli kılmaktadır.

2. Etkili bir program, birbirileri ilişkili dört ana unsurdan meydana gelir.

Ortam – SDÖ için pozitif bir ortam sağlanması okuldaki ilişkilerin niteliğine, kişilerin (hem öğrenciler hem de yetişkinler) kullandığı dile ve birbirleriyle iletişim yollarına ve öğrencilerin güvende, mutlu hissedecekleri ve kendileriyle ilgilenileceği fiziksel ve duygusal bir ortam olmasına dikkat edilmesi anlamına gelmektedir.

Personel modeli – Personelin öğrencilerle, birbirleriyle, ebeveyn/velilerle ve diğer paydaşlarla olan tüm etkileşimlerinde tutarlı olarak iyi sosyal ve duygusal beceriler sergilemesi anlamına gelmektedir.

Okutulan müfredat İyi bir öğretim SDÖ için kesinlikle iyi fırsatlar sunar fakat gerekli tüm becerilerin herkese tam olarak öğretilmesi için planlı ve yapılandırılmış bir müfredat uygulanması gereklidir.

Pekiştirme – SDÖ'nün öğretilen unsurları, müfredatın diğer alanlarıyla uyum içerisinde olmaması durumunda etki sağlamayacaktır. Tüm derslerde SDÖ fırsatları sağlamak ve öğrencileri sosyal ve duygusal becerilerini uygulamaya dökmek üzere teşvik etmek mümkündür. Ebeveyn/velilerin programı anlaması ve evde çocuklarıyla SDÖ eğitimine devam edebilmeleri için yardım almaları da önemlidir.

3. Tüm öğrenciler için sunulmalıdır.

Okulda tüm öğrenciler SDÖ'den faydalanacaktır ve SDÖ'ye erişimleri olacaktır, fakat aralarında sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmek için ek yardıma ihtiyaç duyanlar olacaktır. Bu nedenle, etkili bir program bunu sağlayacak ve şunu kapsayacaktır:

a. Müfredat dahilinde tüm öğrencilere sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesi ve pekiştirilmesi. Duygusal sağlık ve refahın desteklenmesi için etkili ve bütüncül okul politikaları ve stratejileri. Ebeveyn/veliler ve diğer paydaşların katılımı.

b. Ek yardıma ihtiyaç duyan öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin geliştirilmesi için küçük grup çalışması. Ebeveyn/velilerinin katılımı ve onlar için ek destek.

4. Yapılandırılmış bir program çerçevesinde sunulmalıdır.

Okutulan müfredatın destekleyici bir ortamda uygulanması ve pekiştirilmesi için, SDÖ programı aşağıdakileri önermektedir:

- Yedi bütüncül okul teması, Her bir bütüncül okul teması için personel gelişimi
- Her bir temanın uygulamaya konması için tüm okulun katıldığı bir toplantı
- Her yaş grubunda öğretim ve öğrenme faaliyetleri
- Küçük gruplar için ek çalışma
- Müfredatlar arası pekiştirme ve bütüncül okul pekiştirmesi

Okullarda şiddet içeren davranışları azaltmak ve birlikte uyum içimde yaşama ortamı yaratmak için, öğrencilere gerekli sosyal ve duygusal becerileri geliştirme yoluyla yardım edilmesi gerektiğini hepimiz biliyor hatta bunun için çaba gösteriyoruz. Ancak tüm öğrencilerin gerekli becerileri elde ettiğinden emin olursak, bu işi şansa bırakmamış oluruz.

Bazı sosyal-duygusal beceriler uygun Program yoluyla öğretilirken bazıları da çevresindekilerin hareketlerini gözlemleyip convivençia kültürünü teşvik eden ortamların yarattığı etkilerin deneyimlenmesi yoluyla benimsenir, ‘edinilir’. Bu bölümde sosyal-duygusal öğrenmenin önemiyle birlikte bu öğrenmeyi etkin olarak destekleyecek yöntemlere bakacağız.

Sosyal ve duygusal öğrenme (SDÖ), hayatı idare etmeye ve etkili bir biçimde öğrenmeye yardımcı olan destekleyici özellikler ve beceriler geliştirir. Şiddete başvurmadan yaşamamıza olanak sağlayan nitelik ve beceriler de bu kapsamdadır.”

Bu kavram, geniş yelpazede becerileri kapsar ve bunları tanımlamak için bir çerçeveye ihtiyaç duyarız. Daniel Goleman, sosyal ve duygusal öğrenmenin beş yönünü tanımlayarak bu tür bir çerçeve sunmuştur:

- Öz bilinç
- Duyguları kontrol etme
- Motivasyon
- Empati
- Sosyal beceriler

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’inde her çocuğun “kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesine yönelik “ eğitim hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Böylesi bütüncül bir eğitim, öğrenme sürecimizi derinden etkilediği ve hayatımızın neredeyse her parçasına işlediği için sosyal ve duygusal bir yöne de sahip olmalıdır.

Korktuklarında, mutsuz ya da rahatsız olduklarında öğrenciler iyi öğrenemez. Öğrencilerin kendilerini mutlu ve güvende hissettikleri, etkin bir biçimde öğrenme gördükleri ve kendileriyle ilgilenildiğini bildikleri bir ortam yaratmak okulun görevidir. Yani, convivençia kültürünün hüküm sürdüğü bir çevre.

İşinde iyi öğretmenler her zaman sosyal ve duygusal öğrenmenin önünü açar. Mamafih, okuldaki öğrenciler sosyal-duygusal öğrenme ihtiyaçları farklılık gösterir. **Bu isteklerin tümünü karşılamak hedefleniyorsa şimdiye dek bu yolda neler yapıldığı analiz edilmeli ve hâlâ karşılanmayan ihtiyaçların giderilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.**

Konuyla ilgili yapılan çalışmalar, öğrencilerin duygusal sağlık ve refahının desteklenmesinin çeşitli konularda olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur:

- Akademik başarı,
- Okula devamlılık, katılım ve motivasyon,
- Okul ve toplumda zorbalık, şiddet ve çocuk suçlarında mücadele ile ilgili öğrenci davranışlarının olumluya dönmesi,
- Azalan stres, endişe ve bunalımla birlikte personel ve öğrencilerin ruh sağlığı,
- Gençlerde uyuşturucu madde kullanımı ve hamilelik gibi durumların önüne geçilmesi,
- Personelin morali ve daha uzun süre okulda çalışma performansı.

Sosyal-duygusal öğrenmeye odaklanmak, “çocukların kaliteli temel eğitim haklarını” kullanmasını sağlamanın yanında **UNICEF’in Haklara Dayalı Çocuk Dostu Okullar** vizyonunu da destekler. Bunlarla birlikte, çocukların yeni yüzyıldaki zorluklara göğüs germelerine yardımcı olmak, sağlık ve refahlarını koruyup iyileştirmek, öğrenmeleri için şiddet ve istismardan arınmış güvenli ortamlar yaratmak, öğretmenlerin moral ve motivasyonunu yüksek tutmak ve eğitimi desteklemek üzere toplumu harekete geçirmek gibi yapılması gereken pek çok şeyi destekler.

SDÖ Programlarının Geliştirilmesi ve Önemi

SDÖ programları genellikle, empati, duygusal farkındalık, duygu ve öfke kontrolü ile sosyal sorunların çözülmesi gibi konulara odaklanır. Bu programlar ayrıca aşağıda belirtilen konuları da ele alır:

- Öfke dışı rahatsızlık veren duyguların kontrolü – kaygı, kayıplara verilen tepkiler ve değişimle başa çıkma gibi,
- Etkin öğrenme için öğrencilerin ihtiyaç duyduğu beceriler – grup çalışması, dikkat ve odaklanma kontrolü, zorluklara göğüs germe, aksaklıklarla başa çıkma, amaç belirleme ve bu yolda çalışma gibi.
- Başkalarına değer verme, çeşitliliğe uyum sağlama ve zorbalığın azaltılması.

SDÖ programlarının başarıya ulaşması için okulların diğer gelişim önceliklerine ve program planlarına göre tasarlanması gerekir. Programlar, olumlu davranışların teşviki ve öğrencilerin refahı için okuldaki mevcut iyi uygulamaların üzerine kurulmalı; tek bir girişim olarak ele alınmayıp birleştirici bir çerçeve olarak görülmelidir.

Sosyal-duygusal öğrenme ve öğretimin çıktıları altı maddede incelenebilir:

1. Öz farkındalık ve öz değer,
  2. Başkalarına değer verme ve bu konuda farkındalık,
  3. Grubun bir parçası olmaya değer verme ve bu konuda farkındalık,
  4. Özyönetim,
  5. İlişki yönetimi,
  6. Grup içi etkileşimin yönetimi.
-

Örneğin, sadece “Öz farkındalık ve öz değer” başlığı altındaki çıktıların öğrenciler açısından etkileri şöyle sıralanabilir:

- Kendisi hakkında olumlu düşüncelere sahip olmak, kendini olduğu gibi kabul etmek ve kendine değer vermek,
- Her türlü duygunun normal olduğunu, ancak istediği her şeyi yapmanın doğru olmadığı bilmek,
- Duygu, düşünce ve davranışlarının bağlantılı olduğunu bilmek,
- Farklı duyguları tanıyıp ifade edebilmek,
- Duyguları fazlasıyla öne çıktığında fark etmek,
- Nasıl ve ne zaman en etkin biçimde öğrendiklerimi bilmek,
- Neyi iyi yaptığımı ve neyi çok iyi yapamadığımı bilmek; gelişim hakkında olumlu Program sergilemek,
- Seçimler yapacak ve eylemleri yoluyla istediklerini değiştirebilecek güce sahip olduğunu bilmek

SDÖ Programının 4 Temel Unsuru

Bir SDÖ programının dört temel unsuru aşağıda açıklanmıştır.

1. SDÖ için olumlu değer sistemi oluşturma

Birlikte uyum içinde yaşama atmosferinin yaratılabilmesi ancak oluşturulan ortak bir değer sistemiyle mümkün olacaktır. Tüm paydaşların kabulünü almış olan bu atmosfer aşağıdakiler aracılığıyla yaratılır:

- **Etkili İletişim**-Yetişkinlerin kendi aralarındaki; öğrencilerin kendi aralarındaki; yetişkinler ve öğrenciler arasındaki ilişkiler.İlişkiler yalnızca SDÖ'yü değil, tüm öğrenmeyi etkilemektedir. Bir öğrencinin öğretmeniyle olan ilişkisinin akademik başarısındaki en önemli değişkenlerden biri olduğu pek çok çalışmada açıkça görülmüştür.
- **Dil**- İnsanların birbiriyle konuşma yolları ifade edilmektedir. Kullandığımız dil ve öğrencilerle konuşma şeklimiz ilişkiler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Dil ayrıca öğrencilerin dikkatlerini verme, bilgiyi özümseme ve bilişsel olarak faaliyet gösterme yetenekleri üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilir ve bu nedenle onları öğrenmeden alıkoyabilir. Ortaya çıkarılan duygularla uğraşmanın ardından gelen duygusallık onların öğrenme yetilerine bir süre engel olabilir. Duygusal açıdan kolaylaştırıcı bir ortamda, karşımızdaki kişilere değer verdiğimizizi ve saygı gösterdiğimizizi belli etmeli, bunu kullandığımız kelimeler, vücut dilimiz ve ses tonumuzda her zaman yansıtmalıyız.

2. Birlikte Uyum İçinde Yaşama Ortamı Yaratmak

Fiziksel ortam önemlidir; ancak sosyal ve duygusal ortamlar da önemlidir. Fiziksel ortam, okulların öğrencilerine ve onların duygusal sağlık ve refahlarına birey olarak nasıl değer verdiğini göstererek, sosyal ve duygusal ortamları etkileyebilir.

3. Sosyal ve Duygusal Becerileri Modellemek

Personel, öğrencilerin geliştirmesini istedikleri beceri ve davranışlar için örnek oluşturmalıdır. Bazı öğrencilerin karşılaşacakları tek duygusal okuryazarlık içeren davranış modeli okul personeli tarafından sergilenecektir. Bu kişiler okuldaki en önemli kaynak ve okuldaki en önemli 'çevresel' etkidir. 'Örnek olma', her zaman mükemmel bir biçimde davranma anlamına gelmemektedir. Yanlış bir şey yaptığımızda özür dilemek, kendi güçlü yönlerimizi ve gelişmeye açık alanlarımızı kabullenmek veya bazen kendimizin de kızgın hissedebildiğini açıklayıp bunlarla baş etme stratejilerimizi belirtmek anlamına da gelebilir. '

DİKKAT: Personelin duygusal sağlık ve refahının geliştirilmesi, okulların bireysel olarak ele almaları gereken bir konudur ve bu alanda daha fazla eğitim ve destek, şiddetin azaltılması programının başarısı için hayati önem taşımaktadır.

4. Bir SDÖ Programının Uygulanması ve Pekiştirilmesi

Bu faaliyetlerin hepsinde uygulama kilit unsurdur. Konunun başında özellikleri aktarılan Birleşik Krallık Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen örnek SDÖ programı (SEAL) 7 tema içermektedir. Her yıl tüm okul, her tema için 6 hafta civarında olmak üzere bunlara odaklanmaktadır. Her temaya ve içerisindeki derslere giriş yapmak için malzemeler, bunu diğer derslerde pekiştirmek için öneriler ve ebeveyn/velilerin temayı evde çocuklarıyla birlikte çalışması için materyaller sağlanmaktadır. Sağlıklı beslenme üzerine bir dersin ardından, kişiler ne yemeleri gerektiğini size söyleyebilir. Ancak tüm araştırmalar bunun davranışı mutlaka etkilemediğini ortaya koymaktadır. SDÖ'de, bilişsel olarak bilmek yeterli değildir; bilginin faydalı olabilmesi için uygulamaya koyulması gerekmektedir. Herhangi bir davranışın alışkanlık haline gelmesi için çok sayıda tekrar gerekmektedir. SDÖ'nün amacı, örneğin öğrencilerin kızgın olduklarında 10'a kadar saymanın insanı sakinleştirebileceğini bilmeleri değildir, amaç bunu kızgın oldukları durumlarda gerçekten yapmalarıdır. Davranış değişikliğinin gerçekleşmesi için yukarıda aktarılan dört unsurun olması gerekmektedir.

SEAL SDÖ PROGRAMI İÇERİĞİNİ OLUŞTURAN TEMA TABLOSU

Tema	Temanın kapsadığı sosyal ve duygusal öğrenme boyutları
1. Yeni başlangıçlar – Öğrencilere kendilerini bir toplum içinde değer gören bireyler olarak görme ve herkes için kucaklayıcı, güvenli ve adil bir öğrenme ortamının şekillendirilmesine katkıda bulunma fırsatı sağlar. Öğrenciler ‘sakinleşme’ ve ‘sorun çözme’ amaçlı ortak modeller öğrenirken (ve uygulamaya koyarken) mutluluk ve heyecan, üzüntü, endişe ve korku gibi duyguları keşfederler.	Empati Öz bilinç Motivasyon Sosyal beceriler
2. Birlikte geçinebilmek – İşbirliği ve farklılıkların takdir edilmesi üzerine Tema 1 “Yeni başlangıçlar” çalışmasının kapsamını genişleterek ve dört kilit içerik alanına odaklanarak: arkadaşlık, grup olarak iyi çalışmak, öfke yönetimi ve çatışmaların çözülmesi sosyal becerilerinin geliştirilmesi yoluyla sınıf ortamını geliştirir.	Duygu kontrolü Empati Sosyal beceriler
3. Zorbalığa (Bullying) “Dur” demek – Zorbalığın ne olduğu; nasıl hissettirdiği; bunu nasıl önleyebileceğimiz ve nasıl tepki verebileceğimiz ve öğrencilerin bu önemli sorunu çözmek için sosyal, duygusal ve davranışsal becerilerini nasıl kullanabileceklerine odaklanır.	Empati Öz bilinç Sosyal beceriler
4. Hedefler için Çabalamak! - Tüm öğrencilerin yetenek, nitelik ve güçlü yönlerini takdir etme ve öğrencilere birey olarak kendileri ile ilgili düşünme ve özellikle de öğrenen bireyler olarak güçlü yönlerini ve etkili öğrenme yönteminin ne olduğunu anlama fırsatı verir.	Motivasyon Öz bilinç
5. Ben olmak iyi bir şey – Çocuğun bir birey olarak kendi bağlamında sahip olduğu duyguları keşfeder. Öğrenen bireyler olarak güçlü ve zayıf yönlerini düşünmenin yanında, öğrencilere duyguları anlama ve duyguların, özellikle de heyecan, gurur, şaşkınlık, umut, hayal kırıklığı, endişe ve gerginlik gibi duyguların davranış biçimimizi nasıl etkilediğini anlamalarına yardımcı olunur.	Öz bilinç Duygu kontrolü Empati
6. İlişkiler – Aile ve arkadaşlar da dahil olmak üzere önemli ilişkilerimizin olduğu bağlamda duyguları keşfeder. Ayrıca, tema içerisinde hepimizin hayatının bir döneminde baş etmesi gereken bir deneyim – sevilen bir eşyanın, arkadaşın, aile konutunun veya kişinin kaybedilmesinin – getirdiği duyguları anlamalarına yardımcı olunmasına odaklanılır.	Öz bilinç Duygu kontrolü Empati
7. Değişimler - Değişim konusunu ele alır ve öğrencilerin farklı değişim türleri – pozitif ve negatif – ve insanların bunlara verdikleri ortak tepkileri anlamasını amaçlar. Temada öğrencilerin değişimle alakalı duygularını anlama ve yönetme yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanır.	Motivasyon Sosyal beceriler Duygu kontrolü

Öğrenme kazanımlarının pekiştirilmesinin yollarından bir tanesi, öğrencileri bu becerileri veya davranışları sergilerken 'yakalamaktır'. Bu, öğrencileri överek ve onları sınıfta veya okul toplantılarında başarılarından dolayı tebrik ederek yapılabilir. Herkese temanın odak noktası olan becerileri veya özellikleri hatırlatmak için okula posterler asılabilir, gruplar halinde çalıştıkları bir dersin sonunda, öğrenciler bunu yapmak için kullandıkları becerilere odaklanıp bu becerilerin daha fazla nasıl geliştirilebileceğini tartışabilirler. Aşağıdaki form grup çalışmalarının yine aynı grubun üyeleri tarafından değerlendirilmesinde kullanılabilir.

Birlikte Çalışma ile İlgili Öz İnceleme

Herkes grup içerisinde olmaktan memnun kaldı mı?	
Herkesin istediğini söyleme ya da yapma ya da bir soru sorma ya da soru cevaplama fırsatı oldu mu? Sıra ile herkesin söz hakkı oldu mu?	
Başlamadan önce, neler yapacağınızla ilgili birbirinizle konuşmuş muydunuz? Herkes diğerlerinin ne dediğini dinledi mi?	
Ne düşündüğünüzü ve neden öyle düşündüğünüzü gruba söyle şansınız oldu mu? Grubun geri kalanına kendi küçük grubunuzda yaptığınız şeyleri nasıl anlatacağınıza birlikte karar verdiniz mi?	
Başka insanların ne düşündüklerini ve ne yapmak istediklerini diğerleri dinlendi mi? Her bir katılımcının bir sonraki adımda ne yapması gerektiği ile ilgili grup olarak hemfikir oldunuz mu?	
Belli başlı şeyleri farklı yollardan yapmayı düşünüp aralarından en iyisiyle ilgili hem fikir oldunuz mu?	
Herhangi bir şeyi anlamadığınızda soru sorabiliyor musunuz ? İnsanlar herhangi birinin söylediği ya da yaptığı bir şeyle ilgili hem fikir olduklarını ya da o düşünceden hoşlandıklarını ifade ettiler mi?	

3.GÜN

Amaç:

- Katılımcıya Model Okul uygulamalarında görev alacak liderlerin özellikleri hakkında farkındalık kazandırılması
- Okulun dış çevresinin güvenli olmasının önemi ve alınacak önlemlerle ilgili bilgi aktarımı
- Uygulamalara okul içi personelin dahil edilmesinin önemi
- Öğrenci katılımının tüm boyutlarıyla incelenmesi

İçerik:

- Etkili Liderlik
- Okul ve Çevre Güvenliği
- Personel eğitimi
- Öğrencilerin katılımı

(5) ETKİLİ LİDERLİK

Gelişim için okul liderliği

Özet

Liderliğin dağıtılması bütüncül okul gelişimini örnek olarak ve uygun bir liderlik tarzıyla yönetmeye en uygun personelin belirlenmesi ve görevlendirilmesi yoluyla sağlanır. Liderlik türleri, şiddet içermeyen davranışlara örnek olur ve şiddet içeren davranışlara sıfır tolerans gösteren bir tutum sergiler. Şiddetin azaltılması konusunda lider olacak bu çalışanlara yönelik olarak, model okulun 10 unsurunu, bir eylem planının nasıl hazırlanacağını ve uygulanmasına nasıl liderlik edileceğini içeren kapsamlı eğitimler sunulmalıdır.

Kilit özellikler

- Duygusal (soft) ve aynı zamanda teknik (mesleki) liderlik becerileri de dahil olmak üzere, liderler ve personel için mesleki gelişim.
- Liderler şiddet içermeyen davranış örneği sergiler.
- Okul politikasına dayalı olarak, sıkı fakat aynı zamanda adil tutum ve standartlar uygularlar.
- Tutarlı bir bütüncül okul yaklaşımı olabilmesi için personeli hem destekler hem organize ederler.
- Şiddet içeren davranışı düzeltmekle kalmayıp aynı zamanda şiddetin nedenlerini de ele alarak, sorunlara müdahalede bulunmak üzere çözüm odaklı yaklaşımlar sergilerler.
- Olumlu davranışı teşvik etmek ve şiddet içeren davranışı önlemek amacıyla çeşitli liderlik türlerinden faydalanırlar.
- Öğrenciler hakkındaki hassas ve gizli bilgilerin idare edilmesi için okul liderleri tarafından oluşturulan ve uygulanan, açık ve net çocuk koruma protokolleri bulunmalıdır.

Örnekler

- Bir lider, bir okul politikası belirlemek için zorlayıcı bir stil ve sonrasında bunun uygulanması için de işbirlikçi bir stil benimseyebilir.
- Meslektaşları tarafından sınıf içi davranış kusursuz şekilde yönettiği bilinen bir sınıf öğretmene, kolaylıkla sinirlenen öğrenciler için rehberlik rolü üstlenmesi için eğitim verilir.
- Okul müdürü, öğrenci konseyi kurar ve zorbalık ve kavgaları azaltmak için akranları tarafından yürütülen bir dizi faaliyet organize etmeleri için gerekli düzenlemeleri yapar.
- Okul lideri, öğrencilerin kendilerini güvensiz veya endişeli hissettikleri tüm alanları belirlemek üzere okula yönelik bir anket yürütür ve güvenlik kameraları yardımıyla bu alanlarda personelin yapacağı gözetimi arttırır.
- Programın referans grubu, okullarda şiddetin azaltılmasında bir model liderin sahip olması gereken çeşitli niteliklere ilişkin önerilerde bulunmuştur. Şiddetin azaltılması okul lideri:

- a. Okulun sosyal ve fiziksel çevresini anlar ve davranış standartları belirler.
- b. Paydaşların fikir ve düşüncelerini dinler, bunları çözüm bulmada kullanır.
- c. Gerekli olan durumlarda gizliliği korur.
- d. Eleştirel ve analitik bir şekilde düşünür, öngörü sahibidir.
- e. Yeni gelişmelere ve fikirlere açıktır, değişim için isteklidir.
- f. Her zaman profesyonel ve ahlaklı bir şekilde davranan bir rol modeldir, kendi duygularını iyi kontrol eder.
- g. Çeşitli iletişim türlerini uygun bir şekilde kullanan iyi bir iletişimcidir.
- h. Diğerlerinde özgüveni motive eder ve geliştirir.
- i. Kendine güvenli ama eleştiriye açıktır.
- j. Müfredatı anlar ve öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde geliştirir.
- k. Düzenlidir, zamanı ve kaynakları iyi yönetir.
- l. Bir krizi nasıl yöneteceğini bilir.
- m. Risk almaya isteklidir.
- n. Farklı liderlik türlerini kullanır, adildir, okulun değerlerini savunur ve gerekli durumlarda kararlı davranır.
- o. Veliler ve yerel çevreyle iyi ilişkileri vardır.
- p. Sürekli olarak kendini geliştirme yolları arar.
- q. Diğerlerine karşı saygılıdır ve okulun tüm üyelerine eşit bir şekilde değer verir.
- r. Yardıma her zaman hazır ve isteklidir.

Lider ve Liderlik Türleri

Liderliğin en etkili hali, içinde bulunulan duruma uygun stilin sergilenmesidir. Duygusal zekâ üzerine çalışmaları tüm dünya da takdir toplayan Daniel Goleman, farklı görev ve durumlar için altı liderlik tarzı belirlemiştir. Bu 6 tarzın karakteristik özellikleri aşağıdaki tablolarda özetlenmiştir.

1. Zorlayıcı
2. Otoriter
3. Yakın
4. Demokratik
5. Tempo belirleyici
6. Yönlendirici

Zorlayıcı liderlik

Tavır: Hızlı uyum ve itaat. Liderler emirler verir, bu emirlere uyulmasını bekler, sıkı takip ve denetim yapar, pek az ödüle karşın çokça yaptırım uygular.

Tek cümleyle tarz: “Sana söylediğimi yap.”

En iyi işe yaradığı zaman: Toplantı için sandalye düzenin belirlenmesi ya da görevini yerine getirilmeyen birinin uyarılması gibi basit ve net görevlerde.

Çalışma ortamına etkisi: Olumsuz olabilir – nadiren kullanılmalıdır. Görevlerle ilgili talimatlar verilirken kullanılabilir.

Otoriter liderlik

Amaç: Uzun vadeli yönlendirme ve grubun çalışmaları kavraması. Liderler, görevlerin hedefleri ve herkesin katkısı konusunda net bir vizyona sahiptir. Bunu gruba anlatır ve önemini kavramalarını sağlar.

Tek cümleyle tarz: “Benimle gel.”

En iyi işe yaradığı zaman: değişiklikler için yeni bir vizyona ihtiyaç duyulduğunda ya da net bir yön belirlenmesi gerektiğinde. Yeni girişimlerin başlatılması gibi.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu – özellikler yeni girişimler başlanırken benimsenmeli.

Yakın liderlik

Amaç: Grup üyeleri ve liderler arasında uyumun sağlanması ve sağlıklı ilişkilerin kurulması. Liderler dostluğa odaklanır, yanlış anlaşılmalardan kaçınırken herkesi önemseyerek amaçlar/standartlar yerine kişisel ihtiyaçları vurgular.

Tek cümleyle tarz: “Önce insan.”

En iyi işe yaradığı zaman: grup içindeki anlaşmazlıkların çözülmesi ya da stresli zamanlarda ekibin motive edilmesi. Örneğin, bazı üyeler çalışmalarda zorluk çektiğinde, ya da grup dışında gerçekleşen ancak üyelerin ilgisini dağıtan ya da üzen durumlar meydana geldiğinde.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu – hedeflerle birlikte bireylerin ve grubun refahına odaklanmak için kullanılmalıdır.

Demokratik liderlik

Amaç: Grubun yeni fikirler ortaya atması için girişim bünyesindeki fikirlere bağlılık oluşturulması. Aidiyet duygusuyla bağlılığı arttırmak isteyen liderler sürece katılımı teşvik eder ve görüş birliğine varmayı hedefler.

Tek cümleyle tarz: “Siz ne düşünüyorsunuz?”

En iyi işe yaradığı zaman: Katılımın teşviki arzulandığında, görüş birliğine varılmak ya da grup üyelerinin kişisel deneyimlerinden yararlanılmak istendiğinde. Ayrıca, hedefler net ancak yapılması gerekenler belirsiz olduğunda grubun aidiyet duygusuna ihtiyacı var demektir. Örneğin, belirli bir girişimin okula ne şekilde uyarlanabileceğine karar verirken.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu – grubun görevlerinin belirlenmesinde ve üyelerin katılımını arttırmada oldukça faydalıdır. Grup aidiyet hissi ve katılımı arttırmak için beraber çalıştığı dönemlerde daha çok kullanılmalıdır.

Tempo Belirleyici liderlik

Amaç: Belirlenen sürede görevlerin eksiksiz olarak yerine getirilmesi. Liderler standartları yükseltip buna göre hareket eder, diğerlerinin bunun altında yatan nedenleri kavramasını bekler ve yavaş çalışan üyelere müsamaha göstermez.

Tek cümleyle tarz: “Benim yaptığım gibi yap ve şimdi yap.”

En iyi işe yaradığı zaman: Motivasyonu yüksek yetenekli gruplardan hızlı sonuçlar beklendiğinde. Örneğin, görevinden zevk alan ancak tüm potansiyeline kullanmayan gruplara uygulandığında üyelerin daha fazla çaba sarf etmek için zorlanmasında faydalı olacaktır.

Çalışma ortamına etkisi: Olumsuz olabilir – grubu motive etmek için kısa süreliğine uygulanması yararlıdır. Çalışmak için grubun liderle bağımlı hale gelmemesine dikkat edilmelidir.

Yönlendirici liderlik

Amaç: Grup üyelerinin uzun vadeli gelişiminin sağlanması. Lider, diğerlerinin kendilerine has güç ve güçsüzlüklerini keşfetmelerine yardımcı olur, program sonrasında bireysel gelişim sürecinin devam etmesini teşvik eder, izlenecek yol hakkında grup içinde fikir birliği sağlar ve uzun vadeli gelişim için performans standartları belirler.

Tek cümleyle tarz: “Bunu denemelisin.”

En iyi işe yaradığı zaman: Grup üyelerinin çalışma esnasında öğrendiklerini uygulamasına yardım ederken ve uzun vadede güçlü özelliklerin geliştirilmesinde.

Çalışma ortamına etkisi: Olumlu. Edinilen bilgilerin grup çalışmalarında uygulanmasına yardımcı olur.

Değişime Liderlik Etmek

Şiddetin azaltılmasının gelişimi gibi bir değişikliğe liderlik etme ve yönetme konusunda çok sayıda araştırma ve tavsiyeler bulunmaktadır.

Şiddetin azaltılması çalışmalarını, iyi sosyal ve duygusal beceriler modellerken ve birlikte uyum içinde yaşamayı teşvik ederken, diğerlerini motive etmek ve değişime karşı gösterilen direnişin üstesinden gelmek için yollar da önermektedir.

İnsanların değişimle karşı karşıya kaldıklarında verdikleri tepkiler genellikle 'geçiş eğrisini' takip eder ve şok, inkar, farkına varma, kabullenme, tecrübe etme, anlam bütünlüğü arayışı gibi aşamalardan geçer.

Duygu durumlarını kısaca tanımlamak gerekirse;

Şok: Yeni haberler duyulduğunda gösterilen ilk tepki.

İnkâr: Kaçınılmaz olanı engellemeye çalışmak.

Farkındalık: Değişimin gerekliliğini kabul etmeye başlamak

Kabul etme: Eski yöntemlerin değişeceğini kabullenme.

Deneyleme: Bir şeyleri yapmak için yeni yollar denemek.

Anlam aramak: Yeni durumu anlamlandırmak.

Bütünleştirme: Yeni çalışma yöntemlerini kabul etmek ve uyumlamak.

(6) OKUL VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ

Okul ve çevresinin güvenli hale getirilmesi

Özet

Okulda güvenliğe duyulan ihtiyaç, hem fiziksel hem de duygusal çevre için geçerlidir. Öğrenciler kendilerinin fiziksel ve duygusal zararlardan korunduklarını hissetmedikleri takdirde, sahip oldukları tam kapasitede öğrenmeyeceklerdir. Öğrenciler her zaman zararlardan korunmalıdır ve *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*'nde kendilerine bu hak verilmiştir. Bu, medya ve internetin getirdiği yeni ve yeni ortaya çıkan ortamlarda korunmalarını da kapsamaktadır.

Kilit Özellikler

- Öğrencilerin özellikle geçiş zamanlarında korunması önemlidir (okula geliş ve gidiş sırasında, faaliyetler arasında sınıf çevresinde hareket ederken, okul bahçesinde ve ders arasında okul koridorlarında dolaşırken dahil olmak üzere). Bunlar, okullarda ve okulların çevresinde şiddetin en çok meydana geldiği zamanlardır.
- Okulda ve çevresinde zorbalık ve diğer şiddet türlerinin meydana gelme olasılığının en yüksek olduğu yerler ve zamanların – popüler noktaların yakından gözetimine özel önem verilir.
- Okul çevresi – okul kapıları vs. – için kontrol ve organizasyon mevcuttur ve okul, okula gelen ve okuldan ayrılan öğrencilerin korunması için karşılıklı sorumluluk üstlenir.
- Öğrencilerin medyadaki şiddet örneklerinin etkisinde kalmamaları ve gördükleri ve duydukları şiddet içeren davranışları kopyalamamaları için sorumlu seçimler yapmalarına yardımcı olmak amacıyla medya eğitim dersleri vardır.
- Öğrencilerin sosyal medyayı kullanırken sorumlu seçimler yapmalarına ve başkalarına zarar verebilecek sanal zorbalık veya diğer davranışlarda bulunmanın tehlikelerini anlamalarına yardımcı olmak da dahil olmak üzere, internetin sorumlu şekilde kullanımı ile ilgili de benzer bir eğitim vardır.
- Okul, öğrencilerin internet kullanımı için sanal zorbalığın tehlikelerini ve sosyal ağların başkalarına zarar vermek için kullanılmasını azaltan protokollere sahiptir.
- Okul, istenmeyen içeriklere maruz kalınmasını ve IT sisteminin eğitim dışı amaçlarla kullanılmasını engelleyen internet filtreleri kullanır.
- Öğrencilerin toplum içerisinde paylaştıkları çevreye değer vermeyi ve onu korumayı öğrenmeleri için, okul çevresindeki ekolojiye de önem verilir.
- Öğrenciler tehdit edildiklerinde veya istismara maruz kaldıklarında yardım için kime gitmeleri gerektiğini bilir.

Örnekler

- Popüler noktaların gözetimine yardımcı olmak üzere, kameralar ve diğere fiziksel güvenlik sistemleri kullanılır.
- Cep telefonu şirketlerinin gençleri sosyal medyanın sorumlu şekilde kullanımı konusunda eğitmek için başlattığı girişimlerden faydalanılır.
- Öğrenciler ve aileler için alo çocuk hattı hizmetleri yaygın şekilde tanıtılır.
- Okulun çevresi dışarıdan girebilecek istenmeyen kişilere karşı korunur.
- Öğrencilerin tehdit edildiklerinde veya kendilerini güvende hissetmediklerinde gidebilecekleri görevli bir kişi her zaman mevcuttur.
- Okul günü içerisindeki serbest zamanlarında öğrencilerin oynaması ve sosyalleşmesi için oynama alanları uygun şekilde donatılır.
- Otobüsler son sınıf öğrencileri tarafından gözetilir.
- Okula ulaşımı sağlayan şoförler ve güvenlik görevlileri gibi diğere kişilere çocuk güvenliği ve koruma konusunda eğitim verilir.

Çevresi güvenli bir okul ortamı yaratmak, aşağıdakileri içeren bütüncül bir okul yaklaşımı gerektirmektedir:

- Liderlik ve yönetim uygulamasının stili ve kalitesi;
- Programın kalitesi ve sunumu;
- Sosyal alanların düzenlenmesi;
- Zorbalık olaylarıyla baş etme prosedürlerinin yapılandırılmış olması
- Öğrencilerin birbirleri ve diğereleriyle olumlu ilişki kurması

Okullarınız ve çevresinin güvenli ortamlar olduğunu düşünüyor musunuz?

(7) PERSONEL EĞİTİMİ

Okul personeli için eğitim uygulamalarının planlanması

Özet

Davranış geliştirme ve şiddetin azaltılmasının öğrenilmesi üzerine verilen eğitim, öğretim personeli ve öğretim personeli olmayan kişilerin kendi tutum ve modelleri de dahil olmak üzere – SDÖ’i nasıl öğretecekleri ve ne öğretecekleri açısından önemlidir. Eğitim, çocukların şiddetten korunması – istismara uğramış çocuğun nasıl teşhis edileceği ve destekleneceği konusunu da kapsamalıdır. Fakat eğitimin en önemli bileşeni, personelin yaptığı tüm eylemlerde şiddet içermeyen eylem modeli teşkil etmelerinin nasıl sağlanacağıdır.

Kilit özellikler

- En etkili öğretme yöntemleri ve müfredat içeriğinin davranış geliştirme ve şiddetin azaltılması açısından anlaşılmasını da kapsayan kararlaştırılmış ve devam eden bir eğitim müfredatı mevcuttur.
- Eğitimin özelliği (resmi yeterlilik ile sonuçlanması ve diğer eğitimlerle ilişkili olarak davranış geliştirme eğitimine önem vermesi).
- Öğrenciler için olumlu sonuçlar ortaya çıkmasına yardımcı olmak üzere, eğitim sonucundaki öğrenme kazanımları ölçülmelidir.
- Yetişkinlerin çocuklara yönelik davranışlarında tutarlılık olmasının sağlanması amacıyla personele verilen eğitimler, ebeveyn/velilere verilen eğitimlerle aynı konu başlıklarını ve yöntemleri kapsar.
- Tüm personel, iyi uygulamaları paylaşma ve sürekli kişisel gelişim amaçlı çevrimiçi ağlara erişime sahiptir ve bunları tümüyle kullanır.
- Eğitim, katılımcılardan bazılarının bizzat kendilerinin hayatlarında şiddet eylemlerine maruz kalmış olabilecekleri gerçeği göz ardı edilmeden, hassasiyet sergilenerek yürütülür.
- Eğitim dahilinde, çocuk istismarına yönelik işaretler ve bir öğrencinin davranışlarının istismar edildiğini işaret edebileceği konusunda bilgiler yer alır.

Örnekler

Bahsedilen şiddetin azaltılması programı, okullarda şiddetin azaltılmasından sorumlu liderlere, şiddetin azaltılması için bütüncül okul programının uygulanması konusunda okul personelinin nasıl eğitileceği konusunda eğitim vermektedir. Ek 1’de bu program, metodolojisi ve içeriği açıklanmaktadır. Diğer kaynaklara yönelik kapsamlı bir liste ve sürekli gelişim için kullanılabilecek yayım materyallerinin yer aldığı bir web sitesine ilişkin bilgiler de sunulmaktadır.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Araştırmalar yetişkinlerin derslerden öğrenemediklerini, en iyi öğrenmenin eğitimin aktif olması ve aşağıdakileri içermesi durumunda gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Özetle, personele uygulanacak eğitim içeriklerinin aşağıdaki yöntemleri içermesi gerekmektedir.

- Sunum - Beceri veya strateji teorisi veya tanımı hakkında
- Modelleme - Öğrenilen, görülen becerilerin sergilenmesi.
- Pratik - Uygulamayla gösterilen durumlar
- Geribildirim - Performansa ilişkin yapılandırılmış ve açık bilgi sunumu.
- Uygulama - Beceri ve stratejilerin işyerine taşınmasıyla uygulamalı destek.

ÖNEMLİ: Yetişkin öğrenmesi ilke ve prensiplerini kitabın ilgili bölümünde bulabilirsiniz.

(8) ÖĞRENCİLERİN KATILIMI

Öğrencilerin katılımının sağlanması

Özet

Öğrencilerin okul organizasyonuna demokratik katılımı, akranlarının yönettiği girişimlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına aracılık edecek çerçeveyi sağlar. Bunlar, her sınıftaki öğrenci danışmanları, zorbalık karşıtı kampanyalar ve akran izlemelerini kapsar. Statünün sağlanması için, demokratik öğrenci birliğine (ör., seçilen okul konseyi) okul organizasyonuna katılım konusunda gerçek sorumluluk ve fırsat verilmeli ve bu birlik, okul politika ve stratejilerinin belirlenmesinde önemli role sahip olmalıdır. Personel ve öğrenciler tarafından okul liderliğinin önemli bir parçası olarak görülen, kapsayıcı ve demokratik yollarla seçilmiş bir birlik olmalıdır.

Kilit özellikler

- Tüm yaşlarda liderlik vasıflarına sahip öğrencilere akranlarıyla birlikte standartlar belirleme ve şiddet içeren ve anti-sosyal davranışlardan etkilenen akranlarına yardımcı olma fırsatı tanıyan ve akranların yürüttüğü girişimler için, seçilen öğrenci birliğine kaynak ve destek sağlanır.
- Öğrenciler akranlarının yürüttüğü şiddet azaltma stratejilerini nasıl destekleyecekleri konusunda eğitilir.
- Son sınıf öğrencileri faaliyetler organize eder ve uygulama konusunda öğrenci liderlerine destek sağlar.
- Öğrenci liderlerine, yetkilerini aşan ve yetişkin müdahalesi gerektiren her tür ciddi olay ve sorunu personele bildirmesi gerektiği öğretilir.
- Şiddetin azaltılması için akranların yürüttüğü faaliyetlerin sonuçları, personel – öğrenci iletişimini ve şiddet mağduru öğrencilerin personele sorunlarını anlatma ve destek alma fırsatlarını arttırmalıdır.
- Öğrenci liderlerinin sorumlu personelle kolay ve açık bir şekilde konuşabilmeleri için, personel ve girişimleri yürüten öğrenci liderleri arasında iletişim kurulur.

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Örnekler

Okul konseyleri okullarda yaygındır ve öğrenciler tarafından önem ve saygı görmeleri için okul tarafından bu konseylere gerçek statü verilmelidir. Akranların yürüttüğü girişimler şunları kapsar:

- Okul bahçesindeki arkadaşlar
- Afiş yarışmaları
- Eğitimli öğrenci danışmanları
- Çevre kampanyaları
- Öğrenci oyunları, sanat çalışmaları için yarışmalar ve toplumsal etkinlikler
- Tüm sınıflarda kavga ve tartışmalara katılan kişileri denetleyen ve personele zorbalık ve diğer şiddet türlerini bildiren monitörler

KATILIM

Katılım insana saygının temelidir. Birlikte karar verme süreci olarak katılım, bireylerin kendilerini ifade etmelerine ve farklı düşüncelere saygıya dayalıdır. İfade hakkının kullanılmasını içerir. Yeni fikirlere açık olmak, farkların zenginlik olduğunu kabul etmek; yaratıcı düşüncelerin ortaya çıkması için ortam hazırlamaktır. Bireyler kararları ve sonuçlarını, kendilerinden bir parça buldukları, katıldıkları oranda, üstlendikleri sorumluluk kadar sahiplenirler. Aksi halde ya “bana ne” der geçerler ya da-özellikle sonuçtan olumsuz etkileniyorlarsa- bir sorumlu bulup onu suçlu ilan ederler.

Vatandaşlığın temel hakkı olan “katılım” terimi, genel olarak kişinin gerek kendi yaşamına, gerekse yaşadığı ortamı etkileyen kararların ortaklaşa alınması süreci anlamında kullanılmaktadır. Bu, demokrasinin kuruluş yoludur ve demokrasilerin değerlendirilmesinde standart bir ölçü oluşturmaktadır.

Çocukların büyüklerle birlikte anlamlı işlerde çalışmaya ihtiyacı vardır. Onların, 16, 18 veya 21 yaşlarına geldiklerinde daha önceden gerekli beceri ve sorumlulukları edinmemişlerse birdenbire sorumlu ve katılımcı vatandaşlar olmalarını beklemek gerçekçi bir Program olamaz. Demokratik katılım anlayışı ve katılım için gerekli özgüven ve beceriler ancak deneyimle, yavaş yavaş öğrenilir, soyut teoriler olarak öğretilemez. Pek çok batılı ulus demokrasiyi tam olarak uyguladıklarına inanırlar, oysa demokrasi; kendileri başlı başına birer otokrasi, yani mutlak hakimiyet modeli olan okul sınıflarında, öyle dayatmacı bir biçimde anlatılır ki, olayın kendisi bir otokrasi örneği olmaktan öteye gidemez.

Genellikle çocukların herhangi bir konuda ne dereceye kadar görüş belirtmeleri gerektiği, çok büyük görüş ayrılıklarına neden olmaktadır. Bazı çocuk savunucuları, çocuklardan, onlar sanki toplumun potansiyel kurtarıcılarıymış gibi söz ediyorlar. Ama birçoğu da yetişkinlerin karar verme gücüne sahip olmayan çocuğun katılımının naif bir düşünce olduğunu söylemekte. Bazıları ise çocukların gereksiz yere toplumsal sorunlara bulaştırılmaktan ve sorumluluk yüklenmekten korunması gerektiğini düşünüyorlar ve onların çocukluklarını yaşamalarına izin verilmesini istiyorlar. Sanayileşmiş ülkelerde, çocukların boş ve serbest oyun saatlerinin gittikçe azalmasının nedeni aslında az değil, fazla korumacılıktır.

Genç insanların topluma katılımı karmaşık bir konudur ve çocuğun gelişen güdülenesinden ve kapasitesinden ailenin yapısına ve kültürel ortama kadar çeşitli etkenleri kapsar. Büyüklerin toplumsal kararları etkilemeye fırsat bulamadıkları kültürel çevrelerde genç insanlar değişim için ilk adımı atan güçler olabilirler. Bununla birlikte, bir çocuğun aile, okul, çevre ve yerel grupların yönetimine katılması ve erişkinlerle işbirliği fırsatı edinebilmesi çevresindeki aynı ortamdaki erişkinlerin katılım imkan ve davranışlarına benzer. Bu ikisi birlikte ele alınmadıkça çocukların katılımcı olmaları beklenemez....

Öğretmenden Öğrenciye Sorun Çözme Önerileri

Kişilere verilen her katılım hakkı aynı zamanda o konuyla ilgili sorumluluk alanlarının da belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle özellikle çocuk ve gençlerin katılım hakkı gözetilirken sorumluluklarını öğrenmeleri ve yerine getirmeleri yönünde de destek sağlanmalıdır. Bazen katılım hakkı olmadığını düşündüğü için hırçınlaşan ve şiddet eğilimi gösteren öğrencinin yanında sorumluluk almaktan kaçındığı için katılım hakkından vazgeçen öğrencilerde bulunmaktadır. Hangi gerekçe ile olursa olsun okul sıralarında katılım hakkını kullan(a)mayan öğrencilerin sorumlu vatandaşlar olmaları beklenemez. Bu nedenle ilk toplumsal ortamları olan okullarında diğer tüm bilgiler gibi bunu da öğrenmeleri için öğrencilerinizin size ihtiyacı bulunmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilere sorumluluk almaları için yardımcı olabilecekleri önemli yollardan bir tanesi, onlara uyuşmazlığı nasıl çözebileceklerini öğretmektir. Ancak bunu yaparken öğretmenlerin rolü, öğrencilere sorunları kendilerinin çözmesini öğretmek olmalıdır

Yetişkinler genellikle çocuklar ve gençler yerine sorunları çözmek ister. Ancak öğretmenlerin sorumluluğu, öğrencilere aralarındaki sorunları kendi başlarına çözmeyi öğretmektir.

Aşağıdaki adımları basitleştirerek öğrencilere kendi sorunlarını nasıl çözeceği ve işbirliği yapacağı öğretilir. Çocukların ve gençlerin sorun çözme becerilerini geliştirip isteklerine ulaşmada toplumca kabul gören alternatif yöntemler benimsemeyi öğrenmesi gerekir.

Araştırmalar göstermiştir ki çocukların isteklerine ulaşması, durumlara uygun farklı çözüm ve alternatifler geliştirmesiyle doğrudan ilişkilidir. İsteklerine ulaşmak için beş alternatif yol geliştirebilen bir çocuk sadece bir ya da iki alternatif üreten çocuklara göre toplumca daha makul karşılanan davranışlar sergileyecektir.

1. Gerçekleri ve öğrencilerinizin hislerini öğrenin

Öğrencileriniz üzüldüğü, sinirlendiği ya da incindiğinde ya da kavga ettiğinde önce olayın ayrıntılarını öğrenin. “Ne oldu?” gibi basit sorular sakince ve onları yargılamadan sorulduğunda öğrenciler genellikle sakinleşip soruya cevap verir.

Öğrencilerin duygularına odaklanmak için zaman harcayın. Öğrenciler olayları kendi bakış açılarına göre yorumlayabilir ve ihtiyaçları karşısındaki ile çatışmadığı sürece davranışlarının başkalarını nasıl etkilediğinin farkında olmayabilir. Makul çözümler üretmek için öğrenciler karşısındakinin neler hissettiğini anlamalıdır.

2. Öğrencilerin çözümleri görmesine yardım edin

Amaçları netleştğinde öğrencilerin çözüme yönelik fikirler üretmesi çok daha kolaydır. Tarafların istekleri doğrultusunda öğrencilerinizin sorunu açıklamasını isteyin, böylelikle herkesin ihtiyaçlarının önemli olduğunu kavrayacaklardır.

3. Alternatifler üretin

Öğrencilerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak için yetişkinler çözüm yollarına yoğunlaşma konusunda yardımcı olabilir. Öğrenciler alternatif çözümler önerdiğinde yetişkinler fikirleri tekrarlayıp başka neler yapılabileceğini sorabilir.

Ancak bu noktada sizin fikir sunmamanız önemlidir. Öğrencilerin yeni fikirler gerektiğinde ona tanıdığı başka birisinin bu durumda nasıl davranacağını sorabilirsiniz.

4. Sonuçları değerlendirin

Öğrenciler tüm fikirlerini ortaya koyduktan sonra alternatif çözümleri değerlendirmelidir. Bu noktada "... yaparsan ne olur?" ya da "... yaparsan Mehmet kendini nasıl hisseder?" gibi sorular sorabilirsiniz.

Öğrencilerin sunduğu fikirleri yargulamaktan kaçının. Öğrencilerin fikirlerini kendi başlarına değerlendirmesini ve uygunsuz olanların neden kabul edilemeyeceğini görmesini teşvik etmek daha yararlı bir yaklaşımdır.

5. Karar almalarını isteyin

Öğrenciler tüm fikirlerini sunup değerlendirdikten sonra bir plan yapmalıdır. Sorunu tekrar tasvir edin, ortaya konan fikirleri özetleyin ve öğrencilerden hangi çözüm yolunu uygulayacakları konusunda bir karar vermelerini isteyin. Öğrenciler işe yaramayacağını düşündüğünüz bir çözüm önerisini seçerse muhtemel sonuçları tartışın ve kabul edilebilir alternatifler üzerinde yoğunlaşmalarını sağlayın.

Onarıcı Süreç

Onarıcı süreç, öğrencilere ve yetişkinlere yalnızca ne olduğunu kabullenme değil, aynı zamanda durumun nasıl iyileştirilebileceği üzerinde anlaşma konusunda da yardımcı olmaktadır.

Süreç, oyun alanlarındaki gibi hızlı müdahalelerde veya daha ciddi durumlarda, ilgili herkesin katıldığı özel olarak organize edilmiş bir toplantıda kullanılabilir.

Bu tarz bir toplantıda bağımsız bir kolaylaştırıcı, zarar veren kişi, zarara uğrayan kişi ve diğer doğrudan etkilenen kişiler (örneğin ebeveyn) olacaktır. Kolaylaştırıcı, tüm taraflarla ayrıca buluşacak ve daha sonra da onları bir araya getirecektir. Kolaylaştırma işlemi dikkatli bir eğitim gerektirmektedir.

Bu toplantılarda yanıtlanan sorular aşağıdaki gibidir:

- Ne oldu?
- Nasıl gerçekleşti?
- Sizin rolünüz ne oldu?
- Siz nasıl etkilendiniz/ kim etkilendi?
- Bu durumu düzeltmek için ne yapmanız gerekiyor?
- Zararı nasıl telafi edebiliriz?

Zararın nasıl telafi edileceği hakkında nihai bir karara varılır ve bu karar kaydedilir. Sonuç üç ay boyunca izlenir.

Bununla birlikte, onarıcı süreçlerin çoğu gayrı-resmidir. Koridorda, sınıfta ve oyun alanında gerçekleşir. Kişiler (yetişkin ve öğrenciler), küçük şiddet olaylarına anında müdahale etmek için onarıcı soruları kullanabilirler.

Okullar onarıcı Programa değer vermektedir, zira:

- İlişkilere verilen zararları onarır;
- Tüm ilgili kişilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur;
- Sorumlulukları tanır;
- Eylemler konusunda hesap verebilirliği teşvik eder ve
- Duygusal okuryazarlığın (SDÖ) geliştirilmesini destekler.

Onarıcı süreçlerde öğrencilerden alınan geribildirimler olumlu mesajlar içermektedir.

“ Büyük bir hata yaptığımda bile bana saygılı davranıldı”

“ Beni dinlediler ve babam da dinledi”

“ Sorun olmaması için B. Hoca'nın bizi izleyeceğini biliyordum “

DİKKAT: Tam bir onarıcı toplantı zaman ve enerji açısından masraflı görünebilir ancak yeniden oluşabilecek bir soruna kalıcı bir çözüm getirmesi ve öğrencilere kendi davranışlarını daha iyi anlamaları ve idare etmeleri konusunda yardımcı olması durumunda uzun vadede emek ve zaman tasarrufu sağlayacağı bir gerçektir.

Öğrenci Katılımını Destekleme Süreçleri

Okullar, öğrencilerin yararına çalışan kurumlardır ve öğrencileri dinlemenin önemi gün geçtikçe daha geniş çevrelerde tanınmaktadır. Şiddetin Azaltılması programının başarıya ulaşması için öğrencilerin bilgilendirilip her aşamada sürece dâhil edilmesi, görüşlerinin dikkate alınması ve uygulanan eylem planında rol almaları çok önemlidir. Okuldaki her türlü şiddet olayının farkında olan öğrenciler şiddeti azaltma konusunda sarf edilen çabalarda kilit rol oynayacaktır. Bu bölüm, öğrencilerin katkısını kavramaya ve kullanmaya yönelik bilgiler içermektedir.

Öğrenci katılımını arttırmaya yönelik öneriler aşağıda özetlenmiştir:

1. Okullarda öğrenci destek sisteminin kullanılması

Tüm okullar öğrencilerin korunması ile refahına yönelik düzenlemeler yaparken sınıf öğretmenleri de şiddet ve güvenlik gibi konularda sorun yaşayan çocuklara destek olur, rehberlik hizmeti sağlar.

Okullar, öğrenci refahının korunmasına yönelik düzenlemelerin doğru şekilde yapılmasıyla birlikte öğrencilerin ihtiyaç halinde sorunlarını okul personeliyle paylaşıp uygun tavsiyeleri almasını teminat altına almalıdır.

Okul ya da okul sonrası zamanlarda düzenlenen ders dışı faaliyetler, öğrenciler ile personelin birlikte çalışıp eğitim sürecinin ders dışını da kapsamaya olanak tanır. Bu şekilde

öğrencilerin motivasyon ve katılımı artar, öğretmen ve okula olan saygıları pekişir. Doğru yapılandırılmış ders dışı faaliyetlerin, özellikle de takım sporlarının, toplum yanlısı davranışların ve sosyal-duygusal becerilerin gelişmesinde olumlu etkileri olduğu kanıtlanmıştır. Bununla birlikte, bu faaliyetlerden en çok yararlanacak öğrencilerin katılımı için okullar her türlü olanağı sağlanmalıdır. Zira bu faaliyetlere en çok ihtiyaç duyan öğrenciler genellikle ev ya da diğer kısıtlamalar sebebiyle etkinliklerin dışında kalır.

2. Öğrencilerin karar alma sürecine katılımı

Seçimle belirlenen sınıf ya da okul meclisleri öğrencilerin görüşlerini ifade etmelerine, sorunlarına çözüm bulmalarına, benimsenen okul politika ve stratejilerine katkı sağlamalarına olanak tanır. Münazaralar öğrencilerin okul değerleriyle vizyonunu anlayıp başarıya ulaşmak için neler yapılması gerektiğini kavramasını sağlar. Okul meclisleri öğrenci ve personel tarafından ciddiye alındığı ve öğrencileri katılmaları için motive ettiği takdirde okul liderliğinin önemli bir parçası olarak görünmesi için gerçek sorumluluklar yüklenmesi önemlidir.

3. Şiddetin Azaltılması için öğrenci güdümlü stratejilerin geliştirilmesi

(Birleşik Krallık Surrey Üniversitesi Sağlık ve Tıp Fakültesi'nde Şiddetin Ortadan Kaldırılması Gözlemevi Müdüresi emekli Profesör Helen Cowie tarafından yazılan Avrupa Konseyi "Okullarda Şiddetin Azaltılması – değişim nasıl gerçekleşir El Kitabı'nın 5. Bölümü'nden alınmıştır.)

3.1. Akran destek sistemleri

Akran destek sistemleri okullarda şiddet sorunlarının çözümüne yönelik gençlerin liderliğinde izlenen stratejilerdir. Burada anlatılan metotlar ilişkilere değer verilen, saygı ve işbirliği temeline dayanan okul ortamlarının oluşturulmasına yardımcı olmayı hedefler.

Esasen bu Programlar akran desteği üst başlığında incelenebilir. Akran desteği sistemleri, öğrencilerin gerekli durumlarda saldırganlık davranışıyla baş etme yeteneklerini geliştirip genel anlamda okul ortamı içerisinde şiddet yanlısı olmayan değerleri deneyimlemelerini sağlayacak bir çerçevedir. Farklı akran desteği türlerinin ayırımına varmak ve okulun ihtiyaçlarına göre en doğru olanı seçebilmek önemlidir. Aşağıda Avrupa'da yaygın olarak kullanılan ve en çok başarı sağlanan akran desteği türleri verilmiştir:

3.2. İşbirliğine dayalı grup çalışması

Bu, en temel akran destek metodudur (Cowie ve ark. 1994b). Tekniğin başarıya ulaşması için öğrencilerin kendi başlarına birer birey olduğunun bilincindeki personelinin toplum yanlısı davranışları teşvik edip güven temelinde işbirliğine dayalı ilişkileri destekleyecek olan işbirliği ile alakalı değerleri sınıfa aşılması oldukça önemlidir. İşbirliğine dayalı grup çalışması tekniği öğrenme sürecinin bir parçası olarak toplum yanlısı değerleri de teşvik eder. Teknik çeşitli çeşitlerde uygulanabilir:

Grup içi bireysel çalışma (örneğin, öğrenciler grup halinde bireysel projelerini paylaşarak değerlendirebilir);

Grup içinde ortak bir çıktı için “yapbozun” parçalarını bireysel olarak tamamlama (örneğin, öğrenciler kaynak ya da sunum hazırlamak üzere belirli bir konunun farklı yönlerini araştırabilir ve sonra da yapılan çalışmalar “yapboz” parçaları gibi birleştirilir);

Ortak bir çıktı için beraber çalışma (örneğin, öğrenciler okulda şiddet konusunda ortak bir rol yapma oyunu geliştirebilir.)

- ***Dostluk/arkadaşlık uygulaması***

Dostluk/arkadaşlık sistemleri bir ya da daha çok öğrencinin birbirinin “dost” ya da “arkadaş” olarak belirlenmesini öngörür. Sistem, genellikle aktif dinleme eyleminin gerçekleştiği okul bahçesi gibi resmi olmayan durum ve ortamlarda uygulanır. Arkadaş/dostlar genellikle gönüllülük esasında okul personeli tarafından kişisel niteliklerine göre akran ya da yaşları birbirlerine yakın olan öğrenciler arasından seçilir. Gönüllülerin seçim ve görüşmelerinde mevcut dostlar da sisteme dâhil edilebilir. Uygulama çerçevesinde aktif dinleme, girişimcilik ve liderlik gibi çevreyle uyum becerilerin geliştirilmesi için eğitimler de düzenlenebilir.

- ***Akran arabuluculuğu /anlaşmazlıkların çözümü/ onarıcı yaklaşımlar***

Bu teknik sayesinde öğrenciler akranlar arasında çıkan kişilerarası anlaşmazlıkları çözmek üzere eğitilir. Yöntem öfke davranışında ciddi azalmalar sağlamaktadır (Cunningham ve ark. 1998). Kimseyi suçlamamayı temel alan metot, anlaşmazlık yaşayan öğrencilerin arabuluculuk yapmasını ve iki tarafın da kazandığı bir çözüme ulaşıp sonucun herkes için adil olmasını hedefler. Adım adım bireylerin çatışma durumunda herkesin kabul edeceği çözümler bulmasını sağlayan süreç dinleme becerilerinin üzerine kurulur.

Onarıcı adalet gibi onarıcı Programlar da tarafların ortak bir sonuca ulaşmasını, sebep olunan zararların farkına varmasını ve zarar ören ilişkilerin düzeltilmesi için yapılması gerekenleri kavramasını öngörür.

- ***İleri akran dinleme***

Akran danışmanlığı da denilen bu yöntemle yapılandırılmış dinleme becerilerini geliştirmek için öğrencilere temel danışmanlık eğitimi verilir. Aktif dinleme teknikleri dostluk ve arabuluculuk yöntemlerini danışma modeline dayalı müdahalelere dönüştürür. Yardımcı öğrenciler zor durumdaki akranlarını desteklemek için aktif dinleme becerilerini kullanmak üzere (genellikle diplomalı danışman ve psikologlar tarafından) eğitilir. Metodun amaçları şu şekildedir: yardımcılara akranlarının kişilerarası anlaşmazlıklarını çözme becerilerinin kazandırılması; şiddet ve sosyal dışlama mağdurlarına destek olunması; akranlarına karşı öfke davranışları sergileyen öğrencilerin kontrol altına alınması. Danışman ya da akran destek sistemini yöneten okul personelinin sürekli denetimi sistem için çok önemlidir.

NOT.1. Farklı Türlerde Akran Desteğinde Etkin Eğitim İçin Önerilen Yaş Grupları

Aşağıdaki tabloda farklı türdeki akran desteği için en uygun yaş grupları verilmiştir:

	7 - 9 yaş	9 - 11 yaş	11 - 18+ yaş
İşbirliğine dayalı grup çalışması	Evet	Evet	Evet
Dostluk/Arkadaşlık uygulaması	Evet	Evet	Evet
Arabuluculuk/anlaşmazlıkların çözümü	Hayır	Evet	Evet
İleri düzeyde akran dinleme	Hayır	Hayır	Evet

NOT.2. Arkadaş Desteğinin Avantajları

Öğrencilerden akranlarına yardım etmek üzere bu şekilde yararlanılmasının çeşitli avantajları vardır:

- Yetişkinlere kıyasla akranlar şiddet olaylarının farkına daha erken varabilir;
- Yetişkinlere kıyasla gençlerin akranlarına açılması daha muhtemeldir;
- Şiddet mağdurlarının başvuracak bir kapıları vardır ve okulun sorununa yanıt vereceğini bilir;
- Okul personelinin gün içerisinde karşlarına çıkan tüm kişilerarası anlaşmazlıkları çözmek için yeterli vakit ve kaynağı olmayabilir;
- Akranlarına destek veren öğrenciler çok değerli beceriler kazanır ve uygulamalı vatandaşlık dersi almış olur;
- Zaman içerisinde aileler ve toplum tarafından okul öğrencilerinin refahını kollayan bir kurum olarak görülmeye başlar;
- Akran desteğine dayalı sistemler diğer hizmet ve yardımcı kurumlarla köprü görevi görür.
- Akran yardımcıları arasında genellikle çokça şiddet mağduru genç vardır. Bu gençler diğerlerinin deneyimlerini kendilerinininkiyle özdeşleştirirken aynı zamanda kendisine benzer üyeleri olan bir akran grubu içerisinde arkadaşlarına yardımcı olma fırsatı bulur.

NOT.3. Artalan Bilgisi ve Avrupa'da Yapılan Araştırmalar

Avrupa'da gerçekleştirilen araştırmalar ve çalışmalar akran desteğinin okullarda şiddetin Azaltılması için etkili bir yol olduğunu kanıtlar niteliktedir (Cowie ve ark. 2002; Naylor ve Cowie 1999). Akran destek sistemleri her zaman şiddet olaylarının sıklığını azaltmasa da bu konuda etkili bir önleyici tedbir olarak benimsenebilir. İspanya'da yapılan çalışmalar, akran destek sistemlerinin uyum içinde işbirliği yaparak çalışma ve yaşama kültürü olan convivencia'ya katkıda bulunduğunu göstermiştir (Ortega 1998). Öncelikle bu tür sistemler saldırganlıktan kaynaklı olumsuz etkileri azaltmakta ve mağdur ile tanıkların şiddet olayları gerçekleştiğinde bunları ihbar etmesini kolaylaştırmaktadır. Salmivalli ve arkadaşlarının Finlandiya'da yürüttüğü araştırma (1996) akran şiddetine karşı eyleme geçmede tanıkların tepkilerinin (ya da tepkisizliklerinin) önemini ayrıntılı olarak incelemiştir. Salmivalli ve arkadaşları zorbalık durumlarında öğrencilerin % 87'sinin rol almasının mümkün olduğunu ortaya çıkarmıştır. Zorba ve mağdurlar dışında diğer öğrenciler zorbaya fiziksel destek sağlayarak yardımcı rolü alabilir; zorbayı destekleyip teşvik ederek destekçi rolü üstlenebilir; tarafsız kalıp hiçbir eylemde bulunmadan olaylara sadece tanıklık edebilir ya da mağdura yardımcı olarak savunucu konumuna geçebilir. Bununla birlikte, akran destek sistemleri uygulandığı takdirde akran grubunun tavrı daha destekçi olabilir. Mağdurun destekçileri ve tanıklar ilişki yoluyla temasa geçerek mağdura yardım eder. Aksi takdirde akran grubundan dışlanabilirler. Akran destek sistemleri bireysel olarak öğrencilere faydalı olduğu gibi tüm okulunda yararına uygulamalardır. Bu sistemlerin başarıyla ulaşması için sürekli değerlendirme ve gözlemlerle birlikte titizlikle yürütülen bir hazırlık süreci de büyük önem taşır.

4. Öğrenci güdümlü sistemlerin geliştirilmesi

Deneyimler öğrencilerin değişim için en önemli unsur olduğunu göstermektedir ve sıklıkla okullarda gelişimi en geri kalan kaynak convivencia kültürünün geliştirilmeye çalışılmamasıdır. Denemelerin başarıya ulaşması için planların titizlikle hazırlanması ve bu sistemler çerçevesinde öğrencilerden yerine getiremeyecekleri sorumlulukların beklenmemesine dikkat edilmesidir.

Sisteme dâhil öğrenciler görevlerini birbirini dinlemeyi, önemsemeyi ve karşılıklı saygıyı teşvik eden bir ortamda yerine getirmelidir. Akran destek değerleri tüm okulda kavranmalı ve uygulanmalıdır. Müdürle birlikte tüm okul personeli sistemi desteklemelidir. Makul olan iki personelin destek sistemi çerçevesinde yakinen çalışmalı, başlangıç eğitimlerine katılmalı ve bu kapsamdaki öğrencileri sürekli olarak idare etmelidir. Bu şekilde akran destek sistemi için iki personel ayrıldığında biri çalışmayı bıraktığında ya da hasta olduğunda program düzgün bir biçimde ilerlemeye devam edecektir. Çalışmaların devam etmesi için ilgili personelin çeşitli kaynaklara ihtiyacı olabilir (eğitim ve idare için sınıflar, materyal ve kayıtları saklayacak bir oda gibi). Akran destek öğrencilerinin seçimine dikkat edilmelidir (kız ve erkek öğrenci oranı ya da okulun ve toplumun tüm gruplarını temsil eden öğrencilerin seçimi gibi). Çalışmaları desteklemek ve katılımı teşvik için çeşitli yollara başvurmak da önemlidir (yerel medya ve gazete desteği, ödül törenlerinin düzenlenmesi ve akran destek sisteminin takdirine yönelik özel toplantılar vb.).

NOT.4. Kilit noktalar

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde denenen farklı akran destek metotlarını inceledikten sonra ortaya çıkan kilit noktaları bu bölümde incelenmiştir. Bu kilit noktalar öğrencilerin sorumluluk ve vatandaşlık eğitimiyle ilgili hararetli tartışmaların konusudur. Aslında, akran güdümlü metotlarda kolaylaştırıcı rol oynayan okul personeli, gençleri birbirine saygılı olmaya, başkalarının duygularını anlayabilmeye ve grup etkinliklerinde demokratik ve işbirliği içerisinde çalışmaya teşvik etmiştir. Örneğin, işbirliğini destekleyen sınıflarda sorunların çözümünü hedefleyen faaliyetlerde dâhil yapılandırılmış etkinlikler yoluyla öğrencilere işbirliği yapma becerisi kazandırılmıştır. Sınıfta gerçekleşen olaylar ve kişilerarası etkileşimle ilgili öğrencilere düzenli bilgi vermek ve düşünme ortamı yaratmak için belirli bir yer ve zamanın sağlanması oldukça önemlidir. Sınıfta işbirliğini teşvik eden okul personeli çoğunlukla öğrencilerin sorumlu davranma ve arkadaşlarına destek olma kapasitesine şaşırılmaktadır. Önerdiğimiz üzere, okul ortamında genç öğrencilerin üstlenebileceği rollerin farkında olmak çok yararlıdır. Akran destek çalışmaları çerçevesinde öğrencilerin sınıfta farklı roller oynamasına olanak tanınır: lider, sınıf tartışmalarında kayıt tutucu, grubun amaçlarını netleştiren, sınıfı neşelendiren, sorun çözücü ya da toparlayıcı gibi.

Akran güdümlü stratejilerin üç esas özelliği vardır.

İlk olarak, öğrenciler arkadaş grupları dışında birlikte çalışmaya hazırlanır. Bu tür etkileşimler dışlanan ya da ihmal gören öğrencilerin akran gruplarına katılımını sağlarken önyargıların azaltılmasına yardımcı olur; farklı cinsiyetten olan ve farklı etnik kökenden gelen öğrenciler arasında güven ortamı yaratır.

İkinci olarak, bilgilerini paylaşmak ve başarıları üzerinde düşünmek üzere öğrenciler iyi iletişim becerileri kazanma fırsatı bulur. Akran destek sistemleri yoluyla eğitimciler, öğrencilerine düzenli olarak sadece grup çalışması yoluyla başarıya ulaşacak görevler verebilir. Bu kapsamda, okul değerlerini geliştirecek olan beyin fırtınaları ya da şiddete nasıl karşılık vermeli gibi belirli bir konuda grubun ortak bir çıktı (kitapçık ya da poster gibi) hazırlamak üzere tüm üyelerinin bilgi topladığı etkinlikler örnek gösterilebilir.

Üçüncü olarak ise akran destek sistemleri yoluyla anlaşmazlıklar ve sorunlar tartışılarak çözüme ulaştırılmaya çalışılır. Öğrenciler sorun çözme becerilerini geliştirir ve birbiriyle ilişkisi olan kişilere yardımcı olurken ortaya çıkabilecek çatışmaları göz önünde bulundurmaya öğrenir. Akran destek sistemleri, okulda öğrencilerin hem fiziksel hem de ruhsal güvenlikleriyle ilgili benimsenen prosedürler (ya da bu prosedürlerin eksikliği) hakkında düşünmek için de bir çerçeve oluşturur. Bu imkânlar sayesinde kendi ilişkilerini yönetirken ve zorluk yaşayan akranlarına yardım ederken sorumluluk alma becerilerini keşfeder.

Yapılan çalışmalar akran destek sistemlerinin çeşitli avantajlarını göstermiştir. Savunmasız öğrenciler için yeni arkadaşlar edinmek çok önemlidir; bu süreçle kendilerini daha iyi hisseder ve çevreye daha olumlu bakmaya başlarlar. Kendilerine yardım edildiğinde bu öğrenciler hayatlarında yaşadıkları üzücü olaylarla ilgili konuşma imkânı yakalar. Akran destek öğrencileri de bu süreçten yararlandıklarını, özgüvenlerinin arttığını ve başkalarına değer vermeyi öğrendiklerini belirtmiştir. Okul personeli de akran destek sistemleri benimsenmeye başladıktan sonra okul ortamının daha güvenli ve olumlu bir hal aldığı, akran ilişkilerinin gelişme gösterdiğini söylemiştir (Cowie ve ark. 2002; Cowie ve Sharp 1996). Araştırmalardan elde edilen bulgular olumludur. Geniş çaplı bir anketin sonuçlarına göre akran destek öğrencilerinden % 40'ı, eğitim sürecinde kazandıkları çevreyle uyum ve ekip çalışması becerilerinin kendileri için doğrudan yararlı olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin çoğu (% 63) akran destek hizmetinin tüm okulu etkilediğini ve okul ortamında artık ilişki ve sorunları hakkında daha rahat konuşabildiklerini düşünmektedir. Akran destek çerçevesinde çalışan yetişkinlerin tümü bu hizmetin tüm okulu kapsadığını belirtmiş ve programın, sorunlara bireysel yaklaşımdan daha etkili olduğunu söylemiştir (Naylor ve Cowie 1999).

Akran destek sistemlerinin gün geçtikçe daha çok okulda yaşam kalitesini artırdığı ve değer gördüğü kabul edilen bir gerçektir (Cowie ve ark. 2002). Bu sistemleri benimseyen okullardaki pek çok öğrenci programdan memnun olduklarını, ihtiyaç halinde sistemden yararlanacaklarını ve arkadaşlarına önereceklerini dile getirmektedir. Sistemden sorumlu personel meslektaşlarının çoğu durumda kendilerine çok yardımcı olduğunu söylemektedir. Programların ailelerden destek aldığına dair belirtiler de mevcuttur. Akran destek sistemlerine güven duyan okullar bunun yararına inanmaktadır. Araştırma, olası kullanıcıların ihtiyaçlarına dair esnek izleme ve gözlemin başarıda kilit rol oynadığını göstermiştir. Ayrıca, sistemlerle ilgilenen okul personelinin çalıştığı sosyal ortamı göz önünde bulundurup akran destek öğrencilerinin çalışmalarında yararlanabileceği yerleşik bilgiyi uygun şekilde kullanması gerekir. Bu noktada gençlerin yeni beceriler kazanma ve bu becerileri uygun durumlarda kullanmada onadıkları rol git gide daha çok takdir görmektedir.

4.GÜN

Amaç:

- Model Okul uygulamalarında veli katılımının önemi ve sürece dahil etme yöntemlerinin bilinmesi
- Okul çevresinin tanımlanması ve uygulamayı destekler hale getirilmesinde yapılacakların bilinmesi
- Okul çevresi diye tanımlanan kişilerin, Model Okul uygulamalarında görev tanımlarının yapılabilmesi

İçerik:

- Ailelerin Katılımı
- Toplum Destekli Çalışmalar

(9) AİLELERİN KATILIMI

Ailelerin katılımının sağlanması

Özet

Öğrenciler bir yıl içerisinde uyanık oldukları zamanın en fazla %25'ini okulda geçirirler. Bu nedenle, evde, yerel çevrede ve daha geniş kapsamlı olarak toplumda medya ve internet aracılığıyla tecrübe ettikleri ve şahit oldukları değer ve davranışlar, kendi davranışlarını yönetirken geliştirdikleri beceri ve özellikler üzerinde güçlü etkiye sahiptir. Bu, kendi reaktif ve proaktif şiddet içeren davranışlarını ve diğerlerinin şiddet içeren davranışlarına nasıl tepki verdiklerini de içermektedir. Bu nedenle, okul temelli programların aile içerisinde devam ettirilmesi gereklidir. Çocuklarına okulda öğretilen şiddet içermeyen değerlerle aynı değerleri öğretmeleri için ebeveyn/velilere yardımcı olunmalıdır. Bu, ebeveyn/veli eğitimi, rehberliği ve onlara verilecek tavsiyeler ve evde özellikle babalar olmak üzere aile eğitimi için materyal tedarikini gerekli kılmaktadır. Erken yaşlardaki çocuklar için (0-6 yaş) ebeveyn eğitiminin başlatılması, şiddet içeren davranışların gelişmesinin önlenmesinde en etkili yollardan biridir.

Kilit Özellikler

- Ebeveyn/veliler, çocukların şiddet içerebilecek davranışlarla karşılaştıklarında nasıl davranacakları konusunda doğru seçim yapmalarına yardımcı olmak üzere okulda verilen eğitimi devam ettirirler.
- Çocuklarının okulda öğrendikleri beceri ve özellikleri anlayabilmeleri ve geliştirmeye devam edebilmeleri için ebeveyn/ailelere bilgi sunulur ve onlarla toplantılar yapılır.
- Bu, çocuklara tutarlı mesajlar verebilmek için çocuğa yönelik şiddet içermeyen davranışlar, davranış kontrolü ve şiddet içermeyen davranış örnekleri konulu aile eğitim programlarını ve okun girişimiyle ailenin ortaklığının teşvik edilmesini kapsar. Mevcut 6-19 aile programı, şiddet içermeyen davranışların desteklenmesine yönelik eğitimi içerecek şekilde revize edilmektedir.
- 0-6 yaş çocuk ebeveynleri/velilerine yönelik olarak UNICEF ve MEB tarafından geliştirilen AİTEP aile programı, olumlu davranışların desteklenmesi için tasarlanan erken yaşta çocuk ebeveynliğine ilişkin programlara güzel bir örnektir ve mümkün olduğunca yaygın bir şekilde kullanılmalıdır.
- Ailelerin önemli bir rolü de çocuklarını dinlemek ve zorbalığı uygulayan veya bundan mağdur olan kişi de olsalar, başta zorbalık olmak üzere onlarda stres ve endişeye neden olan her tür sorunun çözülmesine yardımcı olmaktır.
- Okulların, öğrencilerin sorunlarından hızlı şekilde haberdar olabilmesi için ailelerle iletişim ve irtibat kurulması amacıyla basit ve erişilebilir sistemler mevcuttur.
- Şiddet içermeyen davranışı destekleyen aile üyeleri belirlenir ve teşvik edilir.
- Okuldaki SDÖ müfredatına devam edilmesi amacıyla evde kullanılan ve teşvik edici şekilde hazırlanmış SDÖ materyalleri mevcuttur.
- Türkiye'deki ailelerde babaların/erkek velilerin rol model olması ile ilgili özel bir durum mevcuttur. Babalar/ erkek velilerin, şiddet içermeyen erkek davranışı konusunda rol model

olarak erkek ve kız çocuklarının yetiştirilmesinde ve eğitilmesinde daha aktif bir rol üstlenmesi teşvik edilmelidir.

Örnekler

- Medyadaki şiddet içeren davranışlardan kaçınma ve gördükleri ve duydukları şiddet içeren davranışları taklit etmeme konusunda öğrencilere yardımcı olmak üzere evde medya eğitimi.
- Ebeveyn/veliler için sorumlu internet kullanımı konusunda benzer eğitim (istenmeyen materyallere maruz kalınmasının önlenmesi için uygun filtrelerin kullanımı dahil olmak üzere)
- Şiddet içermeyen uyuşmazlık çözümü ve şiddetten uzak öğrenme davranışına ilişkin teknik ve süreçler konusunda ebeveyn/velilere yardımcı olacak programlar.
- Öğrencilerin okul veya ailelerinden destek alamamaları durumunda başvurabilecekleri 'Alo çocuk hattı' hizmetleri.
- Okul saatlerinde veya okula giderken ya da okuldan dönerken zorbalık gibi sorunlarla karşılaşılması durumunda okula haber vermek için ebeveyn/veliler okulla kolay ve hızlı bir şekilde görüşebilmektedir. Ebeveynlerle sadece bir sorun olması halinde temasa geçmek yerine, ebeveynlere çocuklarının olumlu davranışları konusunda düzenli olarak haber verilir.
- Sınıf öğretmenleri evleri ziyaret eder ve ebeveyn/velilere okul SDÖ programı materyallerinden nasıl faydalanabilecekleri konusunda yardımcı olur.
- 0-6 yaş çocuk ebeveynleri/velilerine yönelik olarak UNICEF ve MEB tarafından geliştirilen AİTEP aile programı, tüm ebeveyn/velilere (anne, baba, büyükanne ve büyükbabalar) yönelik olarak okul çevresiyle işbirliği içinde düzenlenir.
- Babaların/erkek verilerin katılımını teşvik etmek için Sınıf babaları/velileri seçilir. Okul toplantıları, etkinlikleri düzenlemek için birlikte çalışırlar ve okulun erkek personelini de içerebilen, babalar/veliler ve çocukları için özel olarak tasarlanan sosyal faaliyetlere katılmak üzere diğer babaları okula davet ederler (ör: babalar/veliler ve çocuklar için film gösterimleri, futbol maçları, babaların/velilerin gençliklerinde oynadıkları oyunlar, babalar günü kutlamaları vs.).
- Babaların/erkek velilerin özellikle davet edildiği eğitimle ilgili toplantılar düzenlenir (ör: iş deneyimlerinin paylaşılması, kariyer eğitimlerine yardımcı olunması, pozitif disiplin hakkında konuşmalar vs.). Etkinlikler, çalışan babalar/veliler için uygun saatlerde düzenlenir.
- Ebeveynlerle görüşmek için evlere yapılan ziyaretler, babalarla görüşmek için işyerlerine de yapılır.

Aile Kimdir? Katılımı Neden Önemlidir?

Veliler arasında, büyükanne ve büyük babalar, abla ve abiler veya geniş aile üyeleri olan ve çocuklar üzerinde büyük etkileri olan kişiler bulunabilir. Ebeveyn olmak kolay değildir çünkü çocuklar tarafından sadece söylenenler değil tüm davranışlar model alınır. Gözlemledikleri yetişkin davranışını kopyalarlar. Bu nedenle, aileler/veliler, toplum ve okul arasında pozitif ilişkilerin geliştirilmesi güvenli okul ve öğrenme süreçlerinin sürdürülüp desteklenmesi için elzemdir. Okullar kendiliğinden güvenli hale gelmez. Saygı temeline dayalı pozitif ilişkilerin ve ortamların oluşturulması için çaba sarf eden kişiler sayesinde güvenli okullar yaratılır. Bu bölümde, aileleri bilgilendirme ve Convivençia kültürünü teşvik etmede kullanılabilecek etkili yöntemlere bakacağız.

Ebeveynlerin/velilerin okul dışında yapacak başka işleri vardır ve okul onları içeren herhangi bir düzenleme yaparken bunu göz önünde bulundurmalıdır. Veliler, özellikle de çocuğun büyültmesinde kadınlara nispeten daha az rol alan babalar vaktinin büyük kısmını ev dışında, işte geçiriyor ve bu nedenle de çocuğuna vakit ayırmaya zorlanıyor olabilir. Bu durumda velilere çocuklarıyla geçirdiği sürenin uzunluğunun değil kalitesinin önemli olduğu anlatılmalı, nitelikli zaman geçirme konusuna odaklanmaları teşvik edilmelidir. Velilerin çocuklarıyla diyalogu destekleyen faaliyetler planlanması bu sürece destek için istekliliği arttırmaya yardımcı olacaktır.

Aile Katılımını Arttırma Önerileri

- Şiddetin Azaltılması programına dair bir tanıtım toplantısının düzenlenmesi,
- Eve, okulda şiddetin Azaltılması programıyla ilgili olarak çocukların neler yapacağını anlatan mektupların yollanması. İster yazılı ister sözlü olsun, velilerle iletişimde basit ve anlamlı bir dilin kullanılması oldukça önemlidir.
- Velilerin evde çocuklarıyla birlikte yapabilecekleri etkinlikleri içeren kitapçıkların hazırlanması,
- Toplantılara velilerin davet edilmesi,
- Ev ziyaretleri düzenlenmesi ve yeni katılan veliler bilgilendirme yapılması vb. eve mektup yollamak katılımı istenen velilerin sürece çekilmesi için yeterli olmayabilir. Bu sebeple doğrudan ve yüz yüze iletişimle birlikte kararlılık gerekir.

Özel sosyal-duygusal öğrenme ihtiyacı olan öğrencilerin aileleri için;

- Velilere, çocuklarının sosyal-duygusal öğrenmesi için gerekli becerileri kazandıracak çalışma atölyelerinin düzenlenmesi etkili olacaktır.

(10) TOPLUM DESTEKLİ ÇALIŞMA

Yerel toplum ile birlikte, yerel halk ve toplum değerleri için çalışılması

Özet

Yerel çevredeki yetişkinlerin sergilediği değer ve davranışların öğrencilerin eğitimi üzerinde büyük etkiye sahip olması nedeniyle, kaynak sağlayabilen, faaliyetler organize edilmesine yardımcı olabilen, aileleri destekleyebilen ve öğrencilerin öğrendiği standartları ve değerleri etkileyebilen kişi ve kuruluşlarla güçlü ilişkiler ve ortaklıklar kurulmasına önem verilmelidir. Okullar medyayı etkileyemeseler de, özellikle de video oyunları ve internet yoluyla medyada uygunsuz ve şiddet içeren davranışlara şahit olan küçük çocukların etraflarını taklit etme davranışları geliştirme riskini azaltmaya yardımcı olabilecek diğer kişilerle lobi faaliyetleri yürütmelidir.

Kilit Konular

- Şiddetten uzak okulların tanıtılması için medyadan faydalanılması
- Okula gelmeleri ve okulun başlattığı girişimi topluma tanıtmaları için toplumdaki figürler (ör: İmamlarla) ortaklık
- Ticaret sektöründe okulu desteklemekle kalmayıp aynı zamanda işyerinde benzer girişimlerde bulunan ortakların belirlenmesi
- Çok sayıda kuruluşun yer aldığı bir çalışma için diğer girişim ve fırsatlarla ortaklıklar kurulması
- Okulları destekleyen kaynaklardan faydalanılması.

Örnekler

- Okullara temas kişileri ve mevcut hizmetlerin kısa bir açıklamasını sağlamak amacıyla ülke ve okul düzeyinde yerel kaynak rehberi hazırlanır. Okula, SDÖ programlarını konuşmacılar, bireysel danışmanlık ve tavsiye vs. ile destekleyecek yerel kişi ve kuruluşlardan faydalanma fırsatları sağlanır.
- Okulun, okula gelen ve belediye meclisi tarafından desteklenen ve ülke genelinde toplum merkezleri aracılığıyla tanıtılan zorbalık karşıtı programa yardımcı olan yerel molla ile güçlü ve destekleyici ilişkisi vardır.
- Yerel yetişkin eğitimi merkezi, veli eğitim programına çatışma çözümlenmesi ile ilgili bir ünite koyar.
- Yerel polis teşkilatı, okul gününün sonunda kapılarda bekleyen rakip okul grupları sorunuyla ilgilenmek üzere, okul kapılarına bir polis memuru görevlendirmeyi kararlaştırır.
- Lions Kulübü, zorbalık mağdurlarına verilen desteğe yardımcı olmak üzere üyelerinden bazılarının gençlik danışmanı olarak eğitilmesi için gerekli ücreti öder.

Programın referans grubu, aşağıdaki potansiyel yerel ortak listesini önermektedir:

1. Tüm geniş aile üyeleri
2. Tüm Bakanlıkların il müdürlükleri
3. Polis memurları

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

4. Sağlık merkezleri
  5. Civardaki okullar (İlkokul, Ortaokul ve Liselerin birlikte çalışması)
  6. İllerdeki Üniversiteler
  7. İşverenler (özellikle Meslek Lisesi istihdamı için)
  8. STK'lar (Özellikle eğitim sağlayıcıları)
  9. Mezun dernekleri
  10. Kulüpler (Spor kulüpleri, Sanat ve kültür kulüpleri)
  11. Çocuk İzleme Merkezleri (Risk altında olan ve suça karışan çocuklar)
  12. Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakıfları
  13. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
  14. Yerel medya – (Basın ve Televizyon)
  15. Yazarlar ve Sanatçılar
  16. Okul servisi sürücüleri ve ulaştırma şirketleri
  17. Civardaki komiteler ve köy muhtarları
  18. Kültür merkezleri
  19. Çocuk parkları
  20. Yerel esnaf ve tüccarlar
  21. Sinemalar ve tiyatro salonları
  22. Hukuki danışmanlık merkezleri
  23. Sanayi kuruluşları – (İşverenler ve sendikalar)
  24. Camiler ve İmamlar
  25. Sosyal Çalışmacılar
  26. Kütüphaneler (Afiş sergileri, IT'ye erişim, kurslarla ilgili bilgi vs.)
  27. Çocuk Bakım Evleri
  28. Program sponsorları olarak bölgedeki ünlüler/yıldızlar
-

Yerel Ortaklık Programı Geliştirme Aşamaları

Bir toplumla işbirliği programı geliştirmenin beş aşaması bulunmaktadır.

1. Hazırlık
2. Teşhis
3. Eylem planı
4. Uygulama ve izleme
5. Değerlendirme

Toplum Ortaklıklarını Geliştirmede Öğretmenlere Düşen

Gerçek bir ortaklıkta tüm ortaklar tamamen bilgilendirilmiş, eyleme kendini adanmıştır ve katılım gösterir. Grubun uygun beceriler kullanabilen ve aşağıdaki konularda hassasiyetleri buluna bir kolaylaştırıcıya ihtiyacı vardır:

- Kişilerin uzmanlıklarına saygı duyar ve onlara değer vererek güven ve kapasite oluşturur.
- Ortak bir süreç ve odak noktası üzerinde anlaşmak üzerine bakış açısı geliştirmiştir.
- Devam eden izleme ve değerlendirmede, üyelerin etkinliğini iyileştirici etkiler yaratır.
- Kolaylaştırıcının uygun bir liderlik stilinin özelliklerini taşımaktadır.

5.GÜN

Amaç:

- Katılımcılar, çalıştıkları okullara döndüklerinde uygulayacakları Model Okul çalışmalarını planlayabilir.

İçerik:

- Model Okul Uygulama Planı

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

Çocuklar Sevgiyle Büyüsun!
We Love Our Children!

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

MODEL OKUL UYGULAMA PLANI

DESTEKLEYİCİ BİLGİ NOTU

Bu bölümde PERSONEL-AİLE-OKUL ÇEVRESİ başlıkları altında tanımlanan grupların eğitimine yönelik çalışmalarda ihtiyaç duyabileceğiniz destekleyici bilgiler aktarılmıştır.

I. ÖĞRENME

John West- Burnham üç öğrenme şekli tanımlamıştır - Sığ, Derin ve Köklü.

(Modes of Learning. West-Burnham and Coates 2005)

Sığ öğrenme bir konuşmayı dinlerken öğrediklerimizdir. Sığ öğrenme:

- Bilginin ezberlenmesi ve kopyalanmasına odaklıdır; bilginin sorgulanmadan kabul edilmesidir; ezbere dayalıdır; bilgiyi birbiriyle ilgisiz, izole temalar olarak görmektir; pasif öğrenmedir; içerik kapsamına vurgu yapılır, içerik ise hızla unutulur. Sığ öğrenme öğretmen tarafından kontrol edilir. Öğrenen itaatkâr ve bağımlıdır.

Derin öğrenme edindiğimiz bilgiyi kendi çalışmamızda kullandığımızda gerçekleşir. Derin öğrenme:

- Bilginin anlaşıldığının gösterilmesi yoluyla bilgi üretilmesine odaklıdır; bilginin analizi ve sentezi ile kavramsal modeller ve çerçeveler oluşturulur; önceki öğrenmeler entegre edilerek diğer temalar ve konulara çapraz ilintilenir; aktif, ilişkilere dayalı, öğrenmenin hatırlanıp kodlandığı öğrenmedir. Derin öğrenme, öğrenme sürecini anlayan öğrenen tarafından kontrol edilir. Öğretmen burada kolaylaştırıcı, rehber ve bilginin eş üreticisi konumundadır.

Köklü öğrenme bilgiyi içimize aldığımızda gerçekleşir. Köklü öğrenme:

- Bilginin bilgelik haline geldiği durumdur. Yani sezgiseldir ve kişinin kimliğinin temelinde yatar; değişen durumlar ve bağlamlardan yeni anlam çıkarma kapasitesidir; temalar, konular, ilkeler ve uygulama arasındaki ilişkiye dair bütüncül bir farkındalık oluşturmaktır. Öğretmen rehber, ilham kaynağı, arkadaş ve danışman olur.

West-Burnham şöyle diyor:

“Sığ öğrenme notaları çalmaktır, derin öğrenme melodiyi ortaya çıkarır; köklü öğrenme ise büyük bir konser verilmesini sağlar.

Sığ öğrenme kelime bilgisi ve dilbilgisi kurallarına erişimi, derin öğrenme konuşmayı, köklü öğrenme ise şiir, fikir ve düşünce ile iştigal etmeyi sağlar.”

Köklü öğrenmeyi kolaylaştırmayı, katılımcıları yönlendirmeyi, onlara ilham vermeyi ve danışmanlık yapmayı amaçlıyoruz. Böylece öğrendiklerinden anlam çıkarıp bilgiyi sahiplenerek etkili biçimde uygulayabilirler.

Beş aşamalı öğrenme süreci

Öğrenme fırsatları aktif değilse ve katılımcılara alıştırmaya yapma ve bu alıştırmaya hakkında geribildirim alma imkânı tanımiyorsa, eğitimin günlük işlerine etkisi ya çok az olacak ya da hiç olmayacaktır. (Referans: *Reasons for the Failure of In-Service Education* – M. Fullan, 1991:316).

Bruce Joyce ve Beverley Showers (1988) aktif ve köklü öğrenmeyi geliştiren beş kilit eğitim bileşeni belirlemiştir:

1. **Sunu** - Teori veya becerinin ya da stratejinin açıklaması
2. **Modelleme** - Becerilerin modellenmesi ya da uygulanarak gösterilmesi.
3. **Alıştırma** - Stimule edilmiş durumlarda alıştırmaya.
4. **Geribildirim** - Başarıyla ilgili bilginin yapılandırılmış ve açık olarak verilmesi
5. **Uygulama** - Beceri ve stratejilerin işyerine transferine uygulamalı olarak yardım edilmesi

(Referans: *Joyce and Showers – Student Achievement through Staff Development 1988 ASCD*)

Joyce ve Showers koçluğun önemine dikkat çekerek geribildirimden ziyade işbirliği ile yapılan akran koçluğunun, eğitimin etkili biçimde uygulanmasında çok etkili olduğunu göstermiştir.

(Referans: *Joyce and Showers - Trainee Achievement through Staff Development 2002 ASCD*)

Öğrenenler farklı Programlar ve bunların nasıl işlediği hakkında bilgi sahibi olmak için sunu ve modellemeye ihtiyaç duymaktadır. Bu becerileri, bu Programları uygulayarak geliştirmeleri ve sonuçları analiz edip üzerlerinde düşünme konusunda yardım almaları, öğrenmelerinin gelecekteki çalışmalarına olumlu etkide bulunması için elzemdir.

Beceri edinmek ve becerileri çeşitli durumlarda kullanabilmek, gerçek hayatta öğrenilenlerin uygulanmasını gerektirir. Bu, kolaylaştırıcıların aldıkları eğitimden sonra nasıl desteklendiklerine çok dikkat etmek anlamına gelmektedir.

Özellikle katılımcılara sürdürülebilir alıştırmaya, işbirliği ve akran desteği fırsatı vermek gereklidir.

Dolayısıyla kolaylaştırıcı derslerde şunları yapmalıdır:

- Temel bilginin anlaşılması için konunun özetini **sunmak**.
- Katılımcıların anladıklarını kavramlaştırabilmesi için bilgiyi örnekler, hikâyeler, fotoğraflar, videolar ve eylemler v.b yoluyla **modellemek**.

Katılımcılar ise:

- Teknik ve Programları öğrenmek için kendi aralarında becerilerin **alıştırmalarını** yapmalıdırlar.
- Durumları hakkında çalışma arkadaşlarından **geribildirim almalıdırlar**. Öğrendikleri üzerinde düşünmeye ve bu düşüncelerin kaydını kişisel bir dosyada tutmaya teşvik edilmelidirler.
- Çalışmalarında kalıcı olması için öğrendiklerini **uygulamalıdırlar**. Diğer katılımcılar ile karşılıklı destek sürekli mevcut ise öğrendikleri daha da kalıcı olabilir.

***

II.YETİŞKİN ÖĞRENMESİNDE EĞİTİMCİNİN ROLÜ

• Öğretimden Ziyade Öğrenmeye Odaklanmak

Şiddeti azaltma programına yönelik eğitim vermekle, yetişkinlerin çalışmalarına gerçek bir etkiye bulunacak ve okul değerleri sisteminin tamamında fark yaratacak şekilde öğrenmesine yardımcı olmaya çalışırız. Bu kolay bir iş değildir ancak programın düşünce ve davranışlarda olumlu ve köklü değişiklikler sağlamasını istiyorsak öğrenmeye yani konsantre olmaya, öğrettiğimize değil, katılımcıların ne öğrendiğine yoğun bir şekilde odaklanmak gerekir.

Öğretim → Öğrenme

Bizim rolümüzse bu öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Dolayısıyla “moderatör” teriminden ziyade “kolaylaştırıcı” terimini kullanıyoruz.

Eğitim → Öğrenmenin kolaylaştırılması

Öğrenmeye odaklandığımız ve bireylerden ziyade gruplarla çalıştığımız için bu El Kitabı yetişkinlerin nasıl öğrendiği ve grupların nasıl işlediği hakkında bilgi vermekte, etkili biçimde ve işbirliği yaparak öğrenmelerine yardımcı olmak için kullanılacak yollar hakkında tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu uygulamayı destekleyen, kabul görmüş bazı teorilerden yararlanarak dikkat çektiğimiz süreci açıklamaktadır.

El Kitabı, ulusal bir program geliştirilmesinde ‘aşamalı’ model uygulanacağını yani küçük bir grup ulusal kolaylaştırıcının bölgesel kolaylaştırıcıları eğiteceğini varsaymaktadır. Bölgesel kolaylaştırıcılar da okul personelini eğitecek olan okul liderlerini eğitecektir.

Okul düzeyindeki (en önemli düzey) eğitimin başarılı olması için eğitimin içerik ve metodolojisinin çok net olması gereklidir. Bu sayede aşama sürecinin her aşamasında eğitim kalitesi korunmuş olur. Dolayısıyla bu bölüm, bir şiddet azaltma programı için uygun olan fakat bazı kolaylaştırıcılara yabancı gelebilecek bir kolaylaştırma metodolojisinin ilkelerini ve uygulamalarını açıklamaktadır.

Çözüm odaklı Programlar ve teknikler (Bkz. Okul El Kitabı Bölüm 2) **böyle bir metodoloji için vazgeçilmez olup, programın izleme ve değerlendirilmesinde de kullanılmaktadır** (Bkz. Bölüm 2.2)

• Kolaylaştırıcıların Davranış Kuralları

Şiddet azaltma eğitimi verilirken eğitim sürecinin ele alınan içerik kadar önemli olduğunun bilincinde olmak önemlidir. Kolaylaştırma metodolojisi ve tarzı, okulların benimsemesini istediğimiz sosyal ve duygusal öğretim ve öğrenmeye iyi birer örnek teşkil etmelidir. Eğitim, katılımcılar için güvenli ve güçlendirici bir ortam yaratmalı; sosyal, duygusal sağlık ve esenliklerine katkıda bulunmalıdır.

Kolaylaştırıcılardan her zaman sosyal ve duygusal becerileri modellemeleri ve katılımcılara en iyi öğrenme fırsatları sunacak şekilde davranmaları beklenmektedir. Kolaylaştırıcılar;

1. Derse iyi hazırlanmalı, son dakikada sorun çıkmasını önlemek için ders planını ve bütün materyalleri çok önceden hazırlamalıdır.
2. Dersin başlama saatinden çok önce gelerek dersliğin ve kaynakların tamamen hazır olduğundan emin olmalıdır.
3. Katılımcıları sıcak bir şekilde karşılamalı, sakin ve mutlu bir öğrenme ortamı yaratmalıdır. Katılımcıların temel ihtiyaçlarının karşılandığından (Bkz. Okul El Kitabı Bölüm 5.3 –

Maslow'un Hiyerarşisi) rahatlıklarından, öne bakan sıralar yerine masalar etrafında gruplar halinde oturduklarından ve içecek bulundurulduğundan emin olmalıdır.

4. Derse zamanında başlamalıdır.
5. Katılımcıların birbirlerinin adlarını öğrenmesini ve ders başında kendilerini kısaca tanıtabilmelerini sağlamalıdır.
6. Katılımcıların ihtiyaçlarını anlamalı, bu ihtiyaçlara saygı duymalı ve dersi adapte ederek ihtiyaçlara yanıt vermelidir.
7. Öğrenen grubun her üyesiyle ilgilenerek herkese eşit saygı göstermeli, katkılarının değerli olduğunu açıkça göstermelidir. Alıştırma ve eğlence etkinlikleri ile açıklık ve güven oluşmasını teşvik etmelidir.
8. Deneysel ve etkileşimsel faaliyetlerden yararlanmalıdır.
9. Katılımcıları sık sık övüp cesaretlendirerek kendilerine güvenmelerini ve öğrenmelerinden tatmin olmalarını sağlamalıdır.
10. Bazı faaliyetlerin katılımcılara yönelik duygusal risklerini göz önünde bulundurmalı ve belirli bir alan katılımcıları zorlayacak gibi görünüyorsa katılımcıları önceden hazırlamalıdır.
11. Materyallerin içeriğini uygun olarak açıklamak için şahsi deneyimlerden ve hikâyelerden yararlanmalıdır.
12. Grup ile birlikte grup için temel kurallar koymalı, bu kuralları uygulamalı ve kendileri de bu kurallara daima uymalıdır.
13. Meydana gelen aksamaları sakın ama kesin bir şekilde yönetmelidir. Çatışma işaretleri ilk ortaya çıktığında, daima sakın ve kibar davranarak çatışmayı hafifletmek ve çözmek için adımlar atmalıdır.
14. Dersi zamanında bitirerek bir sonraki dersten önce tamamlanması gereken ödevleri açıklamak için yeterli zaman bırakmalıdır.

• **Kolaylaştırıcıların Mesleki Özellikleri**

Kolaylaştırıcılar için aşağıdaki mesleki özellikler ve yetkinlikler gereklidir. Kolaylaştırıcıların Eğitimi programı; kolaylaştırıcıların bu özellik ve yetkinlikleri geliştirip uygulamasına yardımcı olmalıdır. Böylece kolaylaştırıcılar;

1. Katılımcıların ihtiyaçlarına yönelik yüksek düzeyde empati sahibi olarak durumlarıyla ilgilenir, durumlarından endişe duyar, bilgi ve becerilerini artırmada onlara yardım etmek ister.
2. Aktif olarak dinleyerek, görsel unsurlar ve uygulamalı anlatımlardan yararlanarak, açık, kısa ve öz yazıp konuşarak ve uygun vücut dili ve ifadeleri kullanarak katılımcıları kapsar ve heveslendirir.
3. Aktif öğrenme için beş aşamalı eğitim metodolojisini etkili şekilde uygular: Net, kısa ve öz sunular yapmak; hayali modelleme kullanmak; alıştırma yapmak için iyi fırsatlar sağlamak; geribildirim alıp vermek ve öğrenmenin uygulanmasına yönelik düzenlemeleri kolaylaştırmak.
4. Konu hakkındaki bilgi ve anlayış sahibidirler.
5. Programda çözüme odaklı Programlar kullanır.

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Projesi
Technical Assistance for Fight against Violence towards Children

This project is co-financed by the European Union and the Republic of Turkey

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

6. Davranış kurallarına uyar, kişisel davranış standartlarını yüksek tutar, başkalarına saygı gösterir, başkalarından da karşılık olarak aynısını bekler.
7. Dersleri grubun ve bireylerin ihtiyaçlarını anlayarak detaylı şekilde planlar, ihtiyaçları ele almak için etkili biçimde çalışır.
8. Bireylerin tercih ettiği çeşitli öğrenme tarzlarını dikkate alarak ve katılımcıları bağımsız öğrenenler olmaya teşvik ederek ders işler böylece iyi düzenlenmiş ve amaca yönelik bir atmosferde azami öğrenme gerçekleşir.
9. Her katılımcının ihtiyaçlarına eşit derecede değer vererek, kültürel, dini, sosyo-ekonomik ve cinsiyet farklılıklarına saygı duyarak kapsayıcı bir eğitim tarzı uygular.
10. Grubun kaydettiği ilerlemeyi sürekli izleyerek öğrenmelerinin uygulamalarını etkileyip etkilemeyeceğini kontrol eder. Güçlü yönlerini daha da güçlendirmek ve iyileştirmeler yapmak için gruptan ve çalışma arkadaşlarından gelen geribildirimi kullanarak kendi performanslarını düzenli olarak değerlendirir.

***

Kaynaklar

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Şiddetin Azaltılmasına Yönelik Model Okul Belgesi, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Türkiye'deki Okullarda Şiddetin Azaltılmasına Yönelik El Kitabı, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Şiddetin Azaltılması Türkiye için Kolaylaştırıcı El Kitabı, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Türkiye için Şiddetin Azaltılması Kolaylaştırıcı Eğitim Kılavuzu, MEB, 2014

Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Teknik Destek Türkiye'deki Okullar için Şiddetin Azaltılması Okul Lideri Eğitim Kılavuzu, MEB, 2014

Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü İlköğretim Kurumları Standartları (İKS) Tablosu

Çocuğa Karşı Şiddetin Göstergelerle İzlenmesi Eğitimi Katılımcı El Kitabı, UNICEF, 2013

Çocuk Hakları Eğitimi" Eğitimci El Kitabı, MEB-UNICEF-YÖRET VAKFI, 2002

MODEL OKUL UYGULAMA PLANI

I. Başlarken 4 Temel Soru Cevap

1. Okulumda Model Okul Uygulamalarının hayata geçirilebilmesi için öncelikli ihtiyacım ne?	
2. Bu ihtiyaçları karşılarken karşıma çıkacak engeller neler?	
3. Bu engelleri ortadan kaldırmak/hafifletmek için neler yapabilirim?	
4. Model Okulların özelliklerini taşıyan 10 başlıktan hangilerini öncelikli olarak hayata geçirebilirim?	

III. 10 Adımda Model Okul Olmak

1. Şiddet Farkındalığı

- a. Okuldaki şiddeti azaltmaya yönelik öncelikli olarak hangi gruplarla çalışmalıyım?
  - i. Öğrenciler
  - ii. Okul personeli
  - iii. Veliler
  - iv. Okul çevresi
- b. Çalışacağım gruplarla hangi (ne tür) etkinlikleri planlamalıyım?
- c. Bu etkinlikler için hangi materyalleri kullanmalı ya da hazırlamalıyım?
- d. Bu etkinliklerin uygulaması için nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?
- e. Etkinliklerin başarılı olduğu ve çalışılan gruplarda şiddetin öğrenciler üzerindeki etkisi hakkında farkındalığı arttırdığını nasıl anlayacağım?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

2. Okul Şiddet Taraması

- a. Okulumun bağlamına duyarlı bir şiddet tarama anketi geliştirmeliyim.

Sürecin tasarlanması

- i. Kaynak olarak hangi dokümanları/örnekleri incelemeliyim?
- ii. Anket sorularının yapılandırılması aşamasında nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?
- iii. Anketler kaç sorudan oluşmalı? Cevabını merak ettiğim sorular hangileri?
- iv. Ankete verilecek cevaplar okulda yaşanan şiddet olaylarına gerçekten ışık tutacak ve okulun durumuyla ilgili bilgi sağlayacak mı?

Sürecin uygulanması

- v. Anketi hangi gruplara uygulamalıyım?
- vi. Kişilere nasıl ulaşmalıyım?
- vii. Hangi uygulama yöntemlerini kullanmalıyım?

Sürecin değerlendirilmesi

- viii. Elde edilen verileri nasıl değerlendirmeliyim?
- ix. Bu çalışma için nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?

Eylem planı hazırlanması

Elde edilen değerlendirme sonuçlarını içeren eylem planını hazırlarken;

- x. Bu çalışma için nasıl bir görev dağılımı yapmalıyım?
- xi. Planın neleri kapsamasına dikkat etmeliyim?
- xii. Eylem planının içeriğini okulun tüm paydaşlarına (Ankete katılanlar başta olmak üzere) nasıl duyurmalıyım?
- xiii. Eylem planının hedeflere ulaşmada kaydedilen ilerlemesini hangi aralıklarla ve hangi yöntemle ölçmeliyim?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

3. Stratejik Planlama

“Birlikte uyum içinde yaşama atmosferine sahip bir okulda hepimiz.....”

- a. Vizyon cümlesini oluştururken,
  - i. Hangi gruplarla çalışmalıyım?
  - ii. Gruplarla nasıl bir çalışma metodolojisi geliştirmeliyim?
  - iii. Kişilere nasıl ulaşmalıyım?
  - iv. Çıkan fikirleri nasıl derlemeliyim?
  - v. Okuldaki hangi temel değerlere vurgu yapıyor?
  - vi. Okulun paydaşları bu vizyona ulaşmak için neler yapmalı? Üzerlerine düşen bu görevlerin farkındalar mı?
  - vii. Okulun müfredat ve destek sistemleri vizyon cümlesi doğrultusunda organize olabilecek mi? Bunun için gereksinim ne?
- b. Belirlenen vizyon doğrultusunda okul politikası hazırlanır ve yazılırken;
  - i. Kimlerle çalışacağım?
  - ii. Politikayı tüm paydaşlara nasıl duyuracağım?
  - iii. Herkesin doğru anladığından nasıl emin olacağım?
  - iv. Okul politikası uygulanırken nelere dikkat edeceğim?
  - v. Uygulama başarısını nasıl ölçeceğim?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

4. Etkili Liderlik

- a. Okulunuzdaki lider kim?
- b. Şiddeti önleme konusunda görev alacak okul liderinin kim/kimler olabileceğini düşünüyorsunuz? Neden? Bu kişilerin taşıdıkları liderlik özelliklerini sıralayınız.
- c. Okul liderini hangi yöntem ile seçmelisiniz?
- d. Gelişimi destekleyecek okul liderini hangi konularda destekleme gereksinimi bulunmaktadır?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

5. Sosyal ve Duygusal Öğrenme

- a. Öğrencilerin sosyal ve duygusal öğrenme yaklaşımına uygun davranış ve beceriler geliştirmesine yönelik okul ne tür faaliyet/etkinlikler planlamalıdır?
- b. Personelin sosyal ve duygusal öğrenme yaklaşımına uygun davranış ve beceriler geliştirilmesine yönelik okul ne tür faaliyet/etkinlikler planlamalıdır?
- c. Okulda SDÖ yaklaşımının benimsenmesi ve uygulamalarının aktif hale gelmesine yönelik öğretmenlerin rolü nedir?
- d. Öğretmenler bu rolün kendileri tarafından üstlenilmesi gerektiğinin farkında mı? Değilse bu farkındalığın arttırılması için neler yapılabilir?
- e. Okul personelinin duygusal sağlık ve refahının geliştirilmesi için okulun yapabileceklerini sıralayınız. Bunları gerçekleştirebilmek için ihtiyaçlarının neler olduğunu belirleyiniz.

Örneğin; toplantılar, seminerler, disiplinlerarası şiddet konulu etkinlikler, öğrenciler arası ve/veya öğrenci personel arası sportif faaliyetler, okul gazetesi, pankartlı eylem günü, fotoğraf ve resim sergileri, şarkı, beste yarışmaları, tiyatro gösterileri, vb.

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

6. Okul ve Çevre Güvenliği

- a. Okulunuzun çevresi hangi kurum ve kişilerden oluşuyor? Listeleyin.
- b. Okulun fiziksel koşullarını gözden geçirin.
  - i. Risk oluşturabilecek alanları listeleyin.
  - ii. Bu alanlardaki fiziksel güvenlik adımlarını belirleyin.
- c. Okul içi ve çevresinde gördüğünüz olumsuz yetişkin davranışlarını gözden geçirin.
  - i. Bu davranışları listeleyin.
  - ii. Bu davranışların risk haritasını hazırlayın. (Tahmini sebebi/Davranışın tanımı/Yaratacağı Sonuçlar)
  - iii. Bu davranışların değiştirilmesine destek olacak faaliyet planını hazırlayın.
- d. Öğrencilerin birbirlerine yaşattıkları olumsuz davranışları gözden geçirin.
  - i. Bu davranışları listeleyin.
  - ii. Bu davranışların risk haritasını hazırlayın. (Tahmini sebebi/Davranışın tanımı/Yaratacağı Sonuçlar)
  - iii. Bu davranışların değiştirilmesine destek olacak faaliyet planını hazırlayın.
- e. Okul ve çevresinin güvenliğiyle ilgili öğrenci görüşünü belirlemek üzere hangi faaliyetleri planlayacaksınız?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

7. Personel Eğitimi

- a. Okulunuzdaki personel grupları ile sayılarını listeleyiniz.
- b. Her grubun eğitim ihtiyacının nasıl belirleneceğini açıklayınız.
- c. Grupların ne tür destek eğitimlerine ihtiyaç duyduğunu listeleyiniz.
- d. İhtiyacı karşılayacağını düşündüğünüz eğitim planını aşağıdaki basamakları takip ederek hazırlayınız.
  - i. Katılımcı listesinin belirlenmesi (Homojen/Heterojen gruplar halinde katılım kararının verilmesi)
  - ii. Eğitim başlık, içerik ve süresi
  - iii. Eğitimcinin kim olacağını belirlemek (ücretli/gönüllü/okul içi/okul dışı destek seçenekleriyle)
  - iv. Eğitimin gün ve saat planının yapılması
  - v. Personelin eğitime davet edilmesi yöntemi
  - vi. İzleme ve ölçme değerlendirme sürecinin planlanması (Kim tarafından hazırlanan, hangi araçlarla ölçülecek?)
  - vii. Belgelendirme

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

8. Öğrenci Katılımı

- a. Öğrencileriniz, okulda alınan kararlara katılıyor mu?
  - i. Hayır (Neden? Katılımı engelleyen faktörleri listeleyiniz)
  - ii. Evet (Nasıl? Örnekleri listeleyiniz)
- b. Okul içi paydaşlar öğrenci katılımının önemi konusunda bir fikre sahip mi?
  - i. Hayır (Bu farkındalığı geliştirmek için neler yapacağınızı planlayın)
  - ii. Evet (Nasıl? Örnekleri listeleyiniz)
- c. Okul, öğrenci katılımını arttırmak için hangi yöntemleri kullanmalı?
  - i. Sorumluluk almaktan çekinen öğrenciler için geliştirilecek metodolojiler neler olacaktır?
  - ii. Şiddet içeren davranışlar gösteren öğrenciler için geliştirilecek metodolojiler neler olacaktır?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

9. Ailelerin Katılımı

- a. Okulunuzdaki veli profilini tanımlayınız. *(Sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyi, demografik özellikleri, çocuk sayısı, okul etkinliklerine katılım oranı, öğretmen-veli, veli-veli nitelikli iletişiminin yoğunluğu, vb.)*
- b. Okulunuza yeni katılan veliler için bir oryantasyon programı bulunuyor mu?
  - i. Evet (Örnekleriyle açıklayınız)
  - ii. Hayır (Neden?)
- c. Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla okulunuzda yürütülen çalışmalara ailelerin katılımını arttırmaya yönelik nasıl etkinlik ve faaliyetler planlanmalıdır? Listeleyiniz.
- d. Ailelere yönelik düzenlenecek destek eğitim ve seminerlerinin planlamasını aşağıdaki basamaklara uygun olarak hazırlayınız.
  - i. Veli katılımcı listesinin belirlenmesi
  - ii. Eğitim başlık, içerik ve süresinin belirlenmesi
  - iii. Eğitimcinin kim olacağını belirlenmesi (ücretli/gönüllü/okul içi/okul dışı destek seçenekleriyle)
  - iv. Eğitimin gün ve saat planının yapılması
  - v. Velinin etkinliğe davet edilme yöntemi
  - vi. İzleme ve ölçme değerlendirme sürecinin planlanması (Eğitim/seminerin veli davranışı üzerindeki etkisinin ölçümü nasıl yapılacak?)
  - vii. Sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağını planlanması

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

10. Toplum Destekli Çalışma

- a. Okulunuzun yerel çevresini tanımlayınız. Bu çevrede hangi kurum ve kurum temsilcileri yer alıyor, listeleyiniz.
- b. Listenizde bulunan kurum/temsilcilerin karşısına (varsa) okul ile ortak yürüttükleri çalışmaları yazınız.
- c. Listenizde bulunmayan ancak okulunuzun yakın çevresinde olan ve yerel ortaklık kurabileceğiniz kurum/temsilciler listesini hazırlayınız.
- d. Yeni yerel ortaklık adayı kurum/temsilcilerle sürdürülecek iletişim stratejisi ve ortaklık programı geliştirme aşamalarının içeriğini planlayın.
  - i. Hazırlık
  - ii. Teşhis
  - iii. Eylem Planı
  - iv. Uygulama ve izleme
  - v. Değerlendirme
- e. Yerel ortaklık programı aşamalarında okulun,
  - i. Rolü ve görevleri nelerdir?
  - ii. Yerel ortakla iletişimi ya da faaliyetin sürdürülebilirliğini nasıl sağlayacaktır?
- f. Yerel ortaklık programı aşamalarında okul liderinin,
  - i. Rolü ve görevleri nelerdir?
- g. Yerel ortaklık programının aşamalarında öğretmenlerin,
  - i. Rolü ve görevleri nelerdir?

Bu başlıkta planladığınız tüm etkinlikleri zaman faaliyet planı üzerinde işaretleyiniz.

Çocuklar Sevgiyle Büyüsün!
We Love Our Children!

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Çocuğa Yönelik Şiddetin Öntenmesi Teknik Destek Projesi

<http://siddetinonlenmesi.meb.gov.tr>

Bu yayın Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Bu yayının içeriği tamamen Danışmanın sorumluluğundadır, Millî Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.